



STRATEGAETH SEILWAITH GWYRDD

Ebrill 2024

Cyfrol 1 **Fframwaith Strategol**



Trefynwy



CYNNWYS

Negeseuon Allweddol

- 1 Amlinellu'r Sefyllfa
- 2 Y Dull Seilwaith Gwyrdd
- 3 Strategaeth Seilwaith Gwyrdd
- 4 Aneddiadau Rhwydweithiau Seilwaith Gwyrdd

Atodiadau

- A Cydnabyddiaethau
- B Cronfa Ddata GIS
- C Cofnod Ymgynghori â Rhanddeiliaid
- D Asesiad Seilwaith Gwyrdd:
 - D1 - Asedau Seilwaith Gwyrdd
 - D2 - Gwasanaethau Ecosystem
 - D3 - Anghenion a Chyfleoedd Seilwaith Gwyrdd
- E Detholiad o Bolisi Cynllunio Cymru 12 - Pennod 6: Mannau Nodedig a Naturiol Polisi Seilwaith Gwyrdd
- F Detholiad o Gynllun Llesiant Sir Fynwy – Amcan 3
- G Ffynonellau Cyngor
- H Amcanion y Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau

Negeseuon Allweddol

- Wedi'i chyhoeddi gyntaf yn 2019, mae'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd wedi'i hadolygu i adlewyrchu newidiadau mewn polisi, Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent newydd a data sylfaenol wedi'i ddiweddarau. Mae'r adolygiad hefyd yn adlewyrchu'r cynnydd o ran cyflawni prosiectau seilwaith gwyrdd dros y 5 mlynedd diwethaf.
- Mae Polisi Cynllunio Cymru 12 yn diffinio Seilwaith Gwyrdd fel 'rhwydwaith o nodweddion naturiol a lled-naturiol, mannau gwyrdd, afonydd a llynnoedd sy'n croesi ac yn cysylltu lleoedd' (fel trefi a phentrefi).
- Mae'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd hon yn hyrwyddo dull integredig a chydgyssylltiedig o ddarparu Seilwaith Gwyrdd sy'n ystyried anghenion cymunedau, amgylchedd ac economi Sir Fynwy.
- Egwyddor trosfwaol bwysig sy'n sail i'r Strategaeth yw'r angen i gydnabod aml-swyddogaeth asedau Seilwaith Gwyrdd ac i wneud y mwyaf o'r buddion y gall gwahanol asedau eu darparu trwy ddull integredig. Er enghraifft, gellir defnyddio mannau gwyrdd ar gyfer cynhyrchu bwyd cynaliadwy, cyfrannu at reoli llifogydd a darparu mynediad i fyd natur ar gyfer hamdden anffurfiol. Gall y manteision hyn gefnogi gwell iechyd a lles, lliniaru/addasu hinsawdd a bioamrywiaeth.
- Mae'n hanfodol bod y rhyngberthynas a'r cysylltiadau rhwng y prosiectau unigol a amlinellir yn y Cynllun Cyflenwi Seilwaith Gwyrdd yn cael eu hystyried yn eu cyfanrwydd er mwyn sicrhau y manteisir i'r eithaf ar gyfleoedd ar gyfer canlyniadau a rennir a buddion i'r ddwy ochr.

Diben **Seilwaith Gwyrdd** ar gyfer Sir Fynwy

Mae gan Sir Fynwy rwydwaith seilwaith gwyrdd amlswyddogaethol sydd â chysylltiadau da sy'n cynnwys mannau gwyrdd o ansawdd uchel a chysylltiadau sy'n cynnig llawer o fanteision i bobl a bywyd gwyllt.

Mae cyfanrwydd a chysylltedd y rhwydwaith yn cael eu cynnal, eu diogelu a'u gwella mewn ffordd wedi'i chynllunio a'i rheoli, sy'n cydnabod cyd-ddibyniaeth ac amlswyddogaetholdeb elfennau tirwedd, treftadaeth a bioamrywiaeth.

Mae buddsoddi mewn seilwaith gwyrdd yn sail i lwyddiant economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol parhaus y Sir drwy gefnogi twf cynaliadwy, gwella ansawdd bywyd a lle, darparu cydnerthedd ecosystemau a mynd i'r afael ag argyfyngau natur a hinsawdd.

Mae Sir Fynwy yn lle gwyrdd ac iach i fyw, gyda rhwydwaith ecolegol cynyddol gydlynol a gwydn o gynefinoedd bywyd gwyllt, gan helpu i warchod bioamrywiaeth.



An aerial photograph of a village nestled in a valley, viewed from a high vantage point. The image is overlaid with a green filter. The village features several church spires and is surrounded by dense forests and rolling hills. A large, light-colored, semi-transparent rectangle is positioned in the lower right corner, containing the number '1'.

1

Amlinellu'r Sefyllfa



1.1 Rhagymadrodd

1.1.1 Mae'r Strategaeth hon yn nodi dull Cyngor Sir Fynwy o gynllunio, rheoli a darparu Seilwaith Gwyrdd (SG) sy'n canolbwyntio ar yr amcanion a'r blaenoriaethau strategol canlynol:

- Gwella Iechyd a Lles
- Gwella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau
- Cefnogi Newid Hinsawdd a Dygnwch Natur
- Cryfhau Cymeriad a Hynodwydd y Dirwedd
- Cefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

1.1.2 Wrth wneud hynny, bydd y Strategaeth Seilwaith Gwyrddyn helpu i gyfrannu at gyflawni:

- Cynllun Datblygu Lleol Newydd
- Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol CSF
- Strategaeth a Chynlluniau Gweithredu Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Sir Fynwy
- Blaengynllun a Chynllun Gweithredu Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau Cyngor Sir Fynwy
- Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cyngor Sir Fynwy
- Cynlluniau Llesiant Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus

1.1.3 Mae yna fudd mawr o weithio mewn ffordd gydweithredol, integredig a chydgyssylltiedig i gyflwyno Gwybodaeth Ddaearyddol trwy ddull amlddisgyblaethol fel y dangosir yn **Niagram 1.1**, ar raddfa leol a rhanbarthol. Mae Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent yn hyrwyddo'r ffordd hon o weithio drwy'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol.

Adolygiad o'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd

Mae Strategaeth Seilwaith Gwyrdd 2019 wedi'i hadolygu i adlewyrchu newidiadau i bolisi cynllunio cenedlaethol; aliniad â Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol newydd Grid Gwyrdd Gwent; cynlluniau a strategaethau lleol wedi'u diweddarau; data/gwybodaeth mapio seilwaith gwyrdd wedi'i diweddarau; a chynnydd o ran cyflawni prosiectau seilwaith gwyrdd.

1.2 Strwythur y Strategaeth

1.2.1 Paratowyd y Strategaeth gan CBA ar ran Cyngor Sir Fynwy.

Cyfrol 1 – Fframwaith Strategol (y ddogfen hon)

1.2.2 Mae Cyfrol 1 y Strategaeth yn nodi fframwaith strategol y Cyngor ar gyfer darpariaeth SG yn Sir Fynwy. Mae’n nodi blaenoriaethau allweddol a chyfleoedd strategol lle byddai adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu nodweddion a swyddogaethau gwyrdd yn sicrhau’r buddion mwyaf arwyddocaol, ar sail sir gyfan ac ar gyfer lleoliadau lle mae twf wedi’i gynllunio yng Nghynllun Datblygu Lleol Amgen Sir Fynwy. RLDP) 2018-2033 Strategaeth a Ffefrir (cymeradwywyd yn Hydref 2023).

1.2.3 Fel sy’n ofynnol gan Bolisi Cynllunio Cymru, mae’r Strategaeth SG yn cael ei llywio gan Asesiad Seilwaith Gwyrdd ar gyfer Sir Fynwy (gweler **Atodiad D**) a ddatblygwyd yn unol ag egwyddorion Nodyn Canllaw Asesu Seilwaith Gwyrdd CNC 42 (2023).

1.2.4 Mae Crynodeb Gweithredol o’r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd wedi’i nodi mewn dogfen ar wahân.

Cyfrol 2 – Cynllun Cyflenwi

1.2.5 Mae Cyfrol 2 y Strategaeth yn darparu Cynllun Cyflenwi’r Cyngor ar gyfer Gwybodaeth Ddaearyddol yn Sir Fynwy. Wedi’i ddarparu fel dogfen ar wahân, mae’r Cynllun Cyflenwi yn cynnwys cynlluniau gweithredu â blaenoriaeth ar gyfer cyflawni prosiectau SG ar raddfa strategol/tirwedd, a phrosiectau SG lleol i gefnogi datblygiad yn y lleoliadau twf allweddol ac aneddiadau eilaidd gwledig. Mae’r cynlluniau gweithredu wedi’u cynllunio i gefnogi ceisiadau am arian gan y Cyngor a’i bartneriaid cyflawni.

Polisi Cynllunio Cymru Cyfrol 12 (Chwefror 2024) Strategaeth Seilwaith Gwyrdd / Gofynion Asesu	Arwyddbyst Strategaeth SG
Nodi nodweddion tirwedd, bioamrywiaeth, geoamrywiaeth, hanesyddol a diwylliannol y mae angen eu diogelu fel rhan o dirweddau trefol a gwledig amlswyddogaethol (para 6.2.7)	Cyfrol 1 - Atodiad D (Asesiad SG) Cyfrol 1 - Adran 3 (Strategaeth SG) Cyf 2 - Cynllun Cyflenwi/Cynllun Gweithredu Prosiect
Nodi sut bydd budd net i fioamrywiaeth yn cael ei sicrhau a nodweddion cydnerthedd ecosystemau yn cael eu gwella, gan wneud y cysylltiadau â gweithgareddau rheoli tir eraill a chyfundrefnau cynnal a chadw (para 6.2.7)	
Hwyluso’r gwaith o leihau llygredd drwy nodi atebion sy’n seiliedig ar natur sy’n rhan o, neu’n ategu, gweithgarwch ehangach ar raddfa dalgylch i fynd i’r afael â llygredd a gwella’r gwaith o adfer cynefinoedd afonol a chynefinoedd eraill (para 6.2.7)	
Mynd i’r afael â’r argyfwng hinsawdd trwy sicrhau bod gorchudd canopi coed mewn ardaloedd trefol yn cael ei gynyddu, gan ymgorffori mesurau ar gyfer cynnal ansawdd aer da a seinweddau priodol a thrwy fynnu rheolaeth llifogydd naturiol effeithiol a chynlluniau draenio trefol cynaliadwy (para 6.2.7)	
Sicrhau bod gan gymunedau fannau gwyrdd naturiol hygyrch o wahanol feintiau a graddfeydd o fewn pellter cerdded a beicio rhesymol (para 6.2.7)	
Nodi sut y gallai darparu seilwaith gwyrdd fod yn rhan annatod o strategaethau ar gyfer twf a darparu paramedrau eang ar gyfer sicrhau ei weithrediad sy’n cydnabod natur ddeinamig ei ddarpariaeth ac yn nodi mesurau y bydd angen eu darparu i’w ddiogelu yn y tymor hir (para. 6.2.7)	
Dylid ystyried yr angen i ecosystemau, cynefinoedd a rhywogaethau addasu i newid yn yr hinsawdd a phwysau eraill fel rhan o’r Asesiad Seilwaith Gwyrdd. (para 6.2.8)	

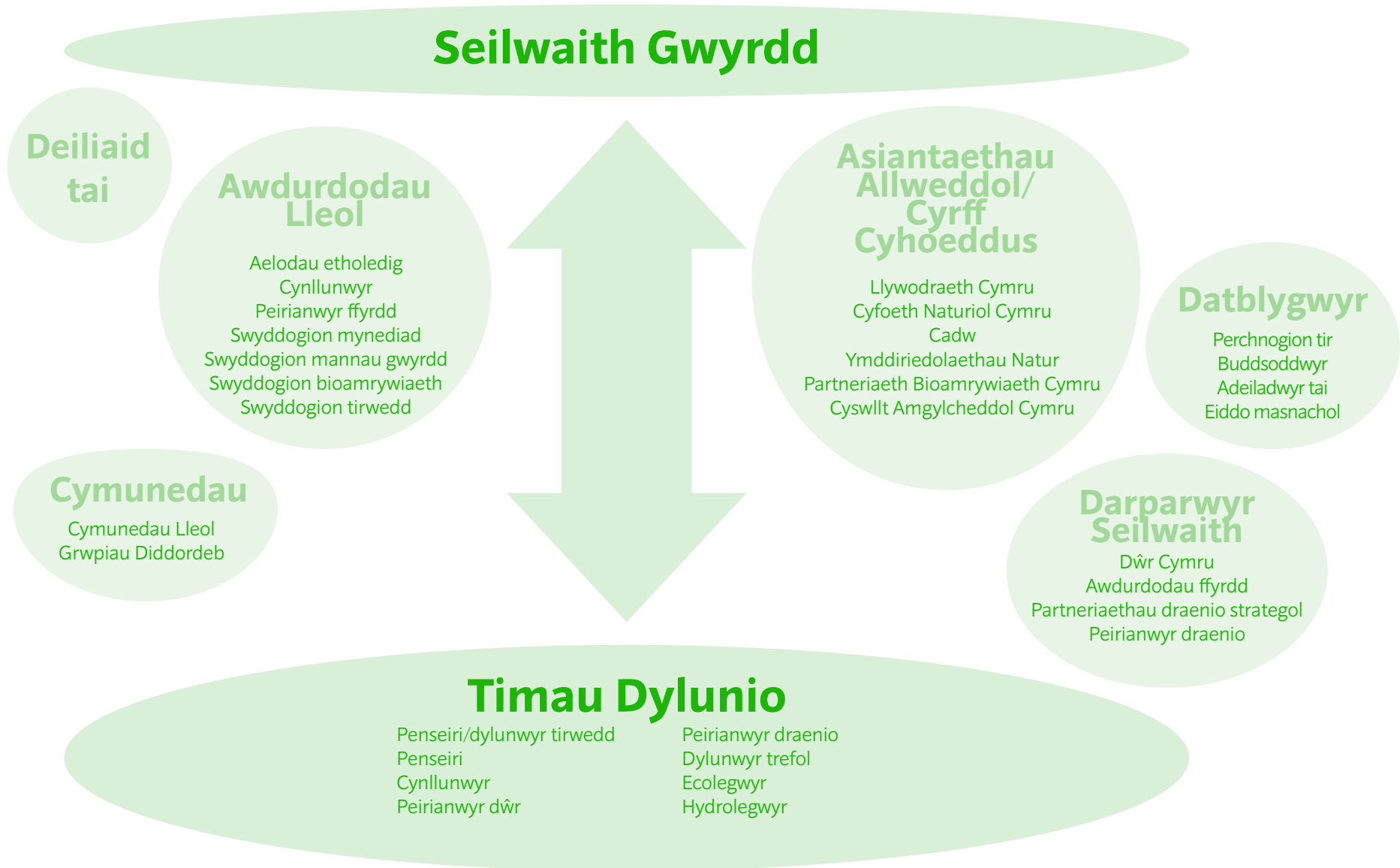
Cronfa Ddata GIS o Asedau SG

1.2.6 Mae'r Cyngor yn cadw Cronfa Ddata GIS gynhwysfawr a hawdd ei defnyddio o asedau SG a gwybodaeth gysylltiedig, sy'n darparu arf ar gyfer llywio penderfyniadau cynllunio defnydd tir a rheoli tir mewn perthynas â SG.

1.2.7 Bydd y Strategaeth Seilwaith Gwyrdd yn cael ei hadolygu'n barhaus gan y Cyngor a'i diweddarau yn ôl yr angen i ystyried amgylchiadau sy'n newid.

DIAGRAM 1.1 Gweithio Amlddisgyblaethol

(Addaswyd o GI Design and Placemaking (Llywodraeth yr Alban, 2011))



1.3 Dolenni i Ddogfennau Eraill

1.3.1 Cafodd y Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ei llywio gan y cynlluniau a'r strategaethau perthnasol allweddol eraill a ddangosir yn **Niagram 1.2**, a dylid ei darllen ar y cyd â nhw. Mae'r Strategaeth SG hefyd yn cefnogi'r Cynllun Rheoli ar gyfer Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2023-2028 a Chynllun Rheoli AHNE Tirwedd Cenedlaethol Dyffryn Gwy 2021-26.

1.3.2 Dylid darllen y Strategaeth SG hon hefyd ar y cyd â Chanllawiau Cynllunio Atodol Seilwaith Gwyrdd y Cyngor a fabwysiadwyd ym mis Ebrill 2015. Mae nifer o ganllawiau perthnasol eraill yn cydberthyn â'r Strategaeth SG hon. Rhestrir y rhain ym **Mlwch 1.1**.

1.3.3 Mae nifer o astudiaethau ac asesiadau, a gynhaliwyd i lywio datblygiad y Cynllun Datblygu Lleol mabwysiedig, yn darparu gwybodaeth sylfaen SG werthfawr o ran lleoliad, ansawdd, maint a hygyrchedd ystod o asedau/mathau SG (gweler Blychau 1.2-1.5). Maent hefyd yn fan cychwyn pwysig o ran nodi anghenion a chyfleoedd SG lleol.

BLWCH 1.1 Dolenni i'r Canllawiau Perthnasol

Canllawiau Cynllunio Atodol

Seilwaith Gwyrdd	Mabwysiadodd CSF y CCA hwn ym mis Ebrill 2015 i gefnogi dehongli a gweithredu polisiau GI S13 a GI1 y CDLI mabwysiedig.
Cymeriad Tirwedd	Mabwysiadodd CSF y CCA hwn i gefnogi dehongli a gweithredu polisiau tirwedd S13 ac LC5 y CDLI mabwysiedig
Ymrwymadau Cynllunio	Mae CSF yn bwriadu cynhyrchu CCA Rhwymedigaethau Cynllunio (gwaith ar y gweill). Mae'r Polisi Interim ar y Dull o Ymdrin ag Ymrwymadau Cynllunio (Mawrth 2013) yn nodi dull o arwain trafodaethau ar rwymedigaethau cynllunio Adran 106 rhwng CSF ac ymgeiswyr.
Ynni Adnewyddadwy ac Effeithlonrwydd Ynni	Mabwysiadodd CSF y CCA hwn ym mis Mawrth 2016 i gefnogi dehongli a gweithredu polisiau S3, S12, SD1, SD2 a DES1 y CDLI.
Arweiniad Arall	
Cynllun Gwella Mynediad i Gefn Gwlad Sir Fynwy 2020 – 2030	Mae'r cynllun hwn yn nodi dull o ddarparu a rheoli mynediad i gefn gwlad Sir Fynwy er budd yr holl drigolion ac ymwelwyr.
Canllaw Dylunio Mynediad Cefn Gwlad (2012)	Bwriedir cynorthwyo unrhyw un sy'n gosod dodrefn cefn gwlad ar hawliau tramwy cyhoeddus (HTC) ac ardaloedd mynediad eraill yn Sir Fynwy.
Astudiaeth Cyflwr a Chyfleoedd y Rhwydwaith Hawliau Tramwy (2017)	Yn nodi cyflwr rhwydwaith Hawliau Tramwy Cyhoeddus y Sir a chyfleoedd i wella mynediad i gefn gwlad.
Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Hawliau Tramwy Cyhoeddus (2011)	Ei nod yw sicrhau bod bioamrywiaeth yn cael ei hystyried wrth gynllunio a chyflawni holl weithrediadau cynnal a chadw, cynlluniau gwella a gwaith HTC arall. Yn nodi cynlluniau gweithredu cynefinoedd a rhywogaethau penodol.
Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Gwastadeddau Gwent (2017)	Mae'n darparu gweledigaeth, egwyddorion a fframwaith hirdymor troswaol ar gyfer cynllunio a darparu SG drwy'r Cynllun Partneriaeth Tirwedd Lefelau Byw.

DIAGRAM 1.2 Cysylltiadau â Chynlluniau a Strategaethau Perthnasol Allweddol Eraill



BLWCH 1.2 Astudiaeth Mannau Agored

Yn nodi canlyniadau archwiliad o'r holl safleoedd mannau agored sydd wedi'u lleoli o fewn 13 o aneddiadau/is-ardaloedd yn Sir Fynwy. Mae'r canfyddiadau'n ymwneud â nifer, ansawdd a hygyrchedd safleoedd/mathau o fannau agored. Darperir asesiad o'r ddarpariaeth yn erbyn safonau gofynnol.

Dylid nodi bod y diffiniad a roddir i fannau gwyrdd naturiol/lled-naturiol yn wahanol i'r diffiniad yn yr Astudiaeth Mannau Gwyrdd. Mae hyn yn debygol o effeithio ar lefelau'r ddarpariaeth (gwarged/diffyg) a nodir yn yr Astudiaeth. Gellir ceisio cyngor pellach gan CSF (gweler **Atodiad G**). Mae Astudiaeth Mannau Agored 2008 yn cael ei diweddaru fel rhan o broses CDLIA 2018-2033.

BLWCH 1.3 Astudiaeth Mannau Gwyrdd

Yn nodi safleoedd mannau gwyrdd posibl, safleoedd naturiol a safleoedd naturiol hygyrch o fewn clustogfa 2km o 10 anheddiad/is-ardaloedd yn Sir Fynwy. Darperir dadansoddiad o'r ddarpariaeth ac asesiad o gyfleoedd ar gyfer gwelliant mewn perthynas â mannau gwyrdd naturiol hygyrch.

Dylid nodi bod mannau gwyrdd wedi'u nodi ar sail y setiau data sydd ar gael, sy'n awgrymu y gallai safleoedd ychwanegol fodoli. Gellir ceisio cyngor pellach gan CSF (gweler **Atodiad G**). Nid yw Astudiaeth Mannau Gwyrdd 2010 yn cael ei diweddaru fel rhan o broses CDLIA 2018-2033.

BLWCH 1.4 Asesiad Cysylltedd Ecollegol

Yn darparu asesiad gwrthrychol o gysylltedd cynefinoedd lled-naturiol yn ac o gwmpas wyth anheddiad/is-ardaloedd yn Sir Fynwy. Mae hyn yn sail ar gyfer nodi a llywio cyfleoedd rheoli a chreu cynefinoedd yn y dyfodol.

Bydd gwerth mapiau'r Asesiad a'r cywirdeb ar gyfer gwneud rhagfynegiadau yn cael eu gwella wrth i'r setiau data sylfaenol gael eu dilysu. Gellir ceisio cyngor pellach gan CSF (gweler **Atodiad G**). Nid yw Asesiad Cysylltedd Ecollegol 2010 yn cael ei ddiweddaru fel rhan o broses CDLIA 2018-2033. Bydd hyn yn cael ei ddisodli gan Fapio Cyfleoedd Ecollegol Rhwydweithiau Natur ar gyfer Gwent.

BLWCH 1.5 Astudiaethau Eraill

Astudiaethau Capasiti a Sensitifrwydd Tirwedd (2009/2010) ac Astudiaeth Diweddaru Sensitifrwydd Tirwedd (2020)

Mae'r astudiaethau hyn yn nodi asesiadau manwl o sensitifrwydd a chapasiti ardaloedd cymeriad tirwedd lleol (o amgylch prif aneddiadau a phentrefi) a darpar safleoedd strategol. Fel rhan o broses CDLIA 2018-2033, cynhaliwyd astudiaeth wedi'i diweddaru yn 2020 i ystyried newidiadau i ffiniau aneddiadau oherwydd datblygiadau newydd.

Astudiaeth Trafnidiaeth Strategol

Yn darparu rhywfaint o wybodaeth sylfaenol yn ymwneud â dulliau trafndiaeth cynaliadwy a chynigion trafndiaeth posibl o amgylch safleoedd datblygu. Mae Astudiaeth Trafnidiaeth Strategol 2009 yn cael ei diweddaru fel rhan o broses CDLIA 2018-2033.



Lleoliad tirwedd Llanelen



Y Dull Seilwaith Gwyrdd



Dechrau Llwybr Arfordir Cymru, Cas-gwent

2.1 Gyrwyr Polisi Lleol

Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol Cyngor Sir Fynwy 2022-2028

2.1.1 Mae'r Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol yn nodi uchelgais CSF i ddod yn sir ddi-garbon, tra'n cefnogi lles cymunedau Sir Fynwy. Bydd Sir Fynwy yn:

- Lle teg i fyw lle mae effeithiau anghydraddoldeb a thlodi wedi'u lleihau
- Lle gwyrdd i fyw a gweithio gyda llai o allyriadau carbon a gwneud cyfraniad cadarnhaol at fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a natur
- Lle llewyrchus ac uchelgeisiol, lle mae canol trefi bywiog a lle gall busnesau dyfu a datblygu
- Lle diogel i fyw lle mae gan bobl gartref lle maen nhw'n teimlo'n ddiogel ynddo
- Man cysylltiedig lle mae pobl yn teimlo'n rhan o gymuned ac yn cael eu gwerthfawrogi
- Man dysgu lle mae pawb yn cael y cyfle i gyrraedd eu potensial.

2.1.2 Mae'r nodau hyn wedi'u tanategu gan gyfres o gamau gweithredu a fydd yn llywio cynllun gwariant ariannol tymor canolig a blaenoriaethau'r Cyngor, ac maent yn cynnwys ystod o fesurau i alluogi monitro cynnydd.

Strategaeth a Chynlluniau Gweithredu Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Sir Fynwy 2024

2.1.3 Datblygwyd y strategaeth a'r cynllun gweithredu hwn i gyrraedd y targed i leihau allyriadau carbon y Cyngor i sero erbyn 2030. Yn dilyn ymgynghoriad cymunedol, cyhoeddwyd cynllun gweithredu ym mis Tachwedd 2021 sy'n cynnwys camau gweithredu o dan ystod o themâu:

- Lleihau'r defnydd o ynni - lleihau faint o ynni a ddefnyddir ar gyfer adeiladau a goleuadau stryd
- Defnyddio ynni adnewyddadwy - cyflymu'r symudiad o danwydd ffosil i ynni adnewyddadwy
- Cefnogi adferiad byd natur a rheoli mannau gwyrdd - amsugno carbon i gefnogi bioamrywiaeth a gwytnwch ecosystemau, a'r gallu i addasu
- Beth rydyn ni'n ei brynu - lleihau carbon trwy feddwl yn ofalus pryd a beth rydyn ni'n ei brynu a chostau bywyd cyfan
- Lleihau gwastraff - drwy annog pobl i leihau, aildefnyddio ac ailgylchu mwy
- Cerdded a seiclo - annog a'i gwneud yn haws i bobl gerdded a beicio yn hytrach na gyrru
- Cerbydau gwyrddach - lleihau effaith defnyddio cerbydau ac annog y defnydd o gerbydau trydan a hydrogen
- Trafnidiaeth gyhoeddus - annog pobl i ddefnyddio trafnidiaeth gyhoeddus yn hytrach na cheir
- Addysg a chynnwys - helpu pobl i ddeall newid yn yr hinsawdd a'r hyn y gallant ei wneud i wneud gwahaniaeth
- Addasu hinsawdd - paratoi ac addasu ar gyfer effaith newid hinsawdd

Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dygnwch Ecosystemau Cyngor Sir Fynwy 2024

2.1.4 Cyhoeddwyd y Cynllun am y tro cyntaf gan y Cyngor yn 2017 i fodloni Adran 6 o Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Gwytnwch Ecosystemau o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, ac i ddarparu mecanwaith ar gyfer gwneud y mwyaf o gyfraniadau'r Cyngor i Lesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Deddf 2015 Nodau Llesiant. Adroddwyd ar gynnydd i Lywodraeth Cymru yn 2019 a 2023, a chyhoeddwyd Cynllun wedi'i adnewyddu yn 2024 (cyn cylch adrodd pellach, a ddisgwyllir yn 2025).

2.1.5 Mae'r Blaengynllun yn ystyried bioamrywiaeth a gwytnwch ecosystem presennol cynefinoedd a rhywogaethau perthnasol Sir Fynwy o'r prif bwysigrwydd ar gyfer cadwraeth natur, ac mae'n nodi ffyrdd y gall y Cyngor ddylanwadu ar fioamrywiaeth a gwytnwch ecosystemau wrth arfer ei swyddogaethau fel Awdurdod Cyhoeddus. Mae'n ystyried gwaith cadwraeth sydd eisoes ar y gweill gan y Cyngor a sefydliadau perthnasol eraill ac yn nodi cyfleoedd ar gyfer gwell darpariaeth a llywodraethu gwell.



Mae Dyffryn Wysg yn gorida ecolegol pwysig yn Sir Fynwy

2.1.6 Mae'r Cynllun hefyd yn amlygu pwysigrwydd darparu seilwaith gwyrdd i gryfhau bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau a'i berthynas â'r Strategaeth Argyfwng Hinsawdd a Natur a chynlluniau eraill. Bydd y Cynllun hefyd yn nodi camau gweithredu a dulliau cyflawni i gyflawni'r amcanion yn ystod y cyfnod 2023-2028.

Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cyngor Sir Fynwy 2024

2.1.7 Mae'r CGAN Lleol yn disodli Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol Sir Fynwy (CGBLI), a gyhoeddwyd yn 2005 gan ragflaenydd y Bartneriaeth Natur Leol, Partneriaeth Bioamrywiaeth Sir Fynwy. Mae Cynllun Gweithredu Adfer Natur Lleol Sir Fynwy (NRAP) yn ganllaw i waith cadwraeth yn Sir Fynwy i gyflawni canlyniadau er budd adferiad natur. Nod y cynllun yw darparu camau ymarferol, cyraeddadwy sydd wedi'u cynllunio i helpu i wrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth ac adeiladu cydnerthedd ecosystemau yn Sir Fynwy. Rydym am gymhell cymunedau i gyfrannu'n weithredol at adfer a gwarchod natur yn effeithiol yn Sir Fynwy.

2.1.8 Mae CGAN Lleol Sir Fynwy wedi'i gynhyrchu gan Bartneriaeth Natur Leol Sir Fynwy (PNL). Mae'r PNL yn bodoli i gydlyn, hyrwyddo a chofnodi gweithredoedd cadwraeth i hyrwyddo a gwella natur yn lleol. Mae Partneriaeth Natur Leol Sir Fynwy yn cwmparu ardal awdurdod lleol Cyngor Sir Fynwy, ac eithrio'r ardal ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog sydd â Phartneriaeth Natur Leol a CGAN Lleol ar wahân.

Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Fynwy

2.1.9 Wedi'i gyhoeddi gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Fynwy (BGC) yn 2018, mae'r Cynllun yn nodi pedwar amcan ar gyfer gwella llesiant:

1. rhoi'r dechrau gorau posibl mewn bywyd i blant a phobl ifanc
2. gweithio i wella ffyniant yn y sir
3. gwneud y gorau o'r asedau sydd gan bobl hŷn tra'n sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu diwallu
4. gwneud y mwyaf o fanteision yr amgylchedd naturiol

Asesiad Llesiant Sir Fynwy 2022-2027

2.1.10 Mae Asesiad Llesiant Sir Fynwy yn adroddiad cynhwysfawr sydd â'r nod o ddeall llesiant y sir a'i chymunedau. Mae'n defnyddio ystod eang o wybodaeth i ddarparu dealltwriaeth ar sail tystiolaeth o lesiant yn Sir Fynwy, gan ganolbwyntio ar gryfderau ac asedau pobl a'u cymunedau. Mae'r asesiad yn cwmpasu meysydd amrywiol o lesiant ac yn canolbwyntio ar Went gyfan, Sir Fynwy gyfan, a 5 ardal leol yn Sir Fynwy. Adolygir yr adroddiad yn flynyddol.



Mae tir Castell Cil-y-coed yn darparu mannau gwyrdd hygyrch

Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent

2.1.11 Wedi'i lywio gan asesiad o lesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Gwent a gynhaliwyd yn 2021/22, mae Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent (BGC) a gyhoeddwyd yn 2023 yn nodi camau gweithredu i helpu i wella llesiant ar draws y rhanbarth. Mae'r Cynllun yn nodi'r hyn y gallai'r BGC ei wneud dros y pum mlynedd nesaf i fynd i'r afael â'r materion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol sy'n effeithio ar lesiant yng Ngwent o dan ddau amcan:

- Rydym am greu Gwent sy'n decach, mwy cydradd a chynhwysol i bawb.
- Rydym eisiau Gwent sy'n barod ar gyfer yr hinsawdd, lle mae ein hamgylchedd yn cael ei werthfawrogi a'i warchod, er budd ein llesiant nawr ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Polisi Peillwyr

2.1.12 Mabwysiadwyd Polisi Peillwyr gan CSF yn 2014 mewn ymateb i Gynllun Gweithredu Llywodraeth Cymru ar gyfer Peillwyr i ddangos ymrwymiad y Cyngor i newid ac i gydnabod ein rôl fel rheolwyr tir. Wedi'i baratoi mewn partneriaeth â Sir Fynwy sy'n Gyfeillgar i Wenyn, mae'r polisi yn ymrwymo CSF i:

- Rlleihau torri gwair ar ymylon ffyrdd - toriad diogelwch yn unig ar gyfer toriad cyntaf ar lwybrau A a B
- Lleihau lladd gwair o fannau gwyrdd
- Plannu blodau gwyllt trefol mewn trefi/pentrefi yn lle gwelyau blodau anghynaliadwy
- Nodi cyfleoedd i ddatblygu dolydd o fewn mannau agored
- Defnyddiwch logo Sir Fynwy Cyfeillgar i Wenyn i godi ymwybyddiaeth
- Monitro effeithiolrwydd newidiadau

Cynllun Datblygu Lleol

2.1.13 Bwriad y Strategaeth Seilwaith Gwyrdd hon yw ymhelaethu ar bolisiau S13 a GI1 (gweler **Blwch 2.2**) o'r Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) 2011-2021 mabwysiedig, sy'n ganolog i ddiogelu a darparu SG fel rhan o ddatblygiad yn y Sir.

2.1.14 Mae'r Strategaeth a Ffefrir (2023) ar gyfer y Cynllun Datblygu Lleol Newydd (CDLI) 2018-2033 yn cynnwys cynllun i ddisodli'r Polisi Strategol S13 mabwysiedig (gweler Polisi S17 ym **Blwch 2.1**).

BLWCH 2.1 Blwch 2.1 Polisi Strategol S17 – Seilwaith Gwyrdd, Tirwedd a Chadwraeth Natur

Bydd cynigion datblygu yn croesawu'r dull creu lleoedd ac yn ymgorffori asedau a chyfleoedd Seilwaith Gwyrdd sy'n cael eu hasesu, eu dylunio a'u rheoli i ddarparu adnodd amlswyddogaethol; gallu darparu ystod eang o fuddion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol ac iechyd a lles i gymunedau lleol a'r Sir gyfan, gan gynnwys gweithredu ar y newid yn yr hinsawdd, gweithredu ar fioamrywiaeth, lliniaru ac enillion net.

Cynnal, gwarchod a gwella cyfanrwydd a chysylltedd seilwaith gwyrdd Sir Fynwy, tirweddau, bioamrywiaeth, hawliau tramwy cyhoeddus ac asedau treftadaeth drwy'r swyddogaethau allweddol canlynol:

- (i) Gosodiad tirwedd ac ansawdd lle, trwy nodi, asesu, gwarchod a gwella'r dirwedd nodedig, a'r dreftadaeth hanesyddol, diwylliannol, ecolegol a daearegol, gan gynnwys elfennau naturiol a gwneud sy'n gysylltiedig â chymeriad y dirwedd bresennol;
- (ii) Bioamrywiaeth ac ecosystemau cydnerth trwy warchod, asesu, rheoli'n gadarnhaol a gwella bioamrywiaeth a buddiannau daearegol, gan gynnwys safleoedd dynodedig a heb eu dynodi, a'u cynefinoedd a'u cynefinoedd sydd wedi'u dynodi a'u gwarchod, a'r cysylltedd ecolegol;
- (iii) Darpariaeth mannau gwyrdd, cysylltedd a mwynhad trwy sicrhau creu mannau rhyng-gysylltiedig amlswyddogaethol hygyrch sy'n cynnig cyfleoedd ar gyfer hamdden ac iechyd a lles;
- (iv) Defnydd cynaliadwy o ynni;
- (v) Cynhyrchu bwyd yn lleol; a
- (vi) Gwanhau llifogydd a rheoli adnoddau dŵr.

Sylwer: Gall geiriad polisi newid ymgynghoriad ar ôl y cynllun adneuo

BLWCH 2.2 Development Management Policy GI1 Green Infrastructure

Development proposals will be expected to maintain, protect and enhance Monmouthshire's diverse green infrastructure network by:

- a) Sicrhau bod asedau gwyrdd unigol yn cael eu cadw lle bynnag y bo modd a'u hintegreiddio i ddatblygiadau newydd. Lle nad oes modd osgoi colli seilwaith gwyrdd er mwyn sicrhau datblygiad cynaliadwy bydd angen mesurau lliniaru a/neu ddigolledu priodol ar gyfer yr asedau a gollwyd;
- b) Ymgorffori seilwaith gwyrdd newydd a/neu well o fath, safon a maint priodol. Lle nad oes modd darparu seilwaith gwyrdd ar y safle, ceisir cyfraniadau i wneud darpariaeth briodol ar gyfer seilwaith gwyrdd oddi ar y safle.



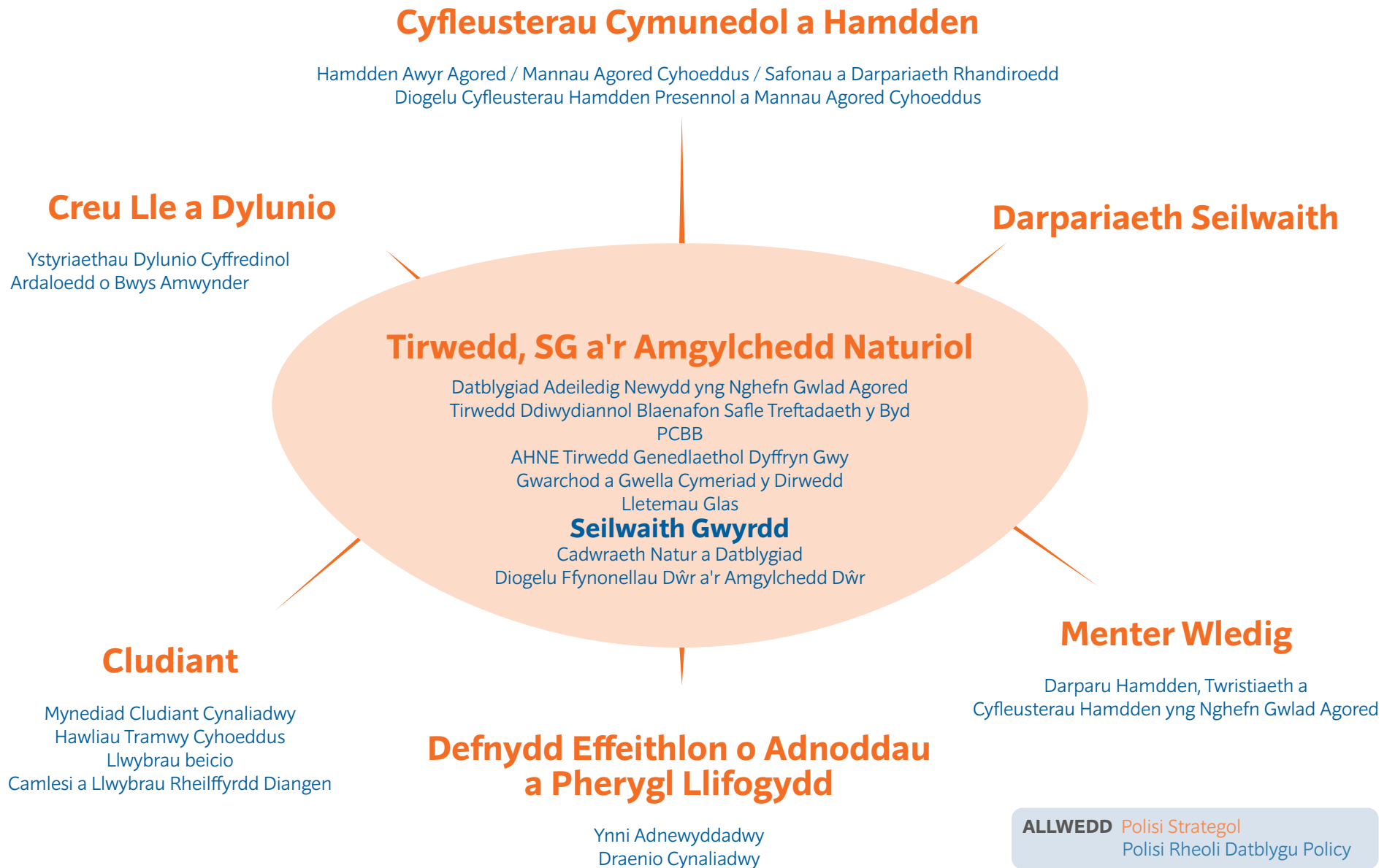
Datblygiad preswyl yn Rogiet gyda system ddraenio gynaliadwy

Sylwer: Gall geiriad polisi newid ymgynghoriad ar ôl y cynllun adneuo

2.1.15 Cefnogir y polisiau hyn gan y Canllawiau Cynllunio Atodol Seilwaith Gwyrdd a Chymeriad Tirwedd mabwysiedig. Mae polisiau allweddol eraill y CDLI mabwysiedig sy'n ymwneud â Gwybodaeth Ddaearyddol wedi'u rhestru yn

Niagram 2.1.

DIAGRAM 2.1 Polisiâu CDLI mabwysiedig perthnasol



2.2 Sbardunau Polisi Rhanbarthol

2.2.1 Mae strategaethau a chynlluniau allweddol sy'n darparu'r fframwaith rhanbarthol ar gyfer cynllunio, darparu a rheoli SG yn Sir Fynwy wedi'u rhestru ym **Blwch 2.3**.

2.2.2 Mae Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent a ddatblygwyd gan Bartneriaeth Grid Gwyrdd Gwent (PGGG) yn arbennig o bwysig. darparu buddion llesiant hanfodol ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Wedi'i sefydlu ym mis Mawrth 2020, mae PGGG yn cynnwys pum awdurdod lleol Gwent (Cyngorau Blaenau Gwent, Caerffili, Sir Fynwy, Casnewydd a Thorfaen) yn ogystal â Chyfoeth Naturiol Cymru.

BLWCH 2.3 Cyd-destun Cynlluniau a Strategaethau Rhanbarthol

Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent (2024)

Nod y strategaeth hon yw cefnogi dyheadau Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent i wella seilwaith gwyrdd y rhanbarth, sydd â rhan hanfodol i'w chwarae wrth fynd i'r afael ag argyfyngau natur, newid yn yr hinsawdd ac iechyd, yn ogystal â darparu cyfleoedd swyddi gwyrdd. Mae'n nodi fframwaith rhanbarthol lefel uchel i gefnogi cyrff cyhoeddus ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent i weithio mewn ffordd gydweithredol, integredig a chydgyssylltiedig i gyflawni eu dyletswyddau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r Amgylchedd (Cymru)) Ddeddf 2016 drwy ddull rhanbarthol o ddarparu seilwaith gwyrdd sy'n adlewyrchu adnoddau naturiol a pholisi cynllunio Llywodraeth Cymru.

Bwriedir i'r strategaeth weithredu fel mecanwaith ar gyfer darparu seilwaith gwyrdd i gefnogi Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent, Datganiad Ardal De-ddwyrain Cymru Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Cynllun Datblygu Strategol ar gyfer Gwent sydd ar ddod. Yn hollbwysig, nod y strategaeth yw cefnogi dull cydgyssylltiedig o ddatblygu, ariannu a chyflawni prosiectau seilwaith gwyrdd drwy gyfres o gynlluniau gweithredu strategol. Bwriedir i'r rhain gefnogi ystod o ganlyniadau llesiant cadarnhaol ar gyfer cymunedau Gwent, yn enwedig o fewn cymunedau trefol sy'n profi anghydraddoldebau iechyd.

Datganiad Ardal CNC De Ddwyrain Cymru (2020)

Wedi'i ddatblygu mewn ymateb i'r Polisi Adnoddau Naturiol cenedlaethol trwy broses gydweithredol sy'n cynnwys rhanddeiliaid lleol, mae Datganiad Ardal De-ddwyrain Cymru yn cwmpasu Awdurdodau Lleol Blaenau Gwent, Caerffili, Sir Fynwy, Casnewydd a Thorfaen. Cyfeirir at Ardal De-ddwyrain Cymru hefyd fel Gwent.

Mae'r Datganiad Ardal yn nodi atebion ar raddfa tirwedd sy'n seiliedig ar natur i fynd i'r afael â'r heriau amgylcheddol, cymdeithasol a gwleidyddol cynyddol gymhleth ac eang sy'n mynd y tu hwnt i ffiniau rheoli traddodiadol. Ei nod yw llywio cynllunio mewnol ac allanol a helpu rhanddeiliaid i ystyried gwahanol ffyrdd o gydweithio. Er mwyn sicrhau bod pawb sy'n ymwneud â phroses y Datganiad Ardal yn meddwl am y De-ddwyrain yn yr un cyd-destun, defnyddir pedair thema strategol i ymchwilio a deall lle:

1. Cysylltu Ein Tirweddau.
2. Gwent Barod am yr Hinsawdd.
3. Cysylltiedig Iach Egniol.
4. Ffyrdd o Weithio

Cynllun Llesiant Rhanbarthol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent (2023)

Cynhaliodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent (BGC) ei Asesiad o les economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Gwent yn 2021/22. Mae'r BGC wedi defnyddio'r wybodaeth o'r asesiad i greu ei Gynllun Llesiant i helpu i wella llesiant ar draws y rhanbarth.

Mae'r Cynllun yn nodi'r hyn y gallai'r BGC ei wneud dros y pum mlynedd nesaf i fynd i'r afael â'r materion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol sy'n effeithio ar lesiant yng Ngwent.

Mae'r BGC wedi nodi dau amcan:

- Rydym am greu Gwent decach, decach a chynhwysol i bawb.
- Rydym eisiau Gwent sy'n barod ar gyfer yr hinsawdd, lle mae ein hamgylchedd yn cael ei werthfawrogi a'i warchod, er budd ein llesiant nawr ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Cyhoeddwyd Cynllun Llesiant BGC Gwent ym mis Awst 2023.

Cynllun Datblygu Strategol De-ddwyrain Cymru (i'w gyhoeddi)

Mae'n rhaid i bob Cynllun Datblygu Strategol (CDS) a Chynllun Datblygu Lleol (CDLI) a baratoir yng Nghymru bellach gydymffurfio'n gyffredinol â Cymru'r Dyfodol: Cynllun Cenedlaethol 2040.

CDY De-ddwyrain Cymru oedd y CDY cyntaf yng Nghymru i ddechrau paratoi'n ffurfiol yn 2022. Mae hyn yn cyflwyno haen o gynllunio rhanbarthol i fynd i'r afael â materion sy'n ymestyn y tu hwnt i ffiniau Awdurdodau Lleol.

Fel ased trawsffiniol, mae SG strategol yn addas iawn ar gyfer cynllunio ar raddfa fwy rhanbarthol. Gall CDSau ddarparu mecanwaith ar gyfer ystyried cynllunio ar raddfa rhanbarthol ar gyfer cysylltiadau ac asedau SG strategol mwy.

Adroddiad Sefyllfa Byd Natur Gwent (2021)

Mae adroddiad Sefyllfa Byd Natur Gwent Fwyaf, a gynhyrchwyd yn 2021, yn edrych ar statws a thueddiad 100 o rywogaethau a ganfuwyd yng Ngwent Fwyaf, gan roi cipolwg ar statws bioamrywiaeth, tueddiadau a bygythiadau yn yr ardal ehangach.

Mae'r rhywogaethau sydd wedi'u cynnwys yn ddetholiad eang o wahanol grwpiau a chynefinoedd gwahanol, wedi'u dewis gyda'r nod o ddarparu ciplun sy'n cynrychioli llawer o'r fioamrywiaeth sydd i'w gael o fewn rhanbarth amrywiol Gwent. Un o nodau eilaidd yr adroddiad hwn yw archwilio argaeledd data biolegol ar lefel rhanbarthol; i ddangos yr hyn y gellir ei ddangos gyda'r cyfoeth o ddata sydd eisoes wedi'i gasglu; ac i amlygu lle mae bylchau gwybodaeth neu faterion data

Cynllun Gweithredu Adfer Natur Gwent Fwyaf (CGANGF) (2021)

Wedi'i ddatblygu gan Bartneriaeth Gwent Fwyaf Gydnerth yn 2021, mae'r CGANGF yn darparu cynllun 10 mlynedd i arwain cyrff cyhoeddus i gymryd camau i gefnogi adferiad byd natur drwy greu rhwydwaith ecolegol cydnerth a chysylltiedig ar raddfa rhanbarthol ledled Gwent.

Mae'r CGANGF wedi'i ddatblygu i lywio a chefnogi'r integreiddio rhwng y CGAN cenedlaethol a lleol, sy'n cael eu datblygu ar gyfer pob Partneriaeth Natur Leol (PNL) i gefnogi dulliau cydgyssylltiedig cydlynol wrth ddatblygu a chyflawni strategaethau, cynlluniau a chmau gweithredu.

Mae nodau'r CGANGF yn berthnasol i gyflenwi SG, sef:

- Ecosystemau sy'n gweithio ac yn wyd'n
- Mwy o amrywiaeth o rywogaethau a chynefinoedd
- Pobl sy'n gysylltiedig â natur
- Lleihau llygredd a rhywogaethau anfrodorol ymledol
- Partneriaid sy'n gweithio'n well gyda'i gilydd

Cynllun Gweithredu Seilwaith Gwyrdd ar gyfer Peillwyr yn Ne Ddwyrain Cymru (2015)

Comisiynwyd y Cynllun Gweithredu gan Gyngor Sir Fynwy ar ran Cyngorau Sir Fynwy, Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen. Mae'r Cynllun Gweithredu, a gyhoeddwyd yn 2015, yn rhan o brosiect ehangach Peillwyr am Oes a ariennir gan Gronfa Natur Llywodraeth Cymru, sydd â'r nod o fynd i'r afael â'r dirywiad ym bioamrywiaeth Cymru drwy brosiectau ar raddfa'r dirwedd.

Darperir Cynlluniau Gweithredu ar gyfer pryfed peillio ar gyfer gwahanol fathau o seilwaith gwyrdd o dir cyhoeddus, sy'n cynnwys er enghraifft tiroedd ysgol; ymylon ffyrdd; mannau dinesig; rhandiroedd a gerddi cymunedol; a pharciau cyhoeddus. Mae llawer o gamau gweithredu yn ymwneud â newidiadau i drefniadau rheoli er budd peillwyr megis torri gwair i uchderau gwahanol a/neu ar adegau gwahanol o'r flwyddyn. Mae rhai gweithredoedd yn gofyn am newidiadau mwy helaeth megis datblygu dolydd blodau gwyllt neu ardaloedd plannu ffurfiol.

Cynllun Gweithredu
Mynediad Strategol
Coridorau Gwyrdd
Grid Gwyrdd Gwent
(2024)

Mae'r Cynllun Gweithredu, a ddatblygwyd gan Bartneriaeth Grid Gwyrdd Gwent, yn darparu dull strategol o ddarparu mynediad gwell a chynaliadwy i gefn gwlad gan gyrff cyhoeddus a sefydliadau rhanddeiliaid sy'n gweithio ar y cyd ar draws ffiniau awdurdodau lleol yng Ngwent i:

- Galluogi pobl i fyw bywydau egniol ac iach
- Darparu cyfleoedd economaidd
- Cefnogi cymunedau lleol a gwirfoddoli
- Ehangu, lle bo modd, y rhwydwaith sydd ar gael i feicwyr a marchogion
- Darparu atebion cynaliadwy a hirdymor

Mae'n darparu fframwaith ar gyfer dull strategol clir a gwaith partneriaeth cryfach ar draws y pum ardal awdurdod lleol yn rhanbarth Gwent, mewn perthynas â chynllunio a rheoli mynediad.

Cynllun Gweithredu
Plannu â Blaenoriaeth
Coetir Grid Gwyrdd
Gwent

Wedi'i ddatblygu gan Bartneriaeth Grid Gwyrdd Gwent, mae'r Cynllun Gweithredu yn darparu rhaglen plannu a gweithredu coetir â blaenoriaeth 10 mlynedd i gefnogi cyrff cyhoeddus a sefydliadau rhanddeiliaid ar draws y rhanbarth i gymryd camau cadarnhaol i fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd, trwy storio carbon a chynyddu gwydnwch ecosystemau i'r risgiau o hinsawdd sy'n newid.

Mae'n darparu fframwaith ar gyfer dull cyson o blannu a rheoli coetiroedd ledled Gwent. Yn ogystal â chefnogi Strategaeth Coetiroedd i Gymru Llywodraeth Cymru ac ymrwymadau Coedwig Genedlaethol i Gymru, mae'n darparu mecanwaith cyflawni ar gyfer Datganiad Ardal De-ddwyrain Cymru, Cynllun Llesiant BGC Gwent a Chynllun Datblygu Strategol Gwent, yn ogystal â chefnogi cynlluniau gweithredu newid hinsawdd awdurdodau lleol.

Cynllun Rheoli
Adnoddau Naturiol
Tir Comin Ucheldir
De-ddwyrain Cymru
(2015)

Mae'r Cynllun yn seiliedig ar ddull ecosystemau o reoli ucheldiroedd comin De-ddwyrain Cymru (sy'n cwmpasu rhannau o Dorfaen, Blaenau Gwent, Caerffili, Merthyr Tudful, Sir Fynwy a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog). Mae'r Cynllun yn nodi ac yn llywio'r gwaith o gyflawni portffolio o brosiectau y bwriedir iddynt adfer ardaloedd pwysig o gynefin yr ucheldir i gyflwr ffafriol; gwella bioamrywiaeth; gwella cyfleoedd ar gyfer pori cynaliadwy; nodi defnyddiau masnachol ychwanegol arloesol gan gynnwys cynnyrch tir; cefnogi datblygiad twristiaeth; a chynorthwyo gyda gwytnwch newid hinsawdd trwy storio dŵr a dal carbon.

Cynllun Rheoli AHNE
Dyffryn Gwy 2021-
2026

Mae'r Cynllun Rheoli ar gyfer AHNE Tirwedd Cenedlaethol Dyffryn Gwy yn nodi'r weledigaeth ar gyfer yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) ddynodedig a'r blaenoriaethau ar gyfer ei rheoli dros gyfnod o 5 mlynedd. Mae'r Cynllun yn llunio polisi Awdurdod Lleol "ar gyfer cyflawni eu swyddogaethau mewn perthynas â" rheolaeth yr AHNE. Mae hefyd yn rhoi arweiniad i gymunedau lleol a llawer o dirfeddianwyr, trigolion ac ymwelwyr yn yr ardal.

Tirwedd Ddiwydiannol
Blaenafon Cynllun
Rheoli Safle
Treftadaeth y Byd
2018-2023

Mae'r Cynllun yn nodi gweledigaeth gyffredinol ac egwyddorion allweddol ar gyfer rheoli Safle Treftadaeth y Byd, ynghyd ag amcanion tymor byr, canolig a hir. Cefnogir y rhain gan gyfres o bolisiau ar gyfer parhau i warchod, cadwraeth, cyflwyniad a throsglwyddo Gwerth Cyffredinol Eithriadol y Safle yn effeithiol dros gyfnod y cynllun (2018-2023).

2.3 Gyrwyr Polisi Cenedlaethol

2.3.1 Gall y cysyniad o ddull SG o gynllunio, dylunio a rheoli defnydd tir gyflawni ystod eang o ganlyniadau polisi (e.e. mewn perthynas â datblygu cynaliadwy, newid yn yr hinsawdd, bioamrywiaeth, creu lleoedd, twf economaidd ac iechyd a lles). Mae wedi'i hen sefydlu drwy system cynllunio gofodol Cymru ac mae'n darparu modd o ddwyn ynghyd a chyflwyno negeseuon polisi a chynghor mewn ffordd gyfannol. Rhestrir deddfwriaeth a pholisiau cenedlaethol sy'n darparu'r fframwaith ar gyfer cadwraeth, darparu a hyrwyddo SG yn Sir Fynwy ym **Mlwch 2.4**.

BLWCH 2.4 Y Cyd-destun Deddfwriaethol a Pholisi Cenedlaethol

Deddf yr Amgylchedd
(Cymru) 2016

Mae Adran 4 o'r Ddeddf yn nodi egwyddorion ar gyfer hyrwyddo dull cydgysylltiedig a chynaliadwy o reoli adnoddau naturiol a gwasanaethau ecosystemau yng Nghymru. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd (Adran 6) ar gyrff cyhoeddus i baratoi Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau, gan ddangos sut y maent yn bwriadu cyflawni'r cynllun ar y cyd â phartneriaid eraill, gan ystyried Cynllun Adfer Natur Cymru a Llesiant o Ddeddf Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae Adran 7 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru, mewn ymgynghoriad â CNC, gyhoeddi rhestr o'r organebau a'r cynefinoedd sydd o'r pwys mwyaf (cynefinoedd â blaenoriaeth), a chymryd pob cam rhesymol i gynnal a gwella'r rhestr hon, gan gynnwys annog eraill i wneud yr un peth.

Polisi Adnoddau
Naturiol (Llywodraeth
Cymru, 2017)

Yn ofyniad statudol yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru), mae hwn yn nodi polisi Llywodraeth Cymru ar gyfer rheoli adnoddau naturiol Cymru yn gynaliadwy er mwyn sicrhau eu bod yn cyfrannu cymaint â phosibl at nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae'r Polisi'n amlinellu tair blaenoriaeth genedlaethol: darparu atebion sy'n seiliedig ar natur; cynyddu ynni adnewyddadwy ac effeithlonrwydd adnoddau; a mabwysiadu ymagwedd sy'n seiliedig ar le. Mae'r Polisi'n gosod y cyd-destun ar gyfer yr Adroddiad ar Gyflwr Adnoddau Naturiol (SoNaRR) a'r Datganiadau Ardal a gynhyrchwyd gan CNC, sy'n ceisio sicrhau bod y blaenoriaethau cenedlaethol yn llywio'r dull o gyflawni'r lleol.

Deddf Llesiant
Cenedlaethau'r
Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ceisio gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Rhaid i gyrff cyhoeddus wneud yr hyn a wnânt mewn ffordd gynaliadwy a meddwl mwy am y tymor hir; gweithio'n well gyda phobl a chymunedau a'i gilydd; ceisio atal problemau; a mabwysiadu dull mwy cydgysylltiedig o ddarparu gwasanaethau a chynghor. Mae angen i gyrff cyhoeddus wneud yn siŵr, wrth wneud eu penderfyniadau, eu bod yn ystyried yr effaith y gallent ei chael ar bobl sy'n byw yng Nghymru. Mae'r Ddeddf yn cynnwys dangosyddion sy'n ymwneud â Gwybodaeth Ddaearyddol ar gyfer monitro gweithrediad, megis:

- Ardaloedd o ecosystemau iach yng Nghymru.
- Statws Amrywiaeth Fiolegol yng Nghymru.
- Canran y cyrff dŵr wyneb, a chyrrff dŵr daear, sy'n cyflawni statws cyffredinol da neu uchel.
- Allyriadau nwyon tŷ gwydr yng Nghymru.
- Lefelau llygredd nitrogen deuocsid (NO₂) yn yr aer.
- Ôl Troed Ecolegol Cymru.
- Canran y bobl sy'n teimlo'n ddiogel gartref, yn cerdded yn yr ardal leol, ac wrth deithio.

Cynllun Adfer Natur
Cymru (Llywodraeth
Cymru, 2015)

Mae'r Cynllun yn nodi sut y bydd Cymru'n cyflawni ymrwymadau Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol a Strategaeth Fioamrywiaeth yr UE i atal y dirywiad mewn bioamrywiaeth erbyn 2020. Mae'n cynnwys strategaeth ar gyfer ein camau gweithredu presennol ac arfaethedig, yn enwedig drwy Llesiant y Dyfodol Bydd y Ddeddf Cenedlaethau, a thrwy Reoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy, yn cyfrannu at wrthdroi colli bioamrywiaeth yng Nghymru. Mae Rhan 2 (diweddarwyd 2020) o'r cynllun hwn yn Gynllun Gweithredu sy'n nodi'r camau gweithredu hynny sydd wedi'u nodi'n benodol i gyflawni amcanion i wrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth.

Natur Hanfodol:
Creu'r Cysylltiadau
rhwng Bioamrywiaeth
a Phobl a Lleoedd
Cymru (CNC, 2018)

Natur hanfodol yw llyw strategol CNC ar gyfer bioamrywiaeth hyd at 2022. Mae'n nodi blaenoriaethau CNC, cyfeiriad teithio a ffyrdd o weithio o ran cyflawni ei ddyletswyddau Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau drwy Reoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy. Drwy gyfres o nodau ac ymrwymadau, mae'n sefydlu fframwaith lefel uchel ar gyfer gweithredu yn unol â Chynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru.

Cymru'r Dyfodol 2040 Mae'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol yn nodi fframwaith defnydd tir 20 mlynedd i Gymru. Bydd yn cael ei adolygu bob 5 mlynedd, ac yn nodi lle mae angen twf a seilwaith o bwysigrwydd cenedlaethol a sut y gall y system gynllunio ei gyflawni. Mae'n darparu cyfeiriad ar gyfer Cynlluniau Datblygu Strategol a Lleol ac yn cefnogi penderfynu ar Ddatblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol; ochr yn ochr â Pholisi Cynllunio Cymru, sy'n nodi polisiau cynllunio Llywodraeth Cymru ac a fydd yn parhau i ddarparu'r cyd-destun ar gyfer cynllunio defnydd tir. Mae'n cefnogi strategaethau economaidd, trafniadaeth, amgylcheddol, tai, ynni a diwylliannol cenedlaethol ac yn sicrhau y gellir eu cyflawni drwy'r system gynllunio

Ffyniant i Bawb: Cymru sy'n Ymwylbodol o'r Hinsawdd (2019)

Ffyniant i Bawb: Cymru sy'n Ymwylbodol o'r Hinsawdd yw'r cynllun ymaddasu i'r newid yn yr hinsawdd ar gyfer Cymru. Mae'n nodi ymrwymadau Llywodraeth Cymru i ymateb i effeithiau'r newid yn yr hinsawdd a welwn eisoes a'r rhai y disgwyliwn eu gweld yn y dyfodol. Mae'r cynllun yn ategu'r camau i ddatgarboneiddio economi Cymru. Mae'r Cynllun yn dangos sut mae Llywodraeth Cymru yn cymryd camau, dros y pum mlynedd nesaf, i fynd i'r afael â'r meysydd lle mae'r risg fwyaf. Mae hyn yn cynnwys:

- amddiffyn pobl, cymunedau, adeiladau a seilwaith rhag llifogydd,
- diogelu cyflenwadau dŵr rhag sychder a llif afonydd isel,
- mynd i'r afael ag arferion rheoli tir sy'n gwaethygu risgiau hinsawdd,
- rheoli risgiau i ecosystemau a busnesau amaethyddol.

Deddf Cynllunio (Cymru) 2015

Mae Deddf Cynllunio (Cymru) yn darparu'r fframwaith deddfwriaethol ar gyfer gweithredu'r system gynllunio yng Nghymru. Mae'n cefnogi'r gwaith o gyflawni dyheadau cenedlaethol, lleol a chymunedol drwy greu lleoedd cynaliadwy lle mae dinasyddion wedi gwella mynediad at gartrefi, swyddi ac amgylcheddau adeiledig a naturiol o safon ac yn cefnogi'r defnydd o'r Gymraeg.

Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol Cyfoeth Naturiol Cymru (SoNaRR) ar gyfer Cymru 2020

Mae SoNaRR 2020 yn asesu sut mae Cymru'n cyflawni rheolaeth gynaliadwy ar adnoddau naturiol i wella llesiant Cymru (diben Cyfoeth Naturiol Cymru). Mae'n asesu cynnydd Cymru yn erbyn 4 nod ac yn amlinellu cyfleoedd i weithredu ar gyfer dyfodol cynaliadwy:

- Mae stociau o adnoddau naturiol yn cael eu diogelu a'u gwella.
- Mae ecosystemau yn gallu gwrthsefyll newid disgwyliedig ac annisgwyl.
- Mae gan Gymru leoedd iach i bobl, wedi'u hamddiffyn rhag risgiau amgylcheddol.
- Cyfrannu at economi adfywiol, cyflawni lefelau cynaliadwy o gynhyrchu a defnyddio.

Polisi Cynllunio Cymru: Cyfrol 12 (Llywodraeth Cymru, Chwefror 2024)

Mae Polisi Cynllunio Cymru 12 (PCC 12) yn nodi polisiau cynllunio defnydd tir cyfredol Llywodraeth Cymru. Amcan craidd polisi cynllunio cenedlaethol yw sicrhau bod y system gynllunio yn cyfrannu at gyflawni datblygu cynaliadwy ac yn gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru fel sy'n ofynnol gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mewn ymateb i'r angen i fynd i'r afael â'r argyfwng natur drwy'r system gynllunio, diweddarwyd rhannau o Bennod 6 (Lleoedd Unigryw a Naturiol) Polisi Cynllunio Cymru Rhifyn 11 ym mis Hydref 2023 i gryfhau'r polisi cynllunio cenedlaethol ar SG, Budd Net i Fioamrywiaeth, diogelu. ar gyfer Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig a Choed a Choetiroedd.

Mae'r prif newidiadau i bolisi SG cenedlaethol ym Mholisi Cynllunio Cymru 12 yn cynnwys: pwyslais cryfach ar fabwysiadu dull rhagweithiol o ymdrin â seilwaith gwyrdd gan gwmpasu ystyriaethau trawsffiniol, nodi allbynnau allweddol asesiadau seilwaith gwyrdd, cyflwyno datganiadau seilwaith gwyrdd cymesur gyda cheisiadau cynllunio a chyfeirio Adeiladu gyda Natur safonau. Gweler **Atodiad E** am fanylion.

Cynllun Strategol Sero Net Llywodraeth Cymru (Medi 2022)

Y Cynllun hwn yw cychwyn y daith i sero net a Chymru wyrddach, gryfach a thecach. Mae'n canolbwyntio ar ail gyllideb garbon Cymru (2021–2025). Mae'r Cynllun yn dwyn ynghyd dystiolaeth a syniadau o bob rhan o Lywodraeth Cymru i amlinellu mentrau datgarboneiddio â blaenoriaeth hyd at 2030. Er mwyn eu rhoi ar waith yn llwyddiannus bydd yn ofynnol i gyrraedd sero net fel sefydliad a chefnogi'r sector cyhoeddus ehangach i gyflawni sero net cyfunol.

Nodyn Cyngor Technegol 5: Cadwraeth Natur a Chynllunio (Llywodraeth Cymru, 2009)	Yn darparu cyngor ar sut y dylai'r system cynllunio defnydd tir gyfrannu at warchod a gwella bioamrywiaeth a chadwraeth ddaearogol. Yn atodol i Bolisi Cynllunio Cymru a dylid ei ddarllen ar y cyd ag ef.
Nodyn Cyngor Technegol 12: Dylunio (Llywodraeth Cymru, 2016)	Yn rhoi cyngor ar ddylunio da. Yn atodol i Bolisi Cynllunio Cymru a dylid ei ddarllen ar y cyd ag ef.
Nodyn Cyngor Technegol 15: Datblygu a Pherygl o Lifogydd (Llywodraeth Cymru, 2004)	Yn darparu cyngor mewn perthynas â datblygu a llifogydd, gan roi cyngor ar ddatblygu a pherygl llifogydd gan fod hyn yn ymwneud ag egwyddorion cynaliadwyedd. Yn atodol i Bolisi Cynllunio Cymru a dylid ei ddarllen ar y cyd ag ef.
Nodyn Cyngor Technegol 16: Chwaraeon, Hamdden a Mannau Agored (Llywodraeth Cymru, 2009)	Yn darparu cyngor i gymunedau, datblygwyr ac awdurdodau cynllunio lleol yng Nghymru sy'n paratoi cynlluniau datblygu lleol ac yn gwneud penderfyniadau am geisiadau cynllunio mewn perthynas â chwaraeon, hamdden a mannau agored. Yn atodol i Bolisi Cynllunio Cymru a dylid ei ddarllen ar y cyd ag ef.
Treftadaeth Naturiol: Llwybr at Iechyd (Ymchwil Polisi Cyngor Cefn Gwlad Cymru ar gyfer Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2007)	Yn nodi canfyddiadau astudiaeth 12 mis i effaith yr amgylchedd naturiol ar iechyd a lles, a gynhaliwyd gan y Sefydliad Iechyd Gwledig. Canfu'r astudiaeth y gall yr amgylchedd naturiol chwarae rhan allweddol wrth wella iechyd a lles y cyhoedd.
Cynllun Gweithredu Tyfu Bwyd yn y Gymuned (Llywodraeth Cymru, 2010)	Cynllun Gweithredu i hyrwyddo, cefnogi ac annog cyfleoedd ar gyfer tyfu bwyd yn y gymuned yng Nghymru.
Canllawiau Deddf Teithio Llesol (Llywodraeth Cymru, 2021)	Mae'r canllawiau'n cynnwys arfer gorau ar ddylunio seilwaith teithio llesol a chynllunio rhwydwaith, ac yn rhoi cyngor ar sut i ddarparu cyfleoedd cysylltiedig megis parcio beiciau.
Deddf Teithio Llesol (Cymru) 2013	Mae Deddf Teithio Llesol (Cymru) yn nodi darpariaethau i wneud cerdded a beicio yn ddewis a ffefrir ar gyfer teithiau byrrach, yn enwedig teithiau bob dydd, megis i weithle neu sefydliad addysg ac oddi yno, neu i gael mynediad at wasanaethau neu gyfleoedd iechyd, hamdden neu eraill. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gynhyrchu Mapiau Rhwydwaith Integredig, gan nodi'r llwybrau cerdded a beicio sydd eu hangen i greu rhwydweithiau cwbl integredig ar gyfer cerdded a beicio i gael mynediad at waith, addysg, gwasanaethau a chyfleoedd.

Fframwaith ar gyfer Rhanbarthau Amgylcheddol Rhwydweithiol De-ddwyrain Cymru (CCGC, Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru a Chyswilt Amgylcheddol Cymru ar gyfer Llywodraeth Cymru, 2009)	Y cam cyntaf mewn prosiect cydweithredol i droi'r cysyniad o Ranbarth Amgylcheddol Rhwydweithiol (NER) yn realiti. Mae'r adroddiad yn adolygu'r cyd-destun polisi, yn disgrifio'n gryno nodweddion unigryw tirwedd De-ddwyrain Cymru ac yn ystyried cyfleoedd a heriau ar draws y dinas-ranbarth. Mae hefyd yn amlygu'r camau nesaf sydd eu hangen tuag at weithredu'r NER.
Adroddiad Sefyllfa Byd Natur Cymru 2023	Mae sefydliadau bywyd gwyllt blaenllaw, gan gynnwys Ymddiriedolaethau Natur Cymru, wedi cyhoeddi adroddiad nodedig Sefyllfa Byd Natur 2023. Mae'r adroddiad yn dangos bod byd natur yn parhau i ddirywio ar raddfa frawychus ar draws y DU, sydd eisoes yn un o'r gwledydd sydd â'r dirywiad mwyaf o ran natur yn y byd: - Mae 18% (un o bob chwech) o'n rhywogaethau mewn perygl o ddiiflannu o Gymru, gan gynnwys planhigion ac anifeiliaid fel Tegeirian y Fignen, Llygoden y Dŵr a Madfall y Tywod. - Ar gyfartaledd mae nifer y rhywogaethau tir a dŵr croyw wedi gostwng 20% ledled Cymru ers 1994. - O bron i 3,900 o rywogaethau a aseswyd, mae mwy na 2% eisoes wedi darfu yng Nghymru.
Targed 30x30	Cytunwyd ar darged byd-eang i ddiogelu 30% o'r blaned ar gyfer byd natur erbyn 2030 (a elwir yn '30x30') yn y Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol (CBD) yn COP15. Disgwylir i wledydd gyfrannu at y nod byd-eang hwn trwy weithredu domestig i gynyddu cwrdd ardaloedd gwarchodedig a reolir yn effeithiol. Mae mwy na 100 o wledydd bellach wedi ymrwmo i'r ymrwymiad, gan gynnwys y DU. Mae'r Archwiliad Dwf ar Fioamrywiaeth: argymhellion (Llywodraeth Cymru, 2022) yn datblygu set o gamau gweithredu ar y cyd i gefnogi cyflawniad ystyrion nod '30 wrth 30' y CBD yng Nghymru, gan gydnabod y galluoedd presennol yng Nghymru ac adlewyrchu dyletswyddau a dull gweithredu o dan Ddeddf Llesiant y Dyfodol Deddfau Cenedlaethau a'r Amgylchedd (Cymru).

2.4 Beth yw SG?

2.4.1 Mae Pennod 6 (Lleoedd Unigryw a Naturiol) Polisi Cynllunio Cymru 12 yn diffinio SG fel a ganlyn:

Mae Pennod 6 (Lleoedd Unigryw a Naturiol) Polisi Cynllunio Cymru 12 yn diffinio SG fel a ganlyn:

'Seilwaith Gwyrdd yw'r rhwydwaith o nodweddion naturiol a lled-naturiol, mannau gwyrdd, afonydd a llynnoedd sy'n croesi ac yn cysylltu lleoedd.

*Gall elfennau cydrannol seilwaith gwyrdd (gweler **Blwch 2.5**) weithredu ar wahanol raddfeydd ac mae rhai cydrannau, megis coed a choetir, yn aml yn bresennol yn gyffredinol ac yn gweithredu ar bob lefel (gweler **Diagram 2.2**).*

Ar raddfa'r dirwedd gall seilwaith gwyrdd gynnwys ecosystemau cyfan megis gwlyptiroedd, dyfrffyrdd, mawndiroedd a chadwyni o fynyddoedd neu fod yn rhwydweithiau cysylltiedig o gynefinoedd mosaig, gan gynnwys glaswelltiroedd.

Ar raddfa leol, gallai gynnwys parciau, caeau, pyllau, mannau gwyrdd naturiol, hawliau tramwy cyhoeddus, rhandiroedd, mynwentydd a gerddi neu gall fod yn nodweddion dylunio neu reoli megis systemau draenio cynaliadwy.

Ar raddfeydd llai, gall ymyriadau trefol unigol megis coed stryd, gwrychoedd, ymylon ffyrdd, a thoeau/waliau gwyrdd oll gyfrannu at rwydweithiau seilwaith gwyrdd.'

BLWCH 2.5 Enghreifftiau o Gydrannau/Asedau SG

Parciau a gerddi gan gynnwys parciau trefol; parciau gwledig a rhanbarthol; gerddi ffurfiol a phreifat; a thiroedd sefydliadol (e.e. ysgolion ac ysbytai) (e.e. Parc Gwledig Cil-y-coed a Gerddi Linda Vista yn y Fenni).

Mannau gwyrdd amwynder gan gynnwys mannau hamdden anffurfiol; mannau chwarae; cyfleusterau chwaraeon awyr agored; cartrefu mannau gwyrdd; gerddi domestig; meysydd pentref; tiroedd comin trefol; gofod achlysurol arall; toeau gwyrdd; gwrychoedd; sgwariau a gofodau dinesig; a choed ac ymylon priffyrdd (e.e. man agored Fairview Cas-gwent, cae chwarae Gwndy a Chae Dixon yn Nhrefynwy).

Rhandiroedd, gerddi cymunedol, ffermydd dinesig, perllannau, gerddi to, a thir fferm ymyl trefol (e.e. rhandiroedd Heol Brynbuga yn Rhaglan a rhandiroedd Heol Sudbrook ym Mhorthsgiwed/Sudbrook).

Mannau claddu a mynwentydd (e.e. mynwent Osbaston yn Nhrefynwy a Mynwent Eglwys y Santes Fair yn y Fenni).

Mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol gwledig, peri-drefol a threfol gan gynnwys coetir a phrysgwydd; glaswelltir, gweundir a gweundir; gwlyptiroedd; dŵr agored a rhedegog; safleoedd tir llwyd; cynefinoedd craig noeth (e.e. clogwyni a chwareli); arfordir a thraethau; a Choedwigoedd Cymunedol. Mae'n cynnwys rhywogaethau a chynefinoedd pwysig a gwarchodedig megis gwarchodfeydd natur cenedlaethol a lleol presennol a safleoedd a ddynodwyd yn lleol ar gyfer cadwraeth natur (e.e. SoDdGA Nedern Brook Wetlands a Gwarchodfa Natur Genedlaethol Fiddler's Elbow).

Coridorau gwyrdd gan gynnwys afonydd a chamlesi a'u glannau; coridorau ffyrdd a rheilffyrdd; llwybrau beicio; a hawliau tramwy cyhoeddus (e.e. Lôn Ifon yn Rogiet ac Afon Wysg).

Mannau gwyrdd gweithredol gan gynnwys cynlluniau draenio trefol cynaliadwy a storio llifogydd (e.e. datblygiad preswyl yn Rogiet).

Safleoedd treftadaeth gan gynnwys ystadau gwledig hanesyddol; parciau cyhoeddus trefol hanesyddol; a safleoedd a henebion hanesyddol (e.e. St Pierre ger Cas-gwent a Chastell y Fenni a'r gerddi).

Addasiad o'r Gymdeithas Cynllunio Gwlad a Thref: 'Rôl Hanfodol Seilwaith Gwyrdd: Taflen Waith Seilwaith Gwyrdd Eco-drefi' (2008).



DIAGRAM 2.2 Ystod o Raddfeydd SG/Cysylltedd

Addasiad o 'GI Design and Placemaking' (Llywodraeth yr Alban, 2011)



2.4.2 Mae Polisi Cynllunio Cymru yn mynd ymlaen i ddweud:

'Mae seilwaith gwyrdd yn gallu darparu sawl swyddogaeth ar yr un pryd ac o ganlyniad yn cynnig manteision lluosog, ar gyfer cydnerthedd cymdeithasol, economaidd a diwylliannol yn ogystal â gwydnwch amgylcheddol.

*Gall cydrannau seilwaith gwyrdd, drwy wella gwytnwch ecosystemau (gweler **Blwch 2.6**), arwain at fanteision cadarnhaol i lesiant gan gynnwys rheoli llifogydd, puro dŵr, gwell ansawdd aer, llai o lygredd sŵn a chymedroli hinsawdd leol, lliniaru newid yn yr hinsawdd a cynhyrchu bwyd.*

Mae'r manteision hyn yn bwysig mewn amgylcheddau trefol lle gallant hwyluso manteision sy'n ymwneud ag iechyd a lles mannau agored, aer glân a gwell llonyddwch, er enghraifft, yn ogystal â chreu ymdeimlad o le a gwell cydlyniant cymdeithasol. Yn ogystal, mae gan seilwaith gwyrdd ran i'w chwarae o ran diogelu hynodrwydd lleol, darparu buddion economaidd a chyfleoedd cymdeithasol a chymunedol.' (gweler **Blwch 2.7**)

2.4.3 Mae Polisi Cynllunio Cymru hefyd yn nodi pwysigrwydd meithrin cydnerthedd ecosystemau drwy'r system gynllunio. Disgrifir gwytnwch ecosystemau yn yr adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (2020) fel:

"gallu ecosystemau i ddelio ag aflonyddwch, naill ai trwy eu gwrthsefyll, adfer oddi wrthynt, neu addasu iddynt, gan gadw eu gallu i ddarparu gwasanaethau a buddion nawr ac yn y dyfodol"

2.4.4 Mae Polisi Cynllunio Cymru yn nodi bod y fframwaith eang ar gyfer meithrin cydnerthedd ecosystemau a sicrhau budd net i fioamrywiaeth drwy'r system gynllunio yn cynnwys mynd i'r afael â'r holl briodoleddau canlynol sy'n cyfrannu at gydnerthedd ecosystemau: Amrywiaeth, Maint, Cyflwr, Cysylltedd a'r Gallu i Addasu¹ i Newid. Gyda'i gilydd gelwir y rhain yn fframwaith DECCA.

BLWCH 2.6 Gwasanaethau Ecosystem

- **Gwasanaethau ategol** - hanfodol i weithrediad ecosystemau ac yn anuniongyrchol gyfrifol am bob gwasanaeth arall (e.e. cylchredeg dŵr a maetholion, ffurfiant pridd a phrosesau twf planhigion)
- **Gwasanaethau rheoleiddio** – sy'n helpu i reoleiddio'r amgylchedd (e.e. peillio, rheoli llifogydd, rheoli plâu a chlefydau, dal a storio carbon, ansawdd dŵr, aer a phridd)
- **Gwasanaethau darparu** - sy'n darparu adnoddau a nwyddau (e.e. bwyd, dŵr ffres, deunyddiau adeiladu, ynni a thanwydd)
- **Gwasanaethau diwylliannol** – sy'n darparu cyfoethogi esthetig, ysbrydol, crefyddol, adloniadol neu wyddonol (e.e. mynediad i fannau gwyrdd, twristiaeth, lleoedd nodedig a lles meddyliol)

1 - Sylwch - mae CGAN Sir Fynwy yn cyfeirio at hyn fel 'Agweddau Eraill' i gydnabod bod y gallu i addasu yn un o swyddogaethau'r pedwar nodwedd allweddol.

BLWCH 2.7 Buddiannau SG

Addasiad o GI Design and Placemaking (Llywodraeth yr Alban, 2011)



Hynodrwydd leol

- Gwella treflun, ansawdd y dirwedd ac amwynder gweledol.
- Gwarchod treftadaeth a mynegiant diwylliannol.
- Atgyfnerthu cymeriad y dirwedd leol.
- Gwneud lleoedd yn fwy diddorol a nodedig.
- Rhoi cymeriad a hunaniaeth gref i leoedd.



Economaidd

- Cefnogi gostyngiad mewn costau gofal iechyd a chynhyrchiant cynyddol.
- Helpu i ddenu a chadw gweithlu o safon.
- Cefnogi'r economi werdd leol.
- Lleihau costau amgylcheddol fel y rhai sy'n gysylltiedig â lleihau perygl llifogydd.
- Gwella delwedd lle.
- Hybu gwerth eiddo gan gynnwys prisiau tai oherwydd agosrwydd at fannau gwyrdd.
- Helpu datblygwyr i gael y gorau o'r safle drwy gyfuno defnyddiau, e.e. mannau agored a Systemau Draenio Cynaliadwy (SDCau), helpu hyfywedd datblygiad.
- Denu busnesau a mewnfuddsoddwyr trwy greu lleoliadau deniadol.
- Arbed ynni ac arian i drigolion a defnyddwyr terfynol.
- Cynhyrchu cyflogaeth.



Newid hinsawdd

- RLleihau allyriadau CO² drwy ddarparu llwybrau teithio di-gerbyd ac annog cerdded a beicio.
- Darparu storio carbon a dal a storio carbon mewn llystyfiant.
- Darparu cysgod ac amddiffyniad rhag tywydd eithafol.
- Rheoli perygl llifogydd: mae toeau byw, coed mawr ac ardaloedd tirwedd meddal yn amsugno glaw trwm.
- Darparu ar gyfer storio dŵr wyneb ar adegau o lif brig mewn SDCau a nodweddion dŵr eraill.
- Glanhau ac oeri'r aer, dŵr a phridd, gwrthweithio effaith 'ynys wres' ardaloedd trefol.
- Arbed ynni: trwy ddefnyddio atebion naturiol yn hytrach na rhai peirianyddol.
- Arbed ynni: mae toeau byw yn insiwleiddio adeiladau, ac mae coed mawr yn darparu cysgod, gan leihau'r angen am aer.
- Cyflyru yn yr haf a chodi tymheredd amgylchynol yn y gaeaf, gostyngiad mewn costau gwresogi yn y gaeaf oherwydd arafu cyflymder gwynt mewn ardaloedd trefol.
- Cyflenwi pren, biomas neu fiodanwydd o ffynonellau lleol yn lle tanwyddau ffosil.

BLWCH 2.7 Buddiannau SG

Addasiad o GI Design and Placemaking (Llywodraeth yr Alban, 2011)



Cefn gwlad o amgylch y Fenni

Adferiad Natur

- Gwarchod a gwella bioamrywiaeth.
- Lleihau llygredd trwy ddefnyddio SDCau a lleiniau clustogi.
- Darparu cynefinoedd neu nodweddion naturiol newydd a'u cysylltu, er mwyn caniatáu i rywogaethau symud a chynyddu'r cynefinoedd sydd ar gael.
- Gwarchod rhywogaethau dyfrol trwy reolaeth briodol o gynefinoedd glân y dŵr.
- Rhwystro darnio cynefinoedd.
- Caniatáu i gynefinoedd amrywiol gael eu creu sy'n gyfoethog mewn fflora a ffawna.



Hen Orsaf Tyndyrn

Cymunedol a chymdeithasol

- Gwella cydlyniant cymunedol a chynhwysiant cymdeithasol.
- Creu mannau gwyrdd ar gyfer cymdeithasu, rhyngweithio a digwyddiadau.
- Mwy o gyfleoedd a lleoedd i blant chwarae.
- Darparu gwell cysylltiadau ffisegol trwy rwydweithiau gwyrdd i fynd rhwng lleoedd; ac i gymunedau, gwasanaethau, ffrindiau a theulu a mannau gwyrdd ehangach.
- Darparu gofodau ar gyfer ymarfer a hyrwyddo sgiliau garddwriaethol.
- Creu cyfleoedd ar gyfer cyfranogiad cymunedol a gwirfoddoli.
- Darparu mannau ar gyfer addysg a hyfforddiant.



Canwio ar hyd Afon Gwy

Lechyd a lles

- Annog ymarfer corff a gweithgaredd corfforol trwy ddarparu mannau gwyrdd o safon ar gyfer cerdded, beicio, chwaraeon a chwarae.
- Darparu gwell cyfleoedd ar gyfer teithio llesol a gweithgaredd corfforol.
- Gwella lles meddwl trwy ddarparu mynediad i natur a mannau gwyrdd deniadol a mannau anadlu.
- Darparu cyfleoedd i dyfu bwyd yn lleol a bwyta'n iach.



Safleoedd treftadaeth



Gerddi preifat



Rhandiroedd a mannau tyfu



Waliau gwyrdd



Mannau gwyrdd cymunedol





Glaswelltiroedd, rhostiroedd a gweunydd

ASEDAU SG



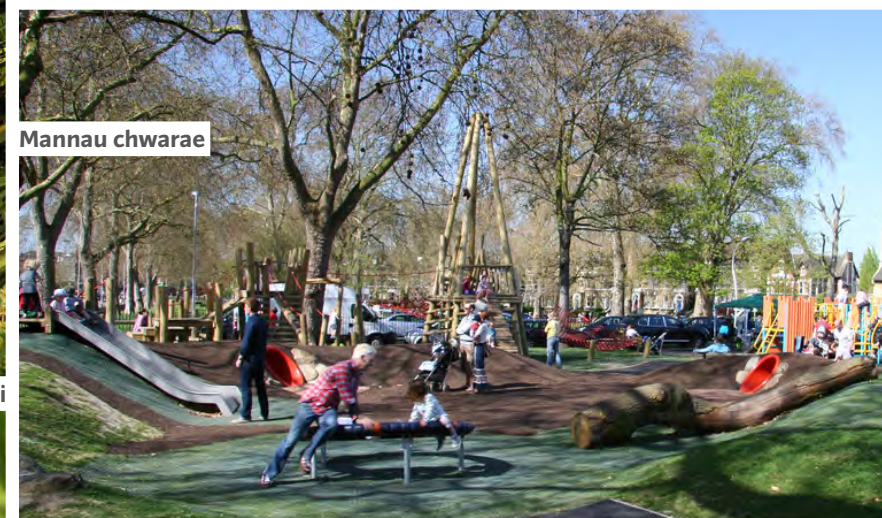
Mynwentydd



Gerddi



Meysydd pentref



Mannau chwarae

2.5 Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaeryddol Presennol Sir Fynwy

2.5.1 Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o rwydwaith SG presennol Sir Fynwy. Darperir asesiad manwl o asedau SG presennol o fewn gwahanol rannau o'r Sir yn **Atodiad D1**.

Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaeryddol Sir Fynwy

2.5.2 Gorwedd Sir Fynwy yn Ne Ddwyrain Cymru, rhwng y prif ganolfannau yn Ne Cymru a De Orllewin Lloegr a Chanolbarth Lloegr. Mae'n cwmpasu ardal o tua 88,000 hectar ac mae ganddi boblogaeth amcangyfrifedig o 93,000 (cyfrifiad 2021). Y prif aneddiadau yw tair tref farchnad hanesyddol y Fenni, Cas-gwent a Threfynwy; Cil-y-coed; Brynbuga a Magwyr/Gwndy. Mae'r dirwedd yn wledig yn bennaf gydag amaethyddiaeth a thwristiaeth yn ffurfio'r prif ddiwydiannau.

2.5.3 Mae Sir Fynwy yn nodedig am ei harddwch gwledig ac mae ganddi dirwedd gyfoethog ac amrywiol yn ymestyn o arfordir agored gwastad Gwastadeddau Gwent yn y de, i ucheldiroedd agored y Mynyddoedd Du yn y gogledd a choridor afon hardd Dyffryn Gwy yn yr ardal dwyrain (CSF, CDLI). Mae Safle Treftadaeth y Byd Diwydiannol Blaenafon (WHS), Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac AHNE Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy, tirweddau o werth rhyngwladol/cenedlaethol, i gyd yn nodweddion nodedig sy'n perthyn yn rhannol i Sir Fynwy.

2.5.4 Mae'r Sir yn cynnwys cyfoeth o asedau bioamrywiaeth/cadwraeth natur megis Aber Afon Hafren, Gwarchodfa Natur Genedlaethol Fiddler's Elbow, 68 Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, 10 ohonynt wedi'u dynodi'n Safleoedd Ewropeaidd, 752 yn Safleoedd o Bwysigrwydd Cadwraeth Natur anstatudol (SINC) ac ystod eang o rywogaethau a chynefinoedd pwysig. Mae Sir Fynwy yn arbennig o goediog gydag amrywiaeth o flociau helaeth o goetiroedd hynafol, lled-naturiol, llydanddail a chonifferaidd megis Coedwig Tryleg, Hale Wood a Choedwig Parc Cas-gwent. Mae nifer o gyrsiau dŵr (a gorlifdroedd cysylltiedig nad ydynt wedi'u datblygu'n bennaf) yn croesi'r Sir - y prif afonydd yw'r Wysg, Gwy a Mynwy.

2.5.5 Er gwaethaf yr amrywiaeth o gynefinoedd ar draws y sir, mae Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau Sir Fynwy (2017) yn nodi bod 'maint ac ansawdd cynefinoedd yn y Sir yn lleihau i raddau helaeth'. Yn ogystal, mae nifer o'r Safleoedd Ewropeaidd mewn cyflwr anffafriol.

2.5.6 Mae Sir Fynwy hefyd yn cynnwys treftadaeth adeiledig gyfoethog ac amgylchedd hanesyddol sy'n cynnwys ardaloedd cadwraeth, parciau a gerddi hanesyddol, henebion cofrestredig a thua 2400 o adeiladau rhestredig. Yn ogystal â'r asedau SG a ddisgrifiwyd eisoes, mae'r Sir yn cynnwys amrywiaeth o fannau agored/gwyrdd (e.e. rhandiroedd, parciau a mannau chwaraeon awyr agored) wedi'u lleoli yn y prif aneddiadau ac o'u cwmpas. Mae yna hefyd nifer o safleoedd 'Anhygoel Bwytdwy' a pherllannau cymunedol yn ogystal â'r lleoliadau rhandir traddodiadol.

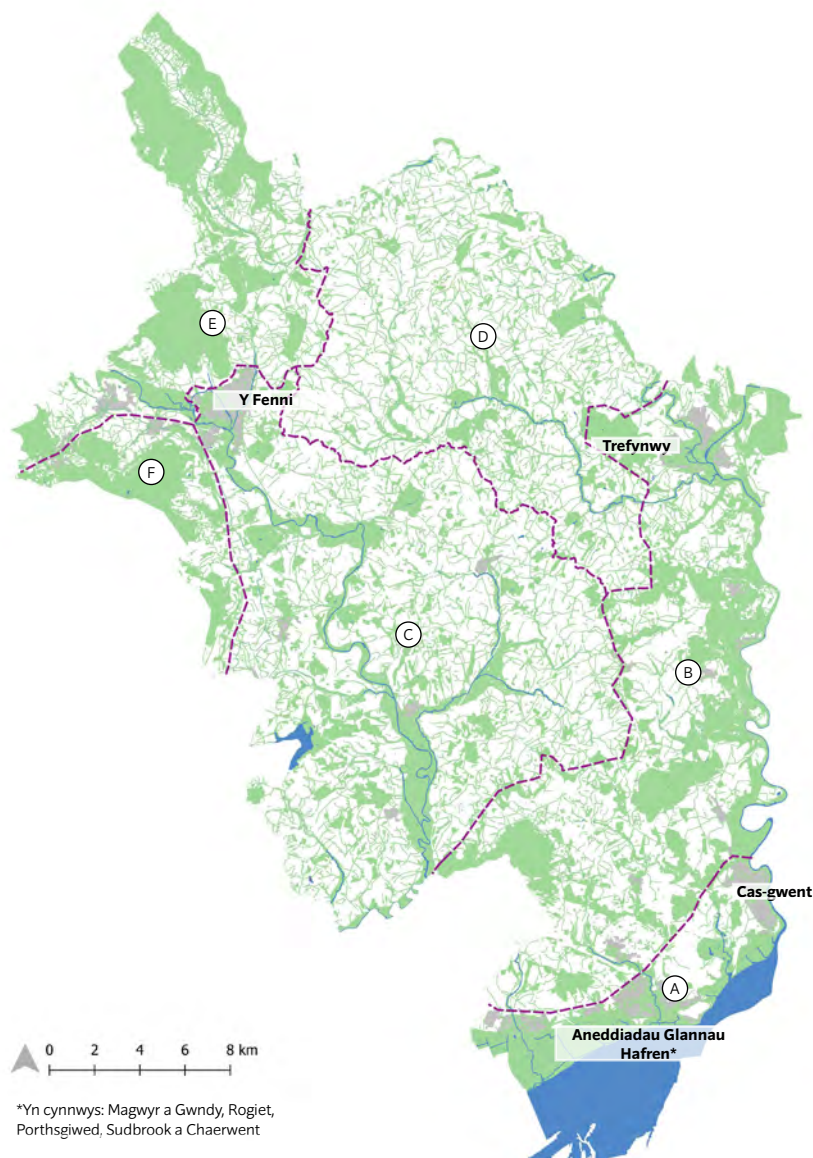
2.5.7 Mae rhwydwaith helaeth o hawliau tramwy cyhoeddus yn darparu ystod o lwybrau mynediad cynaliadwy i bobl (defnyddwyr heb fodur) a bywyd gwyllt ar draws Sir Fynwy. Mae'n galluogi symudiad rhwng aneddiadau ac asedau SG, i'r cefn gwlad ehangach ac i fwynderau y tu hwnt i ffin y Sir. Ategrir y rhwydwaith hwn gan lwybrau caniatol, tri llwybr rhanbarthol pellter hir, llwybr cenedlaethol a dau llwybr beicio cenedlaethol. Mae Llwybr Arfordir Cymru Gyfan hefyd yn cychwyn yn Sir Fynwy. Mae tir fferm, gerddi preifat, coed stryd a nodweddion eraill (e.e. toeau gwyrdd a SDCau) yn enghreifftiau eraill o asedau SG yn Sir Fynwy.

2.5.8 Fel y nodir gan y dadansoddiad cyd-destun uchod, mae Sir Fynwy yn cynnwys ystod eang o asedau SG. Maent yn cynnwys asedau cyhoeddus a phreifat, gyda mynediad cyhoeddus a hebddo. Gyda'i gilydd maent yn cynrychioli rhwydwaith SG presennol y Sir, a dangosir i ba raddau (yn seiliedig ar y setiau data SG sydd ar gael) yn **Niagram 2.3**. Dylid nodi bod y diagram hwn yn dangos asedau SG yn Sir Fynwy yn unig. Fodd bynnag, dylid cydnabod bod rhai asedau 'ar raddfa tirwedd' yn ymestyn ar draws ffiniau gweinyddol, megis Dyffryn Gwy a'r morlin. Mae'n hollbwysig felly bod SG yn cael ei gynllunio'n strategol i ddarparu rhwydwaith cynhwysfawr ac integredig ar y raddfa strategol.

2.5.9 asesiad o'r gwasanaethau ecosystem a ddarperir gan asedau SG Sir Fynwy o fewn gwahanol rannau (neu Barthau SG) o'r Sir wedi'i nodi yn **Atodiad D2**.

Mae'r Parthau SG yn adlewyrchu Is-Ardaloedd Grid Gwyrdd Gwent a nodwyd gan y Strategaeth Gwybodaeth Ddaeryddol Ranbarthol, sy'n darparu fframwaith gofodol ar gyfer cynllunio strategol, rheoli a darparu Gwybodaeth Ddaeryddol yng Ngwent.

DIAGRAM 2.3 Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol Presennol Sir Fynwy



*Yn cynnwys: Magwyr a Gwndy, Rogiet, Porthsgiwed, Sudbrook a Chaerwent

Mae'r rhwydwaith SG presennol yn cynrychioli asedau SG a ddiffinnir gan y setiau data a ganlyn: Astudiaeth Mannau Gwyrdd (ac eithrio manau gwyrdd annaturiol), Astudiaeth Mannau Agored, hawliau tramwy cyhoeddus ledled y sir, safleoedd dynodedig ar draws y sir o werth cadwraeth natur, nodweddion dynodedig ar gyfer y sir gyfan o werth hanesyddol, cyrsiau dŵr a chyrff dŵr ar gyfer y sir gyfan, gorlifdroedd heb eu datblygu'n bennaf (ardaloedd risg llifogydd), a choetiroedd sir gyfan. Gweler Atodiad B am fanylion.

Rhwydwaith SG Presennol

Parthau SG

Parthau SG:

A: Gwastadeddau Gwent

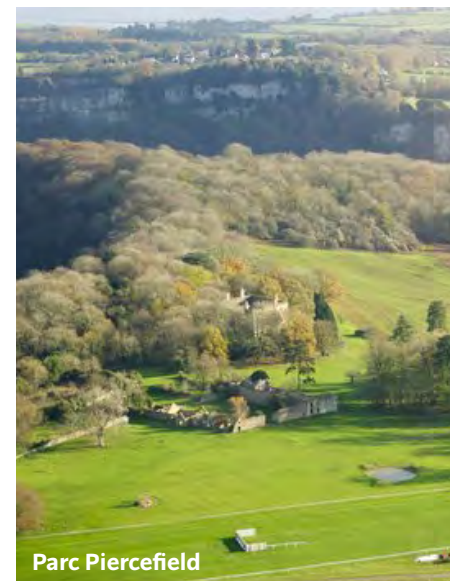
B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent

C: Canol Sir Fynwy – De

D: Canol Sir Fynwy – Gogledd

E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Duon

F: Dwyrain Cymoedd De Cymru





3

Strategaeth Seilwaith Gwyrdd



Ysgryd Fawr, o Ben-y-fâl

3.1 Cyffredinol

3.1.1 Mae cymunedau yn Sir Fynwy yn dibynnu ar y buddion a ddarperir gan ei systemau naturiol i fyw a ffynnu. Dros y canrifoedd, mae bodau dynol wedi datblygu dulliau o reoli'r amgylchedd er eu lles eu hunain, megis sianelu dŵr trwy ddargyfeirio afonydd a draenio'r tir ar gyfer amaethyddiaeth. Gall y newidiadau hyn arwain at ganlyniadau anfwriadol mewn mannau eraill, megis llifogydd a darnio cynefinoedd. O ganlyniad, mae cynaliadwyedd, gwytnwch a chapasiti hirdymor systemau naturiol yn Sir Fynwy i ymateb i newid amgylcheddol a phwysau dynol mewn perygl.

3.1.2 Mae cynllunio a rheoli gofalus yn bwysig wrth nodi ymyriadau sy'n gwneud y mwyaf o'r swyddogaethau a'r buddion lluosog y gall rhwydweithiau GI integredig eu darparu. Mae cyfleoedd ar gyfer creu SG, ei wella a buddsoddi yn Sir Fynwy, a all yn ei dro fod o fudd i gymunedau lleol, yr economi a'r amgylchedd. Mae'r fframwaith strategol hwn yn nodi elfennau pwysig o'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol sydd angen camau gweithredu i'w hamddiffyn a'u rheoli i wella eu swyddogaeth neu eu hansawdd.

3.2 Diben ar gyfer SG yn Sir Fynwy

3.2.1 Mae'r ddiben ddyheadol hirdymor ar gyfer darparu a rheoli SG yn Sir Fynwy yn y dyfodol wedi'i nodi ym **Blwch 3.1**.

3.2.2 Mae'r ddiben SG wedi'i hategu gan y tri nod craidd canlynol:

1. **Cefnogi iechyd a lles gan ddarparu cymunedau cryf a lleoedd bywiog; cyfoethogi bywydau pobl trwy ymgysylltu a gweithgaredd**
2. **Cynnal a gwella bioamrywiaeth a chefnogi ecosystemau gwydn i fynd i'r afael ag argyfyngau natur a hinsawdd**
3. **Cadw, gwarchod a gwella asedau SG Sir Fynwy**

3.2.3 Gyda'i gilydd, mae'r ddiben a'r tri nod craidd yn darparu'r fframwaith trosfwaol ar gyfer camau gweithredu cadarnhaol gan yr holl randdeiliaid sy'n ymwneud â diogelu, rheoli a gwella Gwybodaeth Ddaearyddol yn Sir Fynwy yn y dyfodol.

BLWCH 3.1 Diben Seilwaith Gwyrdd ar gyfer Sir Fynwy

Mae gan Sir Fynwy rwydwaith seilwaith gwyrdd amlswyddogaethol sydd â chysylltiadau da sy'n cynnwys mannau gwyrdd o ansawdd uchel a chysylltiadau sy'n cynnig llawer o fanteision i bobl a bywyd gwyllt.



Mae cyfanrwydd a chysylltedd y rhwydwaith yn cael eu cynnal, eu diogelu a'u gwella mewn ffordd wedi'i chynllunio a'i rheoli, sy'n cydnabod cyd-ddibyniaeth ac amlswyddogaetholdeb elfennau tirwedd, treftadaeth a bioamrywiaeth.

Mae buddsoddi mewn seilwaith gwyrdd yn sail i lwyddiant economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol parhaus y Sir drwy gefnogi twf cynaliadwy, gwella ansawdd bywyd a lle, darparu cydnheredd ecosystemau a mynd i'r afael ag argyfyngau natur a hinsawdd.

Mae Sir Fynwy yn lle gwyrdd ac iach i fyw, gyda rhwydwaith ecolegol cynyddol gydlynol a gwydn o gynefinoedd bywyd gwyllt, gan helpu i warchod bioamrywiaeth.



3.3 Amcanion a Blaenoriaethau SG Strategol

3.3.1 Cefnogir diben a nodau craidd y Strategaeth Seilwaith Gwyrddgan bum amcan strategol a blaenoriaethau cysylltiedig ar gyfer llywio'r gwaith o gynllunio, rheoli a chyflwyno SG yn Sir Fynwy (gweler **Blwch 3.2**). Adlewyrchir yr amcanion a'r blaenoriaethau hyn yn y prosiectau SG a nodir yn y Cynllun Cyflenwi (gweler Cyfrol 2), a bwriedir eu defnyddio hefyd wrth fonitro canlyniadau prosiectau.

BLWCH 3.2 Amcanion Seilwaith Gwyrdd Strategol

1. **Gwella Iechyd a Lles**
2. **Gwella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau**
3. **Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur**
4. **Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd**
5. **Cefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy**



Darparu man agored cyhoeddus

3.3.2 Mae'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd yn cefnogi llawer o'r nodau llesiant cenedlaethol (gweler **Blwch 3.3**) y mae gan gyrff cyhoeddus ddyletswydd o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i gyfrannu atynt, wrth gyflawni datblygu cynaliadwy fel y'i diffinnir yn y Ddeddf - i sicrhau bod anghenion bod y presennol yn cael ei ddiwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.

BLWCH 3.3 Nodau Llesiant Cenedlaethol

1. **Cymru Lewyrchus** – cymdeithas arloesol, gynhyrchol a charbon isel sy'n cydnabod terfynau'r amgylchedd byd-eang ac sydd felly'n defnyddio adnoddau'n effeithlon ac yn gymesur (gan gynnwys gweithredu ar y newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn darparu cyfleoedd cyflogaeth, gan alluogi pobl i fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy sicrhau gwaith addas.
2. **Cymru Gydnerth** - cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnherthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol a'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
3. **Cymru Iachach** - cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl mor uchel â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
4. **Cymru Fwy Cyfartal** - cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial waeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).
5. **Cymru o Gymunedau Cydlynus** - cymunedau deniadol, hyfyw, diogel sydd â chysylltiadau da.
6. **Cymru â Diwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn Ffynnu** - cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, a chwaraeon a hamdden.
7. **Cymru sy'n Gyfrifol ar Lefel Fyd-eang** – cenedl sydd, wrth wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud y fath beth gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

3.3.3 Yn ogystal, mae'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd hefyd yn hyrwyddo'r pum "ffordd o weithio" a ganlyn a hyrwyddir gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

- Integreiddio – mae'n adlewyrchu ymagwedd gydgyssylltiedig at gymunedau a phobl, yr economi, yr amgylchedd a diwylliant.
- Meddwl hirdymor – nod y Strategaeth yw cydbwysu anghenion presennol a hirdymor ar gyfer Gwybodaeth Ddaearyddol.
- Atal – mae'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd yn annog gweithredu nawr i atal problemau yn y dyfodol.
- Cydweithio – mae'n hyrwyddo gweithio gydag amrywiaeth o randdeiliaid i gyflawni ei amcanion SG
- Cynnwys – mae'n cynnwys pobl yr effeithir arnynt gan gamau gweithredu wrth gyflawni prosiectau SG.

3.3.4 Ar lefel leol, mae'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd hefyd yn ceisio cyfrannu at amcanion llesiant Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Fynwy (gweler **Blwch 3.4**).

BLWCH 3.4 Amcanion Llesiant Lleol

1. **Rhoi'r dechrau gorau posibl mewn bywyd i blant a phobl ifanc**
2. **Ymateb i'r heriau sy'n gysylltiedig â newid demograffig**
3. **Diogelu a gwella gwytnwch ein hamgylchedd naturiol wrth liniaru ac addasu i effaith newid hinsawdd (gweler Atodiad F am fanylion)**
4. **Datblygu cyfleoedd i gymunedau a busnesau fod yn rhan o sir sy'n ffynnu'n economaidd ac sydd â chysylltiadau da**

Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Fynwy (BGC Sir Fynwy, Chwefror 2018)

3.3.5 Mae'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd hefyd yn cefnogi amcanion Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau Sir Fynwy (gweler **Blwch 3.5**) a ddatblygwyd gan y Cyngor yn unol â'i ddyletswyddau o dan Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

BLWCH 3.5 Amcanion Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau Sir Fynwy

1. **Gwreiddio bioamrywiaeth yn y broses o wneud penderfyniadau ar bob lefel**
2. **Darparu cyfleoedd seiliedig ar natur i godi ymwybyddiaeth, cefnogi iechyd a lles ac annog gweithredu dros fyd natur**
3. **Ymgymryd â rheolaeth tir ar gyfer bioamrywiaeth a hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau**
4. **Dylanwadu ar reoli tir i wella cydnerthedd ecosystemau**
5. **Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd**
6. **Cefnogi prosiectau a phartneriaethau ar raddfa'r dirwedd i sicrhau'r cyflawniad mwyaf posibl**
7. **Defnyddio tystiolaeth, dealltwriaeth a monitro gwell i lywio gweithredu**
8. **Monitro effeithiolrwydd y cynllun a'i adolygu**

Gweler **Atodiad H** am fanylion llawn

Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau Sir Fynwy (CSF, Chwefror 2024)



Darpariaeth ar gyfer bioamrywiaeth

Amcan 1 – Gwella Iechyd a Llesg

3.3.6 Mae cyfrannu at wella iechyd a lles cymunedau yn Sir Fynwy yn amcan allweddol ar gyfer y Strategaeth Gwybodaeth Ddaearyddol.

3.3.7 Blaenoriaethau’r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar gyfer gwella iechyd a lles cymunedau yn Sir Fynwy yw:

- Helpu pobl i fyw bywydau iachach a mwy bodlon trwy wella mynediad i gyfleoedd awyr agored ar gyfer iechyd a lles.
- Hyrwyddo camau gweithredu sy’n galluogi ac yn annog cymunedau lleol i ddefnyddio, rheoli a mwynhau eu hardaloedd lleol ar gyfer iechyd, lles a chydlyniant cymunedol – gan ganolbwyntio’n benodol ar gymunedau difreintiedig a llwybrau teithio llesol.
- Hyrwyddo cyfleoedd ar gyfer mynediad cynaliadwy a hamdden sy’n annog ffyrdd iach o fyw a gwella llesiant cymunedau yn Sir Fynwy, gan gynnwys creu a gwella llwybrau cerdded a beicio oddi ar y ffordd diogel a dymunol.
- Dylid gwella mynediad i asedau SG trwy hawliau tramwy cyhoeddus, llwybrau beicio a dyfrffyrdd mordwyol i wneud y mwyaf o gyfleoedd i gymunedau trefol ac ymwelwyr fwynhau cefn gwlad Sir Fynwy.

- Darparu mannau gwyrdd amlswyddogaethol â chysylltiadau da yn agos at gymunedau trefol yn Sir Fynwy i annog ymarfer corff, a chreu gerddi cymunedol/rhandiroedd a lleoedd i bobl gyfarfod a rhyngweithio.
- Cefnogi cyfleoedd ar gyfer mentrau tyfu cymunedol a ffynonellau lleol o gynhyrchu bwyd
- Chwilio am gyfleoedd i wella ansawdd aer gan gefnogi ymyriadau mewn meysydd allweddol fel Cas-gwent, Brynbuga, Y Fenni ac ar draws ardal Glannau Hafren

3.3.8 Mae’r amcan hwn yn cyfrannu at Nod Llesiant Cenedlaethol 3 (creu ‘Cymru Iachach’ mewn perthynas â llesiant corfforol a meddyliol pobl), Nod 5 (‘Cymru o Gymunedau Cydlynus’ mewn perthynas â chreu cymunedau â chysylltiadau da) a Nod 6 (creu ‘Cymru â Diwylliant Bywiog lle mae’r Gymraeg yn Ffynnu’ o ran cymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden).

3.3.9 Mae’r amcan hwn ar gyfer gwella iechyd a lles cymunedau yn Sir Fynwy hefyd yn cyfrannu at Amcanion Llesiant Lleol 1 a 3.

3.3.10 Yn amodol ar gyllid grant gan Lywodraeth Cymru, mae Partneriaeth Grid Gwyrdd Ranbarthol Gwent yn cynnig llunio Asesiad o’r Effaith ar Iechyd o ddarpariaeth SG rhanbarthol a fydd yn bwydo i mewn i strategaethau SG lleol.

Amcan Strategaeth SG	Nodau Llesiant Cenedlaethol (gweler Blwch 3.3)							Amcanion Llesiant Lleol (gweler Blwch 3.4)				Amcanion y Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dyngwch Ecosystemau (gweler Blwch 3.5)							
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8
1 – Gwella Iechyd a Lles																			

Amcan 2 – Gwella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

3.3.11 Mae cyfrannu at wella bioamrywiaeth a chynyddu gwytnwch ecosystemau yn Sir Fynwy yn amcan allweddol ar gyfer y Strategaeth Gwybodaeth Ddaearyddol.

3.3.12 Blaenoriaethau'r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar gyfer cynyddu bioamrywiaeth yn Sir Fynwy yw:

- Gweithredu Cynllun Adfer Natur Lleol Sir Fynwy sydd ar ddod
- Gwella cydnerthedd ecosystemau trwy reoli tir yn well ar gyfer bioamrywiaeth, gan ddefnyddio'r dull cam doeth a hyrwyddir gan PCC12, gan arwain y rhai sy'n gwneud penderfyniadau i sicrhau budd net i fioamrywiaeth.
- Hyrwyddo camau gweithredu sy'n gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid yn Sir Fynwy i gyflwyno ymyriadau ar raddfa'r dirwedd sy'n darparu buddion lluosog (fel gwella cyflwr cynefinoedd a chysylltedd ardaloedd naturiol ar neu rhwng safleoedd gwarchodedig a safleoedd o bwysigrwydd ar gyfer cadwraeth natur; cyfleoedd rheoli perygl llifogydd naturiol; creu coetir; addasu a lliniaru newid yn yr hinsawdd; a rheoli rhywogaethau penodol).
- Dylai gwasanaethau ecosystem y mae ffyniant a llesiant cymunedau yn Sir Fynwy yn dibynnu arnynt gael eu diogelu a'u gwella drwy ddull integredig o reoli adnoddau naturiol (fel yr hyrwyddir gan Gynllun Gweithredu SG ar gyfer Peillwyr yn Ne-ddwyrain Cymru a Maniffesto Gwrychoedd Sir Fynwy sy'n Gyfeillgar i Wenyn).

- Cynyddu cyfleoedd i bobl ymgysylltu ac ailgysylltu â gwerth cynhenid a diwylliannol byd natur yn Sir Fynwy i ddarparu buddion iechyd a lles.

3.3.13 Mae'r amcan hwn yn cyfrannu at Nod Llesiant Cenedlaethol 2 (creu 'Cymru Gydnerth' o ran cynnal amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cefnogi cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecosystem a'r gallu i addasu i newid) a Nod 3 (creu 'A Cymru iachach o ran llesiant meddwl pobl drwy gynyddu mynediad i fyd natur).

3.3.14 Mae'r amcan hwn ar gyfer gwella bioamrywiaeth a chynyddu gwytnwch ecosystemau hefyd yn cyfrannu at Amcan Llesiant Lleol 3.

3.3.15 Mae'r amcan hwn yn cyfrannu at holl amcanion Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau Sir Fynwy.

Amcan Strategaeth SG	Nodau Llesiant Cenedlaethol (gweler Blwch 3.3)							Amcanion Llesiant Lleol (gweler Blwch 3.4)				Amcanion y Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dyngwch Ecosystemau (gweler Blwch 3.5)							
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8
2 – Gwella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau																			

Amcan 3 – Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur

3.3.20 Mae cyfrannu at gefnogi gwytnwch hinsawdd a natur yn Sir Fynwy yn amcan allweddol ar gyfer y Strategaeth Gwybodaeth Ddaearyddol.

3.3.21 Blaenoriaethau’r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar gyfer cefnogi gwytnwch hinsawdd a natur yn Sir Fynwy yw:

- Sicrhau bod tir a dŵr yn Sir Fynwy yn cael eu rheoli’n gynaliadwy mewn ffordd integredig a lleihau’r risg o beryglon amgylcheddol megis llifogydd a llygredd.
- Addasu a lliniaru effeithiau posibl newid yn yr hinsawdd drwy alluogi Sir Fynwy i fod yn fwy gwydn i’r perygl o lifogydd, sychder a thymereddau trefol uwch.
- Dylid hyrwyddo cyfleoedd ar gyfer cynhyrchu ynni adnewyddadwy cynaliadwy (ar raddfa fach) leol yn Sir Fynwy er mwyn helpu i liniaru newid yn yr hinsawdd drwy leihau ôl troed carbon yr ardal.
- Ystyried potensial SG i leihau perygl llifogydd trwy adfer gorlifdiroedd naturiol a defnydd cynyddol o systemau draenio cynaliadwy/gerddi glaw mewn ardaloedd trefol.
- Hyrwyddo cyfleoedd i wella cysylltedd ecolegol i gefnogi bioamrywiaeth.
- Hyrwyddo cyfleoedd i wella gwytnwch i rywogaethau ymledol, plâu a chlefydau o ganlyniad i newid yn yr hinsawdd

3.3.22 Mae’r amcan hwn yn cyfrannu at Nod Llesiant Cenedlaethol 2 (creu

‘Cymru Gydnerth’ o ran cynnal ecosystemau iach gweithredol sy’n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol a’r gallu i addasu i newid yn yr hinsawdd) a Nod 7 (creu ‘Cymru sy’n Ymatebol yn Fyd-eang’). mewn perthynas â gwneud cyfraniad cadarnhaol at les byd-eang trwy helpu i fynd i’r afael â heriau newid hinsawdd yn lleol).

3.3.23 Mae’r amcan hwn ar gyfer cefnogi gwytnwch hinsawdd a natur yn Sir Fynwy hefyd yn cyfrannu at Amcan Llesiant Lleol 3.

3.3.24 Bydd yr amcan SG hwn hefyd yn cyfrannu at gyflawni Strategaeth a Chynlluniau Gweithredu Argyfwng Hinsawdd a Natur Cyngor Sir Fynwy 2024.

Amcan Strategaeth SG	Nodau Llesiant Cenedlaethol (gweler Blwch 3.3)							Amcanion Llesiant Lleol (gweler Blwch 3.4)				Amcanion y Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dyngwch Ecosystemau (gweler Blwch 3.5)							
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8
3 – Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur																			

Amcan 4 – Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd

3.3.16 CMae cyfrannu at gryfhau cymeriad tirwedd a hynodrwydd Sir Fynwy yn amcan allweddol ar gyfer y Strategaeth SG.

3.3.17 Blaenoriaethau'r Strategaeth SG ar gyfer cryfhau cymeriad tirwedd a hynodrwydd Sir Fynwy yw:

- Gwella cymeriad treflun ac amwynder gweledol trwy integreiddio mannau gwyrdd aml-swyddogaeth i ddatblygiadau newydd.
- Atgyfnerthu treftadaeth leol a hunaniaeth ddiwylliannol drwy atebion seiliedig ar le.
- Gwella cymeriad unigryw tirwedd Sir Fynwy trwy ddull integredig o reoli adnoddau naturiol (fel yr amlygir yn Amcan 2).
- Gwarchod ac adfer nodweddion tirwedd hanesyddol a lled-naturiol nodedig.
- Gwella cyflwr tirweddau diraddiedig lle bo'n briodol.
- Annog cymunedau lleol ac ymwelwyr i werthfawrogi a deall y dylanwadau diwylliannol a naturiol a luniodd gymeriad y dirwedd.
- Atgyfnerthu'r ymdeimlad cryf o dawelwch, pellenigrwydd a gwylltineb a geir mewn llawer o leoedd yn Sir Fynwy sy'n cyfrannu at les meddwl pobl.

3.3.18 Mae'r amcan hwn yn cyfrannu at Nod Llesiant Cenedlaethol 6 (creu 'Cymru â Diwylliant Bywiog a Chymraeg Ffyniannus' o ran hyrwyddo a diogelu diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg) a Nod 3 (creu Cymru iachach o ran iechyd meddwl). buddion llesiant i bobl o brofi nodweddion arbennig tirwedd Sir Fynwy).

3.3.19 Mae'r amcan hwn ar gyfer cryfhau cymeriad tirwedd a hynodrwydd Sir Fynwy hefyd yn cyfrannu at Amcan Llesiant Lleol 3.

Amcan Strategaeth SG	Nodau Llesiant Cenedlaethol (gweler Blwch 3.3)							Amcanion Llesiant Lleol (gweler Blwch 3.4)				Amcanion y Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dyngwch Ecosystemau (gweler Blwch 3.5)							
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8
4 – Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd																			

Objective 5 – Support Sustainable Economic Development

3.3.25 CMae cyfrannu at gefnogi datblygiad economaidd cynaliadwy yn Sir Fynwy yn amcan allweddol ar gyfer y Strategaeth Gwybodaeth Ddaearyddol.

3.3.26 Blaenoriaethau’r Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar gyfer cefnogi datblygiad economaidd cynaliadwy yn Sir Fynwy yw:

- Hyrwyddo defnydd cynaliadwy o adnoddau naturiol i gefnogi economi werdd leol Sir Fynwy a datblygu sgiliau a dysgu.
- Hyrwyddo camau gweithredu sy’n dod â phartneriaid ynghyd i weithio gyda busnesau yn Sir Fynwy i ddatblygu cyfleoedd ar gyfer darparu gwasanaethau ecosystem; gwella effeithlonrwydd adnoddau a lleihau'r defnydd o ynni; nodi cyfleoedd a hwyluso rhannu adnoddau rhwng busnesau; ac ail-leoli'r gadwyn gyflenwi.
- Creu cyfleoedd ar gyfer busnesau newydd/cynhyrchu incwm, datblygu sgiliau a chreu swyddi yn Sir Fynwy o reoli tir amgylcheddol a chadwraeth, twristiaeth a thechnolegau gwyrdd.
- Buddsoddi mewn cynnal a gwella mannau gwyrdd ac asedau SG eraill sy'n cyfrannu at ansawdd amgylcheddol a hynodrwydd tirweddau ac aneddiadau Sir Fynwy, gan helpu i ddenu a chadw mewnfuddsoddiad.
- Manteisio ar allu gwasanaethau ecosystemau a ddarperir gan asedau SG i liniaru materion cymdeithasol ac economaidd lleol yn Sir Fynwy megis rheoli perygl llifogydd.

- Gwneud darpariaeth briodol ar gyfer SG wrth uwchgynllunio datblygiadau newydd yn Sir Fynwy sy’n bodloni anghenion lleol, ac sydd wedi’u dylunio a’u hadeiladu’n dda i safonau cynaliadwyedd amgylcheddol uchel.
- Hyrwyddo gwerth economaidd ein rhwydwaith hawliau tramwy cyhoeddus/ coridorau gwyrdd fel buddsoddiad pwysig yn y dyfodol i drigolion ac ymwelwyr Sir Fynwy.

3.3.27 Mae'r amcan hwn yn cyfrannu at Nod Llesiant Cenedlaethol 1 ('Cymru Ffyniannus' o ran creu cymdeithas arloesol, gynhyrchiol a charbon isel, datblygu gweithlu medrus ac addysgedig a chreu cyfoeth a chyfleoedd cyflogaeth).

3.3.28 Mae’r amcan hwn ar gyfer cefnogi datblygiad economaidd cynaliadwy yn Sir Fynwy hefyd yn cyfrannu at Amcan Llesiant Lleol 4.

Amcan Strategaeth SG	Nodau Llesiant Cenedlaethol (gweler Blwch 3.3)							Amcanion Llesiant Lleol (gweler Blwch 3.4)				Amcanion y Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dyngwch Ecosystemau (gweler Blwch 3.5)							
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8
5 – Cefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy	£										£								

3.4 Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol Strategol Sir Fynwy

3.4.1 Mae Rhwydwaith SG Strategol Sir Fynwy i'w weld yn gysyniadol ar Ddiagram 3.1. Mae'r Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol Strategol yn darparu fframwaith trosfwaol ar gyfer cynllunio, rheoli a darparu SG ar draws y Sir fel rhan annatod o Grid Gwyrdd Gwent ehangach. Mae'r rhwydwaith yn cynnwys coridorau SG strategol sy'n cysylltu asedau SG o fewn y Sir ac mewn ardaloedd cyfagos, gan ddarparu cysylltiadau SG pwysig i brif aneddiadau Sir Fynwy.

3.4.2 Gan ddefnyddio'r asesiad manwl o'r Parthau SG a nodir yn **Atodiad D3**, mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o'r anghenion strategol a'r cyfleoedd ar gyfer adfer, cynnal, creu a/neu gysylltu asedau SG i helpu i gryfhau Rhwydwaith SG Strategol Sir Fynwy ar gyfer y dyfodol.

3.4.3 Mae'r Parthau SG yn adlewyrchu Is-Ardaloedd Grid Gwyrdd Gwent a nodwyd gan y Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Ranbarthol, sy'n darparu fframwaith gofodol ar gyfer cynllunio strategol, rheoli a darparu Gwybodaeth Ddaearyddol yng Ngwent.

Coridorau SG Strategol:

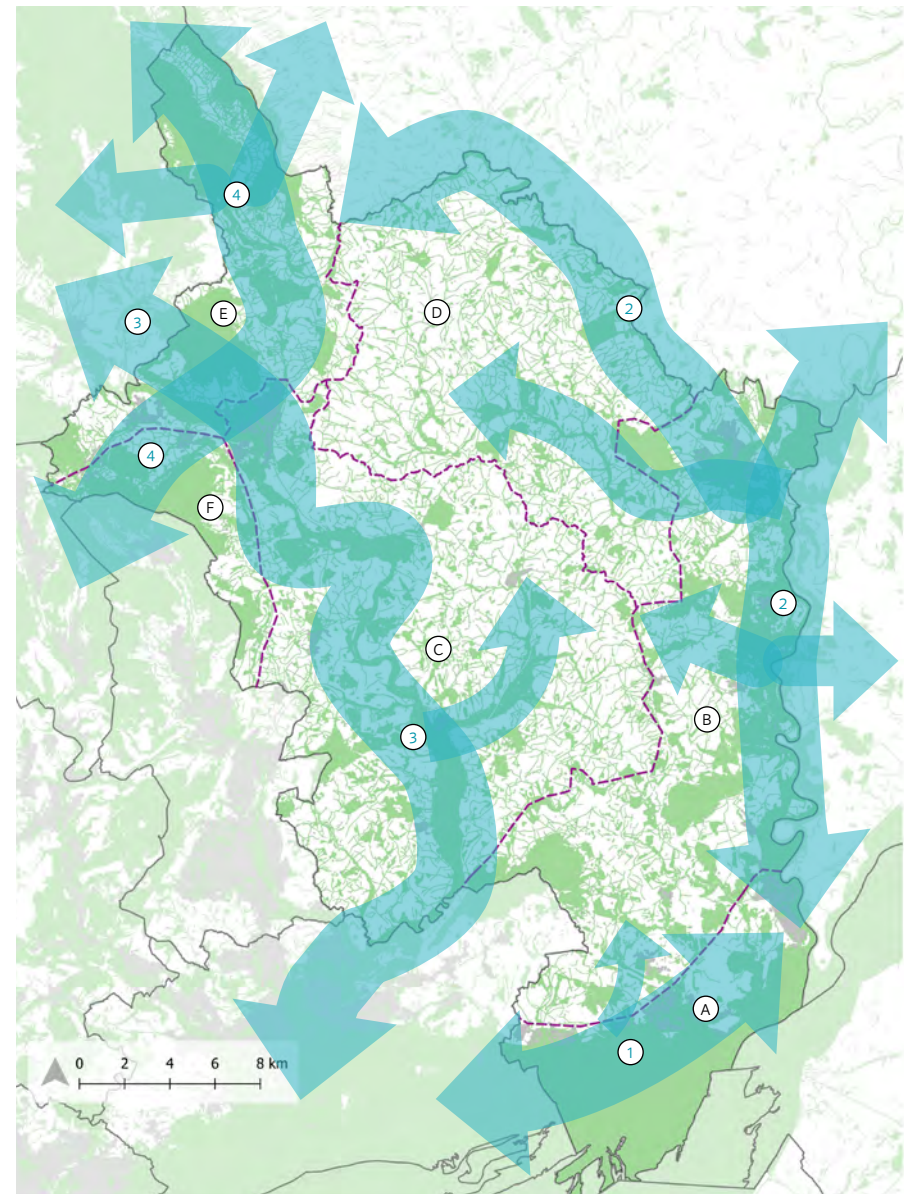
- 1: Gwastadeddau/Arfordir Gwent
- 2: Dyffryn Gwy a'r Isafonydd
- 3: Dyffryn Wysg a'r Isafonydd
- 4: Ucheldiroedd Bannau Brycheiniog

GI Zones:

- A: Gwastadeddau Gwent
- B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent
- C: Canol Sir Fynwy – De
- D: Canol Sir Fynwy – Gogledd
- E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Duon
- F: Dwyrain Cymoedd De Cymru

Rhwydwaith SG Presennol

DIAGRAM 3.1 Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol Strategol Sir Fynwy



Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Gwella Iechyd a Lles

3.4.4 Yn gyffredinol mae darpariaeth dda ar gyfer y Sir o ran darpariaeth mannau gwyrdd hygrych. Fodd bynnag, mae angen cyffredinol i wella cysylltedd mannau gwyrdd hygrych o fewn y Rhwydwaith SG Strategol drwy wella cysylltiadau mynediad, yn enwedig i aneddiadau; ac i wella dehongliad a hyrwyddiad o asedau presennol, ehangu mynediad i'r rhai a allai elwa fwyaf o asedau SG hygrych y Sir megis pobl â heriau lles meddwl (yn enwedig dementia) a namau corfforol/gweledol.

3.4.5 Y cyfleoedd SG strategol mewn perthynas â gwella iechyd a lles cymunedau yn Sir Fynwy yw:

- Adolygu a mynd i'r afael â bylchau yn y rhwydwaith hawliau tramwy cyhoeddus a hygrychedd ato, yn enwedig o amgylch aneddiadau a'u mannau gwyrdd hygrych cyfagos.
- Hyrwyddo asedau hygrych presennol i sicrhau bod y rhai a fyddai'n elwa fwyaf o fynediad i fannau gwyrdd yn gallu gwneud hynny.
- Gwella dehongliad ar gyfer asedau seilwaith gwyrdd hygrych presennol.
- Adolygu, gwella a chreu teithiau cerdded iechyd newydd o amgylch y Sir a gwneud hawliau tramwy mor hygrych â phosibl i bawb wrth i gyfleoedd godi.
- Ailgysylltu pobl â byd natur trwy well hyrwyddo a hwyluso grwpiau gwirfoddolwyr/'Cyfeillion'.
- Plannu coed i wella ansawdd aer.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Wella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

3.4.6 Yn gyffredinol mae darpariaeth dda ar gyfer y Sir o ran mannau gwyrdd naturiol a chynefinoedd. Fodd bynnag, mae angen trosfwaol i wrthdroi erydiad a darnio cynefinoedd naturiol a lled-naturiol yn Sir Fynwy, er mwyn lleihau colledion bioamrywiaeth, darparu gwytnwch i newid yn yr hinsawdd a darparu gwell mynediad i natur o fewn y Rhwydwaith SG Strategol.

3.4.7 Y cyfleoedd SG strategol mewn perthynas â gwella bioamrywiaeth a chynyddu cydnherthedd ecosystemau yn Sir Fynwy yw:

- Adfer neu wella asedau a chynefinoedd presennol, darparu argymhellion rheoli neu gymorth lle mae cynefinoedd wedi cael eu diraddio, gan gynnwys defnyddio atebion sy'n seiliedig ar natur.
- Annog a chefnogi rheolaeth briodol o dir cyhoeddus (gan gynnwys tir prydles e.e. ffermydd sirol) a thir comin, i gynnwys lle bo modd creu, adfer a chysylltedd cynefinoedd llawn blodau i gynnal a chynnal pryfed peillio.
- Sicrhau bod cynefinoedd priffyrdd yn cael eu rheoli (gan Gyngor Sir Fynwy ac is-gontractwyr) yn sympathetig er budd bioamrywiaeth, gan ddilyn y Codau Arfer Gorau a Llwybr Newydd i Natur – Cynllun Gweithredu Adfer Natur ar gyfer y Rhwydwaith Ffyrdd Strategol, lle bo'n briodol.
- Lle mae cyfleoedd yn bodoli, hyrwyddo manteision ffermio gwerth natur uchel.
- Ailgysylltu pobl â byd natur trwy ddulliau addysgu traddodiadol ac anhraddodiadol.
- Mwyhau buddion bioamrywiaeth prosiectau drwy ddylunio prosiectau, cadw cynefinoedd lled-naturiol a rheolaeth hirdymor ar gyfer bioamrywiaeth.
- Nodi a hyrwyddo cysylltedd ecolegol yn y dirwedd a defnyddio offer mapio cyfleoedd bioamrywiaeth megis Buglife's Bee Lines.
- Cynhyrchu a dosbarthu cyngor ymarferol clir i ddatblygwyr ynghylch sut y gallant gyfrannu at adferiad byd natur a lleihau'r effeithiau ar gydnerthedd ecosystemau, gan ddefnyddio'r dull cam doeth a hyrwyddir ym Mholisi Cynllunio Cymru 12.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cefnogi Dygnwch Hinsawdd a Natur

3.4.8 Mae angen cyffredinol i reoli'r amgylchedd dŵr yn briodol, i sicrhau bod bioamrywiaeth, rheoli llifogydd, ansawdd dŵr a phridd yn cael eu cynnal a'u gwella mewn hinsawdd sy'n newid.

3.4.9 Y cyfleoedd SG strategol mewn perthynas â chefnogi gwytnwch hinsawdd a natur yn Sir Fynwy yw:

- WGweithio mewn partneriaeth â Dŵr Cymru a CNC, i gyflawni gwell rheolaeth ar berygl llifogydd sy'n adlewyrchu amcanion SG.
- Cynyddu'r defnydd o SDCau a chlustogfeydd afonydd, helpu i ddal dŵr yn ôl yn y dalgylch ac felly helpu i leihau'r perygl o ddŵr ffo a llifogydd.
- Cynyddu'r defnydd o SDCau mewn datblygiadau newydd lle bo'n briodol drwy weithredu Atodlen 3 i Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010, sy'n sefydlu Cyrff Cymeradwyo SDCau mewn awdurdodau lleol ac sy'n gosod safon statudol ar gyfer dylunio, adeiladu, gweithredu a chynnal a chadw SDCau (Canllawiau Statudol Draenio Cynaliadwy, Llywodraeth Cymru, 2019).
- Gwella rheolaeth tir er budd priddoedd (er enghraifft, lleihau amllder torri gwair).

Creu a rheoli mannau gwyrdd/cynefinoedd i amsugno carbon a chefnogi bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau.

GI Needs & Opportunities for Strengthening Landscape Character & Distinctiveness

3.4.10 TMae angen cyffredinol i hyrwyddo dyluniad o ansawdd uchel ar gyfer datblygiadau newydd i wella cyfanrwydd a hynodrwydd lleol tirweddau a threfluniau'r Sir, ac i annog rheolaeth briodol o goetiroedd a glaswelltiroedd sydd o bwysigrwydd arbennig wrth ddiffinio cymeriad y Sir. Mae hefyd angen deall, cadw a gwella'r amgylchedd hanesyddol, sy'n cyfrannu'n sylweddol at gymeriad tirwedd Sir Fynwy.

3.4.11 Y cyfleoedd SG strategol mewn perthynas â chryfhau cymeriad tirwedd a hynodrwydd Sir Fynwy yw:

- Annog creu lleoedd effeithiol, gan gefnogi safonau uchel o ddylunio, deunyddiau, effeithlonrwydd ynni, draenio a thirlunio ym mhob datblygiad, i sicrhau eu bod yn ategu ac yn gwella cymeriad a hynodrwydd y dirwedd leol gan gynnwys graddfa a gosodiad a lleihau'r effaith ar yr amgylchedd naturiol. Dylai hyn helpu i greu cymunedau mwy cynaliadwy a gwydn.
- Rheoli a chynnal fel y bo'n briodol y cynefinoedd naturiol a lled-naturiol sy'n gwneud Sir Fynwy yn nodedig, gan gynnwys coetiroedd a glaswelltiroedd.
- Ymchwilio, cadw a gwella'r amgylchedd hanesyddol a chadw archeoleg.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Gefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

3.4.12 Mae angen cyffredinol i gefnogi diwydiant ffermio a thwristiaeth cynaliadwy, a datblygiad tai cynaliadwy priodol, yn Sir Fynwy mewn ffyrdd sy'n darparu'r gwasanaethau cefnogi, rheoleiddio, darparu a diwylliannol sy'n hanfodol i weithrediad ecosystemau.

3.4.13 Y cyfleoedd SG strategol mewn perthynas â chefnogi datblygiad economaidd cynaliadwy yn Sir Fynwy yw:

- Darparu buddion cyhoeddus yng nghefn gwlad trwy ffermio, gweithio gyda ffermwyr i'w cefnogi a'u cynghori ar arferion amaethyddol cynaliadwy, a newidiadau priodol i arferion fferm lle bo angen.
- Datblygu dull cydlynol o reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy, gan gynnwys defnydd tir amaethyddol amrywiol a chynhyrchu mwy o ynni adnewyddadwy.
- Annog a chefnogi cynhyrchwyr lleol i gyflenwi bwyd lleol ac i hyrwyddo ac annog y defnydd o gynnyrch lleol gan gyrff cyhoeddus, defnyddwyr, darparwyr llety a siopau bwyd lleol.
- Annog a chefnogi datblygiad yr economi werdd lleol.
- Cefnogi camau gweithredu sy'n gwella delwedd lleoedd, yn enwedig o ran dylunio datblygiadau newydd, bod yn ymwybodol bod mewnfuddsoddiad yn cael ei ddal gan leoliadau deniadol ac amrywiol, ac y gellir hybu gwerth eiddo trwy agosrwydd at fannau gwyrdd.



4

Aneddiadau Rhwydweithiau Seilwaith Gwyrdd



4.1 Rhagymadrodd

4.1.1 Mae Strategaeth a Ffeirir Cynllun Datblygu Lleol Newydd Sir Fynwy 2018-2033 (a gymeradwywyd ym mis Hydref 2023) yn canolbwyntio twf yn y lleoliadau allweddol canlynol ac o'u cwmpas (gweler **Diagram 4.1**).

Aneddiadau Cynradd:

- Y Fenni (gan gynnwys Llan-ffwyst)*
- Trefynwy*
- Cas-gwent*
- Cil-y-coed (gan gynnwys Aneddiadau Glannau Hafren)*

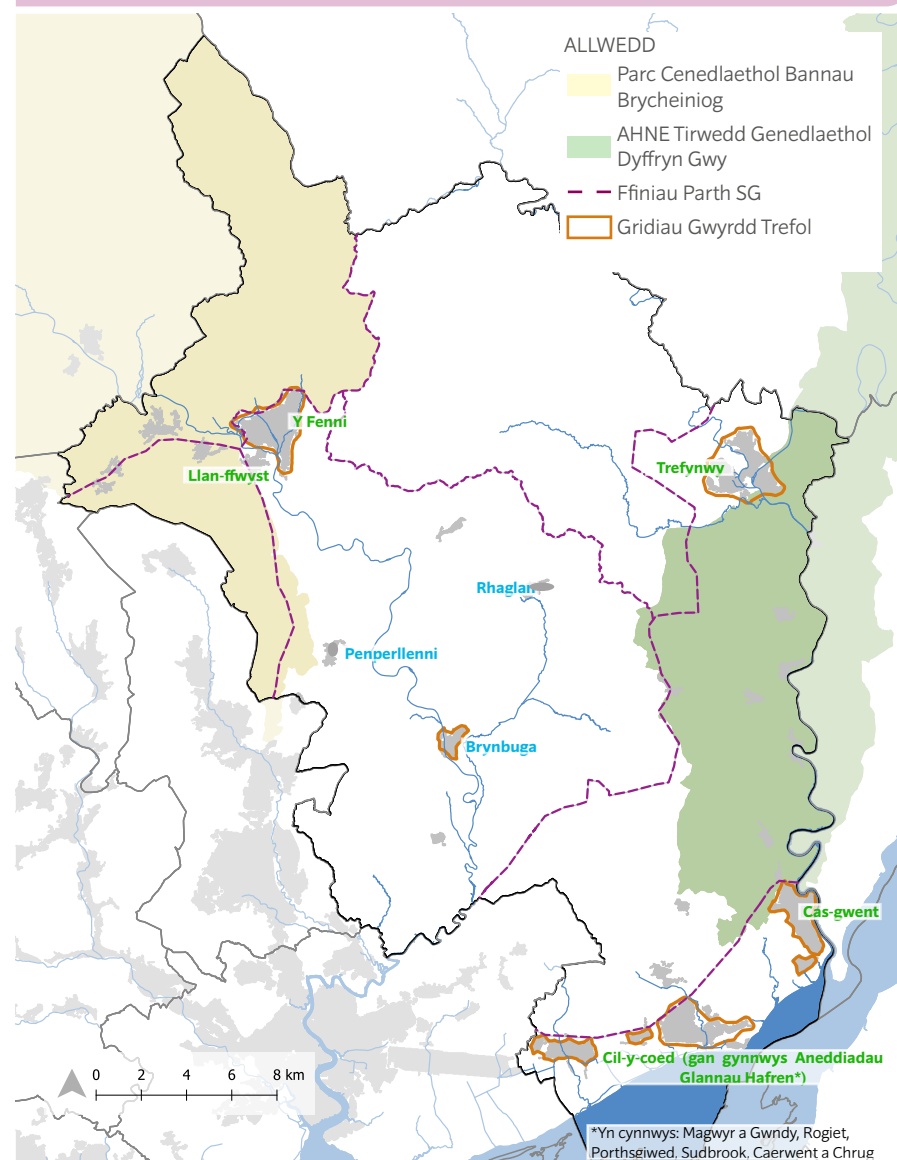
Aneddiadau Eilaidd:

- Brynbuga*
- Rhaglan
- Penperllenni

4.1.2 Mae'r aneddiadau sydd wedi'u nodi ag asterix (*) wedi'u nodi yn Strategaeth SG Ranbarthol Grid Gwyrdd Gwent fel Gridiau Gwyrdd Trefol sy'n cynnwys rhwydweithiau amlswyddogaethol o seilwaith gwyrdd a glas sy'n gwau drwy'r amgylchedd adeiledig, gan blethu mannau gwyrdd trefol mewn ardaloedd lle mae pobl yn byw ac yn gweithio. gyda chefn gwlad ehangach.

4.1.3 Wedi'i osod yng nghyd-destun Rhwydwaith SG Strategol Sir Fynwy a ddangosir ar **Ddiagram 3.1**, mae'r cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r Rhwydweithiau Gwybodaeth Ddaearyddol yn yr aneddiadau uchod ac o'u cwmpas wedi'u hamlygu yn yr adran hon. Lle bo'n briodol, caiff y cyfleoedd hyn eu dwyn ymlaen i'r prosiectau a nodir yn y Cynllun Cyflenwi SG (Cyfrol 2).

DIAGRAM 4.1 Lleoliadau Twf Allweddol



4.2 Y Fenni a Llan-ffwyst

Asedau SG

4.2.1 Dangosir yr asedau SG presennol sy'n darparu'r rhwydwaith SG yn aneddiadau'r Fenni a Llan-ffwyst ac o'u cwmpas ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.2**).

4.2.2 Abergavenny is a distinctive historic market town nestled within the Usk Valley, immediately outside the Bannau Brycheiniog National Park's eastern boundary. Its town centre is a conservation area containing many listed buildings, including the ruins of the Norman Abergavenny Castle. Together with nearby Llanfoist, it is overlooked and sheltered by the Blorenges and the Sugar Loaf mountains, located to the south-west and north-west respectively. The Blaenavon Industrial Landscape World Heritage Site stretches to the south-west.

4.2.3 Mae asedau SG allweddol eraill yn cynnwys:

- Afon Wysg (hefyd yn ACA) a'i gorlifdir (i'r de o'r Fenni), sy'n cynnwys mannau gwyrdd naturiol hygrych fel Dolydd y Castell.
- Afon Gafenni sy'n llifo trwy'r Fenni a Chamlas Mynwy ac Aberhonddu i'r de o Lan-ffwyst.
- Parciau/gerddi hanesyddol gan gynnwys Parc Bailey yn y Fenni, Parc Ceirw Priordy'r Fenni i'r gogledd a Coldbrook House i'r de-ddwyrain.
- Hawliau Tramwy Cyhoeddus a Llwybr Taith Gerdded Dyffryn Wysg.
- Coetiroedd sy'n rhannol hygrych fel Twyn-yr-allt a Deri-fach (sydd hefyd wedi'u dynodi'n SoDdGA ac ACA) i'r gogledd a Choed-y-person i'r de (a ddynodwyd yn SoDdGA).



Cyfleoedd SG

4.2.4 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith SG yn ac o amgylch aneddiadau'r Fenni/Llan-ffwyst trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.2**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw¹:

1. Cryfhau'r A465 a choridor y rheilffordd, gan sicrhau bod y llinell goed a'r gwrychoedd wedi'u cysylltu'n dda ac yn cael eu rheoli'n sensitif.
2. Gwella ansawdd a gwerth ecolegol y coridor gwyrdd ger Afon Wysg.
3. Creu a gwella cysylltiadau rhwng Afon Wysg, Afon Gafenni, A465, A4143 a choridoriau rheilffordd gyda'r cynefinoedd lled-naturiol o amgylch Llan-ffwyst, gan gynnwys atgyfnerthu cysylltiadau â'r SINC gerllaw, Camlas Mynwy ac Aberhonddu a'r coetiroedd hynafol.
4. Integreiddio coed mewn mannau gwyrdd agored (glaswellt) lle bo'n briodol² o fewn Ardal Gadwraeth Y Fenni.
5. Rhoi Prosiect Afon Gavenny ar waith i gyflawni gwelliannau i natur, gan nodi cyfleoedd ar gyfer adfer cynefinoedd, creu a gwella iechyd yr afon (fel deall arwyddocâd y ceuffosydd fel rhwystrau i wasgariad bywyd gwyllt ac archwilio opsiynau posibl ar gyfer lleihau eu heffeithiau darniog).
6. Ffurfio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng safle The Hill a choetiroedd hynafol Pen-y-fâl
7. Ffurfio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng coridor rheilffordd Afon Gafenni a'r coetir a'r cwrs dŵr ger ficerdy Teilo Sant.
8. Gwella cysylltedd ecolegol rhwng rhannau o Afon Cibi yng nghanol y Fenni â choed a chwrs dŵr Parc Bailey, y gellid ei gysylltu'n well ag Afon Gafenni i'r dwyrain.
9. Ffurfio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng clytiau o goed yn Ysbyty Cnwl a Nevill Hall a'r cyffiniau a hefyd i Nant Iago i'r gorllewin, coridor yr A4143 i'r dwyrain a bloc o goetir, glaswelltir wedi'i led-wella a llednant fechan o'r ardal. Afon Wysg i'r de.
10. Cynyddu mynediad at hawliau tramwy a mannau gwyrdd rhwng y Fenni a Llan-ffwyst nad ydynt yn hygyrch ar hyn o bryd.

11. Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyranriad Safle Strategol a Ffeirir yn Nwyrain y Fenni, megis darparu cysylltiadau cerddwyr/beicwyr a mannau gwyrdd i bobl, a chysylltiadau ecolegol ar gyfer bywyd gwyllt.

4.2.5 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- Gwella ansawdd a gwerth y safleoedd mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn y Fenni, sydd ar hyn o bryd yn amrywiol.
- Sicrhau rheolaeth sensitif barhaus o ymylon glaswelltir.
- Sicrhau bod gwrychoedd yn cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda.
- Sicrhau bod blociau o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.
- Gwella ansawdd mannau gwyrdd amwynder yn y Fenni.
- Gwella ansawdd a gwerth mynwentydd eglwysi a mynwentydd.
- Cryfhau'r prif goridoriau afonydd drwy'r Fenni. Sicrhau clustogfa o gynefin lled-naturiol gyda chaeau cyfagos a'r dirwedd adeiledig a lle bo'n bosibl gwella cysylltedd i ardaloedd cyfagos o gynefin lled-naturiol. Ystyried gwelliannau i Lwybr Dyffryn Wysg.
- Gwella cysylltedd rhwng y darnau bach o gynefinoedd yn y Fenni ac sydd wedi'u dosbarthu ar draws yr anheddiad. Er enghraifft, cysylltu coetir a glaswelltir wedi'i led-wella Ysbyty Maindiff Court â choridor rheilffordd-A465 i'r gogledd a'r gorllewin.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg.
- Plannu coed stryd yn barhaus a rheoli coed mewn ardaloedd lle mae colledion wedi digwydd, yn enwedig yn yr Ardal Gadwraeth
- Plannu a rheoli coed yn barhaus mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
- Dehongli i nodi dolenni a dolenni o wefannau allweddol
- Nodi cyfleoedd i weithredu/ôl-osod systemau SDCau, lle bo'n briodol, i helpu i wella ansawdd dŵr

¹ Gweler Astudiaeth Mannau Agored Sir Fynwy, Astudiaeth Mannau Gwyrdd ac Asesiadau Cysylltedd Ecolegol am ragor o fanylion

² Gweler Cynigion Gwerthuso a Rheoli Ardal Gadwraeth y Fenni (2016) am ragor o fanylion

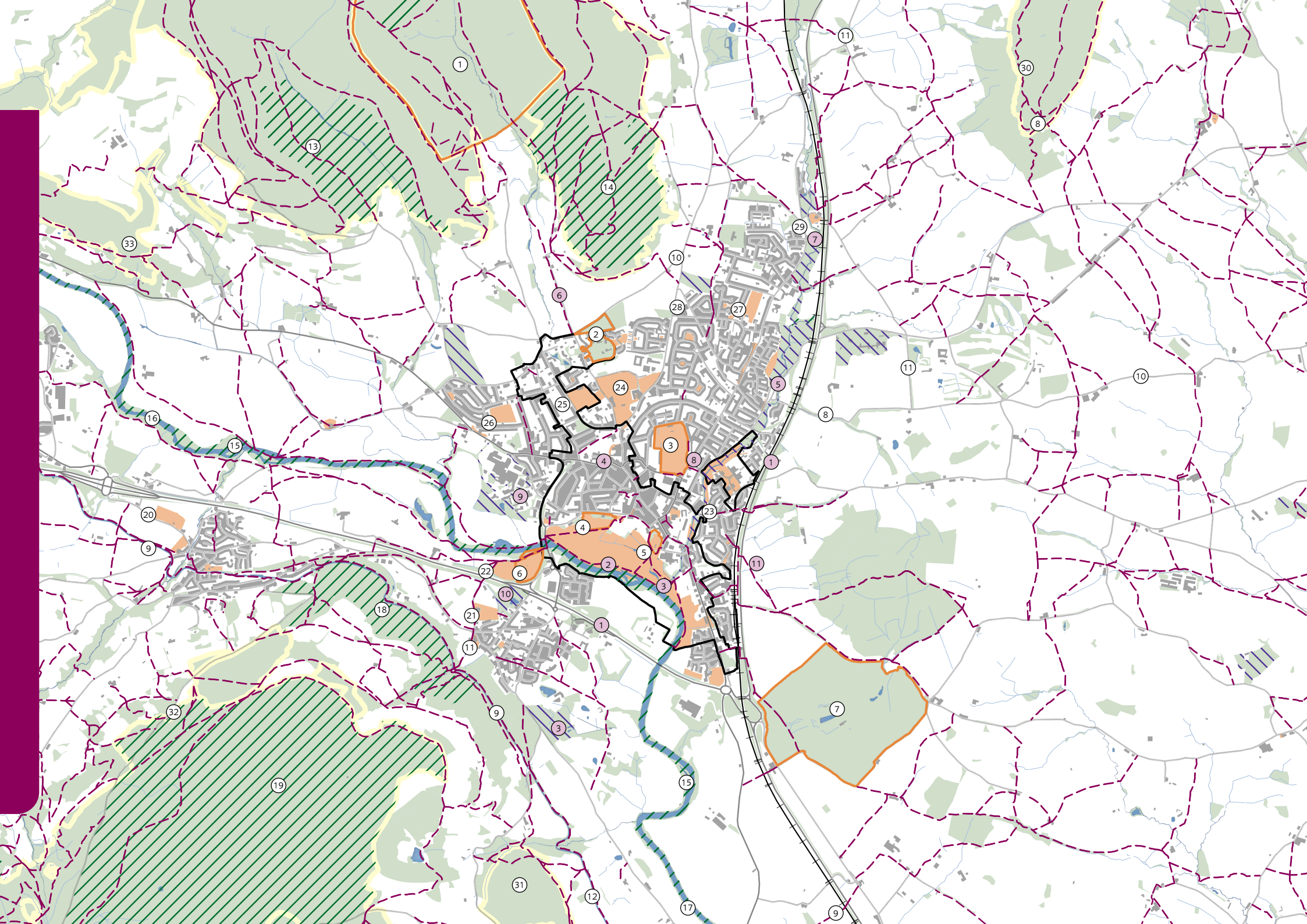


DIAGRAM 4.2 Cynllun Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol Y Fenni a Llan-ffwyst

Asedau SG

-  Mannau Gwyrdd Naturiol neu Led-naturiol
-  Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol
-  Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur
-  Cyrsiau dŵr/Cyrff Dŵr
-  Parciau a Gerddi Hanesyddol
-  Ardal Gadwraeth
-  Man Agored Cyhoeddus
-  Parc Gwledig
-  Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)
-  Hawl Tramwy Cyhoeddus

Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol

13. ACA & SoDdGA Coetiroedd Pen-y-fâl (Coetir Deri-fach).
14. ACA & SoDdGA Coetiroedd Pen-y-fâl (Coetir Twyn-yr-Allt).
15. ACA Afon Wysg
16. SoDdGA Afon Wysg (Wysg Uchaf)/Afon Wysg (Wysg Uchaf).
17. SoDdGA Afon Wysg (Wysg Isaf)/Afon Wysg (Wysg Isaf).
18. SoDdGA Coed-y-person
19. SoDdGA Blorems/Blorems

Parciau a Gerddi Hanesyddol

1. Parc Ceirw Priordy'r Fenni
2. Y Bryn
3. Parc Bailey
4. Gerddi Linda Vista
5. Castell y Fenni
6. Mynwent Newydd
7. Tŷ Coldbrook

Man Agored Cyhoeddus

20. Cae Chwarae Brenin Siôr
21. Cae Chwarae Llan-ffwyst/Llan-ffwyst
22. Mynwent Llan-ffwyst/Llan-ffwyst
23. Eglwys y Santes Fair
24. Pen-y-punt (Maes Pêl-droed, Cae Chwaraeon a Chae Chwarae)
25. Maes Criced
26. Maes Hamdden Heol Cresta
27. Maes Hamdden y Mardy
28. Cae Chwarae ar Hen Heol Henffordd
29. Eglwys Teilo Sant gyda Chapel Betws

Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)

19. Blorems/Blorems
13. Coetir Deri-fach
14. Coetir Twyn-yr-allt
30. Ysgyryd Fawr
31. Coed Ffwd
32. Coetir ger Coedytwyn
33. Graig

Cyfleoedd SG

8. Ffordd y Bannau (Aberhonddu)
9. Taith Dyffryn Wysg
10. Llwybr 42 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans
11. Llwybr 46 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans
12. Llwybr 49 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans

Cyfleoedd SG

- ① Cyfleoedd Seilwaith Gwyrdd - gweler y testun am fanylion

4.3 Trefynwy

Asedau SG

4.3.1 Mae'r asedau SG presennol sy'n darparu'r rhwydwaith SG yn ac o gwmpas Trefynwy i'w gweld ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.3**).

4.3.2 Mae tref farchnad Trefynwy wedi'i lleoli yng nghymer Afonydd Mynwy, Troddi a Gwy, yn agos at y ffin â Chymru ac yn gyfagos i ymyl gorllewinol AHNE Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy. Mae castell y dref, adeiladau rhestredig, pont Normanaidd a ffyrdd Rhufeinig i gyd yn adlewyrchu ei gwerth hanesyddol. Mae nifer o goetiroedd rhannol hygyrch yn edrych drosto ac yn cael eu cysgodi gan gynnwys Coedwig Buckholt, Coedlannau Hayes a Kingswood.

4.3.3 Mae asedau SG allweddol eraill yn cynnwys:

- Gwarchodfa Natur Genedlaethol Fiddler's Elbow (i'r dwyrain) a SINC Wonastow.
- Safleoedd manau gwyrdd naturiol hygyrch fel Maes Hamdden Chippenham yng nghanol Trefynwy, Caeau Vauxhall, Coedwig Claypatch, a Maes y Mileniwm/safle rhandir ger Afon Gwy.
- Roedd Hawliau Tramwy Cyhoeddus, yn cynnwys Llwybr Gwysis a Llwybr Hebog a hyrwyddir, a Llwybr Cenedlaethol Clawdd Offa a Llwybr pellter hir Llwybr Dyffryn Gwy. Mae yna hefyd nifer o deithiau cerdded cylchol a hyrwyddir yn lleol.



Cyfleoedd SG

4.3.4 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaeryddol yn ac o gwmpas Trefynwy trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd yn cael eu dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.3**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

1. Gwella darpariaeth a mynediad i fannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol, yn enwedig i ogledd y dref.
2. Sicrhau bod llinellau coed a gwrychoedd wedi'u cysylltu'n dda ac yn cael eu rheoli'n sensitif, a sicrhau rheolaeth sensitif o ymylon glaswelltir ar hyd coridor yr A40.
3. Gwella cysylltiadau ecolegol a cherddwyr/beicwyr yr hen draphont â chynefinoedd lled-naturiol cyfagos eraill er mwyn cryfhau coridorau ymhellach drwy'r anheddiad.
4. Ffurfio cysylltiadau ecolegol rhwng y coridor gwyrdd helaeth canolog a ddominyddir gan Afonydd Gwy a Mynwy a choridorau cynefinoedd llai eraill (fel cwrs dŵr Watery Lane, glaswelltir wedi'i led-wella a choetiroedd hynafol i'r gorllewin o'r anheddiad).
5. Ffurfio cysylltiadau ecolegol rhwng y ffos, glaswelltir wedi'i led-wella a chynefin coetir yn ac o amgylch Stad Ddiwydiannol Wonastow.
6. Ffurfio cysylltiadau ecolegol rhwng pen gogleddol ffos Clawdd du a ffos ffordd Wonastow, yn ogystal â gwella cysylltedd rhwng y darnau hyn o ffos a phwll Drybridge a 'choetir yr orsaf dân' i'r gogledd.
7. Ffurfio cysylltiadau ecolegol rhwng pen gorllewinol ffos Wonastow Road a glaswelltir wedi'i led-wella a choedwig St Dial i'r de. Cyfle i gynyddu mynediad i ran o Goed St Dials sy'n eiddo i CSF.
8. Ffurfio cysylltiadau ecolegol rhwng SINC Cae Wonastow a'r ffos a glaswelltir wedi'i led-wella i'r de a Watery Lane i'r gogledd.

9. Gwella ac ymestyn Llwybr Dyffryn Gwy i'w wneud yn hygyrch yr holl ffordd o'r Boat House i'r Eglwys
 10. Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniad Safle Strategol a Ffeirir yn Nhrefynwy Leasbrook, megis darparu cysylltiadau i gerddwyr/beicwyr a mannau gwyrdd i bobl, a chysylltiadau ecolegol ar gyfer bywyd gwyllt.
- 4.3.5 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:
- Ffurfio cysylltiadau rhwng yr amrywiaeth o gynefinoedd ychwanegol bach sydd wedi'u gwasgaru ar draws yr anheddiad.
 - Gwella ansawdd a gwerth mannau agored yn Nhrefynwy.
 - Gwella ansawdd a gwerth safleoedd mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn Nhrefynwy.
 - Sicrhau clustogfa o gynefin lled-naturiol gyda chaeau cyfagos a'r dirwedd drefol adeiledig; a chysylltu ag ardaloedd cyfagos o gynefin lled-naturiol lle bo modd ar hyd y prif goridorau afonydd. Ymestyn hyn i gynnwys cyrsiau dŵr llai, y mae llawer ohonynt mewn cwlfer trwy barthau preswyl Trefynwy.
 - Sicrhau bod gwrychoedd yn cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda.
 - Sicrhau bod y blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo hynny'n ymarferol neu'n briodol.
 - Gwneud gwaith i atal colli Llwybr Dyffryn Gwy i'r lan ac erydiad llifogydd ar hyd Afon Gwy, tra'n diogelu cynefinoedd sensitif.
 - Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg.
 - Plannu coed stryd mewn ardaloedd lle bu colledion, yn enwedig yn yr Ardal Gadwraeth
 - Plannu coed mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
 - Parhau i symud ymlaen â phrosiectau i wella cysylltiadau cerddwyr/beicwyr rhwng Wyesham a Threfynwy, gan gynnwys y Bont Haearn a'r Prosiect Cyswllt 'Beyond Cycle'
 - Dehongliad i nodi dolenni a dolenni o safleoedd allweddol fel Chippenham Field.

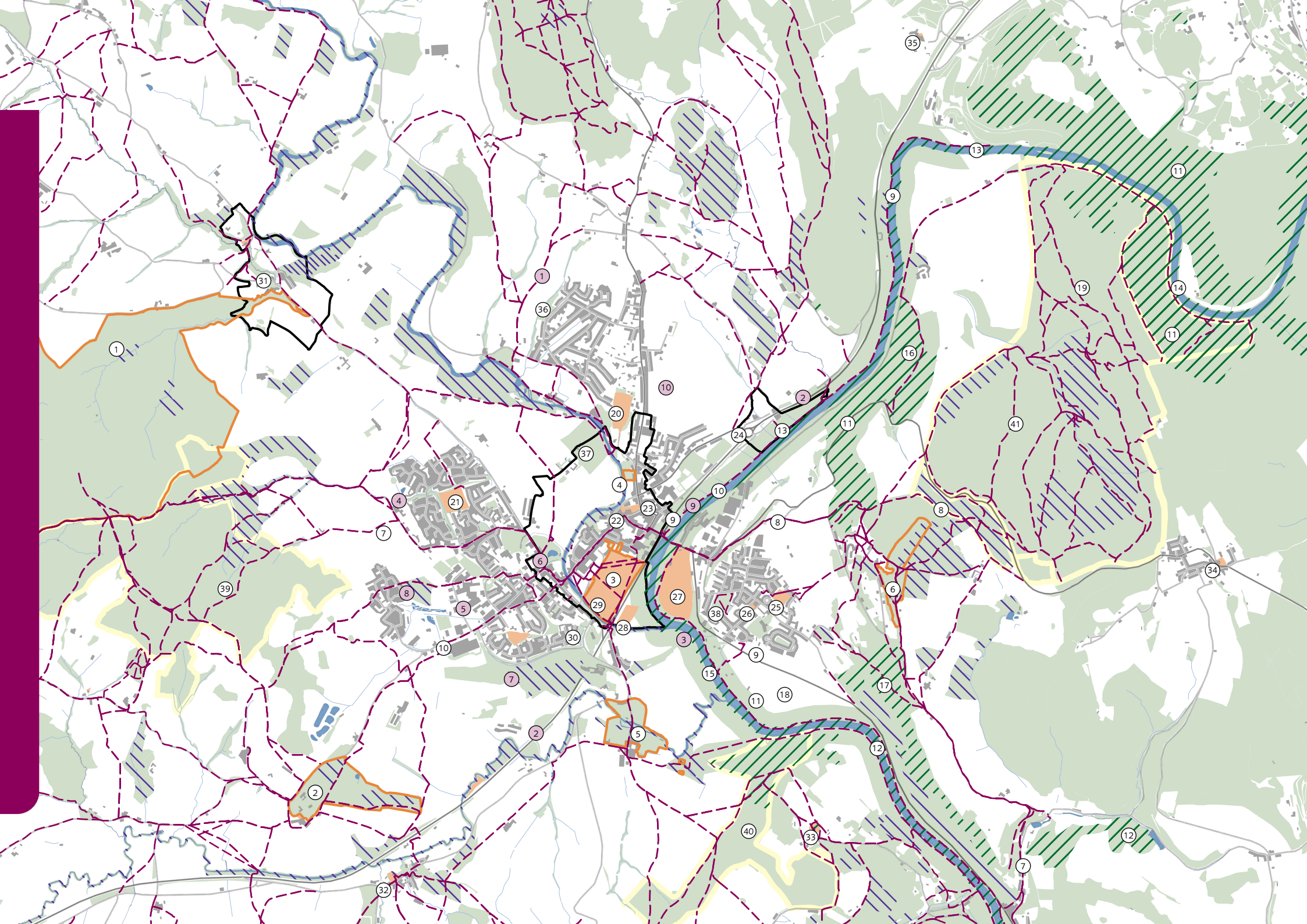


DIAGRAM 4.3 Cynllun Rhwydwaith SG Trefynwy

Asedau SG

-  Mannau Gwyrdd Naturiol neu Led-naturiol
-  Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol
-  Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur
-  Cyrsiau dŵr/Cyrff Dŵr
-  Parciau a Gerddi Hanesyddol
-  Ardal Gadwraeth
-  Man Agored Cyhoeddus
-  Parc Gwledig
-  Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)
-  Hawl Tramwy Cyhoeddus

Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol

11. ACA Coetiroedd Dyffryn Gwy (Cymru).
12. ACA Coetiroedd Dyffryn Gwy (Lloegr).
13. ACA Afon Gwy (Cymru).
14. SoDdGA Ceunant Gwy Uchaf
15. SoDdGA Afon Gwy (Gwy Isaf)/Afon Gwy (Gwy Isaf).
16. SoDdGA Fiddler's Elbow a Gwarchodfa Natur Genedlaethol
17. SoDdGA Harper's Grove-Lord's Grove
18. SoDdGA Livox Wood
19. Gwarchodfa Natur Genedlaethol Lady Park Wood (a Thir Mynediad Ystadegau Arall)

Parciau a Gerddi Hanesyddol

1. Yr Hendre, Llangatwg Feibion Afel
2. Llys Wonastow
3. Maes Hamdden Chippenham
4. Ty Capel, Trefynwy
5. Troy House, Trefynwy
6. Y Cymin

Man Agored Cyhoeddus

20. Mynwent Osbaston
21. Maes Hamdden Rockfield
22. Eglwys y Santes Fair, Trefynwy
23. Cyfleuster Chwaraeon
24. Eglwys Sant Pedr, Trefynwy
25. Cae Chwarae, Wyesham
26. Eglwys Sant Iago, Wyesham
27. Maes Chwaraeon
28. Rhandiroedd
29. Maes Hamdden a Maes Chwaraeon Chippenham
30. Man Chwarae Elstob Way
31. Eglwys Sant Cenedlon, Rockfield
32. Eglwys Sant Mihangel, Llanfihangel Troddi
33. Hen Eglwys Penallt, Penallt
34. Cyfleuster Chwaraeon Arall
35. Eglwys Sant Swidin, Gararew

Mannau Agored Eraill

36. Man Agored Lancaster Way
37. Man Gwyrdd Amwynder Cae Vauxhall
38. Coetir Cymunedol Heol Wyesham

Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)

19. Gwarchodfa Natur Genedlaethol Lady Park Wood
39. Coed y Brenin
40. Livox Wood, Troypark Wood, Troy Orles a Chomin Church Hill
41. Gwarchodfa Natur Genedlaethol Lady Park Wood a Choedwig Highmeadow (gan gynnwys Cae Redding)

Llwybrau a Hyrwyddir

7. Llwybr Cenedlaethol Clawdd Offa
8. Ffordd Wysis
9. Taith Dyffryn Gwy
10. Llwybr Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans 423

Cyfleoedd SG

- ① Cyfleoedd Seilwaith Gwyrdd - gweler y testun am fanylion

4.4 Cas-gwent

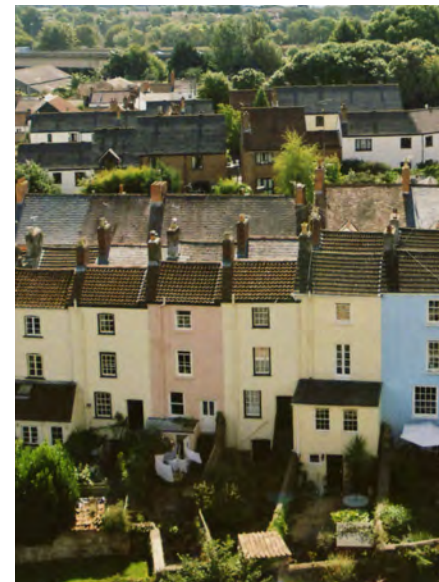
Asedau SG

4.4.1 Mae'r asedau SG presennol sy'n darparu'r Rhwydwaith SG yng Nghas-gwent a'r cyffiniau i'w gweld ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler Diagram 4.4).

4.4.2 Lleolir tref farchnad hanesyddol Cas-gwent, a fu unwaith yn borthladd cyfoethog, ar dir serth yng ngheg Dyffryn Gwy, yn union gerllaw ymyl deheuol AHNE Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy. Mae craidd hanesyddol y dref wedi'i ganoli o amgylch y castell, sy'n edrych dros Afon Gwy. Mae Afon Gwy yn ymdroelli heibio ymyl dwyreiniol Cas-gwent, gan uno yn y pen draw ag Afon Hafren/Aber Hafren (a ddynodwyd yn SoDdGA, AGA, ACA a Ramsar) yn union i'r de o'r dref. Mae coetiroedd hygyrch gan gynnwys St Pierre's Great Wood a Great Barnets Wood i'r gorllewin/gogledd-orllewin o'r dref.

4.4.3 Mae asedau SG allweddol eraill yn cynnwys:

- Mannau gwyrdd naturiol hygyrch yn y dref fel Warren Slade a Park Redding Woods a Mannau Agored Bulwark Road.
- Hawliau Tramwy Cyhoeddus a Llwybr Cenedlaethol Clawdd Offa, llwybr pellter hir Taith Dyffryn Gwy a Llwybr Arfordir Cymru.
- Parc Piercefield, parc/gardd hanesyddol ddynodedig i'r gogledd o Gas-gwent. Er ei fod mewn perchnogaeth breifat yn bennaf, mae'n rhannol hygyrch trwy hawliau tramwy a chytundeb mynediad.



Cyfleoedd SG

4.4.4 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r Rhwydwaith SG yng Nghas-gwent a'r cyffiniau trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler Diagram 4.4). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

1. Parhau i wella mynediad mannau gwyrdd hygyrch drwy gyfleoedd a gynhyrchir gan ddatblygiadau newydd parhaus gerllaw Afon Gwy.
2. Gwellu mynediad mannau gwyrdd hygyrch ar gyfer canol Cas-gwent gerllaw Afon Gwy, lle mae mynediad i'r afon yn gyfyngedig.
3. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng y grwpiau arwahanol o goed/coetir sydd wedi'u gwasgaru yn Hardwick ac o'i amgylch â'i gilydd
4. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng SINC glaswelltir Parc Penter i'r gogledd-orllewin a choedwig Chwarel Beaufort i'r de ddwyrain.
5. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng Parc Penterry SINC a Cockshoot Wood i'r gogledd orllewin trwy gysylltedd gwell gyda strîbed o gynefinoedd ychwanegol (glaswelltir a choed wedi'u lled-wella) a leolir hanner ffordd rhwng y ddau brif floc o gynefinoedd.
6. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng Cockshoot Wood a Fryth Wood i'r gogledd.
7. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng SINC glaswelltir Cae Ras Cas-gwent i gynnwys darnau ychwanegol o laswelltir wedi'i led-wella i'r dwyrain a'r gorllewin, a thu hwnt i goridor coetir Afon Gwy i'r dwyrain a Choedwig Fryth i'r gorllewin.
8. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng grwpiau o goed/lleiniau o goetir ger cyrion tref Cas-gwent, a choridor y rheilffordd a'r afon.
9. Ystyried lliniaru parcio yn y dirwedd trwy gynyddu plannu coed lle bo'n briodol yn Ardal Gadwraeth Cas-gwent¹.
10. Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniad Safle Strategol a Ffeirir yn Heol Mownton Cas-gwent, megis darparu cysylltiadau cerddwyr/beicwyr a mannau gwyrdd i bobl, a chysylltiadau ecolegol ar gyfer bywyd gwyllt.

4.4.5 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- Gwellu ansawdd a gwerth mannau gwyrdd amwynder yng Nghas-gwent.
- Lle bo'n briodol, gwellu ansawdd safleoedd mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn y dref ac o'i chwmpas.
- Gwellu ansawdd a gwerth, lle bo'n briodol, y mynwentydd a'r mynwentydd yng Nghas-gwent.
- Cryfhau'r coridorau rheilffordd a thraffyrdd, gan sicrhau bod llinellau coed a gwrychoedd wedi'u cysylltu'n dda ac yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Gwellu cysylltiadau beicio, gan gynnwys ystyried llwybr sy'n cysylltu Cas-gwent â Dyffryn Gwy.
- Sicrhau rheolaeth sensitif barhaus o ymylon glaswelltir.
- Sicrhau bod gwrychoedd yn cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill.
- Sicrhau bod blociau o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Sicrhau clustogfa o gynefin lled-naturiol gyda chaeau cyfagos a'r dirwedd drefol adeiledig a chysylltu ag ardaloedd cyfagos o gynefin lled-naturiol lle bo modd ar hyd coridor Afon Gwy.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg
- Plannu coed stryd mewn ardaloedd lle bu colledion, yn enwedig yn yr Ardaloedd Cadwraeth.
- Plannu coed mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
- Dehongli i nodi dolenni a dolenni o wefannau allweddol.
- Plannu coed i wellu ansawdd aer

1 - Gweler Cynigion Gwerthuso a Rheoli Ardal Gadwraeth Cas-gwent (2016) am ragor o fanylion

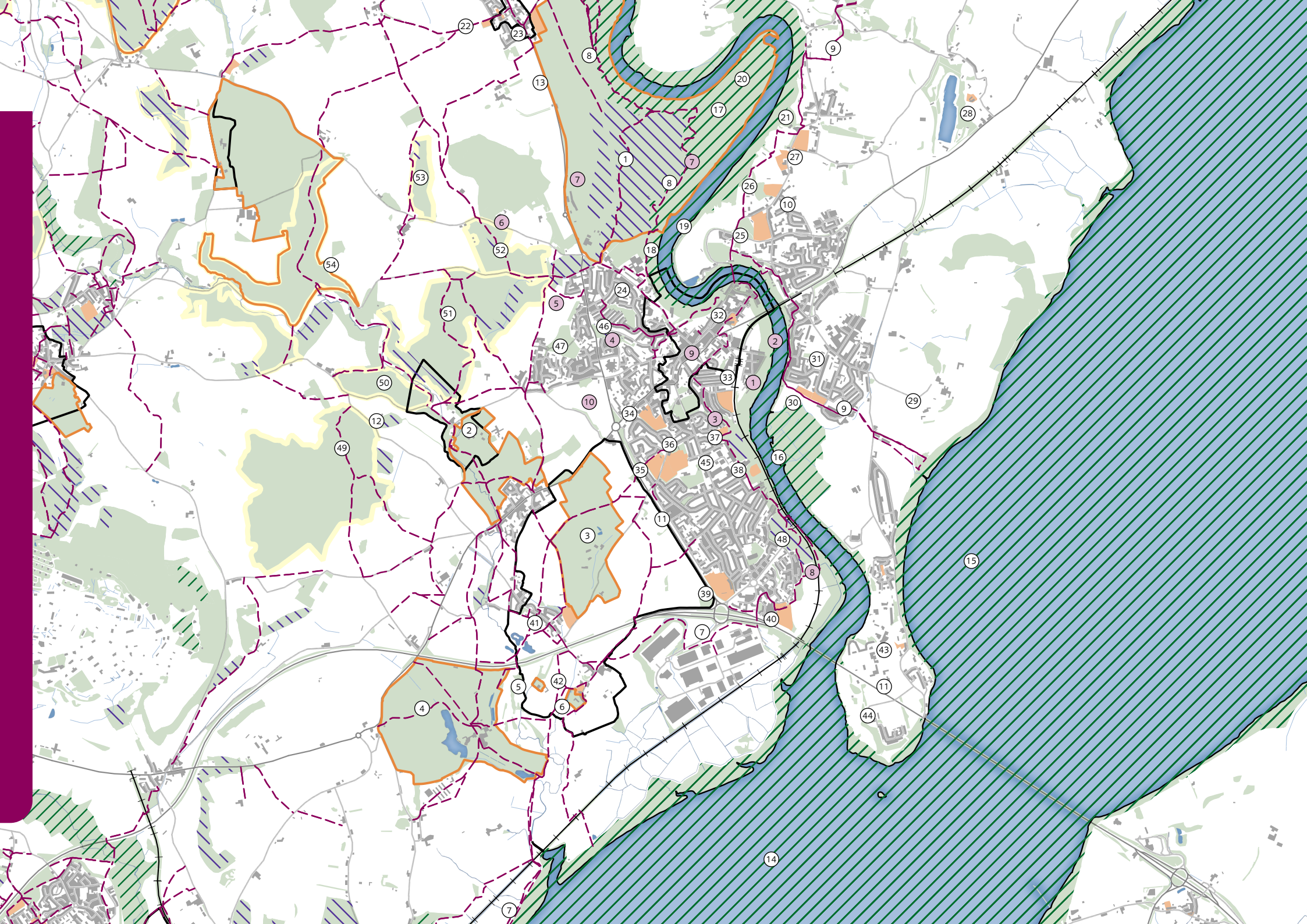


DIAGRAM 4.4 Cynllun Rhwydwaith SG Cas-gwent

Asedau SG

-  Mannau Gwyrdd Naturiol neu Led-naturiol
-  Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol
-  Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur
-  Cyrsiau dŵr/Cyrff Dŵr
-  Parciau a Gerddi Hanesyddol
-  Ardal Gadwraeth
-  Man Agored Cyhoeddus
-  Parc Gwledig
-  Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)
-  Hawl Tramwy Cyhoeddus

Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol

14. AGA/ACA/SoDdGA/Ramsar Aber Hafren Cymru
15. AGA/ACA/SoDdGA/Ramsar Aber Afon Hafren (Lloegr).
16. SoDdGA Afon Gwy (Gwy Isaf)/Afon Gwy (Gwy Isaf).
17. SoDdGA Pierce, Coedwigoedd Alcove a Piercefield
18. ACA Afon Gwy (Cymru)/Afon Gwy (Cymru).
19. ACA Afon Gwy (Lloegr).
20. ACA Coetiroedd Dyffryn Gwy (Cymru).
21. ACA Coetiroedd Dyffryn Gwy (Lloegr).

Parciau a Gerddi Hanesyddol

1. Parc Piercefield
2. Mounton House, Matharn
3. Wyelands
4. Parc St Pierre
5. Moynes Court, Matharn
6. Palas Matharn

Man Agored Cyhoeddus

22. Cae Chwarae'r Brenin Siôr
23. Cae Chwarae, Llanarfan
24. Cae Chwaraeon a Chae Chwarae, Ysgol Gyfun Cas-gwent a Chanolfan Hamdden
25. Man Chwarae a Chae Chwarae, Heol Coleford, Tutshill
26. Cae Hamdden, Heol Coleford
27. Eglwys Sant Luc a'r Cae Chwarae
28. Eglwys y Santes Fair a San Pedr, Tidenham
29. Parc Sedbury
30. Cae Pêl-droed a Rhandiroedd ar Heol Buttington, Sedbury
31. Man Chwarae, Heol Buttington (ger Ysgol Gynradd Offa's Mead)
32. Eglwys y Santes Fair, Cas-gwent
33. Cae Chwaraeon, Severn Crescent, (a yw Cae Chwarae Hardwick hwn mewn astudiaeth flaenorol?)
34. Clwb Pêl-droed Tref Cas-gwent
35. Mynwent, Matharn Road
36. Clwb Athletau Cas-gwent
37. Rhandiroedd (oddi ar Heol Strongbow)
38. Y Bulwarks
39. Clwb Rygbi a Chae Chwarae Cas-gwent

40. Cae Chwarae ar Lôn Dinbych-y-pysgod
41. Cae Chwarae, Newton Green
42. Eglwys Tewdrig Sant, Merthyr Tewdrig/Matharn
43. Tiroedd Crefyddol, Barics Beachley
44. Cae Chwaraeon, Beachley Point
45. Parc Sglefrio Powlen Bulwark, Heol Bulwark
46. Man Agored Heol Huntfield
47. Man Agored Coedwig Woolpitch
48. Coedwigoedd Warren Slade a Park Redding

Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)

49. Coedwig Fawr St Pierre
50. Llwyni Barcud/Ticken Hill
51. Coed Mawr Barnets
52. Pren Cockshoot
53. Brier's Grove
54. Coed Yewtree

Llwybrau a Hyrwyddir

7. Llwybr Arfordir Cymru
8. Taith Dyffryn Gwy
9. Llwybr Cenedlaethol Clawdd Offa
10. Gloucestershire Way
11. Llwybr 4 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans
12. Llwybr 42 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans
13. Llwybr 31 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans

Cyfleoedd SG

- ① Cyfleoedd Seilwaith Gwyrdd - gweler y testun am fanylion

4.5 Aneddiadau Glan Hafren

Asedau SG

4.5.1 Mae'r asedau SG presennol sy'n darparu'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol yn Aneddiadau Glannau Hafren ac o'u cwmpas i'w gweld ar y Cynllun Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol (gweler Diagram 4.5).

4.5.2 Lleolir Aneddiadau Glannau Hafren (sy'n cynnwys Caerwent, Crug, Magwyr a Gwndy, Rogiet, Cil-y-coed, Porthsgiwed a Sudbrook) yn union i'r gogledd o Aber Afon Hafren. Mae'r olaf wedi'i ddynodi'n Ramsar, SoDdGA, AGA ac ACA, gan adlewyrchu gwerth cadwraeth natur uchel yr aber. Mae'r ardal yn cynnwys nifer o goetiroedd, rhai ohonynt yn hygyrch (e.e. Thicket Wood ac Ifton Great Wood i'r gogledd o Rogiet).

4.5.3 Mae asedau SG allweddol eraill yn cynnwys:

- Gwarchodfeydd Natur fel Cors Magwyr.
- Llwybr Arfordir Cymru, Llwybr Sant Tewdrig, a theithiau cerdded cylchol a hyrwyddir yn lleol.
- Mannau gwyrdd naturiol hygyrch fel Parc Harold, Parc Gwledig Castell Cil-y-coed, SoDdGA Gwlyptiroedd Nant Nedern a SoDdGA Gwastadeddau Magwyr/Gwndy Gwent.
- Parc Cefn Gwlad Rogiet a'r Graig Ddu.



Cyfleoedd SG

Magwyr a Gwndy

4.5.4 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith SG ym Magwyr a Gwndy a'r cyffiniau trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd i'w gweld ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.5**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

1. Gwella mynediad i fannau gwyrdd mwy ar gyfer ardaloedd dwyreiniol Magwyr.
2. Cryfhau coridor Nant Sain Ffraid / Ffos Felin trwy greu / rheoli clustogau cynefinoedd lled-naturiol gyda chaeau cyfagos a'r dirwedd drefol adeiledig, a chysylltu ag ardaloedd cyfagos eraill o gynefin lled-naturiol lle bo modd.
3. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng SINC glaswelltir Grange Uchaf gyda Nant Sain Ffraid i'r gorllewin, a chysylltu'r coetir/glaswelltir wedi'i led-wella gan Rockfield Farm â choridor ymyl yr M48 i'r gogledd, yn ogystal â chlytia cynefin ychwanegol (coed/ prysgwydd) gan Vinegar Hill Farm i'r de orllewin.
4. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng y blociau coetir ger Vinegar Hill â'i gilydd ac i'r prif lwybr cysylltedd trwy gysylltiad â choetir i'r gogledd, Sain Ffraid.
5. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng Nant Sain Ffraid / Ffos Felin i'r gorllewin, a choridor gwyrdd y rheilffordd i'r de.
6. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng grwpiau bach o goed/ prysgwydd, yn ogystal â'u cysylltu â'r prif lwybrau cysylltedd, hy coridor y B4245 i'r dwyrain a'r llain o goetir i'r gorllewin, yng nghyffiniau Bragdy Magwyr.

4.5.5 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- IGwella ansawdd a gwerth mannau gwyrdd amwynder ym Magwyr a Gwndy, lle bo'n briodol.

- Gwella ansawdd a gwerth safleoedd mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn yr aneddiadau ac o'u cwmpas, lle bo'n briodol.
- Gwella cysylltedd â'r dirwedd ehangach, o ran mynediad a chysylltedd ecolegol, sy'n gyfyngedig ar hyn o bryd ar gyfer Magwyr a Gwndy oherwydd bod yr aneddiadau wedi'u ffinio gan ffyrdd a rheilffyrdd.
- Ymchwilio i'r potensial ar gyfer nifer o lwybrau glas/llwybrau beicio newydd sy'n cysylltu aneddiadau Glannau Hafren â'i gilydd a thu hwnt.
- Cryfhau coridorau gwyrdd y rheilffordd a'r draffordd, gan sicrhau bod llinellau coed a gwrychoedd wedi'u cysylltu'n dda ac yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Sicrhau rheolaeth sensitif barhaus o ymylon glaswelltir.
- Nodi arwyddocâd ceuffydd fel rhwystrau i wasgariad bywyd gwyllt ac archwilio opsiynau posibl ar gyfer lleihau eu heffeithiau darniog.
- Sicrhau bod perthi'n cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill (yn enwedig coetiroedd).
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Gwella llwybrau sy'n cysylltu â Llwybr Arfordir Cymru ar gyfer addysg, a chysylltedd â thirwedd, bioamrywiaeth a hanes.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg.
- Plannu coed stryd mewn ardaloedd lle bu colledion, yn enwedig yn yr Ardal Gadwraeth.
- Plannu coed mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
- Dehongli i nodi dolenni a dolenni o wefannau allweddol.

Rogiet

4.5.6 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol yn Rogiet ac o'i amgylch trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.5**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

7. Gwella ansawdd a gwerth y coridor gwyrdd yn Ifton Lane.
8. Ffurio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol rhwng y gyfres o grwpiau bach o goed sy'n ymestyn o'r gogledd i'r de rhwng yr M48 a'r coridorau rheilffordd i'r dwyrain o Rogiet.

4.5.7 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- Gwella ansawdd a gwerth safleoedd mannau gwyrdd amwynder llai yn y pentref.
- Sicrhau rheolaeth sensitif barhaus o ymylon glaswelltir.
- Gwella cysylltedd â'r dirwedd ehangach, o ran mynediad a chysylltedd ecolegol, sydd ar hyn o bryd yn gyfyngedig i Rogiet gan fod yr anheddiad wedi'i ffinio gan ffyrdd a rheilffyrdd.
- Ymchwilio i'r potensial ar gyfer nifer o lwybrau glas/lwybrau beicio newydd sy'n cysylltu aneddiadau Glannau Hafren â'i gilydd a thu hwnt.
- Cryfhau'r coridorau rheilffordd a thraffyrdd, gan sicrhau bod llinellau coed a gwrychoedd wedi'u cysylltu'n dda ac yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Sicrhau bod perthi'n cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill (yn enwedig coetiroedd).
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.

- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg
- Plannu coed stryd mewn ardaloedd lle bu colledion, yn enwedig yn yr Ardal Gadwraeth.
- Plannu coed mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
- Dehongli i nodi dolenni a dolenni o wefannau allweddol.

Cil-y-coed

4.5.8 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol yng Nghil-y-coed ac o'i amgylch trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.5**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

9. Gwella ansawdd a gwerth y safle mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol (Gwarchodfa Natur Caldicot Pill) ger y dref.
10. Cryfhau coridor Nant Nedern, sef y prif goridor lled-naturiol drwy'r anheddiad, gan nodi arwyddocâd y ceuffosydd fel rhwystrau i wasgariad bywyd gwyllt ac archwilio opsiynau posibl ar gyfer lleihau eu heffaith dameidiog.
11. Ffurfio neu gryfhau cysylltiadau rhwng y bloc o goetir a phyllau oddi ar Heol Dewstow (rhan ogledd-orllewinol yr anheddiad) a choridor ymyl ffordd yr M48 i'r de.
12. Ffurfio neu gryfhau cysylltiadau rhwng darnau o goed gerllaw coridor Nant Nedern, i'r gogledd o Gastell Cil-y-coed.
13. Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniad Safle Strategol a Ffefrir yn Nwyrain Cil-y-coed, megis darparu cysylltiadau i gerddwyr/beicwyr a mannau gwyrdd i bobl, a chysylltiadau ecolegol ar gyfer bywyd gwyllt.

4.5.9 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- I Gwella gwerth safleoedd Mannau claddu a mynwentydd yng Nghil-y-coed.
- Gwella cysylltedd â'r dirwedd ehangach, o ran mynediad a chysylltedd ecolegol, sydd ar hyn o bryd yn gyfyngedig i Gil-y-coed gan fod yr anheddiad wedi'i ffinio gan ffyrdd a rheilffyrdd.
- Ymchwilio i'r potensial ar gyfer nifer o lwybrau glas/lwybrau beicio

newydd sy'n cysylltu aneddiadau Glannau Hafren â'i gilydd a thu hwnt.

- Cryfhau'r coridorau rheilffordd a thraffyrdd: sicrhau bod llinellau coed a gwrychoedd wedi'u cysylltu'n dda ac yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Sicrhau bod perthi'n cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill (yn enwedig coetiroedd).
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Gwella ansawdd a gwerth mannau gwyrdd amwynder yng Nghil-y-coed.
- Sicrhau rheolaeth sensitif barhaus o ymylon glaswelltir.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg.
- Plannu coed stryd mewn ardaloedd lle bu colledion, yn enwedig yn yr Ardal Gadwraeth.
- Plannu coed mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
- Dehongli i nodi dolenni a dolenni o wefannau allweddol.

Porthsgiwed a Sudbrook

4.5.10 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol ym Mhorthsgiwed a Sudbrook a'r cyffiniau trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.5**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

14. Ymchwilio i fynediad posibl i safleoedd mannau gwyrdd anhygyrch i'r gogledd o Borthsgiwed.
15. Ffurfio neu gryfhau cysylltiadau ecolegol ar draws hanner gogleddol yr anheddiad, yn fwyaf arwyddocaol mewn perthynas â'r clystyrau o SoDdGA ASNW sydd wedi'u canoli ar Allt Porthsgiwed, y gellid eu cysylltu â'i gilydd ac â choridor y rheilffordd (i'r de), SoDdGA Bushy Close a Choetir Withy Bed (i'r dwyrain).

4.5.11 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- Gwella ansawdd a gwerth y mannau gwyrdd amwynder ym Mhorth Sgiwed a Sudbrook.
- Gwella ansawdd y mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol o amgylch yr aneddiadau.
- Gwella cysylltedd â'r dirwedd ehangach, o ran mynediad a chysylltedd ecolegol, sy'n gyfyngedig ar gyfer Porthsgiwed a Sudbrook gan fod yr aneddiadau wedi'u ffinio mewn mannau gan ffyrdd a rheilffyrdd.
- Ymchwilio i'r potensial ar gyfer nifer o lwybrau glas/lwybrau beicio newydd sy'n cysylltu aneddiadau Glannau Hafren â'i gilydd a thu hwnt.
- Cryfhau'r coridorau rheilffordd a thraffyrdd, gan sicrhau bod llinellau coed a gwrychoedd wedi'u cysylltu'n dda ac yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Sicrhau rheolaeth sensitif barhaus o ymylon glaswelltir.
- Sicrhau bod perthi'n cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill (yn enwedig coetiroedd).
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg.
- Plannu coed stryd mewn ardaloedd lle bu colledion.
- Plannu coed mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
- Dehongli i nodi dolenni a dolenni o wefannau allweddol

Caerwent a Chrug

4.5.12 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol yng Nghaer-went a Chrug a'r cyffiniau trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.5**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

16. Datblygu a rheoli coridorau cynefinoedd presennol, megis rhwng/trwy Goed y Llygod Bengron, a Choedwig Rodge Uchaf ac Isaf (SINCs)

4.5.13 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- Sicrhau bod perthi'n cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill (yn enwedig coetiroedd).
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Ymchwilio i'r potensial ar gyfer nifer o lwybrau glas/llwybrau beicio newydd sy'n cysylltu aneddiadau Glannau Hafren â'i gilydd a thu hwnt.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', neu grwpiau tebyg.
- Plannu coed stryd mewn ardaloedd lle bu colledion, yn enwedig yn yr Ardal Gadwraeth.
- Plannu coed mewn mannau amwynder gwerth isel, gan gynnwys rhywogaethau ar gyfer perllannau cymunedol a pheillwyr.
- Dehongli i nodi dolenni a dolenni o wefannau allweddol.

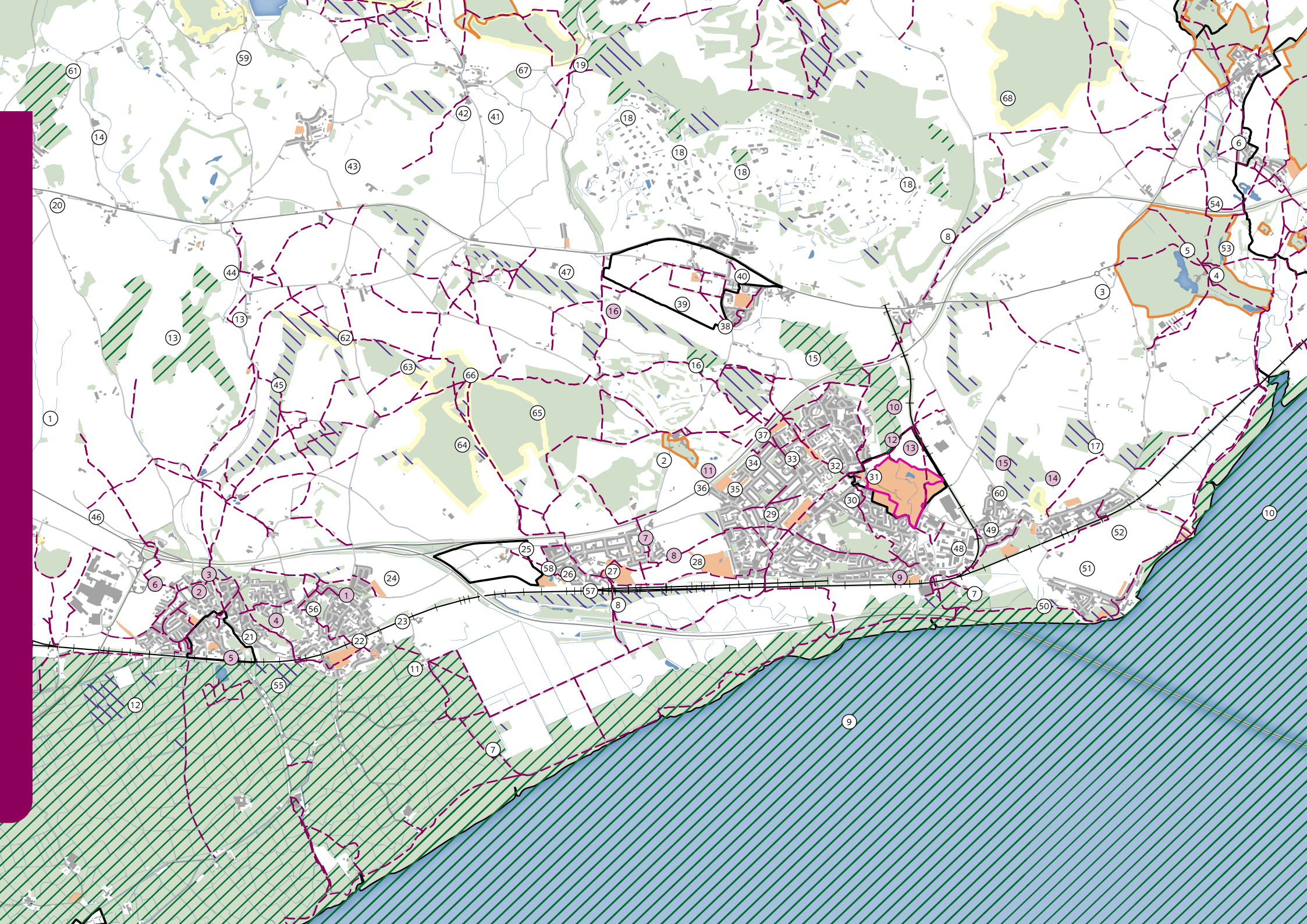


DIAGRAM 4.5 Cynllun Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol Aneddiadau Glannau Hafren

Asedau SG

-  Mannau Gwyrdd Naturiol neu Led-naturiol
-  Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol
-  Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur
-  Cyrsiau dŵr/Cyrff Dŵr
-  Parciau a Gerddi Hanesyddol
-  Ardal Gadwraeth
-  Man Agored Cyhoeddus
-  Parc Gwledig
-  Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)
-  Hawl Tramwy Cyhoeddus

Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol

9. AGA/ACA/SoDdGA/Ramsar Aber Hafren Cymru
10. AGA/ACA/SoDdGA/Ramsar Aber Hafren Lloegr
11. Gwastadeddau Gwent - SoDdGA Magwyr a Gwndy
12. Gwastadeddau Gwent - SoDdGA Redwick a Llandyfenni
13. SoDdGA Coetir Penhow a Gwarchodfa Natur Genedlaethol
14. SoDdGA Coedwig Parc Seymour
15. SoDdGA Gwlyptiroedd Nant Nedern
16. SoDdGA Dolydd Brockwells
17. SoDdGA Bushy Close
18. SoDdGA Dinham Meadows
19. SoDdGA Coedwig Dyffryn Coombe

Parciau a Gerddi Hanesyddol

1. Castell Pencoed
2. Dewstow House
3. Parc St Pierre

4. Lle Matharn
5. Moynes Court, Matharn
6. Wyelands

Man Agored Cyhoeddus

20. Maes Hamdden Rockfield Close
21. Eglwys y Santes Fair, Magwyr
22. Cae Chwarae ar Y Ramp, Gwndy
23. Eglwys y Santes Fair, Gwndy
24. Rhandiroedd
25. Tiroedd Crefyddol, Yr Hen Lys, Llanfihangel
26. Eglwys y Santes Fair, Rogiet
27. Caeau Chwarae Rogiet
28. Clwb Rygbi Cil-y-coed
29. Cae'r Brenin Siôr, Lawnt Fowlio a Rhandiroedd
30. Caeau Chwarae Canolfan Hamdden Cil-y-coed
31. Castell a Pharc Gwledig Cil-y-coed
32. Eglwys y Santes Fair, Cil-y-coed
33. Caeau Chwarae, Ysgol y Santes Fair, Cil-y-coed
34. Tiroedd Crefyddol, Ffordd Nedder, Cil-y-coed
35. Caeau Chwarae, Green Lane, Cil-y-coed
36. Mynwent a Rhandiroedd, Heol Dewstow
37. Rhandiroedd
38. Caeau Chwarae Caerwent, Maes Sain Tathan
39. Eglwys Sant Steffan, Caerwent
40. Man Chwarae, Lawrence Crescent, Caerwent
41. Man Chwarae, Llanfair Is-coed
42. Eglwys y Santes Fair, Llanfair Is-coed
43. Cae Chwarae ac Eglwys St Dubritous, Llanfaches
44. Eglwys Sant Ioan Fedyddiwr, Penhow
45. Eglwys Santes Ffraid, Netherwent
46. Eglwys y Santes Fair, Wilcrick
47. Cae Chwarae, Trewen
48. Maes Hamdden Porthsgiwed
49. Eglwys y Santes Fair, Porthsgiwed

50. Cae Chwarae a Man Chwarae, Sudbrook
51. Rhandiroedd, Sudbrook
52. Safle Picnic Black Rock
53. St Tewdrick's Church, Merthyr Twedrig
54. Cae Chwarae, Newton Green

Mannau Agored Eraill

55. Cors Magwyr
56. Comin y Felin
57. Parc Cefn Gwlad Rogiet
58. Man Gwyrdd Amwynder Starling Close

Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)

59. Mynydd Alltir-fach
60. Stow Ball Hill (Tir Comin)
61. Coed Gwent
62. Coed y Mynydd
63. Saith Erw Uchaf
64. Pren dryslyd
65. Coed Slade
66. Saith Erw Isaf
67. Coed Cuhere
68. Coedwig Fawr St Pierre

Llwybrau a Hyrwyddir

7. Llwybr Arfordir Cymru
8. Llwybr 4 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans

Cyfleoedd SG

- ① Cyfleoedd Seilwaith Gwyrdd - gweler y testun am fanylion

4.6 Brynbuga

Asedau SG

4.6.1 Mae'r asedau SG presennol sy'n darparu'r Rhwydwaith SG ym Mrynbuga a'r cyffiniau i'w gweld ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.6**).

4.6.2 Anheddiad eilaidd yng ngorllewin Sir Fynwy yw Brynbuga, wedi'i amgylchynu gan dir fferm a choetir. Mae Afon Wysg yn llifo trwy'r pentref, ac mae Llwybr Dyffryn Wysg yn dilyn ei llwybr.

4.6.3 Mae asedau SG allweddol eraill yn cynnwys:

- Parc a Gardd Cefn Ila
- Tir Mynediad Ynys Llanbadog, gerllaw Afon Wysg
- Rhandiroedd
- Clybiau chwaraeon a meysydd hamdden amrywiol
- Mynwentydd eglwysi lluosog



Cyfleoedd SG

4.5.14 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol ym Mrynbuga a'r cyffiniau trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler Diagram 4.6). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

1. Cynnig llwybr beicio Grŵp Gweithredu Llwybr Wysg ar hyd yr hen reilffordd
2. Gwelliannau i Taith Gerdded Dyffryn Wysg a llwybrau lleol eraill i'w gwneud yn fwy hygyrch.
3. Potensial i greu llwybr Rheilffordd Brynbuga i Bont-y-pŵl neu Wysg.
4. Gwella ansawdd y rhandiroedd.

4.5.15 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- Sicrhau bod gwrychoedd yn cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill. (Heb ei fapio)
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol.
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif.
- Cynyddu mynediad i safleoedd mannau gwyrdd anhygyrch, lle bo'n briodol.
- Lle bo'n briodol, gwella ansawdd mannau gwyrdd amwynder ym Mrynbuga.
- Lle bo'n briodol, gwella ansawdd mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol ym Mrynbuga.
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', grwpiau tebyg.

DIAGRAM 4.6 Cynllun Rhwydwaith SG Brynbuga

Asedau SG

- Mannau Gwyrdd Naturiol neu Led-naturiol
- Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol
- Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur
- Cysiau dŵr/Cyrff Dŵr
- Parciau a Gerddi Hanesyddol
- Ardal Gadwraeth
- Man Agored Cyhoeddus
- Parc Gwledig
- Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)
- Hawl Tramwy Cyhoeddus

Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol

- 5. ACA Dyffryn Wysg/Afon Wysg
- 6. SoDdGA Afon Wysg (Wysg Isaf)/Afon Wysg

Parciau a Gerddi Hanesyddol

- 1. Cefn Ila, Llanbadog

Man Agored Cyhoeddus

- 7. Cae Rygbi, Coleg Gwent, Campws Brynbuga
- 8. Maes Hamdden yr Ynys
- 9. Rhandiroedd (ar yr A472)
- 10. Clwb Pêl-droed Rygbi Brynbuga
- 11. Maes Hamdden, Stryd Maryport
- 12. Clwb Athletau Brynbuga
- 13. Eglwys Madog Sant, Llanbadog
- 14. Parc Chwarae Ynys Llanbadog
- 15. Eglwys Priordy y Santes Fair, Brynbuga

16. Eglwys Gatholig Sant Ffrancis

- Xavier ac Dewi Sant Lewis
- 17. Rhandiroedd ar Heol Trefynwy

Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)

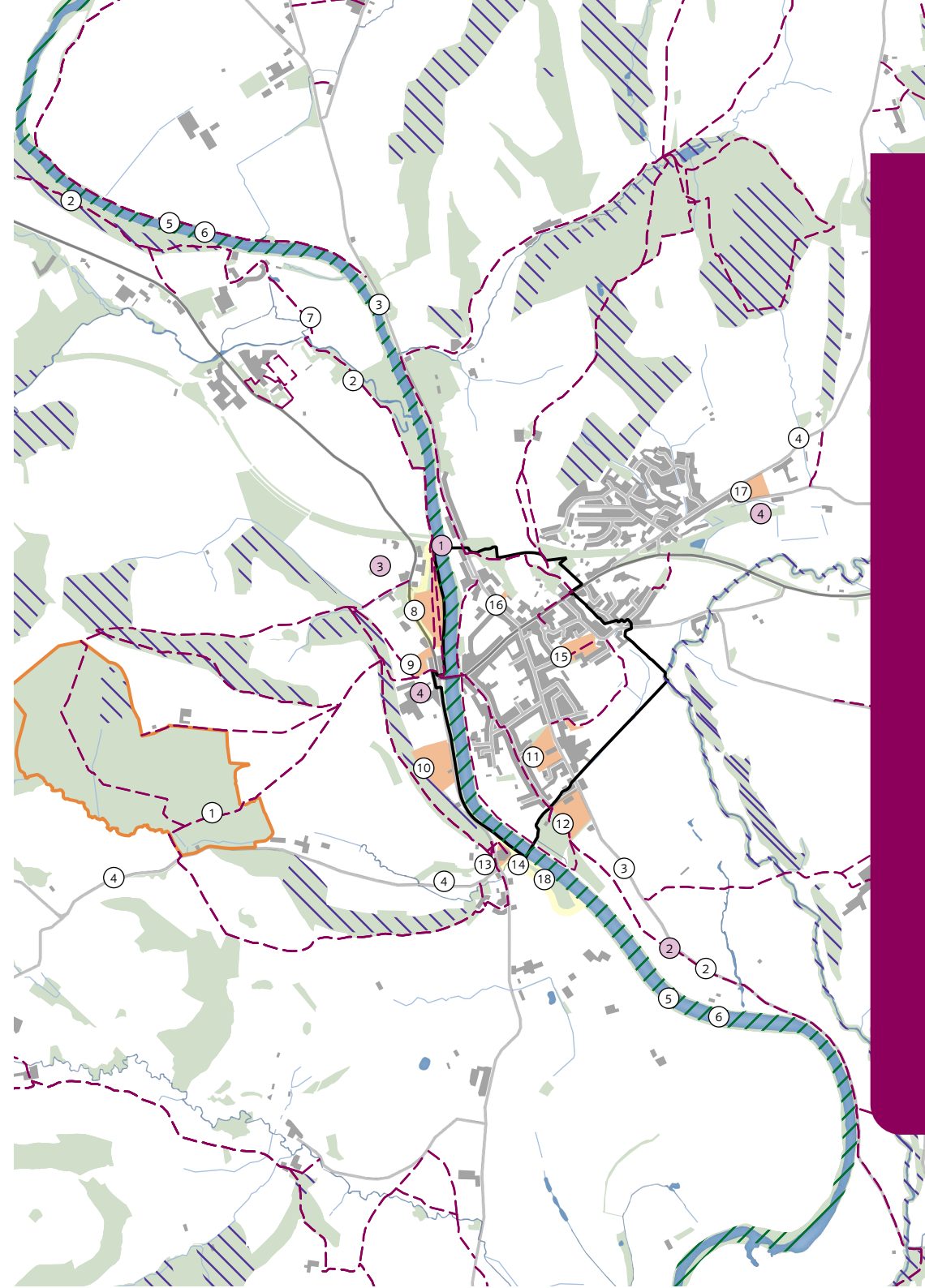
- 18. Ynys Llanbadog

Llwybrau a Hyrwyddir

- 2. Taith Dyffryn Wysg
- 3. Llwybr 42 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans
- 4. Llwybr Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans 423

Cyfleoedd SG

- ① Cyfleoedd Seilwaith Gwyrdd – gweler y testun am fanylion



4.7 Rhaglan

Asedau SG

4.7.1 Mae'r asedau SG presennol sy'n darparu'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaeryddol yn Rhaglan a'r cyffiniau i'w gweld ar y Cynllun Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaeryddol (gweler **Diagram 4.7**).

4.7.2 Anheddiad eilaidd yng nghanol Sir Fynwy yw Rhaglan, wedi'i amgylchynu gan dir fferm. Mae Llwybr 423 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans yn rhedeg trwy ganol yr anheddiad, sydd wedi'i ffinio i'r gogledd gan yr A40. Mae cwrs dŵr bychan Nant y Wilcae yn llifo i'r de o'r pentref.

4.7.3 Mae asedau SG allweddol eraill yn cynnwys:

- Castell Rhaglan a Pharc a Gardd Hanesyddol
- Rhandiroedd rhwng Heol Brynbuga a'r Stryd Fawr
- Cae Chwarae ar Ffordd yr Orsaf



Cyfleoedd SG

4.6.4 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r rhwydwaith Gwybodaeth Ddaeryddol yn Rhaglan a'r cyffiniau trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaeryddol (gweler Diagram 4.7). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG allweddol a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

1. Cyfle i ddatblygu 'Ffyrdd Lleol' Rhaglan a theithiau cerdded iach, e.e. 'Taith Gerdded Camau Iach'

4.6.5 Cyfleoedd SG cyffredinol eraill yw:

- Sicrhau bod gwrychoedd yn cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill. (Heb ei fapio)
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol. (Heb ei fapio)
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif. (Heb ei fapio)
- Cynyddu darpariaeth neu fynediad i safleoedd gwyrdd hygrych mwy. (Heb ei fapio)
- Gwella ansawdd y mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol o amgylch yr aneddiadau a hawliau tramwy cyhoeddus. (Heb ei fapio)
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', grwpiau tebyg
- Sicrhau bod rhwydweithiau pyllau'n cael eu rheoli'n sensitif ar gyfer y Fadfall Gribog
- Plannu coed ar gyfer cymeriad y dirwedd a bioamrywiaeth - nid yw coed derw caeau a gwrychoedd yn cael eu hailosod wrth iddynt farw.

DIAGRAM 4.7 Cynllun Rhwydwaith Gwybodaeth Ddaearyddol Rhaglan

Asedau SG

-  Mannau Gwyrdd Naturiol neu Led-naturiol
-  Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol
-  Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur
-  Cysiau dŵr/Cyrff Dŵr
-  Parciau a Gerddi Hanesyddol
-  Ardal Gadwraeth
-  Man Agored Cyhoeddus
-  Parc Gwledig
-  Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)
-  Hawl Tramwy Cyhoeddus

Parciau a Gerddi Hanesyddol

1. Castell Rhaglan

Man Agored Cyhoeddus

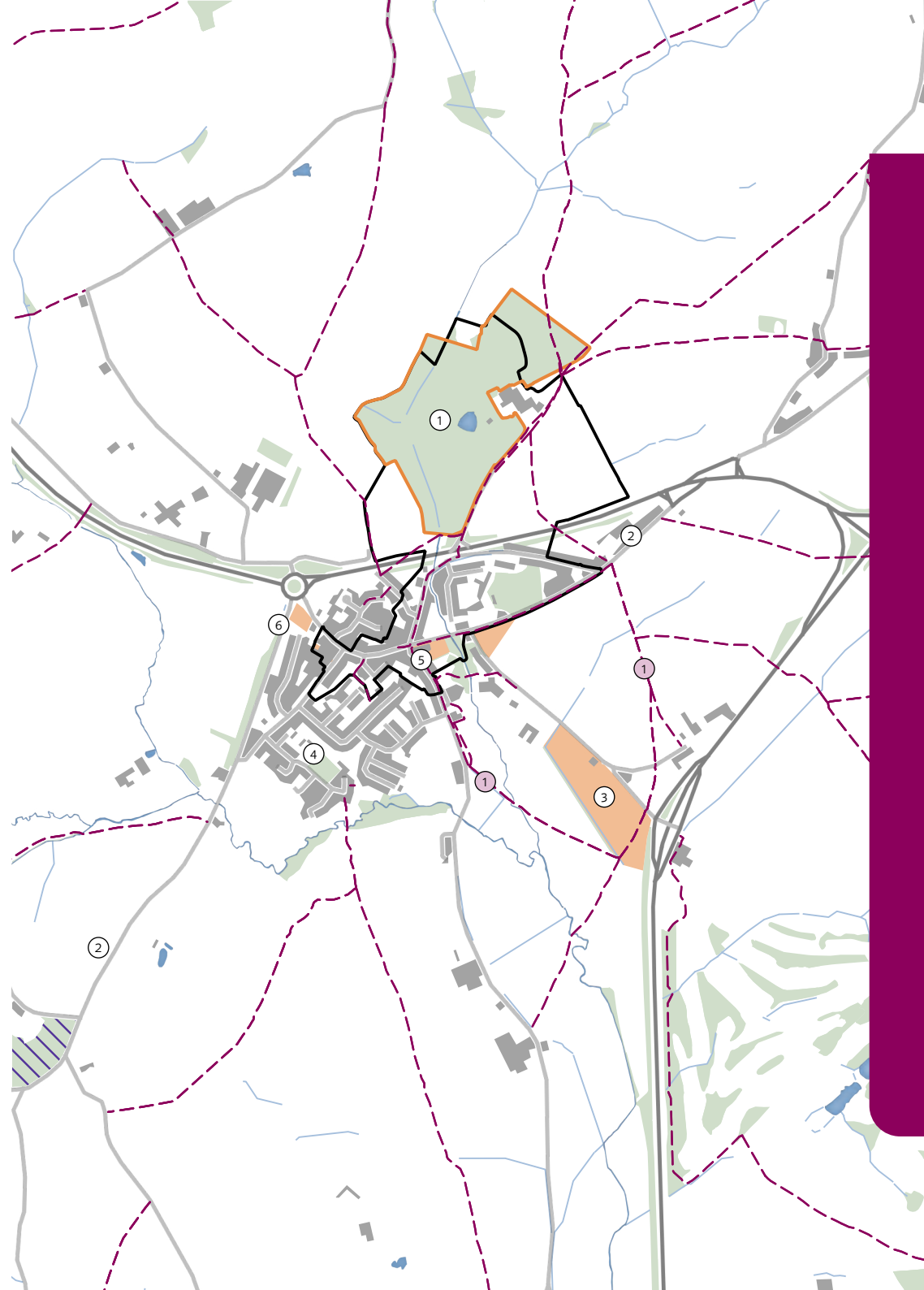
3. Cae Chwarae, Heol yr Orsaf
4. Lle Chwarae ar Ffordd y Tywysog Siarl/Heol y Tywysog Siarl
5. Eglwys Sant Cadog
6. Rhandiroedd rhwng Heol Brynbuga a'r Stryd Fawr

Llwybrau a Hyrwyddir

2. Llwybr Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans 423

Cyfleoedd SG

- ① Cyfleoedd Seilwaith Gwyrdd - gweler y testun am fanylion



4.8 Penperllenni

Asedau SG

4.8.1 Dangosir yr asedau SG presennol sy'n darparu'r Rhwydwaith SG ym Mhenperllenni a'r cyffiniau ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.8**).

4.8.2 Anheddiad eilaidd yng ngorllewin Sir Fynwy yw Penperllenni, wedi'i amgylchynu gan dir fferm a choetir. Mae Camlas Mynwy ac Aberhonddu tua 0.5km i'r gorllewin o'r anheddiad.

4.8.3 Mae asedau SG allweddol eraill yn cynnwys:

- Ardaloedd o Goedwig Gyhoeddus CNC, gan gynnwys Wern Fawr i'r gogledd
- Mynwentydd St Illtyd, Mamheilad; Eglwys y Bedyddwyr Sant Pedr, Goetre a Saron
- Meysydd Chwarae



Cyfleoedd SG

4.7.4 Mae cyfleoedd allweddol ar gyfer cryfhau'r Rhwydwaith SG ym Mhenperllenni a'r cyffiniau trwy adfer, cynnal a chadw, creu neu gysylltu asedau SG presennol hefyd wedi'u dangos ar y Cynllun Rhwydwaith SG (gweler **Diagram 4.8**). Ystyrir mai'r cyfleoedd SG a fyddai'n sicrhau'r buddion mwyaf arwyddocaol i bobl a bywyd gwyllt yw:

- Sicrhau bod gwrychoedd yn cael eu rheoli'n sensitif a'u cysylltu'n dda â'r rhwydwaith gwrychoedd ehangach a nodweddion cynefinoedd lled-naturiol eraill. (Heb ei fapio)
- Sicrhau bod blociau presennol o gynefin lled-naturiol a safleoedd gwarchodedig yn cael eu rheoli'n sensitif a'u maint yn cynyddu lle bo'n briodol. (Heb ei fapio)
- Sicrhau bod ffosydd yn cael eu rheoli'n sensitif. (Heb ei fapio)
- Cynyddu mynediad cyhoeddus i/darparu mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn yr anheddiad ac o'i amgylch. (Heb ei fapio)
- Rheoli mannau cymunedol gan 'ffrindiau', grwpiau tebyg

DIAGRAM 4.8 Cynllun Rhwydwaith SG Penperllenni

Asedau SG

- Mannau Gwyrdd Naturiol neu Led-naturiol
- Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol
- Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur
- Cysiau dŵr/Cyrff Dŵr
- Parciau a Gerddi Hanesyddol
- Ardal Gadwraeth
- Man Agored Cyhoeddus
- Parc Gwledig
- Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)
- Hawl Tramwy Cyhoeddus

Dynodiadau Bioamrywiaeth Statudol

- 3. ACA Afon Wysg
- 4. SoDdGA Afon Wysg (Wysg Isaf)/Afon Wysg

Man Agored Cyhoeddus

- 5. Eglwys Illtyd Sant, Mamhilad
- 6. Cae Chwarae/Man Chwarae ar Fairfield/Lôn Parc y Brain
- 7. Clwb Pêl-droed Goetre (Maes Pêl-droed ar Plough Road)
- 8. Eglwys Sant Pedr, Goetre
- 9. Eglwys y Bedyddwyr Saron, Heol Saron

Mannau Agored Eraill

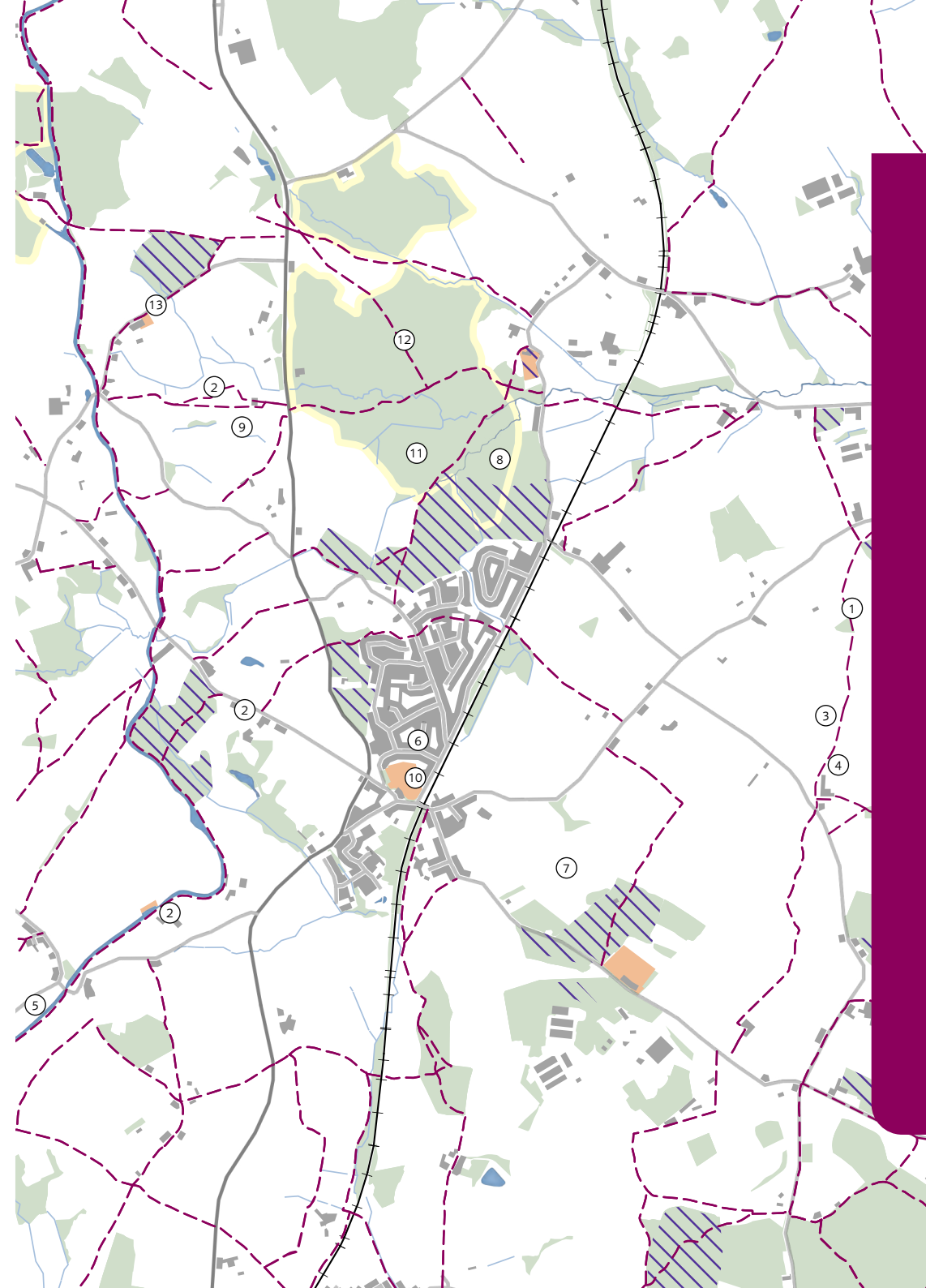
- 10. Caeau Chwarae Ysgol Gynradd Goetre Fawr

Tir Mynediad Agored (Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy)

- 11. Wern Fawr
- 12. Llwch
- 13. Coed Mawr

Llwybrau a Hyrwyddir

- 1. Taith Dyffryn Wysg
- 2. Llwybr 49 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol Sustrans





Atodiadau



a

Cydnabyddiaethau

Cydnabyddiaethau – cyfranwyr

Grŵp Llywio Cyngor Sir Fynwy

Colette Bosley Arweinydd Tîm Seilwaith Gwyrdd

Helen Fairbank Arweinydd Cydweithredu Grid Gwyrdd Gwent

Tîm Ymgynghorol CBA

Dominic Watkins Cyfarwyddwr y Prosiect

Harriet Stanford Cydlynnydd Prosiect

Kate Goodchild Cymorth Technegol Prosiect

Rhanddeiliaid

Gweler **Atodiad C** am fanylion

Cydnabyddiaeth ar gyfer y Lluniau

Clawr blaen

IDS.photos

Negeseuon Allweddol

Alan Richards

1.0 Taflen Daflen Gosod yr Olygfa

Michael Day

Tudalen 10

Cyngor Sir Fynwy

2.0 Ymagwedd SG yn Sir Fynwy

Cyngor Sir Fynwy

Tudalen 14

Allan Hopkins

Tudalen 15

Andy Cardiff

Tudalen 16

Cyngor Sir Fynwy

Tudalen 25 (o'r chwith i'r dde)

Google
Carol Tomylees
Google
Hazel Owen
Google
Rene Passet
Anguskirk

Tudalen 27 (o'r brig i'r gwaelod)

David Evans
Keith Moseley
Paul Krueger

Tudalen 28 (o'r brig i'r gwaelod)

Cyngor Sir Fynwy
Cyngor Sir Fynwy
AJ Yakstrangler

Tudalen 29-30 (clocwedd o'r chwith uchaf)

Andrea Vail
Richard Tandwell
Cyngor Sir Fynwy
Cyngor Sir Fynwy
Dafydd
Philip Halling
Paul
Howard Dickins
Cyngor Sir Fynwy
David Evans
Cyngor Sir Fynwy
Gabriel Jurby

Tudalen 32 (clocwedd o'r chwith uchaf)

Peter Randall-Cook
Matt Squirrel

3.0 Taflen Wybodaeth Strategaeth

Seilwaith Gwyrdd
Alan Richards

Tudalen 36

Cyngor Sir Fynwy

Tudalen 37

Linda Yarrow

4.0 Taflen Wybodaeth Rhwydweithiau

Seilwaith Gwyrdd Anheddiad
Google

Tudalen 50 (clocwedd o'r chwith uchaf)

Gavin-S
Sitye3
Rholiau Pip
David Elliott

Tudalen 54 (clocwedd o'r brig)

Muffinn
Andrew H
Siaron James

Tudalen 58 (clocwedd o'r chwith uchaf)

Steve Slater
Daniel Torrejon Martinez
Ed Webster

Tudalen 62 (clocwedd o'r chwith uchaf)

Jaggery
Ruth Sharville
Jaggery
Chris Andrews

Tudalen 70 (o'r chwith i'r dde)

Jaggery
Philip Halling

Tudalen 72 (o'r chwith i'r dde)

Philip Pankhurst
Ruth Sharville

Tudalen 74 (o'r chwith i'r dde)

Colin Madge
Maigheach-gheal

Atodiadau Taflen Daflen

Mike Erskine

Tudalen 142

Robin Drayton

Tudalen 148

Andrew Bennett

Tudalen 152

Ja ggery

Tudalen 156

Person gyda rhai lluniau

Tudalen 160

Graham Cole

Clawr cefn

IDS.photos

b

Cronfa Ddata GIS

GIS Database

Set ddata	Dyddiad cyhoeddi'r data	Ffynhonnell	Hawlfraint
Bioamrywiaeth a Data Ecolegol			
Rhestr Coetiroedd Hynafol (Cymru)	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Rhestr Coetiroedd Hynafol (Lloegr)	2023	Lloegr Naturiol	© Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023.
Ffiniau Ardaloedd Cadwraeth (Cymru)	2022	DataMap Cymru (Llywodraeth Cymru)	
Parciau Gwledig (Cymru)	2014	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Parciau Gwledig (Lloegr)	2023	Lloegr Naturiol	© Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023. Datganiad priodoli: © Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023.
Data Cysylltedd Ecolegol	2010	CSF	Cyngor Sir Fynwy
Map Llifogydd ar gyfer Cynllunio: Parth Llifogydd 2	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a hawl cronfa ddata. Cedwir pob hawl. Mae rhai o nodweddion y wybodaeth hon yn seiliedig ar ddata gofodol digidol a drwyddedwyd gan Ganolfan Ecoleg a Hydroleg y DU © UKCEH. Defra, y Swyddfa Dywydd ac Asiantaeth Afonydd DARD © Hawlfraint y Goron. © Prifysgol Cranfield. © Sefydliad James Hutton. Yn cynnwys data OS © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata.
Map Llifogydd ar gyfer Cynllunio: Parth Llifogydd 3	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a hawl cronfa ddata. Cedwir pob hawl. Mae rhai o nodweddion y wybodaeth hon yn seiliedig ar ddata gofodol digidol a drwyddedwyd gan Ganolfan Ecoleg a Hydroleg y DU © UKCEH. Defra, y Swyddfa Dywydd ac Asiantaeth Afonydd DARD © Hawlfraint y Goron. © Prifysgol Cranfield. © Sefydliad James Hutton. Yn cynnwys data OS © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata.
Rhwydweithiau Cynefin	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Gwarchodfeydd Natur Lleol (Cymru)	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Gwarchodfeydd Natur Lleol (Lloegr)	2023	Lloegr Naturiol	© Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys cudd-wybodaeth Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a chyfreithiol cronfa ddata 2023. DS Mae'r set ddata genedlaethol hon yn "ddangosiadol" yn "diffiniol". Gall awdurdodau lleol unigol ddarparu gwybodaeth ddiffiniol a dylech gael gafael ar ddata yn uniongyrchol ar gyfer yr holl ddrifftiau sy'n gofyn am y set ddata fwyaf hyd at apwyntiad neu set ddata gyflawn. Datganiad priodoli: © Hawlfraint Organic England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023. Ardaloedd gwarchodedig Yr Ymddiriedolaethau Natur
Rhestr Goedwigaeth Genedlaethol (Cymru)	2022	DataMap Cymru (Llywodraeth Cymru)	Yn cynnwys, neu'n seiliedig ar, wybodaeth a ddarparwyd gan y Comisiwn Coedwigaeth. © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2022 Arolwg Ordnans [100021242].
Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol (Cymru)	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol (Lloegr)	2023	Lloegr Naturiol	© Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023.

Set ddata	Dyddiad cyhoeddi'r data	Ffynhonnell	Hawlfraint
Map Dosbarthiad Tir Amaethyddol Rhagfynegol 2 (Cymru)	2019	DataMap Cymru (CNC)	
Gwlyptiroedd Ramsar o Bwysigrwydd Rhyngwladol	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Safleoedd Geoamrywiaeth o Bwysigrwydd Rhanbarthol (RIGS)	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.
Safleoedd o Ddiddordeb ar gyfer Cadwraeth Natur	2021	Gymddiriedolaeth Natur Gwent	
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (Cymru)	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (Lloegr)	2023	Lloegr Naturiol	© Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023.
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (Cymru)	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (Lloegr)	2023	Lloegr Naturiol	© Natural England copyright. Contains Ordnance Survey data © Crown copyright and database right 2023.
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (Cymru)	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (Lloegr)	2023	Lloegr Naturiol	© Hawlfraint Natural England. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023.
Perllannau Traddodiadol	2016	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.
Gorchudd Coed Trefol	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Darperir Hawlfraint y Goron a Hawl Cronfa Ddata.
Gwybodaeth Cymraeg ar gyfer Atebion Seiliedig ar Natur (WINS)	2023	CNC	
Data Tirwedd			
Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol	2022	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Map Tir Tirwedd Ddiwylliannol	2017	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.
Map Tir Tirwedd Ddaearegol	2017	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.
Map Tir Tirwedd Hanesyddol	2017	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.

Set ddata	Dyddiad cyhoeddi'r data	Ffynhonnell	Hawlfraint
Map Tir Cynefinoedd Tirwedd	2017	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.
Map Tir Gweledol a Synhwyaidd	2017	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl.
Ardaloedd Cymeriad Tirwedd Cenedlaethol	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Parciau Cenedlaethol	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Data Amgylchedd Hanesyddol			
Parciau a Gerddi Hanesyddol Cofrestredig (Cymru)	2022	DataMap Cymru (Cadw)	Data GIS Asedau Hanesyddol Dynodedig, Gwasanaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru (Cadw), 07.07.2023, wedi'i drwyddedu o dan y Drwydded Llywodraeth Agored http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/
Adeiladau Rhestredig	2023	DataMap Cymru (Cadw)	Data GIS Asedau Hanesyddol Dynodedig, Gwasanaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru (Cadw), 07.07.2023, wedi'i drwyddedu o dan y Drwydded Llywodraeth Agored http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/
Tirweddau Cofrestredig o Eithriadol ac o Ddiddordeb Arbennig yng Nghymru	2014	DataMap Cymru (Cadw)	Data GIS Asedau Hanesyddol Dynodedig, Gwasanaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru (Cadw), 07.07.2023, wedi'i drwyddedu o dan y Drwydded Llywodraeth Agored http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/
Henebion Cofrestredig (Cymru)	2023	DataMap Cymru (Cadw)	Data GIS Asedau Hanesyddol Dynodedig, Gwasanaeth Amgylchedd Hanesyddol Cymru (Cadw), 07.07.2023, wedi'i drwyddedu o dan y Drwydded Llywodraeth Agored http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/
Henebion Cofrestredig (Lloegr)	2023	Lloegr hanesyddol	© Historic England 2023. Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023. Cafwyd y Data GIS Historic England sydd yn y deunydd hwn ar 11/07/2023. Gellir cael y data GIS diweddaraf sydd ar gael yn gyhoeddus o HistoricEngland.org.uk .
Parciau a Gerddi Hanesyddol Cofrestredig (Lloegr)	2023	Historic England	
Data Mannau Gwyrdd Hygyrch			
Data Mannau Gwyrdd	2010	CSF	Cyngor Sir Fynwy
Llwybrau Cenedlaethol	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Mynediad Agored - Coedwigoedd Ymroddedig (Cymru)	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Mynediad Agored - Cefn Gwlad (Cymru)	2016	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.

Set ddata	Dyddiad cyhoeddi'r data	Ffynhonnell	Hawlfraint
Mynediad Agored - Tir Mynediad Statudol Arall (Cymru)	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Mynediad Agored - Tir Comin Cofrestredig (Cymru)	2017	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata.
Data Mannau Agored Chwaraeon a Hamdden	2008	CSF	Cyngor Sir Fynwy
AO Mannau Gwyrdd Agored	2023	Arolwg Ordnans	Yn cynnwys data Arolwg Ordnans © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2023.
Hawliau Tramwy Cyhoeddus	2023	CSF	Cyngor Sir Fynwy
Llwybr Arfordir Cymru	2023	DataMap Cymru (CNC)	Yn cynnwys gwybodaeth Cyfoeth Naturiol Cymru © Cyfoeth Naturiol Cymru a Hawl Cronfa Ddata. Cedwir pob hawl. Yn cynnwys Data Arolwg Ordnans. Rhif Trwydded yr Arolwg Ordnans 100019741. Hawlfraint y Goron a Hawliau Cronfa Ddata

Nodiadau:

TMAe'r data digidol a ddefnyddiwyd yn yr astudiaeth hon yn cynrychioli setiau data sydd ar gael ar hyn o bryd.

Nid yw'r setiau data wedi'u haddasu na'u gwella, ac ni ellir gwarantu eu cywirdeb.

Defnyddiwyd setiau data gan Natural England/Historic England i alluogi dynodi asedau SG trawsffiniol.

C

Cofnod Ymgynghori â Rhanddeiliaid

Adolygiad o Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Sir Fynwy

Ymgynghorwyd â rhanddeiliaid mewnol yng Nghyngor Sir Fynwy i lywio'r adolygiad o Gyfrol 1 (Fframwaith Strategol) a Chyfrol 2 (Cynllun Cyflenwi) y Strategaeth, yn enwedig diweddaru'r Cynllun Gweithredu i adlewyrchu cyflawniad prosiectau SG dros y 5 mlynedd diwethaf.



STRATEGAETH SEILWAITH GWYRDD SIR FYNWY

NODYN GWEITHDY RHANDEILIAID

Gweithdy 1

18fed Mehefin 2018, Neuadd y Sir, Brynbuga

Mynychwyr

Colette Bosley	Cyngor Sir Fynwy – Uwch Swyddog Seilwaith Gwyrdd a Thirwedd
Craig O'Connor	Cyngor Sir Fynwy – Rheoli Datblygu
Hazel Clatworthy	Cyngor Sir Fynwy – Polisi a Pherfformiad
Jill Edge	Cyngor Sir Fynwy – NK
Judith Langdon	Cyngor Sir Fynwy – Cymunedau a Phartneriaethau
Kate Stinchcombe	Cyngor Sir Fynwy – Uwch Swyddog Bioamrywiaeth
Mark Davies	Cyngor Sir Fynwy – NK
Matthew Gatehouse	Cyngor Sir Fynwy – Pennaeth Polisi a Pherfformiad
Matthew Lewis	Cyngor Sir Fynwy – Rheolwr Cefn gwlad
Mike Moran	Cyngor Sir Fynwy – NK
Nick Keyse	Cyngor Sir Fynwy – NK
Nicola Edwards	Cyngor Sir Fynwy – Rheolwr Bwyd a Thwristiaeth
Nigel Leaworthy	Cyngor Sir Fynwy – Pennaeth Cynnal Tiroedd
Ruth Rourke	Cyngor Sir Fynwy – Arweinydd Tim Hawliau Tramwy Cyhoeddus
Sharran Lloyd	Cyngor Sir Fynwy – Cymunedau a Phartneriaethau

Richard Barter	Cymdeithas Tai Sir Fynwy
Scott Thomas	Cymdeithas Tai Sir Fynwy

Andrew Nevill	CBS Torfaen– Uwch Swyddog Tirwedd
---------------	-----------------------------------

Emily Finney	Llywodraeth Cymru – Polisi Adnoddau Naturiol
Lisa Fiddes	Llywodraeth Cymru – Arolygydd Meysydd Hanesyddol
Siobhan Wiltshire	Llywodraeth Cymru – Cynllunio (Tirwedd a SGI)

Fen Turner	Cyfoeth Naturiol Cymru – Uwch Gynllunydd TACP (ar ran CBS Caerffili)
------------	---

Tim Wroblewski	
----------------	--

Dominic Watkins	Chris Blandford Associates (Hwylusydd)
Bill Wadsworth	Chris Blandford Associates (Hwylusydd)
Harriet Stanford	Chris Blandford Associates (Hwylusydd)

Pwrpas Gweithdy 1

Ymgysylltu â rhanddeiliaid wrth nodi blaenoriaethau strategol lleol ar gyfer buddsoddiad posibl mewn Seilwaith Gwyrdd

Adborth Rhanddeiliaid

Grŵp Trafod A (Hwylusir gan DW/HS)

- Prosiectau ar raddfa tirwedd:
 - Lefelau Byw
 - RECS – Ynni Adnewyddadwy a Chynlluniau Cymunedol
 - AHNE Dyffryn Gwy
 - Rheoli Llifogydd a Chreu Cynefinoedd/Rheoli Perygl Llifogydd Naturiol
- Mae'r cyhoedd yn gwerthfawrogi eu tirwedd, cefn gwlad a mannau gwyrdd yn Sir Fynwy
- Lles a mynediad i fannau gwyrdd
 - Mae angen i hyn fod yn ehangach na mynediad llythrennol
 - Mae'r bobl a allai elwa fwyaf yn aml yn colli allan
 - Hwyluso mynediad i fannau gwyrdd yn agos i gartref yn hytrach na theithio i gyfleusterau ymhellach i ffwrdd - mae diffyg trafnidiaeth gyhoeddus
- Darnio cynefinoedd
- Beth yw'r agwedd at gysylltedd?
- Sut mae'r Strategaeth Gwybodaeth Ddaearyddol yn cysylltu â Strategaethau a Deddfau eraill – er enghraifft y Ddeddf Teithio Llesol a'r Strategaeth Chwarae?
- Hawliau Tramwy Cyhoeddus:
 - Angen bod yn fwy ymarferol gyda chysylltiadau ag ardaloedd mewnol aneddiadau
 - Beth yw darllenadwyiaeth y cysylltiadau
 - Pa mor ddefnyddiol ydyn nhw? Pa gyflwr cynnal a chadw
 - enghraifft Drenwydd Gelli-farch – mae ganddi gysylltiadau da ag ysgolion
 - Cysylltiadau rhwng lle mae pobl yn byw ac yn gweithio
 - Teithiau cerdded iechyd - yn cael sylw yn y CGHT. Mae'r rhain yn hwyluso meddygon teulu i allu rhagnodi teithiau cerdded, a helpu grwpiau cerdded atgyfeirio meddygon teulu
 - Cynlluniau a grwpiau cerdded iach (ee Rhaglan)
 - Mae hyrwyddo'r rhain yn bwysig
 - Mae angen i lwybrau fod yn hawdd eu defnyddio ac yn ddeniadol
- Agenda creu lleoedd
- Sut i annog pobl i fod yn rhan o waith cynnal a chadw ac ati – ehangu y tu hwnt i'r ddemograffeg bresennol
- Ansawdd aer – defnyddio GI i liniaru
- Rheoli Tir:
 - Bioamrywiaeth – rheoli tir MCC ar gyfer swyddogaeth
 - Ffermydd sirol – blaengynlluniau
 - Rheoli tir y sector cyhoeddus ar draws y rhanbarth
 - Ymwneud â rheoli tir y tu hwnt i'r hyn a reolir fel arfer ar gyfer bioamrywiaeth/rheoli llifogydd ac ati sydd o fewn perchnogaeth gyhoeddus (CSF/CNC ac ati)
- Mae angen i bryfed peillio fod yn flaenoriaeth – mae heriau o ran cadw'r agenda pryfed peillio yn y meddwl cyfredol
- Lefelau byw – integreiddio gyda phrosiectau cyfredol
- Partneriaeth Dalgylch Gwy – mae yna brosiectau/cyngor ayb yn mynd ymlaen o fewn rhan Lloegr o'r AHNE
- Rheoli perygl llifogydd naturiol ym Mannau Brycheiniog



- Codi ymwybyddiaeth o gostau rheoli wrth wreiddio Gwybodaeth Ddaearyddol mewn datblygiadau newydd
 - mae angen i gostau fod yn synhwyrol i denantiaid
- Addysg – mewn ysgolion ac mewn mannau eraill
- Ehangder grwpiau defnyddwyr
- Mae angen ystyried Brexit – gan gynnwys effaith amaethyddiaeth a rheoli tir cynaliadwy. Cysylltiadau lleol yn y gymuned amaethyddol. Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y gweill ar hyn o bryd?
- Cynllun datblygu cyrchfan – mae mynediad i gefn gwlad yn rhan o'r cynnig allweddol
- Strategaeth Cyfiawnder Cymdeithasol – mynediad i fannau gwyrdd
- Cynllun Corfforaethol CSF
- Cynllun Rheoli AHNE – adolygiad – ar fin mynd i'r cylch nesaf

Grŵp Trafod B (Hwylusir gan BW/CB)

- Themâu Hanesyddol:
 - Cysylltedd/cysylltiadau rhwng asedau hanesyddol
 - Cysylltiadau o fewn aneddiadau rhwng mannau gwyrdd
- Lles (Cynllun Lles/Strategaeth Gorfforaethol):
 - Coridorau gwyrdd/glas ar gyfer teithio llesol
 - Rhwyddineb llywio teithio llesol
 - Tyfu bwyd/bwyta'n iach
 - Rhandiroedd
 - Marchnadoedd lleol – danfon yn ôl i bobl
 - Lles iechyd meddwl
 - Asesiadau Effaith ar Iechyd
 - Hyrwyddo mynediad i GI - cael gwybodaeth i bobl ddefnyddio asedau
 - Argaeledd gwybodaeth GIS ar gyfer cymunedau lleol
 - Rhesymoli Data
- Cysylltedd ar raddfa tirwedd:
 - Dadansoddiad o anghenion a chyfleoedd ar gyfer ymateb byd-eang
 - Bioamrywiaeth a gwasanaethau ecosystem i danategu Gwybodaeth Ddaearyddol
 - Gweithio ar raddfa ar gyfer gwytnwch
- Gwasanaethau Ecosystem:
 - Perygl llifogydd mewn canolfannau gwledig a threfol
 - Ffermio – defnydd tirdaliad MCC ar gyfer rheoli perygl llifogydd
 - Mynediad – arwain pobl i lefel uchel [NOx] heb iawndal
 - Unlliw
 - Dim cefnwlod
 - Dadansoddiad o wasanaethau ecosystem o ran yr hyn y gall asedau SG ei ddarparu trwy, er enghraifft, reolaeth.
- Mynediad:
 - Llwybrau beicio diogel
 - Mynediad ychwanegol i GI
- Paratoi ar gyfer y Dyfodol:
 - . Cael gwared ar doll = mwy o draffig / mwy o anheddu, ac ati.
- Cymell:
 - Pecynnau/cyflwyniad i dirfeddianwyr



- Presenoldeb/gwybodaeth ar-lein
- Nid dim ond am arfer gorau
- Gweithio mewn partneriaeth
- Twristiaeth:
 - Cyrchfannau a dehongliad o Asedau/Gwerth GI
 - Prosiectau Mawr/Ysbrydoledig
 - Llwybrau cyfathrebu/mynediad
 - Lleihau effaith
- Priso:
 - Prisiad anariannol
 - Prisiad ariannol o SG i ddangos gwerth buddsoddiad GI
- Hyblygrwydd
- . Cydlynw/Gweithio mewn Partneriaeth – CSF
- Realiti/Technoleg Estynedig:
 - 'gamifying' yr amgylchedd naturiol (Geocaching).
- Iechyd a Lles:
 - AEC a HIA – cysylltiadau ac integreiddio
 - Byrddau iechyd – ymgysylltu
- Addysg:
 - Gweithgareddau y tu allan i'r tymor/hirhoedledd y neges yn cael ei ddysgu mewn ysgolion
 - Cyrff canolradd i gydlynw gwybodaeth am weithgareddau
- Cynnal a chadw parhaus:
 - Cyllid tymor hir
 - Cynllunio olyniaeth mewn mentrau cymunedol
- Economeg:
 - Cynhyrchu incwm o GI/gwasanaethau ecosystem - helpu pobl. ae. £ a gynhyrchir = £ elw i bobl
 - Rheoli GI ar gyfer cynhyrchu incwm
- Polisiâu/Contractau:
 - Ee. Polisi Peillydd
- SG Newydd a Datblygiadau:
 - Uwchgynllunio – cysylltiadau polisi
 - Gwerth gwell – cysylltiadau polisi
 - Gwerthu syniad – cysylltiadau polisi
- Ymddygiad (Defnydd)
 - Uwchgynllunio – cysylltiadau polisi
 - Gwerth gwell – cysylltiadau polisi
 - Gwerthu syniad – cysylltiadau polisi
- Gweithio cydlynol



- Prosiectau SG:
 - Prosiect Peillydd:
 - › datblygu ac ymestyn
 - › dull cydgysylltiedig ar draws Gwent – darpariaeth ranbarthol => lleol
 - Darnio tirwedd – cydlynw gwaith i leihau darnio ar lefel strategol.
 - SDCau – arwyddocaol ar gyfer GI
 - 'Beiciau Boris'
 - Sir Fynwy – hunaniaeth. Hysbysiadau ffôn?
 - Mentrau sbwriel
 - Coedwig drefol
 - Ymgysylltu cymunedol
 - Cysylltiad a chyfathrebu



Gweithdy 2

19eg Mehefin 2018, Neuadd y Sir, Trefynwy

Mynychwyr

Colette Bosley	Cyngor Sir Fynwy – Uwch Swyddog Seilwaith Gwyrdd a Thirwedd
Jill Edge	Cyngor Sir Fynwy – NK
Judith Langdon	Cyngor Sir Fynwy – NK
Kate Stinchcombe	Cyngor Sir Fynwy – Uwch Swyddog Bioamrywiaeth
Mark Cleaver	Cyngor Sir Fynwy – Tiroedd
Matthew Lewis	Cyngor Sir Fynwy – Rheolwr Cefn Gwlad
Nick John	Cyngor Sir Fynwy – NK
Ruth Rourke	Cyngor Sir Fynwy – Arweinydd Tim PROW
Cyng Ann Webb	Cyngor Sir Fynwy
Cyng R.G. Roden	Cyngor Sir Fynwy
Cyng Tony Easson	Cyngor Sir Fynwy
Cyng Tony Konieczny	CT Y Fenni
Cyng Brian Counsell	CC Caerwent
Cyng Dave Evans	CT Cil-y-coed
Peter Cloke	Cyfoeth Naturiol Cymru
Andrew Blake	AHNE Dyffryn Gwy
Neville Hart	Ymdd. Gwylt Gwent
Nicola Bradbear	'Bee Friendly' Sir Fynwy
Steph Tyler	Dolydd Sir Fynwy
Dominic Watkins	Chris Blandford Associates (Hwylusydd)
Bill Wadsworth	Chris Blandford Associates (Hwylusydd)
Harriet Stanford	Chris Blandford Associates (Hwylusydd)

Pwrpas Gweithdy 2

Ymgysylltu â rhanddeiliaid wrth nodi prosiectau Seilwaith Gwyrdd posibl yn yr aneddiadau allweddol ac o'u cwrmpas trwy ymarfer mapio cyfleoedd (fel y dangosir gan ddetholiadau isod).



Adborth gan Randeiliaid

Y Fenni
Sefydliad Gwy Wysg - prosiect 1 flynedd gyda ffermwyr i wella glannau/erydu pridd a nodi safleoedd ar gyfer gwella cynefinoedd
Perllan Gymunedol y Fenni
Anhygoel Bwytdwy Y Fenni
Grŵp Amgylcheddol Parc Mardy
Prosiect Gavenny - Dolydd y Castell. Cydliad Gavenny a Wysg. Rheoli/Cirio Banc. Rheoli Dolydd Dwr. CNC, MCC, ATC. Gwirfoddolwyr - Cyfeillion Dolydd y Castell. Cymdeithas Ddinesig y Fenni
Prosiect Gavenny - Swan Meadow. Gellid datblygu'r lan ddwyreiniol fel dŵl o flodau gwyllt. MCC wedi gwneud rhywfaint o waith gwella cynefinoedd
Prosiect Gavenny - Podlediad. http://www.countryfile.com/podcast/wildlife-wildlife-stories/wade-welsh-river-search-wildlife
YBH/Canolfan Hamdden y Fenni. Darpariaeth Chwaraeon a Hamdden Ysgolion yr 21ain Ganrif
Cyfeillion Dolydd y Castell - gwaith addysg a chadwraeth
Posib - Cyflwyno Park Run - taith gerdded/rhedeg 5k wythnosol. Digwyddiad am ddim bob dydd Sadwrn
Caer-went
Cynefinoedd dan ddylanwad calchfaen o amgylch Tir y Weinyddiaeth Amddiffyn - Hanfodol ar gyfer bioamrywiaeth brin. Potensial ar gyfer mwy o weithio mewn partneriaeth.
Cyflwyno Ras Parc Iau, digwyddiad wythnosol am ddim, 2k bob bore Sul
Caeau Chwarae Brenin Siôr Cil-y-coed
Cas-gwent
Cyflwyno Park Run. Taith gerdded/rhedeg 5k wythnosol. Digwyddiad am ddim bob bore Sadwrn.
Ysgol Cas-gwent/Canolfan Hamdden. Darpariaeth Chwaraeon a Hamdden Ysgolion yr 21ain Ganrif.
Taith Gerdded Gylchol Tŷ Piercefield. Angen gwella'r ail-arwyddion a gosod KG yn lle'r hen gamfeydd. Byddai rhywfaint o ddehongli ar y safle o fudd i bobl leol/twristiaid gan fod llawer o dirwedd/bioamrywiaeth/treftadaeth

Trefynwy
Prosiect yn y dyfodol - Ardal Kingswood - prosiect peilot yn dangos technegau rheoli llifogydd naturiol a manteision o ran ansawdd dŵr, lleihau llifogydd, bioamrywiaeth ac ati.
Mae rhai safleoedd rhagorol yn cynnwys ar hyd y Mynwy uwchben Osbaston Forge, yng Nghanolfan Bridges ac ati. Mae rheolaeth yn allweddol. Ymylon ffyrdd Ditto. Mae glaswelltir brodorol yn curo gwelyau blynyddol.
Rhoi'r gorau i dorri rhai mannau gwyrdd yn Nhrefynwy tan fis Awst - yna torri a thynnu
Cyflwyno rhedeg parc iau - rhedeg 2k/cerdded bob dydd Sul
Cyflwyno Park Run - 5k rhedeg/cerdded wythnosol - o bosib Caeau Chippenham.
Erydiad ar lan Llwybr Dyffryn Gwy yn Nhrefynwy
Coridor beicio i'r de o Drefynwy
Cadw Gerddi Troy/Hen Orsaf/Bywyd Gwyllt/Eco
Coetir Cymunedol Claypatch Wyesham
Cadwch yn rhydd rhag adeiladu tai [nb - uchafbwynt ar hyd ochr ddwyreiniol yr A466]
Achub y Goeden Catalpa [yn Sgwâr St. James]
Lleihau dŵr ffo ar fryniau yn Osbaston. Plannu yng nghae E o Prospect Road - angen caniatâd perchennog y tir
Penperlenni
Glanfa Goetre. Coetir CNC. CNC yn edrych ar sut y gellir creu llwybrau newydd ar gyfer pob gallu, gan ymgynghori â defnyddwyr ar hyn o bryd.
Rogiet
CNC Slade Wood. Rheolir ardaloedd ar gyfer glöynnod byw. Hefyd cytundeb rheoli gydag Ymddiriedolaeth Natur Gwent i ofalu am ddolydd.
Brynbuga
Incredible Edible Brynbuga
Brynbuga yn ei Blodau

Lleoliadau Eraill
Buglife Bee-Lines. Yn cynnwys arfordir a sawl coridor
Angen deall y gwahaniaeth rhwng astudiaeth pen desg o hawliau tramwy a phrofiad o fyw. (ee. Hawliau Tramwy sy'n cael eu rhwystro gan ddanadl poethion, mwd, gwartheg mawr ac ati)
Mae rheoli ceirw yn agwedd allweddol ar wella ansawdd coetiroedd Dyffryn Gwy Isaf - felly mae cefnogaeth yn y dyfodol yn hanfodol ar gyfer bioamrywiaeth coetir
Cysylltu Coed Gwent â Choedwig Parc Cas-gwent (ac yna ymlaen i Ddyffryn Gwy)
Coed Gwent - CNC yn gweithio gyda Choed Cadw i wella mynediad a lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol. Mae angen cynnal Grŵp Partneriaeth gan gynnwys gwirfoddolwyr.
CNC Coedwig Parc Cas-gwent. Mae CNC yn gweithio gyda'r tîm mynediad i edrych ar sut y gellir gwella mynediad.
Datblygiadau Tai Newydd - strategaeth i ddatblygwyr ddarparu blychau adar (gwennol ddu, adar y to ac ati) yn rhan o stadau newydd. Gf newydd ar gyfer bywyd gwyllt.
Mae bron pob daliad tir coedwigaeth CNC yn fynediad agored a gellir ei ddefnyddio ar gyfer hamdden anffurfiol
Coed Cadw - prosiect adfer PAWS cyfredol. GIS. GWT dan sylw.
Isafonydd SG ac NFM ar Wy Tyndyrn i Benallt
Prydlesu ffermydd sirol i grwpiau cadwraeth
Dull rheoli tirweddau â ffocws ar gyfer ystlumod. ACA ystlumod pedol. 'Tirweddau' o amgylch clwydfannau.
Gwella ansawdd rheoli gwrychoedd. Dilynwch yr arfer a argymhellir ym Maniffesto Gwrychoedd Sir Fynwy Gyfeillgar i Wenyn
Torri ymylon Sir Fynwy yn fwy gofalus. Hyfforddi contractwyr a gweithwyr.
Rhowch y gorau i dorri gwair! Stopiwch ddinistrio gwrychoedd! Mae'r rhain yn goridoriau bywyd gwyllt hanfodol ac yn gwella'r amgylchedd i baw
Stopiwch glyffosad rhag socian bob ochr y ffordd.
Osgowch ddefnyddio chwynladdwr yn Nhrefynwy ac mewn mannau eraill
Mae angen meithrin coed hynafol, hynafol a hen goed y dyfodol (a chymell rheolaeth/gofal)
Prosiect adfer gweundir a ariennir gan SMS yn aros am gais cam 2 (rhostir iseldir olaf o amgylch Tryleg)
Yn cysylltu safleoedd bywyd gwyllt arbennig a pherllannau, safleoedd dolydd Sir Fynwy a llednentydd a choridoriau ledled yr AHNE
Mae waliau sychion yn gynefinoedd a choridoriau allweddol
Adfer gorlifdir - dychwelyd i laswelltir

Cynlluniau Rheoli Seilwaith Gwyrdd ar safleoedd cefn gwlad ac 'atyniadau'
GWT - Dros 400 o LWS ar draws Gwent. Cefnogwyd perchnogion, diwrnodau tiffeddianwyr, coladu map GIS.
Nid yw natur yn daclus. Tref peilot i'w benderfynu. Cynllun Datblygu Gwledig - Prosiect Peillwyr
Potensial i gynyddu hamdden a bioamrywiaeth/twristiaeth yn ardal AHNE Dyffryn Gwy - problemau gyda chynnal a chadw ffyrdd/defnyddwyr di-ddosbarth sirol
Bara a chaws yn cerdded mewn cyflwr gwael. Tir preifat. Tirwedd/planhigion prin

d

Asesiad Seilwaith Gwyrdd

d1

Asedau Seilwaith Gwyrdd

Mannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol

Mae manau gwyrdd naturiol a lled-naturiol (gweler **Diagram D1.1**) yn cwmpasu ystod eang o fathau o gynefinoedd (gweler **Diagram D1.2**) y gellir eu canfod o fewn (gweler **Diagram D1.3**) a thu allan i safleoedd bywyd gwyllt dynodedig, gan gynnwys:

- coetir a phrysgwydd
- glaswelltir, gweundir a gweundir
- gwlyptiroedd
- dŵr agored / rhedeg
- arfordir

Yn ogystal â chynnal amrywiaeth o gynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt, gall y manau gwyrdd naturiol a lled-naturiol hyn hefyd, lle y bo'n briodol, ddarparu mynediad wedi'i reoli ar gyfer hamdden anffurfiol (fel cerdded a gwyllo adar yng ngwarchodfeydd natur Fiddler's Elbow a Chors Cleddon a'r ardaloedd sydd heb eu dynodi neu'r cyffiniau. coetiroedd hynafol, sy'n rhannol hygrych).

Mae glaswelltiroedd wedi'u crynhoi yng ngogledd-orllewin y sir, yn bennaf gysylltiedig â'r ucheldiroedd, er bod pocedi gwasgaredig mewn manau eraill. Mae'r rhostir hefyd wedi'i ganoli yn yr ucheldiroedd yng ngogledd orllewin y sir. Mae gan Sir Fynwy grynodiad uchel o goetiroedd a chysiau dŵr wedi'u gwasgaru ar draws y sir, ond gyda chrynodiad arbennig o goetiroedd yn Nyffryn Gwy a de'r sir, a chydâ chrynodiad nodedig o gysiau dŵr bach ar Wastadeddau Gwent.

Mae'r wybodaeth am gyflwr presennol llawer o'r safleoedd dynodedig yn gyfyngedig, fodd bynnag mae cynlluniau rheoli ar gyfer y Safleoedd Ewropeaidd yn dangos bod nifer o'r safleoedd mewn cyflwr anffafriol, ac mae Blaengynllun Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau Sir Fynwy (2017) yn datgan 'mae ansawdd cynefinoedd yn y Sir yn lleihau i raddau helaeth'.

DIAGRAM D1.1 Mannau Gwyrdd Naturiol a Lled-naturiol

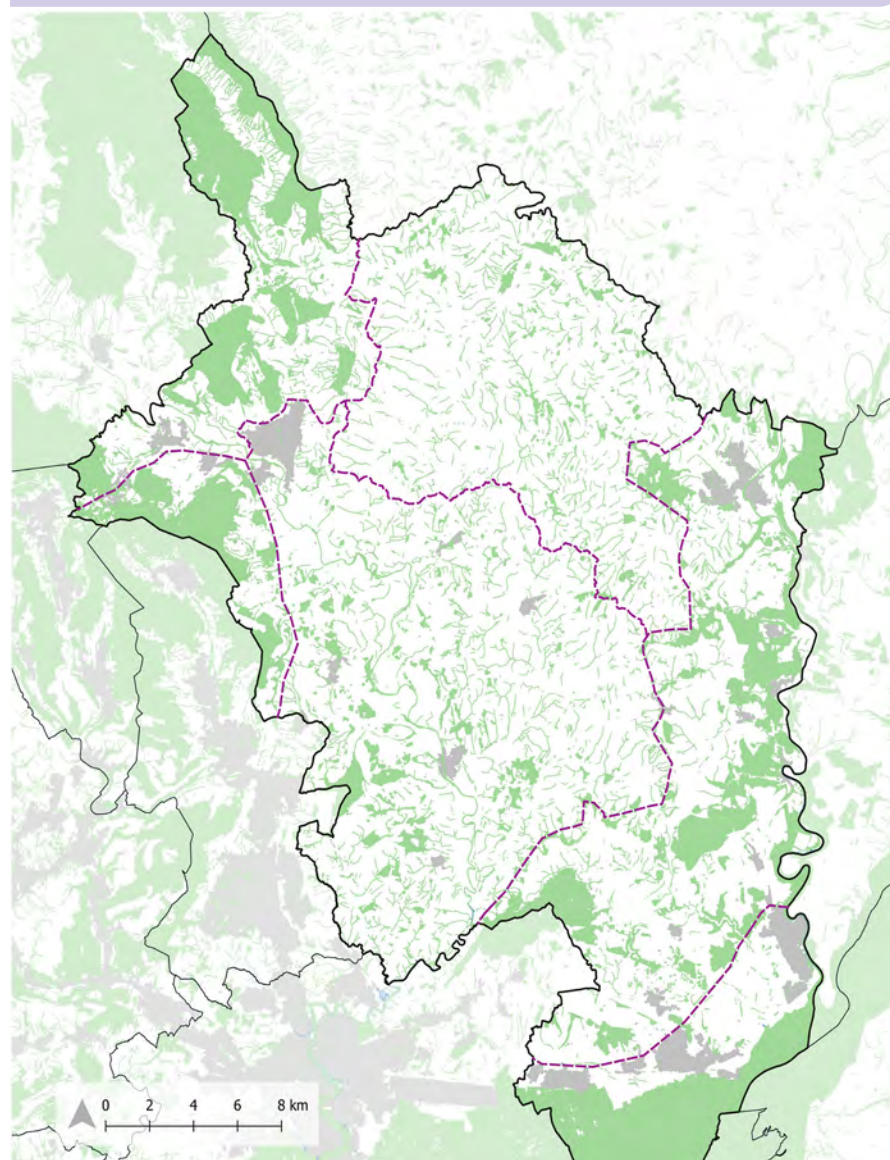


DIAGRAM D1.2 Cynefinoedd

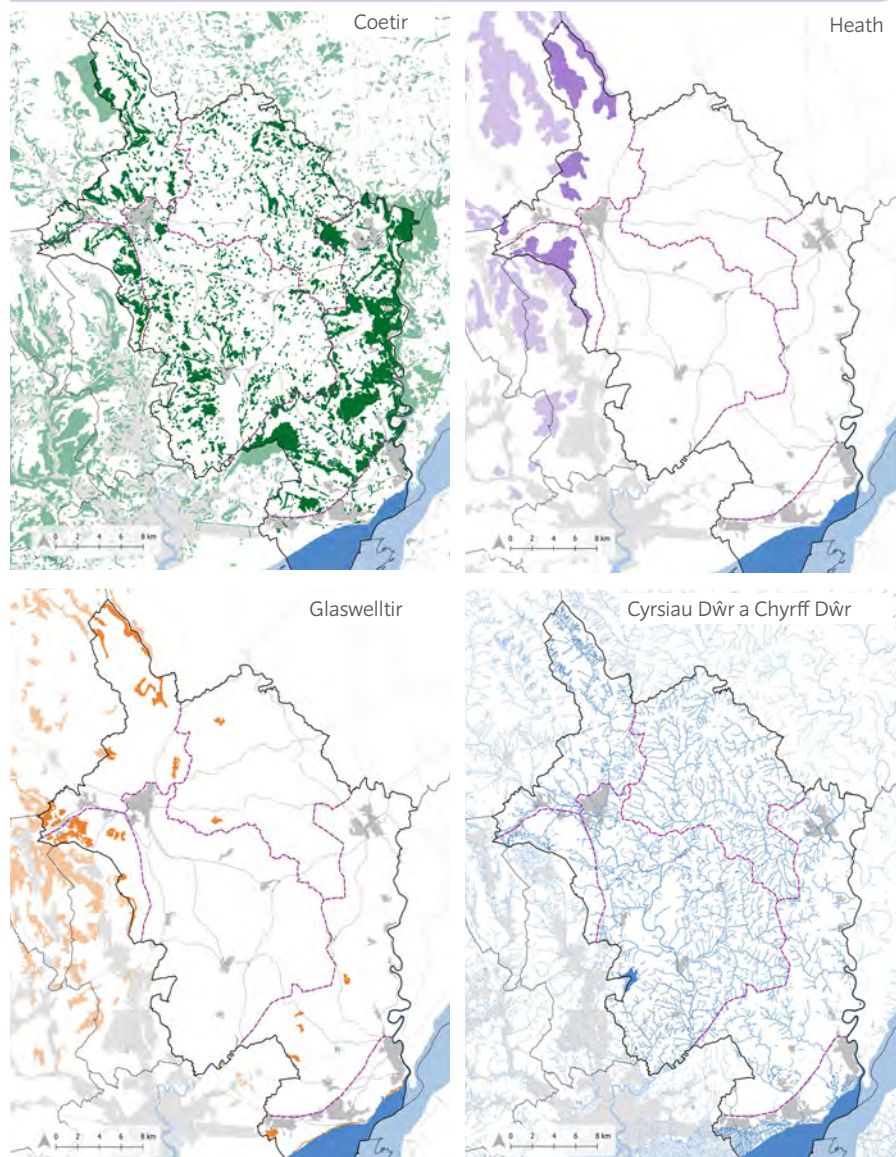
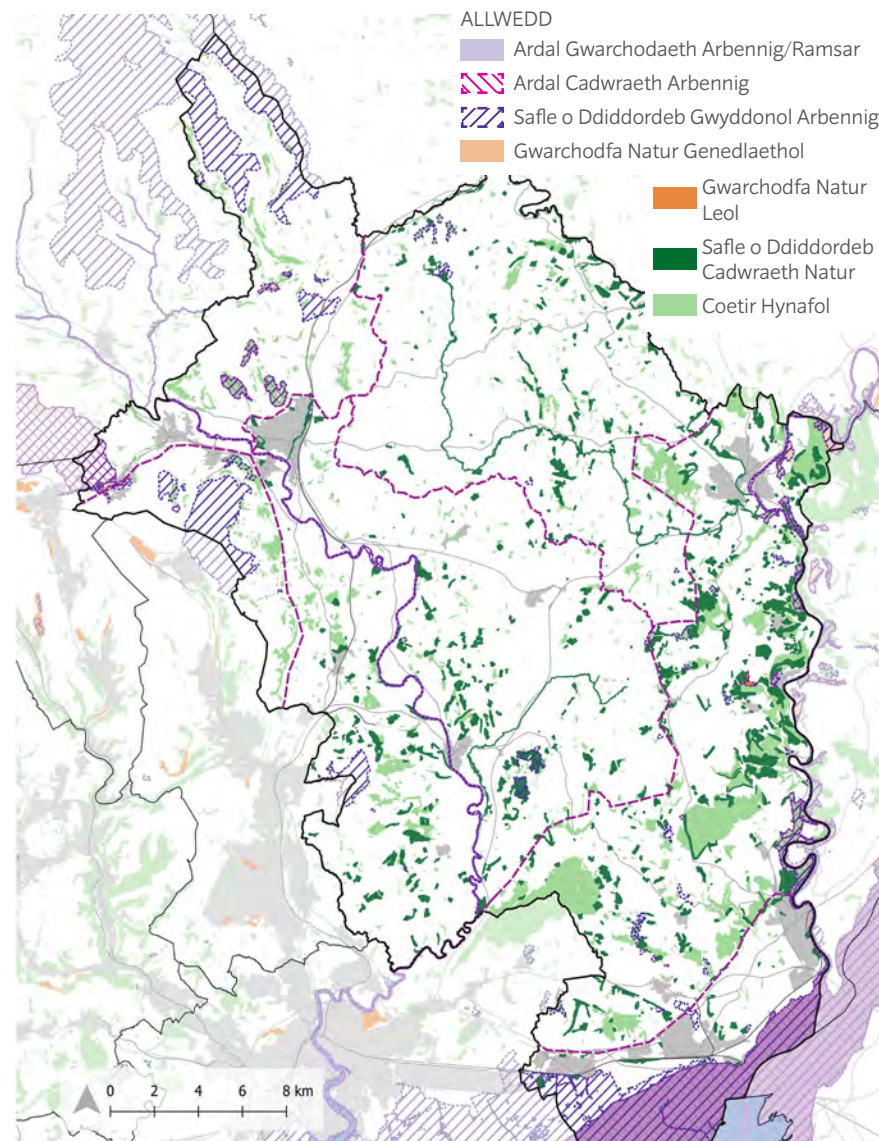


DIAGRAM D1.3 Dynodiadau Bioamrywiaeth

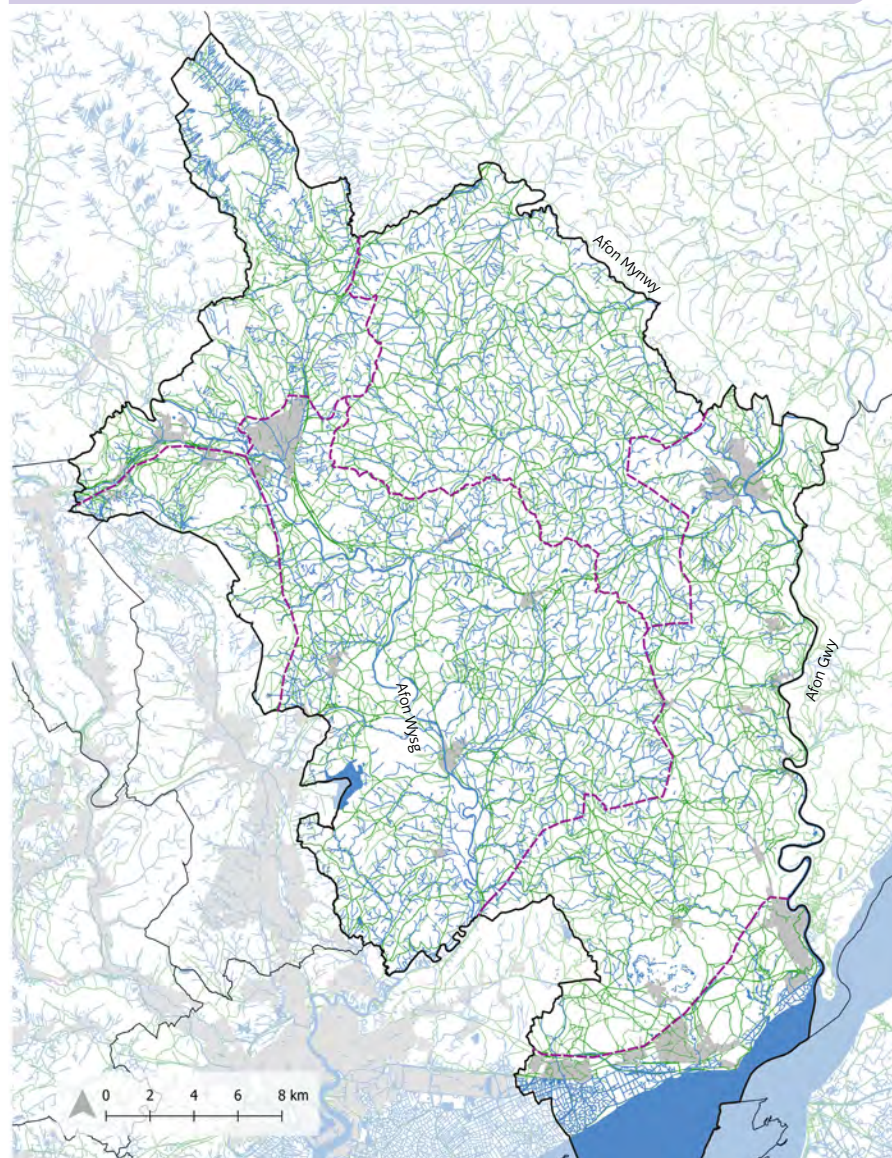


Coridorau gwyrdd a glas

Nodweddion tirwedd llinol sy'n cwmpasu cynefinoedd daearol a dyfrol lled-naturiol a naturiol (gweler **Diagram D1.4**). Yn ogystal â swyddogaeth cefnogi gwasgariad bywyd gwyllt, mae coridorau hefyd yn darparu cyfleoedd ar gyfer cerdded, beicio a gweithgareddau hamdden awyr agored eraill. Yn Sir Fynwy, mae coridorau gwyrdd a glas sylweddol yn cynnwys:

- Yr Afonydd Wysg, Gwy a Mynwy mwy (coridorau gwyrdd/glas pwysig sy'n cynnwys mynediad cyhoeddus mewn rhai mannau megis Llwybrau Dyffryn Wysg a Gwy)
- Cyrsiau dŵr llai gan gynnwys Afon Troddi, Nedern Brook, Olway Brook a Mill Reen.
- Y rhwydwaith ffosydd a ffosydd ar Wastadeddau Gwent (coridorau gwyrdd/glas pwysig sy'n cynnwys mynediad cyhoeddus mewn rhai mannau)
- Aber Afon Hafren (coridor glas morol pwysig ar gyfer mudo pysgod ac adar).
- Y morglawdd ar hyd Aber Afon Hafren (coridor gwyrdd pwysig ar gyfer cymunedau planhigion a pheillwyr, sy'n ymgorffori Llwybr Arfordir Cymru am lawer o'i hyd)
- Lonydd gwyrdd hanesyddol a chilffyrdd
- Ymylon priffyrdd a rheilffordd rhwng aneddiadau (coridorau gwyrdd pwysig)

DIAGRAM D1.4 Coridorau Gwyrdd a Glas



Tirweddau cynhyrchiol (tir fferm, coetiroedd a rhandiroedd)

FGall tir fferm, perllannau a rhandiroedd gyfrannu at gynhyrchu bwyd lleol a chymeriad y dirwedd. Mae llawer o goed yn Sir Fynwy, yn enwedig trwy Ddyffryn Gwy yn y dwyrain a draw i Goed Gwent yn y de-orllewin. Mae coetiroedd bychain gwasgaredig hefyd yn nodwedd ar draws y tir amaeth sy'n ffurfio rhan helaeth o ganol y sir.

Mae tir fferm (gweler **Diagram D1.5**) yn cynnwys busnesau ffermio masnachol a thyddynnod, sy'n cynnwys tirwedd ffermio fugeiliol yn bennaf gyda phocedi o dir âr. Mae'r tir amaethyddol o'r ansawdd uchaf, ac felly'r mwyaf cynhyrchiol, i'w gael yn ne'r sir, ar Wastadeddau Gwent ac mewn pocedi ar draws Canolbarth Sir Fynwy – De. Mae'r tir amaeth o'r ansawdd gwaelaf i'w gael yn yr ucheldiroedd, ac fel arfer mae'n cael ei bori gan ddefaid lle caiff ei ddefnyddio ar gyfer ffermio.

Parth	% y Parth Gradd 1 neu 2
A: Gwastadeddau Gwent	17%
B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent	27%
C: Canol Sir Fynwy - De	41%
D: Canol Sir Fynwy – Gogledd	46%
E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du	8%
F: Dwyrain Cymoedd De Cymru	1%
Sir Fynwy	31%

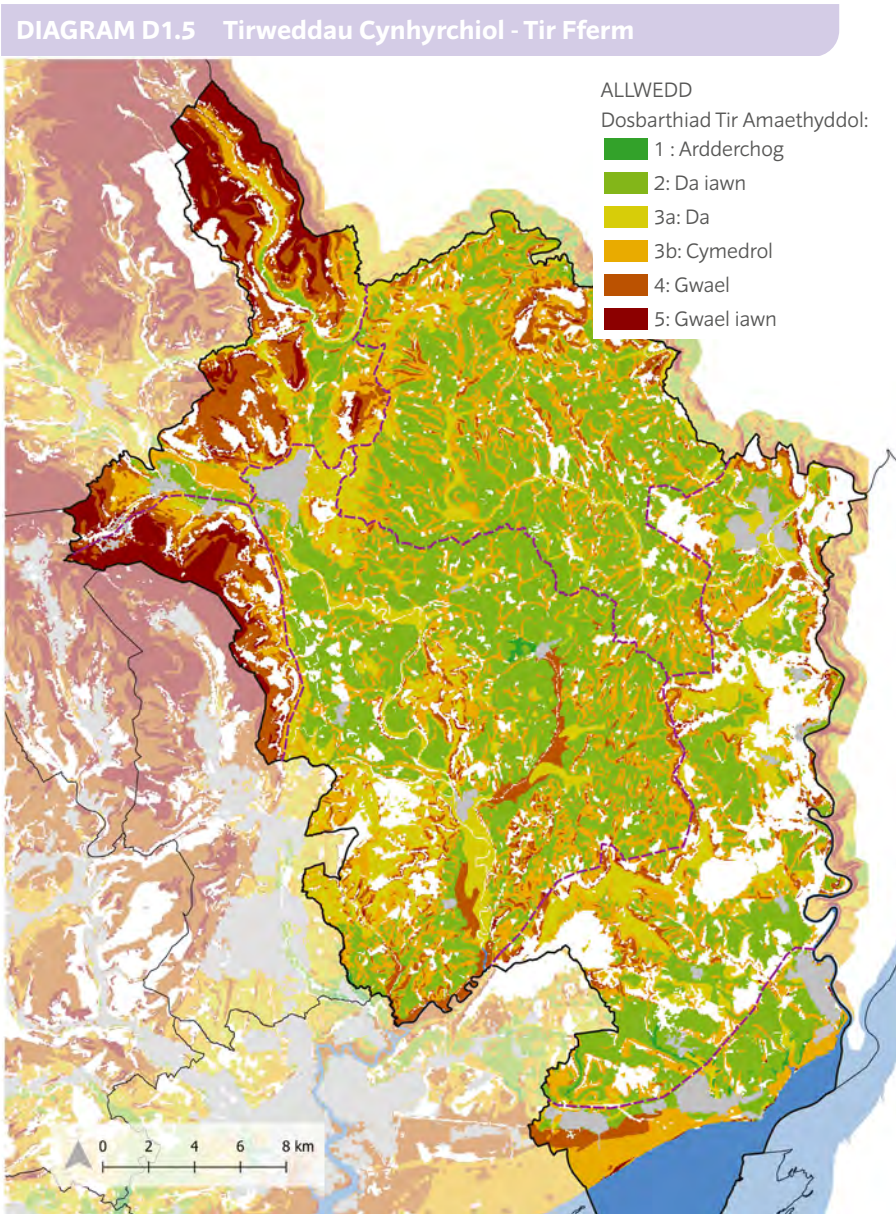
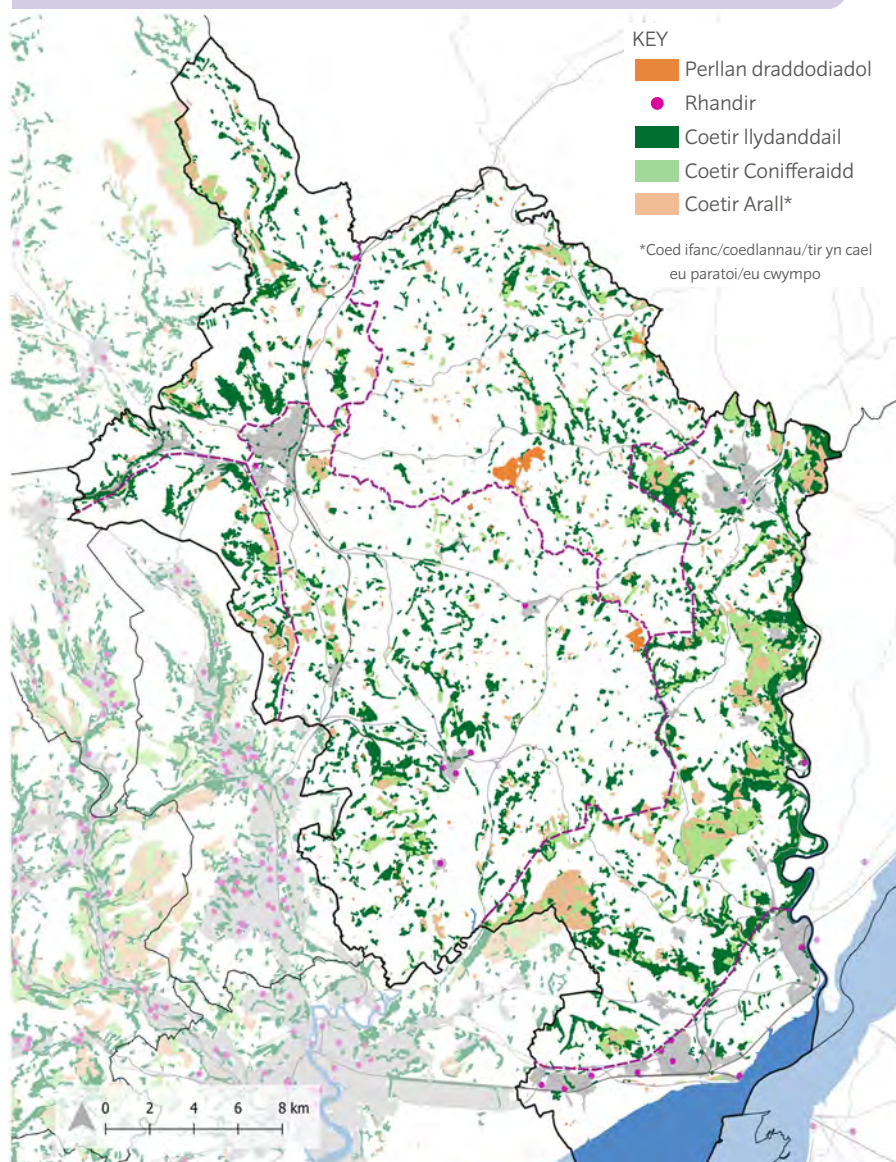


DIAGRAM D1.6 Tirweddau Cynhyrchiol - Coetir a Rhandiroedd



Mae Sir Fynwy yn sir goediog iawn (gweler **Diagram D1.6**), yn enwedig trwy Ddyffryn Gwy ac yn ne Dalgylch Wysg. Mae ardaloedd mawr o'r coetir hwn yn y sir hefyd yn hygyrch, megis yn Nyffryn Gwy a Choed Gwent, lle mae 3,384 Ha o gyfanswm o 6,540 Ha yn hygyrch.

Yn hanesyddol, roedd perllannau'n nodwedd arbennig o'r dirwedd a ddarganfuwyd ochr yn ochr â ffermydd, ac yn y de, roedd perllannau ar Wastadeddau Gwent yn cynhyrchu eu mathau penodol eu hunain o afalau a gellyg. Fodd bynnag, arweiniodd diwedd gwneud seidr yn lleol at golli perllannau, ac yn ardal Sir Fynwy o'r Gwastadeddau maent bellach wedi'u cyfyngu i ychydig o safleoedd yng nghyffiniau Magwyr ar Lefel Cil-y-coed. Mewn mannau eraill yn y sir, mae ardaloedd gwasgaredig bach o berllan draddodiadol yn weddill, gydag ardaloedd mwy i'r de-ddwyrain o Llandeilo Croesenni ac i'r de-ddwyrain o Raglan. Mae rhai ardaloedd bach o randiroedd o amgylch yr aneddiadau mwy.

Parth	Coetir (% o'r Parth)	Coedwig Gyhoeddus CNC (Hygyrch)	Rhandiroedd
A: Gwastadeddau Gwent	199 Ha (3%)	25 Ha	9
B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent	6,540 Ha (32%)	3,384 Ha	2
C: Canol Sir Fynwy - De	2,695 Ha (10%)	85 Ha	6
D: Canol Sir Fynwy – Gogledd	1,640 Ha (9%)	12 Ha	0
E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du	1,623 Ha (15%)	308 Ha	1
F: Dwyrain Cymoedd De Cymru	770 Ha (21%)	160 Ha	0
Sir Fynwy	13,467 Ha (15%)	3,974 Ha	18

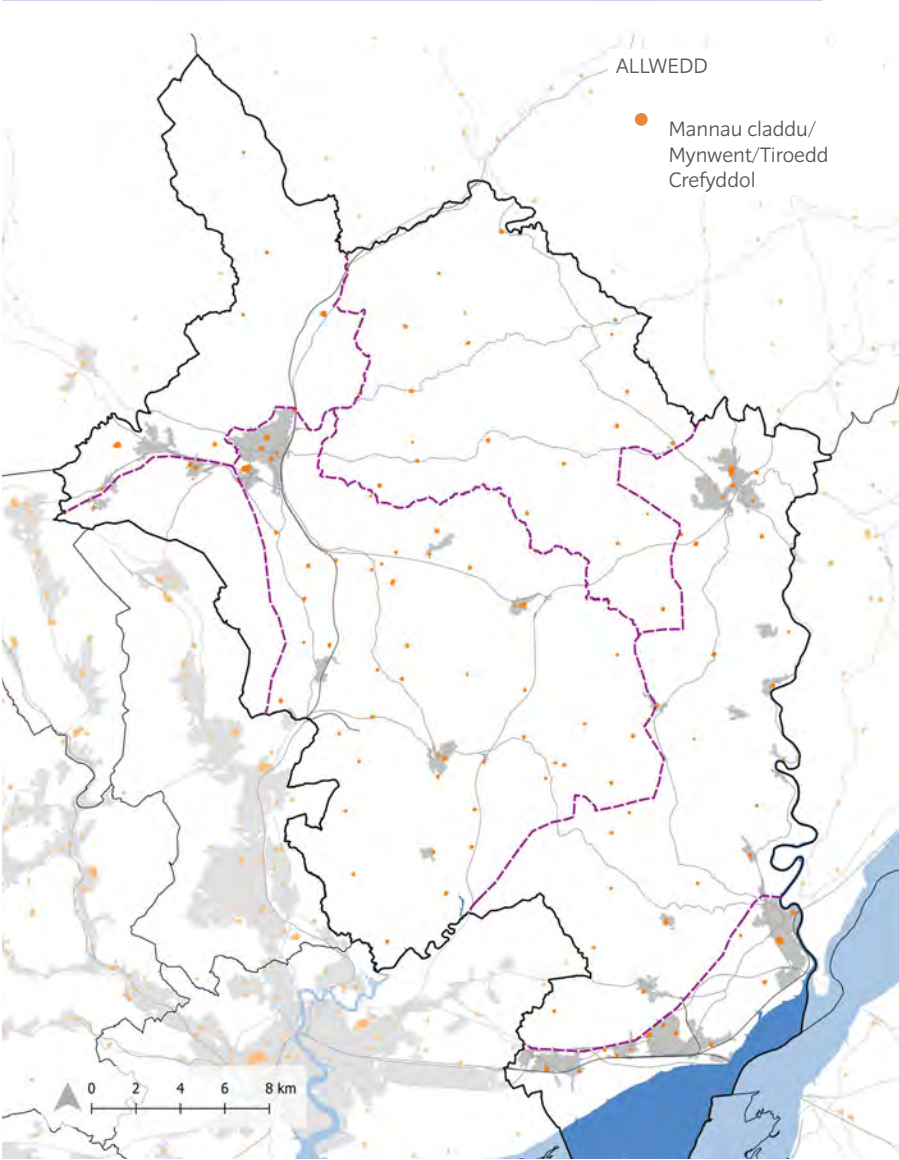
Mannau claddu a mynwentydd

Yn ogystal â darparu cynefinoedd pwysig ar gyfer bywyd gwyllt, gall Mannau claddu a mynwentydd (gweler **Diagram D1.7**) hefyd ddarparu cyfleoedd ar gyfer myfyrïo tawel a chyfoethogi ysbrydol sy'n cyfrannu at les pobl. Mae enghreifftiau yn Sir Fynwy yn cynnwys mynwentydd trefol (fel Mynwent Osbaston yn Nhrefynwy), mynwentydd sy'n gysylltiedig ag eglwysi plwyf gwledig bach (fel Eglwys Sant Teilo, Llanarth, ac Eglwys Sant Niclas, Tryleg) a Mannau claddu a mynwentydd eglwysi ar gyrion ardaloedd trefol, megis Mynwent Heol Dewstow ar ochr ogleddol Cil-y-coed.

Parth	Tiroedd Crefyddol a Mynwentydd*
A: Gwastadeddau Gwent	14
B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent	28
C: Canol Sir Fynwy - De	53
D: Canol Sir Fynwy – Gogledd	25
E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd DU	10
F: Dwyrain Cymoedd De Cymru	4
Sir Fynwy	134

*Noder - niferoedd a gymerwyd o ddata Greenspace yr Arolwg Ordnans. Mae diagram D1.7 yn cynnwys data Mannau Gwyrdd yr Arolwg Ordnans, a data o Astudiaeth Mannau Agored Sir Fynwy, 2008

DIAGRAM D1.7 Mannau claddu a mynwentydd

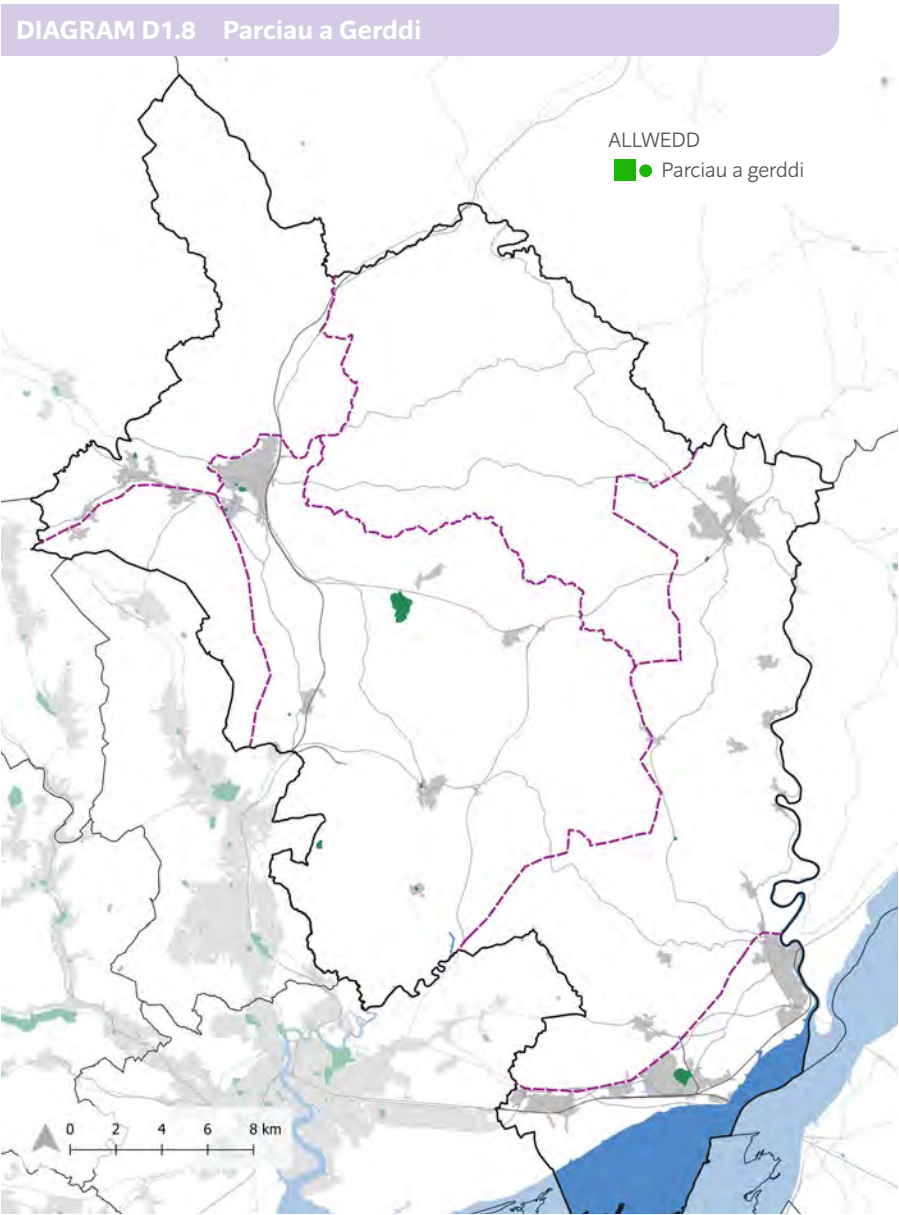


Parciau a gerddi

Mae parciau a gerddi cyhoeddus (gweler **Diagram D1.8**) yn darparu cyfleoedd ar gyfer hamdden anffurfiol a all gyfrannu at iechyd a lles pobl, a hefyd yn darparu cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt. Ychydig o barciau trefol sydd yn y sir, gan gynnwys Parc Bailey yn y Fenni, ac mae Parciau Gwledig mwy yn cynnwys Parc Gwledig Castell Cil-y-coed a Pharc Clytha ger y Fenni.

Parth	Parciau a Gerddi
A: Gwastadeddau Gwent	2
B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent	4
C: Canol Sir Fynwy - De	7
D: Canol Sir Fynwy – Gogledd	0
E: Bannau Brycheiniog a’r Mynyddoedd DU	1
F: Dwyrain Cymoedd De Cymru	0
Sir Fynwy	14

*Noder - niferoedd a gymerwyd o ddata Greenspace yr Arolwg Ordnans. Mae diagram D1.8 yn cynnwys data Mannau Gwyrdd yr Arolwg Ordnans, a data o Astudiaeth Mannau Agored Sir Fynwy, 2008

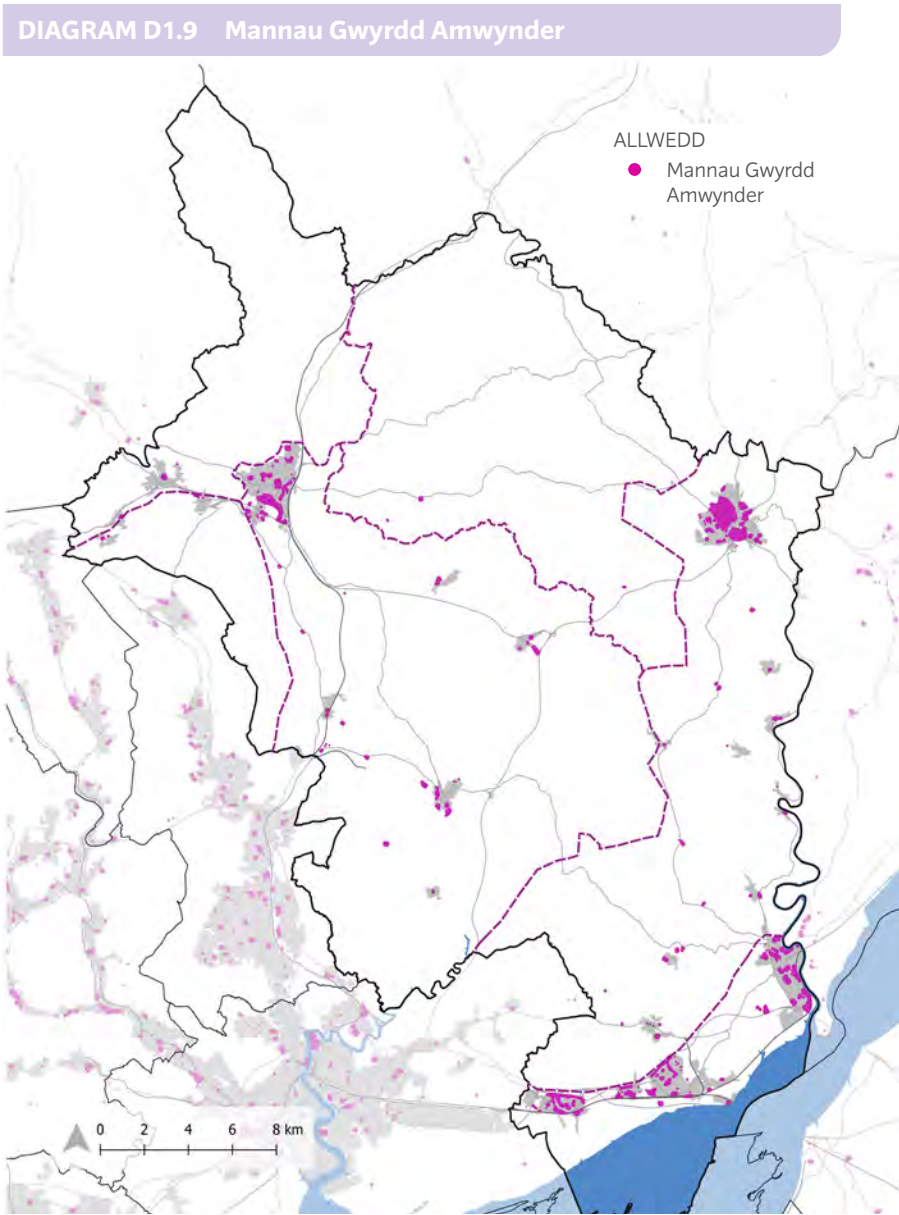


Mannau gwyrdd amwynder

Mae mannau gwyrdd amwynder (gweler **Diagram D1.9**) yn bennaf yn darparu cyfleoedd ar gyfer chwaraeon awyr agored ffurfiol a hamdden sy'n cyfrannu at iechyd a lles pobl. Mae enghreifftiau o fewn ardal yr astudiaeth yn cynnwys mannau gwyrdd amwynder ffurfiol sy'n gysylltiedig â chyfleusterau chwaraeon (fe Tir Hamddenl The Island ym Mrynbuga), ac amrywiaeth o fannau gwyrdd amwynder mwy anffurfiol a mannau chwarae mewn ardaloedd trefol fel Mannau Agored Stuart Avenue yng Nghas-gwent, a Man Agored Heol Tudur yn Nhrefynwy.

Parth	Cae Chwarae Chwaraeon*	Man Chwarae*
A: Gwastadeddau Gwent	19	49
B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent	15	35
C: Canol Sir Fynwy - De	19	35
D: Canol Sir Fynwy – Gogledd	2	3
E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd DI	3	4
F: Dwyrain Cymoedd De Cymru	2	4
Sir Fynwy	59	130

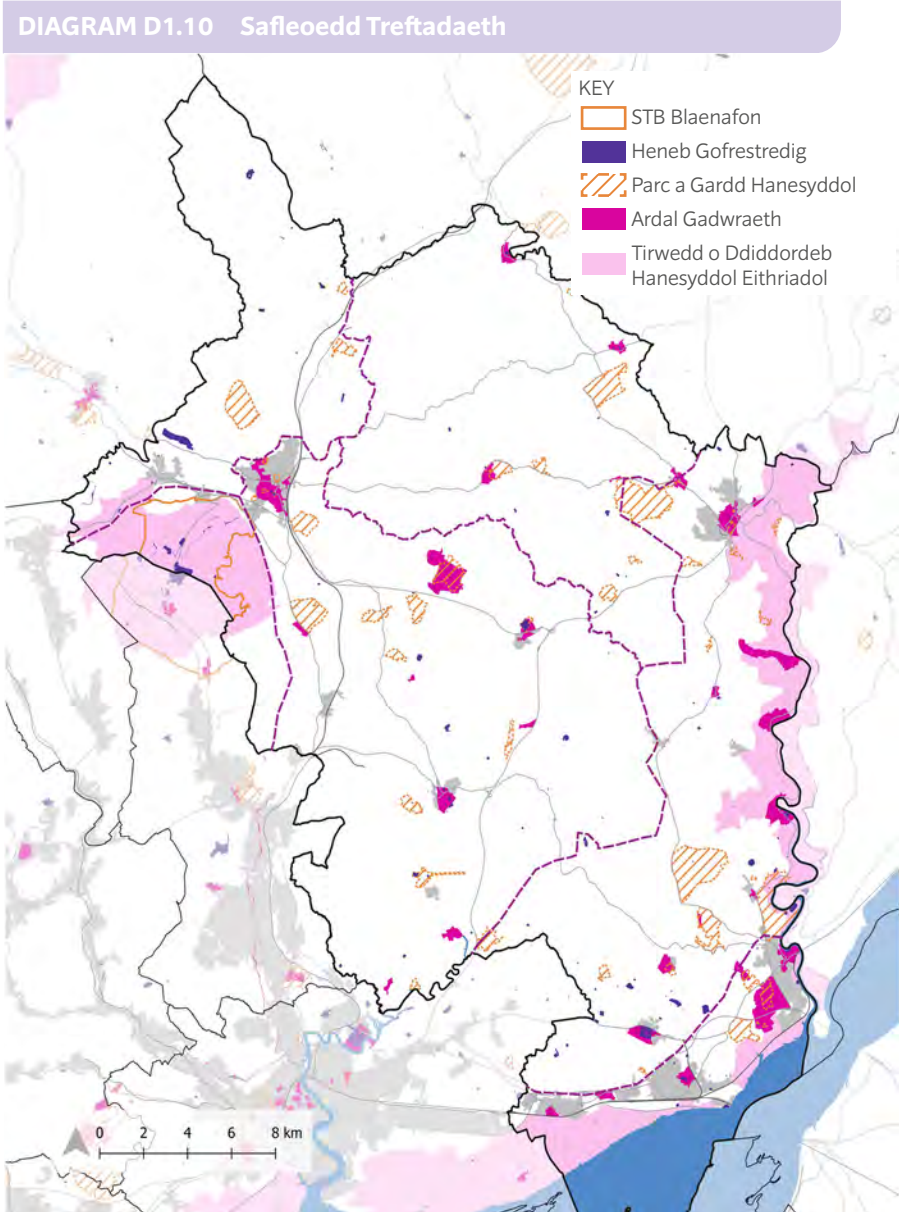
*Noder - niferoedd a gymerwyd o ddata Greenspace yr Arolwg Ordnans. Mae diagram D1.9 yn cynnwys data Mannau Gwyrdd yr Arolwg Ordnans, a data o Astudiaeth Mannau Agored Sir Fynwy, 2008



Safleoedd Treftadaeth

Gall safleoedd treftadaeth (gweler **Diagram D1.10**) ddarparu cyfleoedd ar gyfer hamdden anffurfiol a mynediad deallusol i hanes sy'n cyfrannu at iechyd a lles pobl. Mae enghreifftiau yn Sir Fynwy yn cynnwys henebion cofrestredig fel Castell Cil-y-coed ac Abaty Tyndyrn, yn ogystal â thirweddau hanesyddol sy'n gysylltiedig â Safle Treftadaeth y Byd Tirwedd Ddiwydiannol Blaenafon, Gwastadeddau Gwent, a Dyffryn Gwy.

Parth	Henebion Cofrestredig	Parciau a Gerddi Hanesyddol	Ardaloedd Cadwraeth	Tirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol
A: Gwastadeddau Gwent	27	6	6	3599 Ha
B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent	68	18	13	3694 Ha
C: Canol Sir Fynwy - De	44	17	10	29 Ha
D: Canol Sir Fynwy – Gogledd	24	8	5	0 Ha
E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du	23	3	-	311 Ha
F: Dwyrain Cymoedd De Cymru	15	-	-	2419 Ha
Sir Fynwy	201	52	34	10,053 Ha



d2

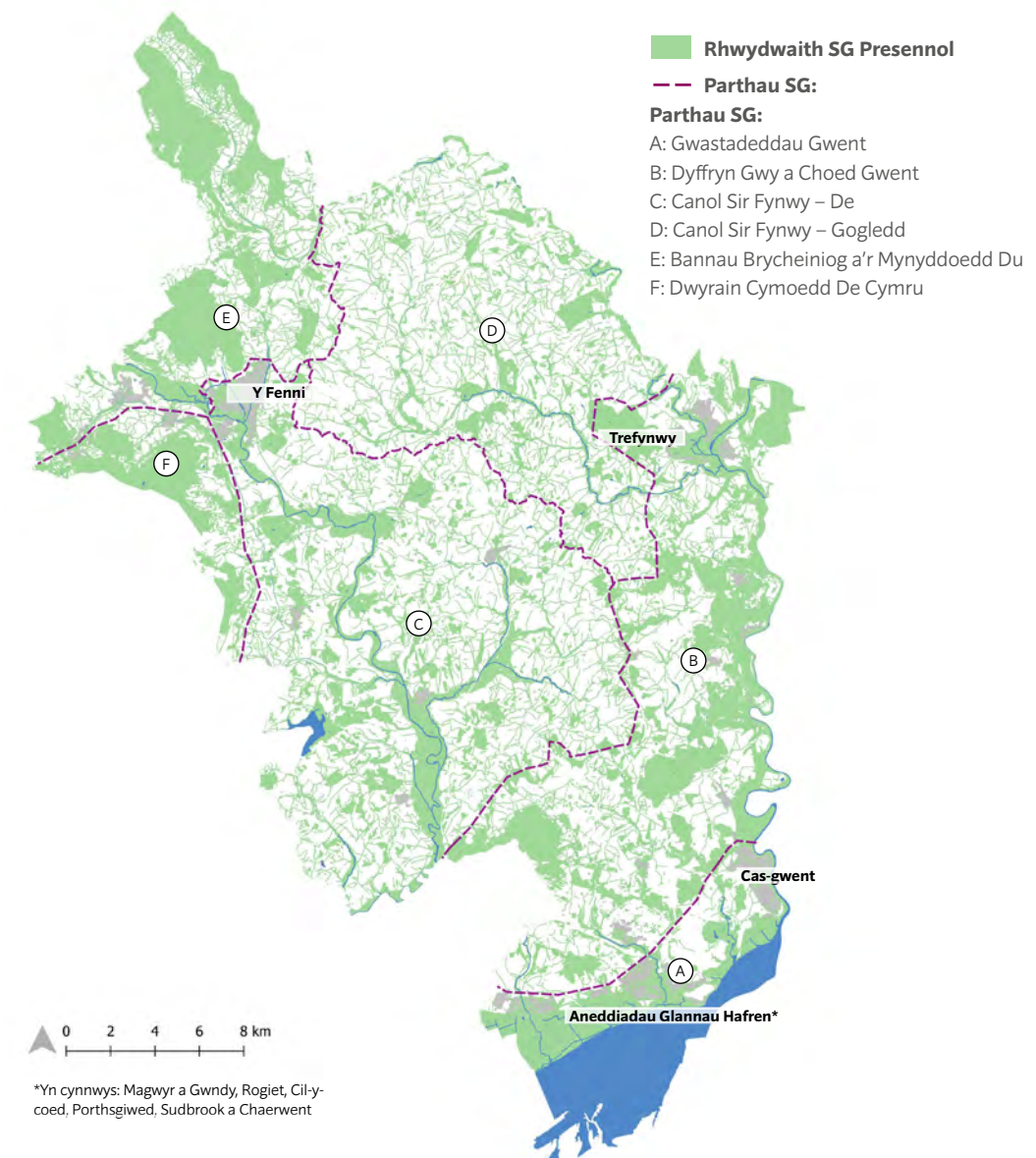
Gwasanaethau Ecosystem

Cyffredinol

Mae'r asedau SG a nodir yn **Atodiad D1** yn darparu ystod eang o fuddion i gymdeithas sy'n deillio o'r swyddogaethau neu'r gwasanaethau ecosystemau y maent yn eu darparu.

Mae crynodeb o'r gwasanaethau ecosystem a ddarperir gan yr asedau SG ym mhob parth (**Diagram D2.1**) yn Sir Fynwy wedi'i ddisgrifio isod. Mae'r rhain yn sail i nodi anghenion a chyfleodd ar gyfer y Strategaeth Gwybodaeth Ddaearyddol.

DIAGRAM D2.1 Parthau SG



Mae'r rhwydwaith SG presennol yn cynrychioli asedau SG a ddiffinnir gan y setiau data a ganlyn: Astudiaeth Mannau Gwyrdd (ac eithrio mannau gwyrdd annaturiol), Astudiaeth Mannau Agored, hawliau tramwy cyhoeddus ledled y sir, safleoedd dynodedig ar gyfer y sir gyfan o werth cadwraeth natur, nodweddion dynodedig ar gyfer y sir gyfan, o werth hanesyddol, cyrsiau dŵr a chyrff dŵr ar gyfer y sir gyfan, gorlifdiroedd heb eu datblygu'n bennaf (ardaloedd risg llifogydd), a choetiroedd sirol. Gweler Atodiad B am fanylion.

DIAGRAM D2.2 Daeareg

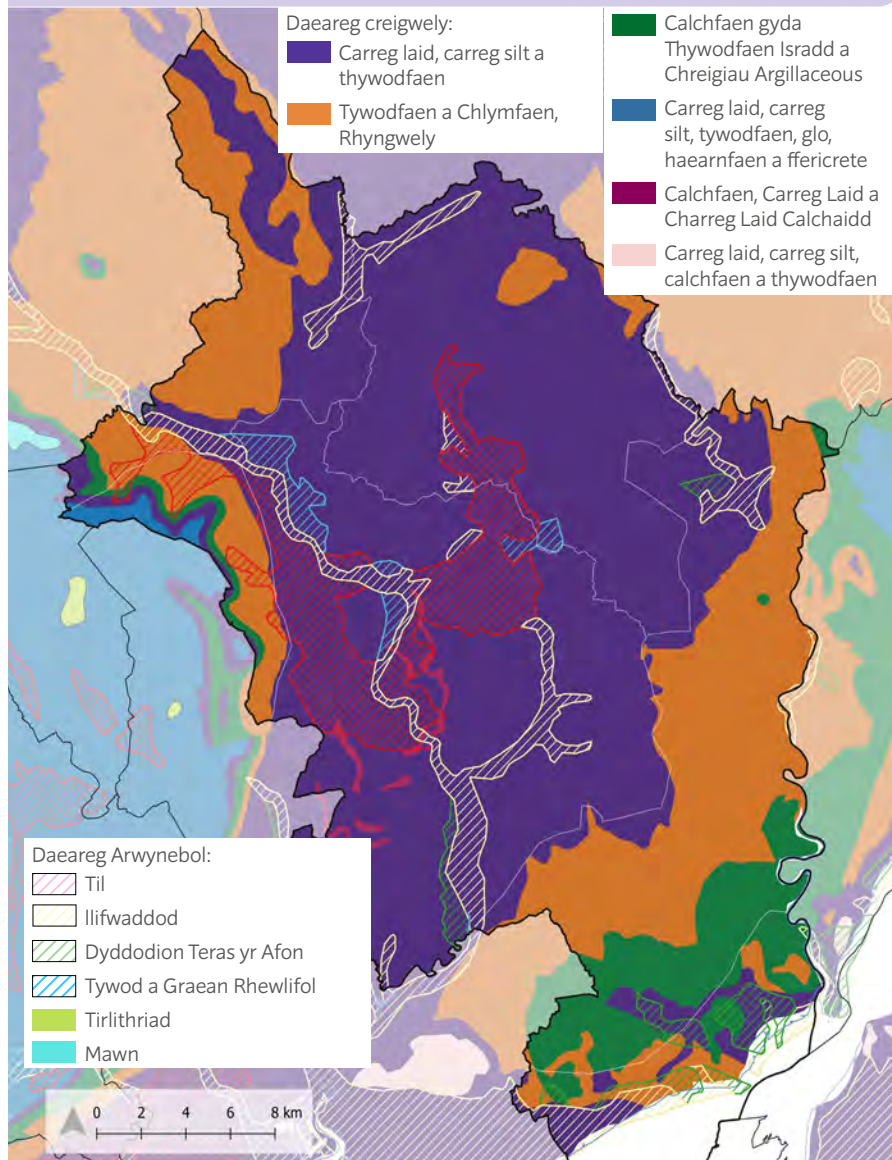
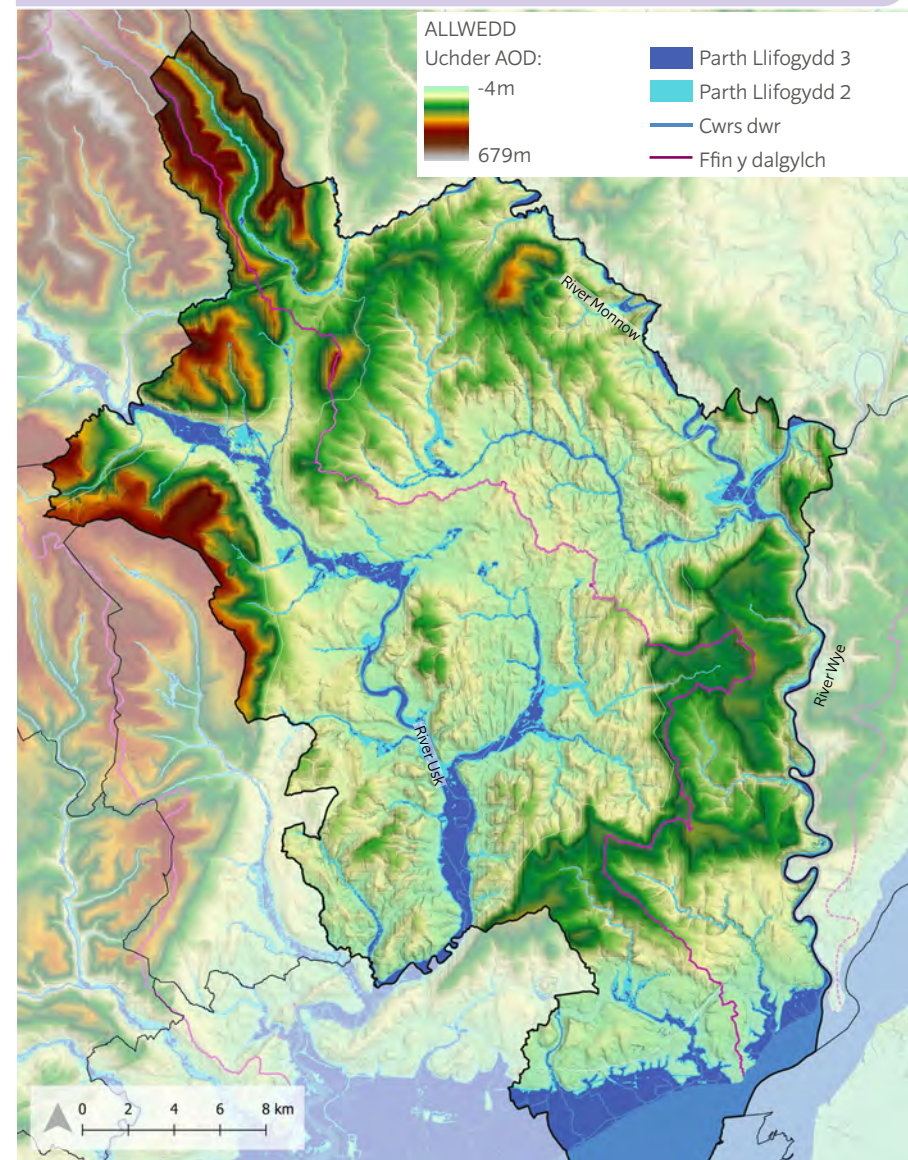


DIAGRAM D2.3 Topograffeg a Hydroleg



Zone A: Gwastadeddau Gwent

Gwasanaethau Cefnogi

Gwasanaethau ategol yw'r rhai sy'n hanfodol i weithrediad ecosystemau ac sy'n gyfrifol yn anuniongyrchol am bob gwasanaeth arall. Mae hyn yn cynnwys y berthynas rhwng daeareg waelodol a chymeriad pridd, ffurfiant pridd a phrosesau twf planhigion, gan gynnwys peillio.

Daeareg a chymeriad y pridd: Mae ymyl ogleddol Gwastadeddau Gwent wedi'i nodi gan y ffin rhwng y tir ychydig yn uwch yn y gogledd, gyda chreigiau gwaddodol yn bennaf o'r Oes Hen Dywodfaen Goch Isaf oddi tano, a'r tir is, mwy gwastad ar lifwaddod aberol wedi'i adennill i'r ardal. de (gweler **Diagram D2.2**). Mae'r llifwaddod aberol yn bennaf yn fwd llwydlas, siltiog hyd at 13 metr o drwch sy'n achosi priddoedd cleiog â gwead trwm, wedi'u draenio'n wael. Mae yna hefyd rai ardaloedd lleol o briddoedd mawnaidd, megis i'r de o Fagwyr. Mae'r rhain i'w cael yn fwyaf cyffredin fel haen o fawn wedi'i gorchuddio â phridd cleiog, ond lle mae'r mawn du meddal yn ymestyn i'r wyneb mae'r ardaloedd hyn yn arbennig o wlyb.

Ffurfiant pridd: Yng nghyd-destun Gwastadeddau Gwent, mae gwasanaethau ategol yn ymwneud â chyfnwedd silt a maetholion rhwng y system ffosydd a'r tir amaethyddol. Mae'r gyfnwedd hon yn dibynnu'n fawr ar reoleiddio rheoli dŵr a rheoli ffosydd cylchol. Mae cyflenwi ac ailgyflenwi maetholion yn cynnal priddoedd, cynhyrchiant cynradd (gan gynnwys cynhyrchiant amaethyddol), yn ogystal â darparu sail ar gyfer cynnal gwerth cadwraeth natur Gwastadeddau Gwent.

Peillio: gan bryfed hefyd yn darparu gwasanaeth ategol ar gyfer cynhyrchu cynradd i gefnogi cynhyrchu amaethyddol a chadwraeth natur. Fodd bynnag, mae canlyniadau difrifol gostyngiadau sylweddol ym mhoblogaethau pryfed peillio, a ystyrir yn bennaf o ganlyniad i golli cynefin llawn blodau, darnio cynefinoedd a defnyddio rhai plaladdwyr, wedi'u cydnabod yn Strategaeth Peillwyr Cenedlaethol y llywodraeth¹ a chreu mentrau. megis B-Lines² i hybu creu cynefinoedd ar raddfa tirwedd i geisio gwrthdroi'r dirywiad mewn pryfed

peillio.

O ran Sir Fynwy yn ei chyfanrwydd, mae'r cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn Ne-ddwyrain Cymru³ yn nodi'r ardaloedd hynny lle mae peillwyr yn cyfrannu'n uniongyrchol at gefnogi bywyd dynol a bwyd, yn enwedig lle mae galw mawr mewn ardaloedd trefol am bryfed peillio am ffrwythau a llysiau mewn gerddi. a rhandiroedd. Mae'r cynllun gweithredu hefyd yn nodi mai dim ond canran gymharol fach o dir â'r sy'n cynnwys cnydau fel rôp had olew sydd angen peillwyr, ac mae hyn wedi'i grynhoi yn ardaloedd â'r iseldir Sir Fynwy. Mae gan feysydd eraill megis, er enghraifft, gwarchodfeydd natur, ofynion anuniongyrchol ar gyfer pryfed peillio.

Mae'r Cynllun Gweithredu yn darparu fframwaith ar gyfer nodi ardaloedd a mathau priodol o dir lle gellid cyflawni ymyriadau i gefnogi pryfed peillio, ac mae'n darparu amrywiaeth o argymhellion a chanlyniadau dymunol ar gyfer mesur llwyddiant. O ran mesurau llwyddiant bras, mae'r Cynllun Gweithredu yn adrodd cyfradd llwyddiant o tua 90% ar gyfer defnyddio cribell felen fel modd o leihau cryfder tyfiant glaswellt (a thrwy hynny ganiatáu i laswellt mwy blodeuog ddatblygu) ac mae hefyd yn nodi y rhyngberthynas rhwng trefn 'torri a chasglu' y Sir o dorri gwair ar gyfer cynnal glaswelltiroedd (e.e. ymylon ffyrdd), sy'n arf rheoli allweddol wrth gynnal amrywiaeth blodau, a chynhyrchu biomas ar gyfer cynhyrchu ynni.

1 - Defra (Tachwedd 2014). Y Strategaeth Peillwyr Genedlaethol: ar gyfer gwenyn a phryfed peillio eraill yn Lloegr.

2 - <https://www.buglife.org.uk/our-work/b-lines/b-lines-wales/>

3 - TACP (2015). Cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn ne-ddwyrain Cymru. Adroddiad i Gyngor Sir Fynwy ar ran Cyngor Sir Fynwy a Chynghorau Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen Rhagfyr 2015. TACP UK Ltd.

Gwasanaethau Darparu

Mae gwasanaethau darparu yn ymwneud â chyflenwi nwyddau fel dŵr croyw, bwyd a thanwydd.

Argaeledd dŵr: Mae Gwastadeddau Gwent yn system sy'n cael ei bwydo â glaw yn bennaf, gyda mewnbynnau cymharol gyfyngedig o ollyngiadau afonydd. Felly mae argaeledd dŵr yn dibynnu i raddau helaeth ar y berthynas rhwng mewnbynnau glawiad a rheolaeth weithredol lefelau dŵr trwy'r strwythurau rheoli sy'n cymedroli llifau a gollyngiadau. Mae digonedd o ddŵr yn allweddol i gynnal cymeriad a swyddogaeth yr ardal. Mae'r prif dyniadau ar gyfer cyflenwad dŵr cyhoeddus; mae tyniadau eraill ar gyfer diwydiant ac amaethyddiaeth.

Darpariaeth bwyd: Mae'r ardal yn bennaf yn cynhyrchu cig eidion, llaeth a chynnyrch llaeth eraill, gyda rhai praidd o ddefaid a chynnyrch â. Mae nifer fach o berllannau traddodiadol o afalau a gellyg yn bresennol. Mae'r graddau y mae Gwastadeddau Gwent yn parhau i fod yn dirwedd gynhyrchiol yn amrywio ac yn cael ei ddylanwadu gan faint fferm, daliadau tir a brynwyd am resymau nad ydynt yn ymwneud â ffermio, arallgyfeirio gweithgareddau busnes a allai gynnwys cynhyrchu ynni gwynt a solar, gosodiadau gwyliau neu debyg a'r gwahaniad rhwng tir pori. ar y Gwastadeddau a'r daliadau sy'n eu gweithredu.

Mae'r holl ffactorau hyn yn dylanwadu ar gynhyrchiant ac, yn bwysig, sut y caiff parseli tir ar wahân eu rheoli mewn tirwedd sy'n gofyn am ddull cydlynol, er enghraifft, at ddraenio tir.

Tanwydd a ffibr: Mae potensial cyfyngedig ar gyfer cynhyrchu rhywfaint o fiomas o goed helyg, sydd â thraddodiad hirsefydlog ledled yr ardal. Fodd bynnag, gallai cyfaint y biomas y gellid ei gynaeafu'n realistig gyfyngu ar faint unrhyw orsaf bŵer cysylltiedig. Fel dewis arall, gallai'r biomas ffurfio un ffrwd o gyflenwad i waith sy'n bodoli eisoes, ond byddai angen ystyried gwerth hyn mewn perthynas â'r costau ynni mewnol sy'n gysylltiedig â chludiant. Mae ffynonellau eraill o gynhyrchu ynni adnewyddadwy ar Wastadeddau Gwent yn cynnwys tyrbinau gwynt ac araeau solar. Fodd bynnag, mae'r ddwy ffynhonnell pŵer hyn yn arwain at ystyriaethau eraill sy'n cynnwys cymryd tir, rheoli draenio ac effeithiau gweledol sy'n gysylltiedig â chyflwyno strwythurau amlwg i'r dirwedd.

Roedd y Cynllun Cymunedol Ynni Adnewyddadwy (RECS)¹ wedi cwblhau astudiaeth ddichonoldeb yn 2017 i ystyried y rhyngberthynas rhwng cynhyrchu ynni 'gwyrd' ar raddfa fach a rheoli gorlifdir naturiol i reoli llifogydd dŵr wyneb. Mae'r astudiaeth ddichonoldeb wedi'i chynnal o amgylch Trefynwy, ond bwriedir i'w chanfyddiadau allweddol fod yn berthnasol ledled y sir. Nodau'r prosiect oedd:

- Nodi erwau sy'n addas ar gyfer plannu coetir sydd, gyda rheolaeth gynaliadwy yn darparu tanwydd ar gyfer cynlluniau gwresogi cymunedol, y cyfraniad y byddai'r plannu hwn yn ei wneud i leihau dŵr ffo wyneb, unrhyw reolaeth tir a fyddai'n helpu i leihau dŵr ffo wyneb yn ychwanegol;
- Rhoi cyngor ar y cyfraniad at leihau dŵr ffo wyneb o berllannau cymunedol; a,
- Nodi cyrsiau dŵr addas ar gyfer gosod cynlluniau dŵr micro gyda'r budd uniongyrchol o ddarparu pŵer at ddefnydd y gymuned leol.

Mae'r Astudiaeth Dichonoldeb hefyd wedi creu 'Cyfrifiannell Effeithiolrwydd' RECS, sy'n amcangyfrif y gostyngiad mewn dŵr ffo a digwyddiad dŵr ffo a allai ddeillio o weithred neu ymyriad penodol, yn seiliedig ar gyfres o ddata safle-benodol.

1- <https://businesswales.gov.wales/walesruralnetwork/local-action-groups-and-projects/projects/recs-renewable-energy-community-schemes>

Gwasanaethau Rheoleiddio

Mae gwasanaethau rheoleiddio yn cynnal systemau naturiol sy'n cynnwys llifogydd o ansawdd dŵr, erydiad pridd a phrosesau arfordirol.

Rheoleiddio hinsawdd: Mae storio carbon yn gyfyngedig ar Wastadeddau Gwent yn bennaf oherwydd yr ardaloedd cyfyngedig o briddoedd mawn. Gwydau sy'n deillio o lifwaddod aberol adferedig yw mwyafrif y Gwastadeddau.

Rheoleiddio ansawdd dŵr: Mae Gwastadeddau Gwent, a'r afonydd sy'n draenio drwyddo, yn dod o fewn Ardal Basn Afon Hafren. Mae Cynllun Rheoli Basn Afon 2022¹ yn nodi amrywiaeth o ffactorau sy'n niweidiol i ansawdd dŵr yn yr Ardal Basn Afon, megis gor-dynnu, mewnbynnau cemegol, plastigion, llygredd o amaethyddiaeth ac ardaloedd gwledig, llygredd o drefi, dinasoedd a thrafnidiaeth, ffisegol, addasiadau, a rhywogaethau anfrodorol ymledol (e.e. Gall clymog Japan gynyddu erydiad glan yr afon a gall leihau cynhwysedd sianeli afonydd, gan arwain o bosibl at fwy o lifogydd).

Mae llygredd tarddiad pwynt o ddatblygiad a diwydiant hefyd yn dylanwadu ar ansawdd dŵr. Ystyrir bod ansawdd y dŵr yn system ffosydd a ffosydd Gwastadeddau Gwent yn adlewyrchu'r llif isel a'r llwyth organig sylweddol sy'n gysylltiedig â'r lleoliad. Yn ystod misoedd yr haf, mae diraddiad organig naturiol yn arwain at gyfoethogi maetholion sylweddol. Mae cynhyrchiant uchel a llif isel/absennol hefyd yn arwain at lefelau isel o ocsigen toddedig a Galw Uwch Ocsigen Biolegol (BOD) o gymharu ag afonydd eraill. Mae rheoleiddio ansawdd dŵr ar y Gwastadeddau felly yn cael ei bennu'n bennaf gan reoli llygredd gwasgareddig trefol ac amaethyddol a rheolaeth y system ffosydd.

Rheoleiddio dŵr (llifogydd): System sy'n cael ei bwydo â glaw yw Gwastadeddau Gwent yn bennaf ac er bod yr afonydd wedi'u haddasu'n artiffisial i gynyddu'r llif i'r môr, dim ond dylanwad cyfyngedig sydd ganddynt ar lefelau dŵr (gweler **Diagram D2.3**). Serch hynny, mae polisiâu Cynllun Lleol² (**e.e. Polisi SD3**) yn

darparu gofynion penodol ar gyfer draenio dŵr wyneb sy'n ymwneud â rheoli dŵr ffo wyneb o ddatblygiad, i reoli perygl llifogydd o ochr y tir. Y morglawdd, ar y cyd â chynnal a chadw'r rhwydwaith ffosydd a ffosydd, yw'r prif ddull o reoleiddio llifoedd ac atal llifogydd i gymunedau gan gynnwys Cil-y-coed, Magwyr a Gwndy, Rogiet a Matharn, cynnal cynhyrchiant amaethyddol a gwarchod buddiannau ecolegol Gwastadeddau Gwent.

Rheoleiddio erydiad ac ansawdd pridd: Mae amaethu dwys ac ailadroddus a chnydio â'r yn cynyddu'r straen a roddir ar briddoedd, a gall arwain at leihad yn ansawdd a chyflwr y pridd. Yn yr un modd, gall rheolaeth amhriodol ar dda byw arwain at sathru ac erydu llystyfiant arwyneb a phridd. O ganlyniad, mae rhai ardaloedd yn dioddef o strwythur pridd wedi'i ddifrodi, yn enwedig cywasgu a draeniad rhwystredig sy'n cyflymu dŵr ffo neu'n ymestyn cyfnodau o ddŵr llonydd, a all effeithio ar llystyfiant ac arwain at amlygiadau pridd, a all gynyddu gwaddodiad cyrsiau dŵr.

Rheoleiddio prosesau arfordirol: Mae Gwastadeddau Gwent yn Sir Fynwy yn cynnwys tua 17.75km² o lifwaddod aberol wedi'i adennill, gan ffurfio gwastadedd arfordirol hyd at 3.7km o led, ar gyrion ochr ogleddol Aber Afon Hafren. Mae'r Gwastadeddau wedi'u crefftio'n gyfan gwbl â llaw gan bobl, wedi'u creu drwy amgáu a draenio morfeydd heli llanw, ac maent yn dal i gael eu dominyddu heddiw gan yr angen i reoli dŵr. Heb y morglawdd, byddai Gwastadeddau Gwent yn cael eu boddi gan y môr yn aml. Mae aliniad yr amddiffynfeydd morol yn ddeinamig ac wedi symud yn hanesyddol ers cyfnod y Rhufeiniaid. Mae newid hinsawdd yn debygol o gynyddu perygl llifogydd llanw; bydd hyn yn cael ei waethgu mewn ardaloedd isel lle mae cynnydd yn lefel y môr yn atal draeniad tir wedi'i bwmpio. Gallai llifogydd llanw o fewn ardaloedd arfordirol arwain at ymwithiad halwynog (er nad yw hyn yn broblem ar hyn o bryd) i gyrff dŵr croyw, y rhan fwyaf ohonynt yn cael eu cydnabod am eu diddordeb cadwraeth natu r mewn dynodiadau SoDdGA ac yn dibynnu ar ddŵr croyw. Mae prosesau arfordirol ar draws yr aber yn ddeinamig ac o gryn bwysigrwydd, o fewn yr aber ac i'r tir isel cyfagos. Y polisi presennol ar gyfer amddiffynfeydd rhag llifogydd ar hyd yr arfordir sy'n ffinio â Gwastadeddau Gwent yw 'dal y lein'³.

1 - <https://www.gov.uk/government/publications/severn-river-basin-management-plan-summary-and-cross-border-catchments-england-and-wales/severn-river-basin-management-plan-crynodeb-a-dalgylchoedd-trawssffiniol-lloegr-a-chymru>

2 - Cynllun Datblygu Lleol Mabwysiedig Cyngor Sir Fynwy 2011-2021 (Mabwysiadwyd Chwefror 2014)

3 - Y Cynllun Rheoli Traethlin: Rhan B (Prif Adroddiad) – Datganiadau Polisi. Adroddiad a baratowyd gan Atkins ar ran Severn Estuary Coastal Group (2017)

Gwasanaethau Diwylliannol

Mae gwasanaethau diwylliannol yn darparu buddion uniongyrchol, anfaterol, i'r gymdeithas ddynol, gan fynd i'r afael ag ystod o anghenion cymdeithasol a diwylliannol sy'n cwmpasu ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth, ymdeimlad o hanes, llonyddwch a hamdden.

Ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth: Mae pobl wahanol yn gweld tirwedd Gwastadeddau Gwent mewn gwahanol ffyrdd. Gall rhai ei chael yn ddi-nodwedd ac yn fygythiol, tra bod eraill yn ei chael yn gyffrous ac yn ysbrydoledig, gan werthfawrogi ei synnwyr cryf o dawelwch a hanes, ei ffordd o fyw unigryw a'i gyfleoedd hamdden. Y rhinweddau allweddol a nodwyd gan yr Asesiad Cymeriad Tirwedd sy'n rhoi ymdeimlad unigryw o le i Wastadeddau Gwent yw:

- Y gorwel isel, y topograffi gwastad a'r awyr eang, yn aml wedi'u hategu gan gymylau dramatig, machlud a chodiadau'r haul.
- Llinoledd cryf a phatrwm geometrig nodedig o amgáu, draenio, cyrsiau dŵr, lonydd a llwybrau hanesyddol.
- Patrwm draenio nodedig o afonydd, draeniau, ffosydd draenio a ffosydd camlasedig, wedi'u dwysáu gan linellau o helyg tocynnau.
- Yn aml, y morglawdd, a'r glannau sy'n cario ffyrdd/llwybrau rhwng ffermydd a phentrefi, yw'r unig nodweddion tirwedd sy'n sefyll mewn rhai mannau.
- Mae'r casgliadau mawr o adar dŵr a rhydwyr sy'n ymweld â gwastadeddau llaid a gwlyptiroedd yr arfordir, a'r heidiau helaeth – murmuriadau – o ddrudwy yn ymgasglu ar y Gwastadeddau yn yr hydref a'r gaeaf gan ffurfio arddangosfeydd awyr mesmerig a dramatig.
- Roedd patrwm anheddu gwasgaredig yn ymwneud ag amrywiadau topograffig cynnil, arddull syml ac iwtilitaraidd yr adeiladau yn aml yn adlewyrchu natur ymarferol y dirwedd.

- Yn yr haf, tirwedd werdd a ffrwythlon gyda llystyfiant toreithiog ar draws dolydd ac ar hyd cyrsiau dŵr; mae hyn yn cyferbynnu â'r ymdeimlad gwyllt, llwm a phellennig a brofir yn aml ar y Gwastadeddau yn y gaeaf.
- Mae dinasoedd a threfi bywiog o amgylch ymyl y Gwastadeddau yn atgyfnerthu ei hymdeimlad cryf o dawelwch, anghysbell a gwylltineb i ffwrdd o feddiannaeth ddynol mewn llawer o leoedd.

Ymdeimlad o hanes: Mae Gwastadeddau Gwent yn Dirwedd Hanesyddol o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol. Mae'n dirwedd o botensial amgylcheddol ac archeolegol hynod amrywiol. Er eu bod yn adnodd gwlyptir pwysig ynddynt eu hunain, yn archaeolegol mae'r ardal yn cynnwys amrywiaeth o dirweddau o ddyddiadau gwahanol, ac nid oes modd gwahaniaethu'r cyfnod mor hawdd yn unman arall. Wedi'i adennill o'r môr ar wahanol adegau yn ystod y cyfnod hanesyddol, mae arwyneb presennol y tir yn enghraifft wych o dirwedd 'wedi'i gwneud â llaw', wedi'i chreu'n artiffisial ac yn gyfan gwbl o waith bodau dynol, gan gadw tystiolaeth glir o batrymau anheddu nodedig a systemau draenio. Fodd bynnag, oherwydd cyfnodau rheolaidd o orlifo a llifwaddod, mae hefyd botensial profedig, ac o bosibl yn eithaf helaeth, ar gyfer dyddodion archaeolegol a phalaeoamgylcheddol helaeth, claddedig, dyfrlawn, yn perthyn i'r tirweddau cynharach, sy'n ymestyn y tu hwnt i'r morgloddiau a'r glannau i'r rhynglanw. gwastadeddau llaid. Mae'r Gwastadeddau felly yn adnodd archaeolegol a hanesyddol unigryw gyfoethog yng Nghymru, ac yn sicr o bwysigrwydd ac arwyddocâd rhyngwladol.

Hamdden: Mae tirwedd Gwastadeddau Gwent yn darparu amrywiaeth o weithgareddau hamdden awyr agored ar gyfer cymunedau lleol ac ymwelwyr, yn enwedig cerdded, beicio a gwyllo adar. Mae cyfleusterau a chyrchfannau yn cynnwys llwybrau hamdden a hyrwyddir fel Llwybr Arfordir Cymru; parciau gwledig (er enghraifft Castell Cil-y-coed); gwarchodfeydd natur gan gynnwys Cors Magwyr a Great Traston Meadows yn ogystal â nifer o bentrefi gan gynnwys Magwyr/Gwndy. Mae genweirio, yn enwedig oddi ar y morglawdd, yn weithgaredd cyffredin. Mae adar y dŵr hefyd yn weithgar ar y Gwastadeddau.

Parth B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent

Gwasanaethau Cefnogi

Gwasanaethau ategol yw'r rhai sy'n hanfodol i weithrediad ecosystemau ac sy'n gyfrifol yn anuniongyrchol am bob gwasanaeth arall. Mae hyn yn cynnwys y berthynas rhwng daeareg waelodol a chymeriad pridd, ffurfiant pridd a phrosesau twf planhigion, gan gynnwys peillio.

Daeareg a chymeriad y pridd: Mae daeareg craigwely Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent wedi'i dominyddu gan greigiau sy'n amrywio o Ddefonaidd Isaf i Garbonifferaidd Isaf ac mae'n cofnodi gwaddodiad mewn amgylcheddau daearol a morol (gweler **Diagram D2.2**). Mae'r dilyniant Carbonifferaidd yn cynnwys amrywiaeth o litholegau gwahanol gan gynnwys siâl, tywodfaen, calchfaen oolitig a dolomit. Rhwng Trefynwy a Chas-gwent, saif yr Afon Gwy fodern mewn ceunant troellog ysblennydd, hynod o drwchus. Nodwedd hynod o'r cyrhaeddiad yw er bod y ceunant wedi'i wreiddio i ddyfnder o hyd at 200m, nid yw ei gwrs troellog yn dangos unrhyw berthynas â'r adeiledd daearegol, er ei bod yn debygol i'r toriad gael ei wella gan systemau uniadau yn y creigwely Paleosöig¹.

Ffuriant pridd: Mae tir amaethyddol Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent yn gorwedd dros briddoedd pridd brown sy'n draenio'n gymharol dda ac, o ganlyniad, mae yna brinder amlwg o laswelltir corsiog/porfa frwyn.

Peillio: gan bryfed hefyd yn darparu gwasanaeth ategol ar gyfer cynhyrchu cynradd i gefnogi cynhyrchu amaethyddol a chadwraeth natur. Fodd bynnag, mae canlyniadau difrifol gostyngiadau sylweddol ym mhoblogaethau pryfed peillio, a ystyrir yn bennaf o ganlyniad i golli cynefin llawn blodau, darnio cynefinoedd a'r defnydd o bladdwyr penodol, wedi'u cydnabod yn Strategaeth Genedlaethol y llywodraeth ar gyfer Peillwyr² a chreu mentrau o'r fath. fel

B-Lines³ i hyrwyddo creu cynefinoedd ar raddfa tirwedd i geisio gwrthdroi'r dirywiad mewn pryfed peillio.

O ran Sir Fynwy yn ei chyfanrwydd, mae'r cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn Ne-ddwyrain Cymru⁴ yn nodi'r ardaloedd hynny lle mae peillwyr yn cyfrannu'n uniongyrchol at gefnogi bywyd dynol a bwyd, yn enwedig lle mae galw mawr mewn ardaloedd trefol am bryfed peillio am ffrwythau a llysiau mewn gerddi. a rhandiroedd. Mae'r cynllun gweithredu hefyd yn nodi mai dim ond canran gymharol fach o dir â'r sy'n cynnwys cnydau fel rêp had olew sydd angen peillwyr, ac mae hyn wedi'i grynhoi yn ardaloedd â'r iseldir Sir Fynwy. Mae gan feysydd eraill megis, er enghraifft, gwarchodfeydd natur, ofynion anuniongyrchol ar gyfer pryfed peillio.

Mae'r Cynllun Gweithredu yn darparu fframwaith ar gyfer nodi ardaloedd a mathau priodol o dir lle gellid cyflawni ymyriadau i gefnogi pryfed peillio, ac mae'n darparu amrywiaeth o argymhellion a chanlyniadau dymunol ar gyfer mesur llwyddiant. O ran mesurau llwyddiant bras, mae'r Cynllun Gweithredu yn adrodd cyfradd llwyddiant o tua 90% ar gyfer defnyddio cribell felen fel modd o leihau cryfder tyfiant glaswellt (a thrwy hynny ganiatáu i laswellt mwy blodeuog ddatblygu) ac mae hefyd yn nodi y rhyngberthynas rhwng trefn 'torri a chasglu' y Sir o dorri gwair ar gyfer cynnal glaswelltiroedd (e.e. ymylon ffyrdd), sy'n arf rheoli allweddol wrth gynnal amrywiaeth blodau, a chynhyrchu biomas ar gyfer cynhyrchu ynni. Gan gyfeirio'n benodol at Barth GI Dyffryn Gwy a Choed Gwent, mae'r Cynllun Gweithredu yn nodi'n fras amrywiaeth rhywogaethau glaswelltir uchel ar hyd Dyffryn Gwy ac ardaloedd trefol, gyda llai o amrywiaeth yn yr ucheldiroedd ac yn yr ardaloedd amaethyddol dwys.

1 - CNC (2014) NLCA Dyffryn Gwy a Choed Gwent (NLCA 32)

2 - Defra (Tachwedd 2014). Y Strategaeth Peillwyr Genedlaethol: ar gyfer gwenyn a phryfed peillio eraill yn Lloegr.

3 - <https://www.buglife.org.uk/our-work/b-lines/b-lines-wales/>

4 - TACP (2015). Cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn ne-ddwyrain Cymru. Adroddiad i Gyngor Sir Fynwy ar ran Cyngor Sir Fynwy a Chynghorau Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen Rhagfyr 2015. TACP UK Ltd.

Gwasanaethau Darparu

Mae gwasanaethau darparu yn ymwneud â chyflenwi nwyddau fel dŵr croyw, bwyd a thanwydd.

Argaeledd dŵr: Mae dalgylch Afon Gwy yn cynnwys Afon Gwy a nifer o lednentydd sylweddol, gan gynnwys Mynwy sy'n rhedeg ar hyd ffin ogleddol y sir. Afon Gwy yw chweched afon fwyaf y DU, gyda chyfanswm dalgylch o 4,171km² yn rhychwantu Cymru a Lloegr; mae tua 10% o'r dalgylch yn dod o fewn Sir Fynwy. Mae'r afon yn lanwol am tua 23km (14 milltir) o derfyn y llanw ar Bont Bigsweir i Gas-gwent lle mae'n llifo i Aber Afon Hafren. Mae'r glawiad cyfartalog blyneddol ar draws yr ardal yn amrywio rhwng 2,200mm yn y blaenddyfroedd mynyddig (y tu allan i Sir Fynwy), i 700mm yn y dalgylch isaf. Mae gan ddalgylch Afon Gwy isaf, gan gynnwys Sir Fynwy, ddaear ychydig yn athraidd gyda dŵr daear yn cyfrannu at lif yr afon. Gelwir Afon Gwy yn 'afon reoledig'. Mae dŵr yn cael ei ryddhau o Gronfeydd Dŵr Cwm Elan yng Nghanolbarth Cymru i gynnal cyflenwad dŵr cyhoeddus a thynnu dŵr arall yn rhannau isaf Afon Gwy, pan fydd llifoedd yn disgyn o dan drothwy penodol.

Darpariaeth bwyd: Y tu allan i geunant Gwy, nodweddir yr ardal gan dir fferm isel, tonnog gyda llawer o'r tir yn cael ei ddominyddu gan laswelltir da byw wedi'i wella'n amaethyddol ynghyd ag elfen sylweddol o ffermio â'r briddoedd mwy ffrwythlon.

Tanwydd a ffibr: Mewn rhai rhannau o'r sir, mae potensial cyfyngedig ar gyfer cynhyrchu rhywfaint o fiomas o dociau helyg, yn enwedig ar hyd prif gyrsgiau afonydd ac o fewn y gorlifdiroedd. Yn fwy cyffredinol, mae cymeriad coediog Sir Fynwy yn gyffredinol, a Dyffryn Gwy yn arbennig, hefyd yn darparu cyfleoedd ar gyfer cynhyrchu tanwydd coed naill ai trwy ddefnyddio ei choedwigaeth planhigfa helaeth neu fel sgil-gynnyrch diwydiant coedwigaeth arall. Fodd bynnag, gallai cyfaint y biomas y gellid ei gynaeafu'n realistig gyfyngu ar faint unrhyw orsaf bŵer cysylltiedig. Fel dewis arall, gallai'r biomas ffurfio un ffrwd o gyflenwad i waith sy'n bodoli eisoes, ond byddai angen ystyried gwerth hyn mewn perthynas â'r costau ynni mewnol sy'n gysylltiedig â chludiant. Mae

ffynonellau eraill o gynhyrchu ynni adnewyddadwy yn Sir Fynwy yn gyffredinol yn cynnwys tyrbinau gwynt ac araeau solar. Fodd bynnag, mae'r ddwy ffynhonnell pŵer hyn yn arwain at ystyriaethau eraill sy'n cynnwys cymryd tir, rheoli draenio ac effeithiau gweledol sy'n gysylltiedig â chyflwyno strwythurau amlwg i'r dirwedd.

y Cynllun Cymunedol Ynni Adnewyddadwy (RECS)¹ astudiaeth ddichonoldeb yn 2017 i ystyried y rhyngberthynas rhwng cynhyrchu ynni 'gwyrdd' ar raddfa fach a rheoli gorlifdir naturiol i reoli llifogydd dŵr wyneb. Mae'r astudiaeth ddichonoldeb wedi'i chynnal o amgylch Trefynwy, ond bwriedir i'w chanfyddiadau allweddol fod yn berthnasol ledled y sir. Nodau'r prosiect oedd:

- Nodi erwau sy'n addas ar gyfer plannu coetir sydd, gyda rheolaeth gynaliadwy yn darparu tanwydd ar gyfer cynlluniau gwresogi cymunedol, y cyfraniad y byddai'r plannu hwn yn ei wneud i leihau dŵr ffo wyneb, unrhyw reolaeth tir a fyddai'n helpu i leihau dŵr ffo wyneb yn ychwanegol;
- Rhoi cyngor ar y cyfraniad at leihau dŵr ffo wyneb o berllannau cymunedol; a,
- Nodi cyrsiau dŵr addas ar gyfer gosod cynlluniau dŵr micro gyda'r budd uniongyrchol o ddarparu pŵer at ddefnydd y gymuned leol.

Mae'r Astudiaeth Dichonoldeb hefyd wedi creu 'Cyfrifiannell Effeithiolrwydd' RECS, sy'n amcangyfrif y gostyngiad mewn dŵr ffo a digwyddiad dŵr ffo a allai ddeillio o weithred neu ymyriad penodol, yn seiliedig ar gyfres o ddata safle-benodol.

1 - <https://businesswales.gov.wales/walesruralnetwork/local-action-groups-and-projects/projects/recs-renewable-energy-community-schemes>

Gwasanaethau Rheoleiddio

Mae gwasanaethau rheoleiddio yn cynnal systemau naturiol sy'n cynnwys ansawdd dŵr, llifogydd, erydiad pridd a phrosesau arfordirol.

Rheoleiddio hinsawdd: Rhagwelir y bydd newid yn yr hinsawdd yn effeithio ar swm a dosbarthiad y glawiad; mae hyn yn cael effaith ar lif a lefelau dŵr, sychder a llifogydd. Dangosodd gwaith a wnaed yn 2002 y gallai llif afonydd yn y gaeaf godi 10-15% erbyn 2050 ond yn yr haf a dechrau'r hydref gallai ostwng dros 50% a chymaint ag 80% mewn rhai mannau. O ganlyniad, gall sychder a llifogydd ddod yn fwy cyffredin. Gall newid yn yr hinsawdd effeithio ar ail-lenwi dŵr daear. Erbyn 2025 mae'n debygol y bydd llai o ddŵr daear yn cael ei ail-lenwi, gan arwain at lai o dywydd sych yn llif yr afon a gostyngiad cyffredinol mewn lefelau dŵr daear. Gall hyn gael effaith ar lif sylfaen i afonydd a gwlyptiroedd mewn cyfnodau sych ac effeithio ar gyflenwadau dŵr domestig ac amaethyddol bach. Mae tystiolaeth bellach wedi nodi risgiau i ddyfrhaenau a chynefinoedd yn sgil ymwithiad dŵr halen¹.

Rheoleiddio ansawdd dŵr: Mae natur yr Afon yn wledig yn bennaf; amaethyddiaeth sy'n dominyddu gyda ffermydd â'r, llaeth a defaid ar briddoedd siltiog tywodlyd yn gyffredinol sy'n dueddol o erydu, yn enwedig o fewn ei rannau uchaf.

Cynllun Rheoli Basn Afon Hafren 2022² yn nodi ystod o ffactorau sy'n niweidiol i ansawdd dŵr yn yr Ardal Basn Afon, megis gor-dynnu, mewnbynau cemegol, plastigion, llygredd o amaethyddiaeth ac ardaloedd gwledig, llygredd o drefi, dinasoedd a thrafnidiaeth, addasiadau ffisegol, a rhywogaethau anfrodorol ymledol (e.e. gall canclwm Japan gynyddu erydiad glan yr afon a gall leihau cynhwysedd sianeli afonydd, gan arwain o bosibl at fwy o lifogydd).

Mae amrywiaeth o fentrau rheoli wedi'u nodi i gynnal a gwella ansawdd dŵr, gan gynnwys:

- Newidiadau i lefelau a llifoedd dŵr - mae Cyfoeth Naturiol Cymru ac Asiantaeth yr Amgylchedd yn cydweithio i reoli lefelau a llif dŵr, gan gynnwys cydweithio i drwyddedu tyniadau dŵr wyneb a dŵr daear newydd ac a oedd wedi'u heithrio'n flaenorol, gan sicrhau bod y galw am ddŵr yn fwy cynaliadwy ar gyfer y dyfodol.

- Rhywogaethau anfrodorol ymledol - Mae Sefydliad Gwy ac Wysg a Cyfoeth Naturiol Cymru ac Asiantaeth yr Amgylchedd yn gweithio mewn partneriaeth i ddileu rhywogaethau anfrodorol ymledol ar Afon Gwy. Mae angen ymestyn y gwaith hefyd i ddalgylchoedd trawsffiniol eraill, er enghraifft Afon Mynwy. Maent hefyd yn bwriadu datblygu protocolau ar y cyd sy'n lleihau'r risg o drosglwyddo rhywogaethau anfrodorol ymledol yn ddamweiniol yn ystod gwaith ar afonydd trawsffiniol, er enghraifft wrth ailstocio llysywod.
- Addasiadau ffisegol - mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn datblygu Rhaglen Adfer Afonydd integredig i ddod â gwaith cysylltiedig ledled Cymru ynghyd. Y nod yw defnyddio dull sy'n seiliedig ar natur i adfer cynefinoedd afon nodweddiadol er budd hydromorffoleg, ansawdd dŵr, bioamrywiaeth, pysgodfeydd a rheoleiddio llifogydd.
- Llygredd o amaethyddiaeth ac ardaloedd gwledig - Mae Cyfoeth Naturiol Cymru ac Asiantaeth yr Amgylchedd, gydag amrywiaeth o randdeiliaid a phartneriaid, yn mynd i'r afael â materion sy'n gysylltiedig â sut mae tir a da byw yn cael eu rheoli ac yn arfer eu pwerau rheoli llygredd i fynd i'r afael â llygredd gwasgaredig.
- Llygredd o ddŵr gwastraff y diwydiant dŵr - Mae modelu ansawdd dŵr wedi'i wneud ar gyfer y cyfnod nesaf o fuddsoddiad gan gwmnïau dŵr gan Severn Trent Water a Dŵr Cymru gyda mewnbwn gan Asiantaeth yr Amgylchedd a Chyfoeth Naturiol Cymru. Mae gwaith pellach yn cael ei wneud i gwblhau cynlluniau er mwyn gwneud y mwyaf o fuddion o fewn dalgylchoedd a gwella ymhellach ollyngiadau o weithfeydd trin carthion a gorlifoedd carthffosydd cyfun.

Nyffryn Afon Gwy sy'n effeithio ar lawer o gymunedau, llifogydd o lednentydd Afon Gwy, llifogydd o ddalgylchoedd sy'n ymateb yn gyflym a llifogydd llanw o Aber Afon Hafren (gweler **Diagram D2.3**). Yn ogystal, mae newid hinsawdd yn debygol o gynyddu'r pwysau ar leoliadau presennol lle ceir llifogydd dŵr wyneb/ carthffosydd. Mae'r bygythiad mwyaf i'r dalgylch isaf yn deillio o gynnydd yn lefel y môr a allai gynyddu'r perygl llifogydd yn sylweddol mewn ardaloedd isel.

1 - Yr Adroddiad ar Gyflwr Adnoddau Naturiol (SoNaRR): Asesiad o Reolaeth Gynaliadwy ar Adnoddau Naturiol. Adroddiad Technegol. Cyfoeth Naturiol Cymru.

2 - <https://www.gov.uk/government/publications/severn-river-basin-management-plan-summary-and-cross-border-catchments-england-and-wales/severn-river-basin-management-plan-crynodeb-a-dalgylchoedd-trawsffiniol-lloegr-a-chymru>

Mae Amcanion Amgylcheddol ar gyfer rheoli perygl llifogydd yn cynnwys:

- Adfer storfa naturiol gynaliadwy o ddŵr llifogydd yn yr ardal i fyny'r afon, er mwyn gwrthbwyso'r perygl cynyddol o lifogydd oherwydd tueddiadau gan gynnwys newid yn yr hinsawdd;
- Gwella'r amgylchedd dŵr trwy weithgareddau rheoli perygl llifogydd;
- Gwella hydromorffoleg afonydd;
- Lleihau effeithiau llifogydd ar safleoedd dynodedig neu ardaloedd o ddiddordeb amgylcheddol; a,
- Creu cynefinoedd trwy weithgareddau rheoli perygl llifogydd.

Rheoleiddio erydiad ac ansawdd pridd: Mae priddoedd tir amaethyddol o'r ansawdd gorau a mwyaf cynhyrchiol yn adnodd prin a therfynol yng Nghymru; yn cyfrif am lai na 7% o arwynebedd tir. Mae ansawdd y pridd wedi dirywio ar draws yr holl gynefinoedd ar wahân i goetiroedd lle bu rhywfaint o welliant. Nid yw difrifoldeb a graddau gofodol erydiad pridd wedi'u mesur yn uniongyrchol yng Nghymru. Credir bod cywasgiad pridd difrifol yn effeithio ar tua 10-15% o gaeau glaswelltir yng Nghymru a Lloegr ac mae 50-60% mewn cyflwr cymedrol. Nid oes unrhyw ddata yn bodoli ar gywasgu glaswelltir a thir â'r ledled Cymru yn benodol. Mae crynodiadau carbon uwchbridd yn sefydlog ar y cyfan ac mae adferiad parhaus o asideiddio pridd. Er y gwelwyd gostyngiad sylweddol yn lefelau ffosfforws pridd ar gyfer Tir wedi'i Wella, mae'n parhau i fod yn uwch na'r lefelau optimwm mewn llawer o gaeau amaethyddol (44%). Nid yw niferoedd infertebratau pridd (mesoffawna) yn dangos unrhyw duedd gyffredinol. Ychydig iawn o ddirywiad, os o gwbl, a fu mewn lefelau uwch o halogion pridd o ddiwydiant a thrafnidiaeth. Mae Adroddiad Tystiolaeth 2022 Asesiad Risg Newid yn yr Hinsawdd y DU¹ wedi nodi risgiau i briddoedd yn sgil mwy o sychder a gwylybaniaeth tymhorol. Mae risgiau sy'n gysylltiedig â newid yn yr hinsawdd yn bygwth y gwasanaethau niferus y mae priddoedd yn eu darparu, yn enwedig y rhai sy'n ymwneud â biota pridd, deunydd organig pridd, ac erydiad a chywasgiad pridd.

Rheoleiddio prosesau arfordirol: Rhoddir sylw i'r rôl y mae Afon Gwy yn ei chwarae wrth reoleiddio prosesau arfordirol mewn perthynas â Gwastadeddau Gwent.

Gwasanaethau Diwylliannol

Mae gwasanaethau diwylliannol yn darparu buddion uniongyrchol, anfaterol, i'r gymdeithas ddynol, gan fynd i'r afael ag ystod o anghenion cymdeithasol a diwylliannol sy'n cwrddu ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth, ymdeimlad o hanes, llonyddwch a hamdden.

Ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth: Yn Nyffryn Gwy mae'r nodweddion arbennig a nodwyd yn cynnwys 'golygfeydd darluniadol, helaeth a dramatig' ac 'ymdeimlad cyffredinol o dawelwch, ymdeimlad o bellnigrwydd a naturioldeb/gwylltwch'. Mae hon yn dirwedd gaeedig, wedi'i gorchuddio gan dir uchel coediog lle, yn ei rhannau deheuol, mae Afon Gwy wedi'i chuddio gan glogwyni uchel. Yr unig anheddiad mawr yn y parth hwn yw Trefynwy, gyda'i chysylltiadau hanesyddol a diwylliannol cyfoethog.

Ymdeimlad o hanes: Mae Dyffryn Gwy yn cael ei gydnabod fel un o'r tirweddau iseldirol harddaf ym Mhrydain, ac yn un o'r ychydig Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol ar dir isel. Mae hefyd yn un o'r ychydig ardaloedd sy'n weddill gyda darnau cymharol fawr o goetiroedd llydanddail hynafol, tra bod porfeydd, dolydd gwair, gwrychoedd a phrysglwyni'r dirwedd amaethyddol yn y dyffryn ac o'i gwmpas hefyd yn gynefinoedd naturiol cyfoethog sydd ag arwyddocâd hanesyddol. Ym 1770, ysbrydolodd rhinweddau golygfaol y dyffryn y Parchedig William Gilpin i ysgrifennu ei draethawd pwysig ar y syniad a darlunio tirwedd fel y Pictiwrêsg. Ynghyd â'i gysylltiadau artistig, mae gan y dyffryn hefyd etifeddiaeth archeolegol gyfoethog, o'r cynhanes i'r gorffennol diweddar, sy'n adlewyrchu ei bwysigrwydd fel llwybr cyfathrebu, ffin naturiol a gwleidyddol, a chanolfan bywyd crefyddol a sawl diwydiant cynnar.

Hamdden: Mae dyffryn Gwy yn gyrchfan hamdden hardd, o Abaty Tyndyrn a phentref Tintern Parva, i Drefynwy, gan gynnwys ei Bont Mynwy unigryw. Mae Tyndyrn a Threfynwy yn cynnig mynediad da i'r afon. Yn fwy cyffredinol, fodd bynnag, mae daeareg Dyffryn Gwy ac Afon Gwy ei hun yn darparu cyfleoedd ar gyfer gweithgareddau hamdden sy'n cynnwys: canŵio, dringo, ogofa, yn ogystal â cherdded, beicio a marchogaeth trwy goetiroedd helaeth yr ardal, tra bod Afon Gwy Mae'r Wyl yn darparu ffocws ar gyfer y celfyddydau a diwylliant. Mae Gŵyl flynyddol Trefynwy yn darparu ffocws ar gyfer y celfyddydau a diwylliant.

¹ - Asesiad Risg Newid Hinsawdd Llywodraeth EM y DU 2022 <https://www.gov.uk/government/publications/uk-climate-change-risk-assessment-2022>

Parth C: Canol Sir Fynwy - De

Gwasanaethau Cefnogi

Gwasanaethau ategol yw'r rhai sy'n hanfodol i weithrediad ecosystemau ac sy'n gyfrifol yn anuniongyrchol am bob gwasanaeth arall. Mae hyn yn cynnwys y berthynas rhwng daeareg waelodol a chymeriad pridd, ffurfiant pridd a phrosesau twf planhigion, gan gynnwys peillio.

Daeareg a chymeriad y pridd: Yr ardal ganolog rhwng Afon Wysg a Threfynwy yw cerrig llaid Silwraidd a sialau wedi'u hamgylchynu gan fand mawr o Hen Dywodfaen Coch Defonaidd cynharach (gweler **Diagram D2.2**). Mae drifft marianaidd a chlog-glai yn arwain at y dyddodion llifwaddodol ffrwythlon sy'n allweddol i gynhyrchiant amaethyddol yr ardal wledig hon.

Ffurfiant pridd: Mae daeareg wedi cynhyrchu priddoedd lômog a thywodlyd bras wedi'u draenio'n dda yn bennaf, wedi'u hamgylchynu gan briddoedd llaid mân dros y sialau, silt a thywodfeini¹.

Peillio: gan bryfed hefyd yn darparu gwasanaeth ategol ar gyfer cynhyrchu cynradd i gefnogi cynhyrchu amaethyddol a chadwraeth natur. Fodd bynnag, mae canlyniadau difrifol gostyngiadau sylweddol ym mhoblogaethau pryfed peillio, a ystyrir yn bennaf o ganlyniad i golli cynefin llawn blodau, darnio cynefinoedd a'r defnydd o blaladdwyr penodol, wedi'u cydnabod yn Strategaeth Genedlaethol y llywodraeth ar gyfer Peillwyr a chreu mentrau o'r fath. fel B-Lines i hyrwyddo creu cynefinoedd ar raddfa tirwedd i geisio gwrthdroi'r dirywiad mewn pryfed peillio.

O ran Sir Fynwy yn ei chyfanrwydd, mae'r cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn Ne-ddwyrain Cymru² yn nodi'r ardaloedd hynny lle mae peillwyr yn cyfrannu'n uniongyrchol at gefnogi bywyd dynol a bwyd, yn enwedig lle mae galw mawr mewn ardaloedd trefol am bryfed peillio am ffrwythau a llysiau mewn gerddi. a rhandiroedd. Mae'r cynllun gweithredu hefyd yn nodi mai dim ond canran gymharol fach o dir â'r sy'n cynnwys cnydau fel rêp had

olew sydd angen peillwyr, ac mae hyn wedi'i grynhoi yn ardaloedd â'r iseldir Sir Fynwy. Mae gan feysydd eraill megis, er enghraifft, gwarchodfeydd natur, ofynion anuniongyrchol ar gyfer pryfed peillio.

Mae'r Cynllun Gweithredu yn darparu fframwaith ar gyfer nodi ardaloedd a mathau priodol o dir lle gellid cyflawni ymyriadau i gefnogi pryfed peillio, ac mae'n darparu amrywiaeth o argymhellion a chanlyniadau dymunol ar gyfer mesur llwyddiant. O ran mesurau llwyddiant bras, mae'r Cynllun Gweithredu yn adrodd cyfradd llwyddiant o tua 90% ar gyfer defnyddio cribell felen fel modd o leihau cryfder tyfiant glaswellt (a thrwy hynny ganiatáu i laswellt mwy blodeuog ddatblygu) ac mae hefyd yn nodi y rhyngberthynas rhwng trefn 'torri a chasglu' y Sir o dorri gwair ar gyfer cynnal glaswelltiroedd (e.e. ymylon ffyrdd), sy'n arf rheoli allweddol wrth gynnal amrywiaeth blodau, a chynhyrchu biomas ar gyfer cynhyrchu ynni. Gan gyfeirio'n benodol at ddalgylch afon Wysg, mae'r Cynllun Gweithredu yn nodi'n fras amrywiaeth rhywogaethau glaswelltir uchel ar hyd rhannau o orlifdir Wysg ac ardaloedd trefol, gyda llai o amrywiaeth yn yr ucheldiroedd ac yn yr ardaloedd amaethyddol dwys. Mae yna hefyd drawslluniau cerdded gwenyn ym Mrynbuga ar hyn o bryd.

1 - CNC (2015) NLCA Canol Sir Fynwy (NLCA 31)

2 - TACP (2015). Cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn ne-ddwyrain Cymru. Adroddiad i Gyngor Sir Fynwy ar ran Cyngor Sir Fynwy a Chynghorau Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen Rhagfyr 2015. TACP UK Ltd.

Gwasanaethau Darparu

Mae gwasanaethau darparu yn ymwneud â chyflenwi nwyddau fel dŵr croyw, bwyd a thanwydd.

Argaeledd dŵr: Mae ardal Wysg yn ymestyn y tu allan i'r sir o Bannau Brycheiniog yn y gogledd i dir amaethyddol isel yn y de. Mae'n cynnwys Afon Wysg a'i llednentydd. Mae Afon Wysg tua 121km o hyd a chyfanswm maint y dalgylch yn 1,169km², gyda thua 30% o'r dalgylch yn dod o fewn Sir Fynwy. Mae'r hinsawdd yn fwyn ac yn wlyb, gan dderbyn glawiad cyfartalog blynyddol o 1,700mm yn yr ucheldiroedd a 1,100mm ar yr iseldiroedd (o gymharu â 1,310mm ar gyfer Cymru gyfan). Mae'r blaenddyfroedd a rhai o'i llednentydd yn cael eu haddasu gan argaeau i greu cronfeydd dŵr Wysg, Crai, Talybont a Grwyne Fawr. Yn Aberhonddu mae rhywfaint o lif yr afon yn cael ei ddargyfeirio i fwydo Camlas Mynwy ac Aberhonddu ac mae dŵr o waelod Afon Wysg yn cael ei bwmpio i gronfa storio dŵr Llandegfedd¹.

Darpariaeth bwyd: Mae llawer o rannau canol a deheuol Sir Fynwy yn cael eu defnyddio ar gyfer pori defaid a ffermio llaeth, gyda rhai ardaloedd llai o ffermio â'r ar y gorlifdir ffrwythlon lle mae draeniad da yn caniatáu. Mae nifer fach o berllannau traddodiadol yn bresennol. Yng ngogledd orllewin y sir, mae tir uwch, y mae llawer ohono'n dir comin, yn tueddu i fod yn dir pori gan ddefaid, gyda phorfa ddefaid a llaeth amgaeedig ar raddfa fach ar y llethrau isaf a'r dyffrynnoedd. Mae rhai ardaloedd lleol o dir fferm wedi cael eu troi drosodd i ddefnyddiau eraill, gan gynnwys arallgyfeirio gweithgareddau busnes fel cynhyrchu ynni solar neu wynt. Gall y ffactorau arallgyfeirio hyn ddylanwadu ar gynhyrchiant ac, yn bwysig, sut y caiff parseli tir ar wahân eu rheoli mewn tirwedd sy'n gofyn am ddull cydlynol, er enghraifft, at ddraenio tir. Mae'r Fenni yn cynnal marchnad da byw.

Tanwydd a ffibr: Mewn rhai rhannau o'r sir, mae potensial cyfyngedig ar gyfer cynhyrchu rhywfaint o fiomas o dociau helyg, yn enwedig ar hyd prif gyrsgiau afonydd ac o fewn y gorlifdiroedd. Gall cymeriad coediog Sir Fynwy

yn gyffredinol hefyd ddarparu cyfleoedd ar gyfer cynhyrchu tanwydd pren fel sgil-gynnyrch diwydiant coedwigaeth arall. Fodd bynnag, gallai cyfaint y biomas y gellid ei gynaeafu'n realistig gyfyngu ar faint unrhyw orsaf bŵer cysylltiedig. Fel dewis arall, gallai'r biomas ffurfio un ffrwd o gyflenwad i waith sy'n bodoli eisoes, ond byddai angen ystyried gwerth hyn mewn perthynas â'r costau ynni mewnol sy'n gysylltiedig â chludiant. Mae ffynonellau eraill o gynhyrchu ynni adnewyddadwy yn Sir Fynwy yn cynnwys tyrbinau gwynt ac araeau solar (e.e. datblygiad fferm solar yn Llanfawr yn Nyffryn Wysg). Fodd bynnag, mae'r ddwy ffynhonnell pŵer hyn yn arwain at ystyriaethau eraill sy'n cynnwys cymryd tir, rheoli draenio ac effeithiau gweledol sy'n gysylltiedig â chyflwyno strwythurau amlwg i'r dirwedd.

y Cynllun Cymunedol Ynni Adnewyddadwy (RECS)² astudiaeth ddichonoldeb yn 2017 i ystyried y rhyngberthynas rhwng cynhyrchu ynni 'gwydd' ar raddfa fach a rheoli gorlifdir naturiol i reoli llifogydd dŵr wyneb. Mae'r astudiaeth ddichonoldeb wedi'i chynnal o amgylch Trefynwy, ond bwriedir i'w chanfyddiadau allweddol fod yn berthnasol ledled y sir. Nodau'r prosiect oedd:

- Nodi erwau sy'n addas ar gyfer plannu coetir sydd, gyda rheolaeth gynaliadwy yn darparu tanwydd ar gyfer cynlluniau gwresogi cymunedol, y cyfraniad y byddai'r plannu hwn yn ei wneud i leihau dŵr ffo wyneb, unrhyw reolaeth tir a fyddai'n helpu i leihau dŵr ffo wyneb yn ychwanegol;
- Rhoi cyngor ar y cyfraniad at leihau dŵr ffo wyneb o berllannau cymunedol; a,
- Nodi cyrsiau dŵr addas ar gyfer gosod cynlluniau dŵr micro gyda'r budd uniongyrchol o ddarparu pŵer at ddefnydd y gymuned leol.

Mae'r Astudiaeth Dichonoldeb hefyd wedi creu 'Cyfrifiannell Effeithiolrwydd' RECS, sy'n amcangyfrif y gostyngiad mewn dŵr ffo a fflachioldeb digwyddiad dŵr ffo a allai ddeillio o weithred neu ymyriad penodol, yn seiliedig ar gyfres o ddata safle-benodol.

1 - Asiantaeth yr Amgylchedd (Rhagfyr 2015). Rhan 1: Cynllun Rheoli Basn Afon Ardal Basn Afon Hafren. Ar ran Defra, Llywodraeth Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru ac Asiantaeth yr Amgylchedd.

2 - <https://businesswales.gov.wales/walesruralnetwork/local-action-groups-and-projects/projects/recs-renewable-energy-community-schemes>

Gwasanaethau Rheoleiddio

Mae gwasanaethau rheoleiddio yn cynnal systemau naturiol sy'n cynnwys ansawdd dŵr, llifogydd, erydiad pridd a phrosesau arfordirol.

Rheoleiddio hinsawdd: Rhagwelir y bydd newid yn yr hinsawdd yn effeithio ar swm a dosbarthiad y glawiad; mae hyn yn cael effaith ar lif a lefelau dŵr, sychder a llifogydd. Dangosodd gwaith a wnaed yn 2002 y gallai llif afonydd yn y gaeaf godi 10-15% erbyn 2050 ond yn yr haf a dechrau'r hydref gallai ostwng dros 50% a chymaint ag 80% mewn rhai mannau. O ganlyniad, gall sychder a llifogydd ddod yn fwy cyffredin. Gall newid yn yr hinsawdd effeithio ar ail-lenwi dŵr daear. Erbyn 2025 mae'n debygol y bydd llai o ddŵr daear yn cael ei ail-lenwi, gan arwain at lai o dywydd sych yn llif yr afon a gostyngiad cyffredinol mewn lefelau dŵr daear. Gall hyn gael effaith ar lif sylfaen i afonydd a gwlyptiroedd mewn cyfnodau sych ac effeithio ar gyflenwadau dŵr domestig ac amaethyddol bach. Mae tystiolaeth bellach wedi nodi risgiau i ddyfrhaenau a chynefinoedd yn sgil ymwthiad dŵr halen.

Rheoleiddio ansawdd dŵr: Defnyddir tir yn bennaf ar gyfer amaethyddiaeth, gyda ffermio defaid yn yr ucheldiroedd gogleddol a gorllewinol, a ffermio cig eidion, llaeth, cymysg a thir â'r iseldiroedd y de a'r dwyrain. O ganlyniad, mae llygredd o ffynonellau gwledig yn cael ei ystyried yn fygythiad mawr i ansawdd ecolegol yr amgylchedd dŵr. Mae rhywfaint o ddiwydiant cyfyngedig yn y prif drefi. Mae llygredd o garthffosiaeth a dŵr ffo wedi'i halogi yn bwysau yn yr ardaloedd trefol. Mae Cynllun Rheoli Basn Afon Hafren 2022¹ yn nodi ystod o ffactorau sy'n niweidiol i ansawdd dŵr yn yr Ardal Basn Afon, megis gor-dynnu, mewnbynnau cemegol, plastigion, llygredd o amaethyddiaeth ac ardaloedd gwledig, llygredd o drefi, dinasoedd a thrafnidiaeth, addasiadau ffisegol, a rhywogaethau anfrodorol ymledol (e.e. gall canclwm Japan gynyddu erydiad glan yr afon a gall leihau cynhwysedd sianeli afonydd, gan arwain o bosibl at fwy o lifogydd).

1 - <https://www.gov.uk/government/publications/severn-river-basin-management-plan-summary-and-cross-border-catchments-england-and-wales/severn-river-basin-management-plan-crynodeb-a-dalgylchoedd-trawsffiniol-lloegr-a-chymru>

2 - <https://naturalresources.wales/media/3214/usk-management-catchment.pdf>

Mae mesurau lleol² yn cynnwys gweithredu newidiadau i gyfundrefnau a strwythurau draenio tir i adfer lefelau dŵr, dileu neu addasu rhwystrau i lwybrau pysgod, lleihau effeithiau llifau a dyniadau wedi'u rheoleiddio ac adfer cyfundrefnau llif mwy naturiol, dileu a/neu reoli rhywogaethau anfrodorol ymledol gan gynnwys arferion da bioddiogelwch, megis "CHECKCLEAN-DRY" a Be Plant Wise; a rhoi mesurau ar waith fel rheolaeth gywir ar slyri, silwair, olew tanwydd, a chemegau amaethyddol; gwahanu dŵr glân a budr; cynllunio rheoli maetholion; lleiniau clustogi a ffensys glannau afon; cnydau gorchudd a rheoli pridd.

Rheoleiddio dŵr (llifogydd): Mae rhan uchaf dalgylch afon Wysg, i mewn i'r Bannau Brycheiniog, yn dangos trefn lif gyda dŵr ffo cyflym o law, a achosir gan y dyffrynnoedd cul ag ochrau serth a phriddoedd tenau gyda chreigiau anhydraid yn bennaf oddi tanynt; gan arwain at orlifdroedd cyrhaeddiad is yn cael eu boddi yn ystod cyfnodau o law trwm (gweler **Diagram D2.3**). Mae rhan isaf Wysg yn tueddu i fod yn llai ymatebol i law oherwydd y dalgylch mwy a thirwedd yr iseldir. Mae amcanion i leihau llifogydd a nodir yng Nghynllun Rheoli Perygl Llifogydd Sir Fynwy sy'n ymwneud â dalgylch afon Wysg, yn cynnwys:

- Cynllunio Datblygu Cynaliadwy a Strategol sy'n ei gwneud yn ofynnol i gynigion ddangos y gellir eu hamddiffyn rhag llifogydd yn hytrach na'u gwaethgu;
- Gwell priddoedd, llai o olchi pridd oddi ar y tir a mwy o athreiddedd pridd.
- Strategaeth Beicio Dŵr i hwyluso datblygiad cynaliadwy;
- Y disgwyliad y bydd datblygiad yn y dyfodol yn ymgorffori Systemau Draenio Trefol Cynaliadwy (SDCau) yn eu dyluniad i leihau dŵr ffo wyneb a lleihau ei gyfraniad at berygl llifogydd mewn mannau eraill;
- Annog arferion rheoli tir cynaliadwy i leihau dŵr ffo a halogiad dŵr wyneb, yn ogystal â mabwysiadu cynlluniau rheoli pridd i leihau dŵr ffo a gwella athreiddedd pridd;

- Adfer safle sy'n canolbwyntio ar atebion peirianyddol meddal yn hytrach na chaled i greu amgylcheddau lled-naturiol;
- Gwelliannau amgylcheddol a mentrau creu cynefinoedd.

Rheoleiddio erydiad ac ansawdd pridd: Mae priddoedd tir amaethyddol o'r ansawdd gorau a mwyaf cynhyrchiol yn adnodd prin a therfynol yng Nghymru; yn cyfrif am lai na 7% o arwynebedd tir. Mae ansawdd y pridd wedi dirywio ar draws yr holl gynefinoedd ar wahân i goetiroedd lle bu rhywfaint o welliant. Nid yw difrifoldeb a graddau gofodol erydiad pridd wedi'u mesur yn uniongyrchol yng Nghymru. Credir bod cywasgiad pridd difrifol yn effeithio ar tua 10-15% o gaeau glaswelltir yng Nghymru a Lloegr a 50-60% mewn cyflwr cymedrol. Nid oes unrhyw ddata yn bodoli ar gywasgu glaswelltir a thir â'r ledled Cymru yn benodol. Mae crynodiadau carbon uwchbridd yn sefydlog ar y cyfan ac mae adferiad parhaus o asideiddio pridd. Er y gwelwyd gostyngiad sylweddol yn lefelau ffosfforws pridd ar gyfer Tir wedi'i Wella, mae'n parhau i fod yn uwch na'r lefelau optimwm mewn llawer o gaeau amaethyddol (44%). Nid yw niferoedd infertebratau pridd (mesoffawna) yn dangos unrhyw duedd gyffredinol. Ychydig iawn o ddirywiad, os o gwbl, a fu mewn lefelau uwch o halogion pridd o ddiwydiant a thrafnidiaeth. Mae Adroddiad Tystiolaeth 2022 Asesiad Risg Newid yn yr Hinsawdd y DU¹ wedi nodi risgiau i briddoedd yn sgil mwy o sychder a gwlybanaeth tymhorol. Mae risgiau sy'n gysylltiedig â newid yn yr hinsawdd yn bygwth y gwasanaethau niferus y mae priddoedd yn eu darparu, yn enwedig y rhai sy'n ymwneud â biota pridd, deunydd organig pridd, ac erydiad a chywasgiad pridd.

Gwasanaethau Diwylliannol

Mae gwasanaethau diwylliannol yn darparu buddion uniongyrchol, anfaterol, i'r gymdeithas ddynol, gan fynd i'r afael ag ystod o anghenion cymdeithasol a diwylliannol sy'n cwrdd ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth, ymdeimlad o hanes, llonyddwch a hamdden.

Naws am le ac ysbrydoliaeth: Mae dalgylch afon Wysg, wrth iddo ymdroelli rhwng odre'r Bannau Brycheiniog a Chasnewydd ac aber yr Afon Hafren, yn mynd trwy gefn gwlad bryniog coediog sy'n cynnwys tir amaeth bugeiliol yn bennaf ac aneddiadau pentrefol bach. Yn gyffredinol, mae'r rhan hon o Sir Fynwy yn weddol dawel, gydag ardaloedd mawr wedi'u categorio yn asesiad ardaloedd tawel 2009 fel rhai 'heb eu haflonyddu' (cefn gwlad fel arfer yn rhydd o unrhyw aflonyddwch sylweddol yn ystod y dydd). Yr unig aneddiadau mawr yn y parth hwn yw trefi'r Fenni a Brynbuga, gyda'u cysylltiadau hanesyddol a diwylliannol cyfoethog.

Ymdeimlad o hanes: Mae gan yr ardal fawr hon ddosbarthiad amrywiol o safleoedd archeolegol a henebion yn dyddio'n ôl i'r cyfnod cynhanesyddol. Mae bryngaerau o Oes yr Haearn sydd wedi'u lleoli'n strategol ar gopaon y copaon yn edrych dros ddyffryn Wysg ac yn pwysleisio'r dopograffeg. Arweiniodd cyfoeth y tir amaethyddol at 'drefedigaethu' olynol gan ddilyniant o gymdeithasau Rhufeinig, Cristnogol Cynnar, Normanaidd ac Arglwyddiaeth y Mers. Mae'r ardal yn gyfoeth o gestyll canoloesol a maenoriau caerog ac eglwysi Canoloesol gyda chroesau carreg nodedig.²

Hamdden: Mae dalgylch Wysg yn Sir Fynwy yn cynnig cyfleoedd i gerdded a beicio. Mae Afon Wysg a'i llednentydd yn enwog am eu pysgota. Mae'r rhan hon o'r Sir hefyd yn cynnig llawer o safleoedd hanesyddol a threfi i ymweld â nhw. Mae cronfa ddŵr Llandegfedd yn cynnig amrywiaeth o chwaraeon dŵr a gweithgareddau awyr agored gan gynnwys canŵio, hwylio a hwylyfyrddio, yn ogystal â chyfleoedd i bysgota, cerdded a gwylio adar. Cynhelir gŵyl gerddoriaeth Rhaglan yn flynyddol.

¹ - Asesiad Risg Newid Hinsawdd Llywodraeth EM y DU 2022 <https://www.gov.uk/government/publications/uk-climate-change-risk-assessment-2022>

² - CNC (2015) NLCA Canol Sir Fynwy (NLCA 31)

Parth D: Canol Sir Fynwy - Gogledd

Gwasanaethau Cefnogi

Gwasanaethau ategol yw'r rhai sy'n hanfodol i weithrediad ecosystemau ac sy'n gyfrifol yn anuniongyrchol am bob gwasanaeth arall. Mae hyn yn cynnwys y berthynas rhwng daeareg waelodol a chymeriad pridd, ffurfiant pridd a phrosesau twf planhigion, gan gynnwys peillio.

Daeareg a chymeriad pridd: Mae dyffrynnoedd wedi'u halinio â ffawtiau a dyddodion rhewlifol yn achosi'r dyddodion llifwaddodol ffrwythlon sy'n allweddol i ffyniant yr ardal wledig, amaethyddol hon. Mae daeareg waelodol yr ardal hon yn bennaf yn cynnwys cerrig llaid argillaceous Silwraidd a sialau wedi'u hamgylchynu gan Hen Dywodfaen Coch o'r cyfnod Defonaidd Isaf cynharach (gweler **Diagram D2.2**). Plygwyd y creigiau hyn yn ddiweddarach yn ystod y cyfnod Carbonifferaidd, ac wedi hynny roedd llawer o ffawtiau arnynt fel, er enghraifft, ar hyd ymyl ogleddol yr ardal, lle mae cwrs dyffryn Mynwy rhwng Alltynys a Mynwy Cap yn cael ei reoli'n gryf gan Gastell Nedd sy'n taro'r dwyrain i'r gogledd-ddwyrain. Aflonyddwch, parth ffawt mawr sydd fwy na thebyg yn gorwedd uwchben hollt mawr mewn creigiau islawr yn ddwfn islaw¹.

Ffuriant pridd: Mae daeareg wedi cynhyrchu priddoedd priddgleiog a thywodlyd wedi'u draenio'n dda yn bennaf, wedi'u hamgylchynu gan briddoedd llaid mân dros y sialau, silt a thywodfeini.

Peillio: gan bryfed hefyd yn darparu gwasanaeth ategol ar gyfer cynhyrchu cynradd i gefnogi cynhyrchu amaethyddol a chadwraeth natur. Fodd bynnag, mae canlyniadau difrifol gostyngiadau sylweddol ym mhoblogaethau pryfed peillio, a ystyrir yn bennaf o ganlyniad i golli cynefin llawn blodau, darnio cynefinoedd a'r defnydd o bladdwyr penodol, wedi'u cydnabod yn Strategaeth Genedlaethol y llywodraeth ar gyfer Peillwyr² a chreu mentrau o'r fath. fel

B-Lines³ i hyrwyddo creu cynefinoedd ar raddfa tirwedd i geisio gwrthdroi'r dirywiad mewn pryfed peillio.

O ran Sir Fynwy yn ei chyfanrwydd, mae'r cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn Ne-ddwyrain Cymru⁴ yn nodi'r ardaloedd hynny lle mae peillwyr yn cyfrannu'n uniongyrchol at gefnogi bywyd dynol a bwyd, yn enwedig lle mae galw mawr mewn ardaloedd trefol am bryfed peillio am ffrwythau a llysiau mewn gerddi. a rhandiroedd. Mae'r cynllun gweithredu hefyd yn nodi mai dim ond canran gymharol fach o dir â'r sy'n cynnwys cnydau fel rêp had olew sydd angen peillwyr, ac mae hyn wedi'i grynhoi yn ardaloedd â'r iseldir Sir Fynwy. Mae gan feysydd eraill megis, er enghraifft, gwarchodfeydd natur, ofynion anuniongyrchol ar gyfer pryfed peillio.

Mae'r Cynllun Gweithredu yn darparu fframwaith ar gyfer nodi ardaloedd a mathau priodol o dir lle gellid cyflawni ymyriadau i gefnogi pryfed peillio, ac mae'n darparu amrywiaeth o argymhellion a chanlyniadau dymunol ar gyfer mesur llwyddiant. O ran mesurau llwyddiant bras, mae'r Cynllun Gweithredu yn adrodd cyfradd llwyddiant o tua 90% ar gyfer defnyddio cribell felen fel modd o leihau cryfder tyfiant glaswellt (a thrwy hynny ganiatáu i laswellt mwy blodeuog ddatblygu) ac mae hefyd yn nodi y rhyngberthynas rhwng trefn 'torri a chasglu' y Sir o dorri gwair ar gyfer cynnal glaswelltiroedd (e.e. ymylon ffyrdd), sy'n arf rheoli allweddol wrth gynnal amrywiaeth blodau, a chynhyrchu biomas ar gyfer cynhyrchu ynni.

1 - CNC (2015) NLCA Canol Sir Fynwy (NLCA 31)

2 - Defra (Tachwedd 2014). Y Strategaeth Peillwyr Genedlaethol: ar gyfer gwenyn a phryfed peillio eraill yn Lloegr.

3 - <https://www.buglife.org.uk/our-work/b-lines/b-lines-wales/>

4 - TACP (2015). Cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn ne-ddwyrain Cymru. Adroddiad i Gyngor Sir Fynwy ar ran Cyngor Sir Fynwy a Chynghorau Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen Rhagfyr 2015. TACP UK Ltd

Gwasanaethau Darparu

Mae gwasanaethau darparu yn ymwneud â chyflenwi nwyddau fel dŵr croyw, bwyd a thanwydd.

Argaeledd dŵr: Mae dalgylch Afon Gwy yn cynnwys Afon Gwy a nifer o lednentydd sylweddol, gan gynnwys Mynwy sy'n rhedeg ar hyd ffin ogleddol y sir. Afon Gwy yw chweched afon fwyaf y DU, gyda chyfanswm dalgylch o 4,171 km² yn rhychwantu Cymru a Lloegr; mae tua 10% o'r dalgylch yn dod o fewn Sir Fynwy. Mae'r afon yn lanwol am tua 23 km (14 milltir) o derfyn y llanw ar Bont Bigsweir i Gas-gwent lle mae'n llifo i Aber Afon Hafren. Mae'r glawiad cyfartalog blyneddol ar draws yr ardal yn amrywio rhwng 2,200 mm yn y blaenddyfroedd mynyddig (y tu allan i Sir Fynwy), i 700 mm yn y dalgylch is. Mae gan ddalgylch Afon Gwy isaf, gan gynnwys Sir Fynwy, ddaear ychydig yn athraidd gyda dŵr daear yn cyfrannu at lif yr afon. Gelwir Afon Gwy yn 'afon reoledig'. Mae dŵr yn cael ei ryddhau o Gronfeydd Dŵr Cwm Elan yng Nghanolbarth Cymru i gynnal cyflenwad dŵr cyhoeddus a thynnu dŵr arall yn rhannau isaf Afon Gwy, pan fydd llifoedd yn disgyn o dan drothwy penodol.

Darpariaeth bwyd: Mae llawer o rannau canol a deheuol Sir Fynwy yn cael eu defnyddio ar gyfer pori defaid a ffermio llaeth, gyda rhai ardaloedd llai o ffermio â'r ar y gorlifdir ffrwythlon lle mae draeniad da yn caniatáu. Mae nifer fach o berllannau traddodiadol yn bresennol. Yng ngogledd orllewin y sir, mae tir uwch, y mae llawer ohono'n dir comin, yn tueddu i fod yn dir pori gan ddefaid, gyda phorfa ddefaid a llaeth amgaeedig ar raddfa fach ar y llethrau isaf a'r dyffrynnoedd. Mae rhai ardaloedd lleol o dir fferm wedi cael eu troi drosodd i ddefnyddiau eraill, gan gynnwys arallgyfeirio gweithgareddau busnes fel cynhyrchu ynni solar neu wynt. Gall y ffactorau arallgyfeirio hyn ddylanwadu ar gynhyrchiant ac, yn bwysig, sut y caiff parseli tir ar wahân eu rheoli mewn tirwedd sy'n gofyn am ddull cydlynol, er enghraifft, at ddraenio tir.

Tanwydd a ffibr: Mewn rhai rhannau o'r sir, mae potensial cyfyngedig ar gyfer cynhyrchu rhywfaint o fïomas o dociau helyg, yn enwedig ar hyd prif gysiau afonydd ac o fewn y gorlifdiroedd. Gall cymeriad coediog Sir Fynwy yn gyffredinol hefyd ddarparu cyfleoedd ar gyfer cynhyrchu tanwydd pren fel

sgil-gynnyrch diwydiant coedwigaeth arall. Fodd bynnag, gallai cyfaint y biomas y gellid ei gynaeafu'n realistig gyfyngu ar faint unrhyw orsaf bŵer cysylltiedig. Fel dewis arall, gallai'r biomas ffurfio un ffrwd o gyflenwad i waith sy'n bodoli eisoes, ond byddai angen ystyried gwerth hyn mewn perthynas â'r costau ynni mewnlol sy'n gysylltiedig â chludiant. Mae ffynonellau eraill o gynhyrchu ynni adnewyddadwy yn Sir Fynwy yn cynnwys tyrbinau gwynt ac araeau solar. Fodd bynnag, mae'r ddwy ffynhonnell pŵer hyn yn arwain at ystyriaethau eraill sy'n cynnwys cymryd tir, rheoli draenio ac effeithiau gweledol sy'n gysylltiedig â chyflwyno strwythurau amlwg i'r dirwedd.

y Cynllun Cymunedol Ynni Adnewyddadwy (RECS)¹ astudiaeth ddichonoldeb yn 2017 i ystyried y rhyngberthynas rhwng cynhyrchu ynni 'gwyrdd' ar raddfa fach a rheoli gorlifdir naturiol i reoli llifogydd dŵr wyneb. Mae'r astudiaeth ddichonoldeb wedi'i chynnal o amgylch Trefynwy, ond bwriedir i'w chanfyddiadau allweddol fod yn berthnasol ledled y sir. Nodau'r prosiect oedd:

- Nodi erwau sy'n addas ar gyfer plannu coetir sydd, gyda rheolaeth gynaliadwy yn darparu tanwydd ar gyfer cynlluniau gwresogi cymunedol, y cyfraniad y byddai'r plannu hwn yn ei wneud i leihau dŵr ffo wyneb, unrhyw reolaeth tir a fyddai'n helpu i leihau dŵr ffo wyneb yn ychwanegol;
- Rhoi cyngor ar y cyfraniad at leihau dŵr ffo wyneb o berllannau cymunedol; a,
- Nodi cysiau dŵr addas ar gyfer gosod cynlluniau dŵr micro gyda'r budd uniongyrchol o ddarparu pŵer at ddefnydd y gymuned leol.

Mae'r Astudiaeth Dichonoldeb hefyd wedi creu 'Cyfrifiannell Effeithiolrwydd' RECS, sy'n amcangyfrif y gostyngiad mewn dŵr ffo a digwyddiad dŵr ffo a allai ddeillio o weithred neu ymyriad penodol, yn seiliedig ar gyfres o ddata safle-benodol.

1 - <https://businesswales.gov.wales/walesruralnetwork/local-action-groups-and-projects/projects/recs-renewable-energy-community-schemes>

Gwasanaethau Rheoleiddio

Mae gwasanaethau rheoleiddio yn cynnal systemau naturiol sy'n cynnwys ansawdd dŵr, llifogydd, erydiad pridd a phrosesau arfordirol.

Rheoleiddio hinsawdd: Rhagwelir y bydd newid yn yr hinsawdd yn effeithio ar swm a dosbarthiad y glawiad; mae hyn yn cael effaith ar lif a lefelau dŵr, sychder a llifogydd. Dangosodd gwaith a wnaed yn 2002 y gallai llif afonydd yn y gaeaf godi 10-15% erbyn 2050 ond yn yr haf a dechrau'r hydref gallai ostwng dros 50% a chymaint ag 80% mewn rhai mannau. O ganlyniad, gall sychder a llifogydd ddod yn fwy cyffredin. Gall newid yn yr hinsawdd effeithio ar ail-lenwi dŵr daear. Erbyn 2025 mae'n debygol y bydd llai o ddŵr daear yn cael ei ail-lenwi, gan arwain at lai o dywydd sych yn llif yr afon a gostyngiad cyffredinol mewn lefelau dŵr daear. Gall hyn gael effaith ar lif sylfaen i afonydd a gwyptiroedd mewn cyfnodau sych ac effeithio ar gyflenwadau dŵr domestig ac amaethyddol bach. Mae tystiolaeth bellach wedi nodi risgiau i ddyfrhaenau a chynefinoedd yn sgil ymwthiad dŵr halen¹.

Rheoleiddio ansawdd dŵr: Mae Cynllun Rheoli Basn Afon Hafren 2022² yn nodi ystod o ffactorau sy'n niweidiol i ansawdd dŵr yn yr Ardal Basn Afon, megis gor-dynnu, mewnbynnau cemegol, plastigion, llygredd o amaethyddiaeth ac ardaloedd gwledig, llygredd o drefi, dinasoedd a thrafnidiaeth, addasiadau ffisegol, a rhywogaethau anfrodorol ymledol (e.e. gall canclwm Japan gynyddu erydiad glan yr afon a gall leihau cynhwysedd sianeli afonydd, gan arwain o bosibl at fwy o lifogydd). Mae heriau'n debygol o ddeillio o natur wledig y cefndeuddwr lle mae amaethyddiaeth yn tra-arglwyddiaethu gyda ffermydd â, llaeth a defaid ar briddoedd siltiog tywodlyd yn gyffredinol sy'n dueddol o erydu, yn enwedig o fewn ei rannau uchaf.

Mae amrywiaeth o fentrau rheoli wedi'u nodi i gynnal a gwella ansawdd dŵr, gan gynnwys:

- Defnyddio lleiniau clustogi i reoli a rheoleiddio dyddodi silt i gyrsiau dŵr a rheoli erydiad;
- Gwelliannau i driniaeth dŵr a chyfyngiadau ar echdynnu dŵr daear;
- Cynydd mewn cronfeydd storio dros y gaeaf;
- Defnyddio SDCau a chlustogfeydd afonydd i leihau llifogydd, pridd a cholli maetholion;
- Darparu cynefinoedd fel lleiniau rhagod, llwybrau pysgod, gwelliannau i gyflwr glannau afonydd;
- Gwelliannau mewn ansawdd dŵr i gefnogi hamdden a thwristiaeth;
- Gostyngiad yn y defnydd o wrtaith i ddim mwy nag sydd ei angen, i amddiffyn dyfrhaenau dŵr daear.

Rheoleiddio dŵr (llifogydd): Mae gan ddalgylch Afon Gwy amrywiaeth eang o faterion llifogydd afonol yn amrywio o gyfnodau estynedig o lefelau uchel yn Nyffryn Afon Gwy sy'n effeithio ar lawer o gymunedau, llifogydd o lednentydd Afon Gwy, llifogydd o ddalgylchoedd sy'n ymateb yn gyflym a llifogydd llanw o Aber Afon Hafren (gweler **Diagram D2.3**). Yn ogystal, mae newid hinsawdd yn debygol o gynyddu'r pwysau ar leoliadau presennol lle ceir llifogydd dŵr wyneb/carthffosydd. Daw'r bygythiad mwyaf i'r dalgylch isaf o gynnydd yn lefel y môr a allai gynyddu'r perygl llifogydd yn sylweddol yng Nghas-gwent a'r ardaloedd isel o amgylch. Mae Amcanion Amgylcheddol ar gyfer rheoli perygl llifogydd yn cynnwys:

- Adfer storfa naturiol gynaliadwy o ddŵr llifogydd yn yr ardal i fyny'r afon, er mwyn gwrthbwysu'r perygl cynyddol o lifogydd oherwydd tueddiadau gan gynnwys newid yn yr hinsawdd;
- Gwella'r amgylchedd dŵr trwy weithgareddau rheoli perygl llifogydd;
- Gwella hydromorffoleg afonydd;
- Lleihau effeithiau llifogydd ar safleoedd dynodedig neu ardaloedd o ddiddordeb amgylcheddol; a,
- Creu cynefinoedd trwy weithgareddau rheoli perygl llifogydd.

1 - Yr Adroddiad ar Gyflwr Adnoddau Naturiol (SoNaRR): Asesiad o Reolaeth Gynaliadwy ar Adnoddau Naturiol. Adroddiad Technegol. Cyfoeth Naturiol Cymru.

2 - <https://www.gov.uk/government/publications/severn-river-basin-management-plan-summary-and-cross-border-catchments-england-and-wales/severn-river-basin-management-plan-crynodeb-a-dalgylchoedd-trawsffiniol-lloegr-a-chymru>

I Rheoleiddio erydiad ac ansawdd pridd: Mae priddoedd tir amaethyddol o'r ansawdd gorau a mwyaf cynhyrchiol yn adnodd prin a therfynol yng Nghymru; yn cyfrif am lai na 7% o arwynebedd tir. Mae ansawdd y pridd wedi dirywio ar draws yr holl gynefinoedd ar wahân i goetiroedd lle bu rhywfaint o welliant. Nid yw difrifoldeb a graddau gofodol erydiad pridd wedi'u mesur yn uniongyrchol yng Nghymru. Credir bod cywasgiad pridd difrifol yn effeithio ar tua 10-15% o gaeau glaswelltir yng Nghymru a Lloegr a 50-60% mewn cyflwr cymedrol. Nid oes unrhyw ddata yn bodoli ar gywasgu glaswelltir a thir â'r ledled Cymru yn benodol. Mae crynodiadau carbon uwchbridd yn sefydlog ar y cyfan ac mae adferiad parhaus o asideiddio pridd. Er y gwelwyd gostyngiad sylweddol yn lefelau ffosfforws pridd ar gyfer Tir wedi'i Wella, mae'n parhau i fod yn uwch na'r lefelau optimwm mewn llawer o gaeau amaethyddol (44%). Nid yw niiferoedd infertebratau pridd (mesoffawna) yn dangos unrhyw duedd gyffredinol. Ychydig iawn o ddirywiad, os o gwbl, a fu mewn lefelau uwch o halogion pridd o ddiwydiant a thrafnidiaeth.

Mae Adroddiad Tystiolaeth 2022 Asesiad Risg Newid yn yr Hinsawdd y DU¹ wedi nodi risgiau i briddoedd yn sgil mwy o sychder a gwylybaniaeth tymhorol. Mae risgiau sy'n gysylltiedig â newid yn yr hinsawdd yn bygwth y gwasanaethau niferus y mae priddoedd yn eu darparu, yn enwedig y rhai sy'n ymwneud â biota pridd, deunydd organig pridd, ac erydiad a chywasgiad pridd.

Rheoleiddio prosesau arfordirol: Rhoddir sylw i'r rôl y mae Afon Gwy yn ei chwarae wrth reoleiddio prosesau arfordirol mewn perthynas â Gwastadeddau Gwent.

Gwasanaethau Diwylliannol

Mae gwasanaethau diwylliannol yn darparu buddion uniongyrchol, anafaterol, i'r gymdeithas ddynol, gan fynd i'r afael ag ystod o anghenion cymdeithasol a diwylliannol sy'n cwrpasu ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth, ymdeimlad o hanes, llonyddwch a hamdden.

Naws am le ac ysbrydoliaeth: Mae dalgylch Gwy, wrth iddo ymdroelli rhwng odre Bannau Brycheiniog ac AHNE Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy, yn mynd trwy gefn gwlad bryniog coediog sy'n cynnwys tir amaeth bugeiliol yn bennaf ac aneddiadau pentrefol bach. Yn gyffredinol, mae'r rhan hon o Sir Fynwy yn weddol dawel, gydag ardaloedd mawr wedi'u categorioedd yn asesiad ardaloedd tawel 2009 fel rhai 'heb eu haflonyddu' (cefn gwlad fel arfer yn rhydd o unrhyw aflonyddwch sylweddol yn ystod y dydd).

Ymdeimlad o hanes: Mae gan yr ardal fawr hon ddosbarthiad amrywiol o safleoedd archeolegol a henebion yn dyddio'n ôl i'r cyfnod cynhanesyddol. Mae bryngaerau o'r Oes Haearn wedi'u lleoli'n strategol ar gopaon y copaon yn edrych dros ddyffryn Gwy ac yn pwysleisio'r dopograffeg. Arweiniodd cyfoeth y tir amaethyddol at 'drefedigaethu' olynol gan ddilyniant o gymdeithasau Rhufeinig, Cristnogol Cynnar, Normanaidd ac Arglwyddiaeth y Mers. Mae'r ardal yn gyfoeth o gestyll canoloesol a maenoriau caerog ac eglwysi Canoloesol gyda chroesau carreg nodedig².

Hamdden: Mae dalgylch Gwy yn Sir Fynwy yn cynnig cyfleoedd i gerdded a beicio. Mae Afon Gwy a'i llednentydd yn nodedig am eu pysgota. Mae'r rhan hon o'r Sir hefyd yn cynnig llawer o safleoedd hanesyddol i ymweld â nhw.

1 - Asesiad Risg Newid Hinsawdd Llywodraeth EM y DU 2022 <https://www.gov.uk/government/publications/uk-climate-change-risk-assessment-2022>

2 - CNC (2015) NLCA Canol Sir Fynwy (NLCA 31)

Parth E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du

Gwasanaethau Cefnogi

Gwasanaethau ategol yw'r rhai sy'n hanfodol i weithrediad ecosystemau ac sy'n gyfrifol yn anuniongyrchol am bob gwasanaeth arall. Mae hyn yn cynnwys y berthynas rhwng daeareg waelodol a chymeriad pridd, ffurfiant pridd a phrosesau twf planhigion, gan gynnwys peillio.

Daeareg a chymeriad y pridd: Hen Dywodfaen Coch Defonaidd yw'r rhannau o'r Bannau Brycheiniog sydd yn y sir yn bennaf (gweler **Diagram D2.2**). Yn gyffredinol, mae ardaloedd lleol Sir Fynwy o briddoedd o ansawdd gwael i wael iawn yn digwydd yn bennaf o fewn Bannau Brycheiniog dros y tir uwch.

Ffurio pridd: Mae amaethyddiaeth yn dibynnu ar ffurfiant pridd, maetholion, llif dŵr a pheillio. Mae'r ucheldiroedd yn chwarae rhan arwyddocaol mewn storio, ansawdd a rhyddhau dŵr, gan ddarparu amddiffyniad naturiol rhag sychder a llifogydd. Cyn belled â'u bod yn rhydd rhag effeithiau pori trwm, mae mawnogydd yr ucheldir yn storio carbon ac yn brwydro yn erbyn llygredd atmosfferig. Maent yn dal carbon atmosfferig sy'n helpu i liniaru effeithiau newid hinsawdd¹.

Peillio: gan bryfed hefyd yn darparu gwasanaeth ategol ar gyfer cynhyrchu cynradd i gefnogi cynhyrchu amaethyddol a chadwraeth natur. Fodd bynnag, mae canlyniadau difrifol gostyngiadau sylweddol ym mhoblogaethau pryfed peillio, a ystyrir yn bennaf o ganlyniad i golli cynefin llawn blodau, darnio cynefinoedd a'r defnydd o blaladdwyr penodol, wedi'u cydnabod yn Strategaeth Genedlaethol y llywodraeth ar gyfer Peillwyr² a chreu mentrau o'r fath fel B-Lines³ i hyrwyddo creu cynefinoedd ar raddfa tirwedd i geisio gwrthdroi'r dirywiad mewn pryfed peillio.

O ran Sir Fynwy yn ei chyfanrwydd, mae'r cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn Ne-ddwyrain Cymru⁴ yn nodi'r ardaloedd hynny lle mae peillwyr yn cyfrannu'n uniongyrchol at gefnogi bywyd dynol a bwyd, yn enwedig lle mae galw mawr mewn ardaloedd trefol am bryfed peillio am ffrwythau a llysiau mewn gerddi. a rhandiroedd. Mae'r cynllun gweithredu hefyd yn nodi mai dim ond canran gymharol fach o dir â'r sy'n cynnwys cnydau fel rôp had olew sydd angen peillwyr, ac mae hyn wedi'i grynhoi yn ardaloedd â'r iseldir Sir Fynwy. Mae gan feysydd eraill megis, er enghraifft, gwarchodfeydd natur, ofynion anuniongyrchol ar gyfer pryfed peillio.

Mae'r Cynllun Gweithredu yn darparu fframwaith ar gyfer nodi ardaloedd a mathau priodol o dir lle gellid cyflawni ymyriadau i gefnogi pryfed peillio, ac mae'n darparu amrywiaeth o argymhellion a chanlyniadau dymunol ar gyfer mesur llwyddiant. O ran mesurau llwyddiant bras, mae'r Cynllun Gweithredu yn adrodd cyfradd llwyddiant o tua 90% ar gyfer defnyddio cribell felen fel modd o leihau cryfder tyfiant glaswellt (a thrwy hynny ganiatáu i laswellt mwy blodeuog ddatblygu) ac mae hefyd yn nodi y rhyngberthynas rhwng trefn 'torri a chasglu' y Sir o dorri gwair ar gyfer cynnal glaswelltiroedd (e.e. ymylon ffyrdd), sy'n arf rheoli allweddol wrth gynnal amrywiaeth blodau, a chynhyrchu biomas ar gyfer cynhyrchu ynni.

1 - Cynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2023-2028

2 - Defra (Tachwedd 2014). Y Strategaeth Peillwyr Genedlaethol: ar gyfer gwenyn a phryfed peillio eraill yn Lloegr.

3 - <https://www.buglife.org.uk/our-work/b-lines/b-lines-wales/>

4 - TACP (2015). Cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn ne-ddwyrain Cymru. Adroddiad i Gyngor Sir Fynwy ar ran Cyngor Sir Fynwy a Chynghorau Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen Rhagfyr 2015. TACP UK Ltd.

Gwasanaethau Darparu

Mae gwasanaethau darparu yn ymwneud â chyflenwi nwyddau fel dŵr croyw, bwyd a thanwydd.

Argaeledd dŵr: Mae'r ucheldiroedd yn chwarae rhan arwyddocaol mewn storio dŵr, ansawdd a rhyddhau dŵr oherwydd eu bod yn ffurfio mawn ac yn storio gwlyptiroedd dŵr, gan ddarparu amddiffyniad naturiol rhag sychder a llifogydd. Mae nifer o ffynonellau dŵr yfed yn y Parc Cenedlaethol gan gynnwys cronfeydd dŵr, afonydd, ffynhonnau a thyllau turio. Daw peth o ddŵr yfed Caerdydd yn uniongyrchol o ardal Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog.

Darpariaeth bwyd: Mae llawer o rannau canol a deheuol Sir Fynwy yn cael eu defnyddio ar gyfer pori defaid a ffermio llaeth, gyda rhai ardaloedd llai o ffermio â'r y gorlifdir ffrwythlon lle mae draeniad da yn caniatáu. Mae nifer fach o berllannau traddodiadol yn bresennol. Yng ngogledd orllewin y sir, mae tir uwch, y mae llawer ohono'n dir comin, yn tueddu i fod yn dir pori gan ddefaid, gyda phorfa ddefaid a llaeth amgaeedig ar raddfa fach ar y llethrau isaf a'r dyffrynnoedd. Mae rhai ardaloedd lleol o dir fferm wedi cael eu troi drosodd i ddefnyddiau eraill, gan gynnwys arallgyfeirio gweithgareddau busnes megis cynhyrchu ynni solar neu wynt (e.e. datblygiad fferm solar yn Llancafo yn Nyffryn Wysg). Gall y ffactorau arallgyfeirio hyn ddylanwadu ar gynhyrchiant ac, yn bwysig, sut y caiff parseli tir ar wahân eu rheoli mewn tirwedd sy'n gofyn am ddull cydlynol, er enghraifft, at ddraenio tir.

Tanwydd a ffibr: Mae Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du yn cynnig amrywiaeth o dirweddau sy'n gallu darparu ffynonellau ynni glân a chynaliadwy. Mae Awdurdod y Parc Cenedlaethol yn rhoi arweiniad ar ddarparu: cynhyrchu pŵer tyrbîn gwynt yn annibynnol; pypiau gwres; systemau gwresogi tanwydd coed a biomas a systemau pŵer dŵr micro a graddfa fach. O ran cyfaint y biomas y gellid ei gynaeafu'n realistig, fodd bynnag, efallai y bydd cyfyngiadau ar faint unrhyw orsaf bŵer cysylltiedig. Fel dewis arall, gallai'r biomas ffurfio un ffrwd o gyflenwad i waith sy'n bodoli eisoes, ond byddai angen ystyried gwerth hyn mewn perthynas â'r costau ynni mewnol sy'n gysylltiedig â chludiant.

y Cynllun Cymunedol Ynni Adnewyddadwy (RECS)¹ astudiaeth ddichonoldeb yn 2017 i ystyried y rhyngberthynas rhwng cynhyrchu ynni 'gwyrdd' ar raddfa fach a rheoli gorlifdir naturiol i reoli llifogydd dŵr wyneb. Mae'r astudiaeth ddichonoldeb wedi'i chynnal o amgylch Trefynwy, ond bwriedir i'w chanfyddiadau allweddol fod yn berthnasol ledled y sir. Nodau'r prosiect oedd:

- Nodi erwau sy'n addas ar gyfer plannu coetir sydd, gyda rheolaeth gynaliadwy yn darparu tanwydd ar gyfer cynlluniau gwresogi cymunedol, y cyfraniad y byddai'r plannu hwn yn ei wneud i leihau dŵr ffo wyneb, unrhyw reolaeth tir a fyddai'n helpu i leihau dŵr ffo wyneb yn ychwanegol;
- Rhoi cyngor ar y cyfraniad at leihau dŵr ffo wyneb o berllannau cymunedol; a,
- Nodi cyrsiau dŵr addas ar gyfer gosod cynlluniau dŵr micro gyda'r budd uniongyrchol o ddarparu pŵer at ddefnydd y gymuned leol.

Mae'r Astudiaeth Dichonoldeb hefyd wedi creu 'Cyfrifiannell Effeithiolrwydd' RECS, sy'n amcangyfrif y gostyngiad mewn dŵr ffo a fflachioldeb digwyddiad dŵr ffo a allai ddeillio o weithred neu ymyriad penodol, yn seiliedig ar gyfres o ddata safle-benodol.

1 - <https://businesswales.gov.wales/walesruralnetwork/local-action-groups-and-projects/projects/recs-renewable-energy-community-schemes>

Gwasanaethau Rheoleiddio

Mae gwasanaethau rheoleiddio yn cynnal systemau naturiol sy'n cynnwys ansawdd dŵr, llifogydd, erydiad pridd a phrosesau arfordirol.

Rheoleiddio hinsawdd: Mae erydu cors fawn yn nodwedd arbennig o'r Parc Cenedlaethol gyda'r crynodiad mwyaf o'r cynefin diraddiedig hwn yng Nghymru. Mae gwrthdroi hyn yn gyfraniad pwysig at liniaru effeithiau newid hinsawdd trwy reoli tir. Mae'r ystod o ymatebion hinsoddol tebygol o'r gorllewin i'r dwyrain sy'n gofyn am ymatebion gwahanol mewn un ardal unedig yn amlygu'r rôl strategol y gall Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ei chwarae, fel baromedr o newid. Mae'r ystod o newidiadau tebygol yn cynnwys:

- Tymheredd haf ar gyfartaledd ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog: - yng ngorllewin y Parc mae cynnydd yn debygol iawn o fod rhwng 1-2oC a 5-6oC yn gynhesach; yn nwyrain y Parc mae cynnydd yn debygol iawn o fod rhwng 2-3oC a 6-7oC yn gynhesach.
- Dyddodiad cyfartalog yr haf ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog: - mae dyddodiad haf yn debygol iawn o ostwng 40-50% ac yn annhebygol iawn o gynyddu 0-10%, hy, gall Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog brofi rhwng 10% yn fwy a 50% llai o law yn ystod misoedd yr haf.
- Dyddodiad cyfartalog y gaeaf ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog: - mae cynnydd mewn dyddodiad gaeaf yn debygol iawn o fod hyd at 60-70% yn y gorllewin a 40-60% yn y dwyrain.

Heb ymyrraeth trwy reolaeth dalgylch, mae'r newidiadau dyddodiad hyn yn cynrychioli risg sylweddol i gyflenwadau dŵr i dde Cymru; mae llai o law yn yr haf a mwy yn y gaeaf yn gyfystyr â cholled net yn gyffredinol oherwydd bydd y dŵr dros ben sy'n disgyn yn ystod misoedd y gaeaf yn fwy na'r capasiti storio ac felly bydd yn rhedeg oddi ar y tir i'r afonydd, gan waethygu'r perygl o lifogydd.

Rheoleiddio ansawdd dŵr: O fewn y Parc Cenedlaethol mae ardaloedd mawr o orgors sydd wedi dirywio'n ddifrifol a rhostir gwlyb, y mae graddau'r erydiad a'r ocsidiad yn effeithio'n andwyol ar ansawdd dŵr a storio dŵr naturiol, mewn rhan

o Gymru lle mae ansawdd a chyflenwad dŵr. hanfodol i ran fawr o'r boblogaeth¹. Yn ogystal, mae'r gostyngiad yn nifer y da byw ar dir comin ucheldir Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn cynyddu'r perygl o danau heb eu rheoli ar ardaloedd mawr o weundir sych lle mae Molinia'n bennaf, a fyddai'n tanseilio ymhellach ansawdd dŵr a chadwraeth dŵr yr ardal strategol bwysig hon. I'r gwrthwyneb, mae arwyddion hefyd bod y mwsoglau Sphagnum sy'n ffurfio mawn ac sy'n dal dŵr yn gwella mewn mannau lle mae pwysau pori a sathru yn llai, sydd hefyd oherwydd gwelliannau yn ansawdd yr aer.

Mae ansawdd y dŵr o fewn ACA Afon Wysg a'i gorlifdir yn cael ei ddylanwadu'n drwm gan y defnydd tir o amgylch a chan gyflwr ecolegol gwael ei ddalgylchoedd ucheldirol, sy'n bwydo'r brif afon a'i llednentydd ACA. Er enghraifft, dangoswyd bod lefel y gwaddodiad yn Afon Wysg yn cael ei effeithio'n uniongyrchol gan faint o erydu ar lannau afonydd am 500m i fyny'r afon a diffyg coetir gorlifdir. Dangoswyd hefyd wrth i faint o goetir a phori garw leihau, bod cyfoeth ecolegol yr afon wedi dirywio hefyd.

Rheoleiddio dŵr (llifogydd): Mae rhan uchaf dalgylch afon Wysg i mewn i'r Bannau Brycheiniog yn dangos trefn lif gyda dŵr ffo cyflym o law, a achosir gan y dyffrynnoedd cul ag ochrau serth a phriddoedd tenau gyda chreigiau anhydraidd yn bennaf oddi tanynt; gan arwain at orlifo'r gorlifdiroedd cyrhaeddiad is yn ystod cyfnodau o law trwm (gweler **Diagram D2.3**). Mae rhan isaf Wysg yn tueddu i fod yn llai ymatebol i law oherwydd y dalgylch mwy a thirwedd yr iseldir.

Rheoleiddio erydiad ac ansawdd pridd: Mae Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn cynnwys ardaloedd o fawn dwfn a chors ddirywiedig sydd, heb glustogi, yn debygol o arwain at ddiraddio a cholli mawn a phriddoedd gydag effeithiau cysylltiedig ar ansawdd dŵr a pherygl llifogydd i lawr yr afon.

1 - PCBB (Gorffennaf 2009). Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog: lle da ar gyfer Cynllun Rheoli Tir Cynaliadwy Glastir

Gwasanaethau Diwylliannol

Mae gwasanaethau diwylliannol yn darparu buddion uniongyrchol, anfaterol, i'r gymdeithas ddynol, gan fynd i'r afael ag ystod o anghenion cymdeithasol a diwylliannol sy'n cwmpasu ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth, ymdeimlad o hanes, llonyddwch a hamdden.

Naws am le ac ysbrydoliaeth: Mae Sir Fynwy yn cyflwyno cyfuniad unigryw o ddiwylliannau Cymreig a Seisnig sy'n nodweddiadol o'r gororau hanesyddol hon ym mynedfa Cymru. Yn y Bannau Brycheiniog, nodwedd arbennig a nodir yw "mawredd ysgubol a harddwch naturiol eithriadol y Parc a welir ar draws amrywiaeth o dirweddau sydd wedi'u cysylltu'n gytûn, gan gynnwys ceunentydd a rhaeadrau rhyfeddol, daeareg carst glasurol gydag ogofeydd a thyllau sinc, tirffurfiau rhewlifol cyferbyniol megis clogwyni a rhaeadrau. dyffrynnoedd llydan wedi'u cerfio o hen dywodfaen coch a phennau brynau amlwg gyda golygfeydd eang i bob cyfeiriad."

Y rhinweddau allweddol a nodwyd yn y Cynllun Rheoli ar gyfer Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2023-2028 yw:

- Mawredd ysgubol a harddwch naturiol eithriadol - Gwelir mawredd ysgubol a harddwch naturiol eithriadol y Parc Cenedlaethol ar draws amrywiaeth o dirweddau sydd wedi'u cysylltu'n gytûn, gan gynnwys ceunentydd a rhaeadrau rhyfeddol, daeareg carst glasurol gyda phalmant calchfaen, ogofâu a thyllau sinc, tirffurfiau rhewlifol cyferbyniol fel clogwyni a dyffrynnoedd llydan wedi eu cerfio o hen dywodfaen coch a phennau brynau amlwg gyda golygfeydd eang i bob cyfeiriad. Tirwedd sy'n rhoi ymdeimlad o ddyfnder amser ac amseroldeb.
- Patrymau, lliwiau a gweadau cyferbyniol - "Clytwaith" gweithredol, byw o batrymau, lliwiau a gweadau cyferbyniol sy'n cynnwys tirweddau fferm wedi'u cynnal yn dda, ucheldiroedd agored, llynnoedd ac afonydd troellog, wedi'u rhwystro gan goetiroedd ar raddfa fach, lonydd gwledig, gwrychoedd a waliau cerrig ac aneddiadau gwasgaredig. wedi'u grwpio o amgylch tirwedd, cymuned, profiadau a bywyd gwyllt.
- Ymdeimlad o le a hunaniaeth ddiwylliannol - "Cymreictod" - a nodweddir gan yr iaith Gymraeg frodorol, cysylltiadau crefyddol ac ysbrydol, arferion a digwyddiadau unigryw, bwydydd a chrefftau traddodiadol, trefi a phentrefi hanesyddol cymharol ddigyffwrdd, ffermydd teuluol ac arferion parhaus o sgiliau traddodiadol a ddatblygwyd gan drigolion lleol i fyw ac ennill bywoliaeth yma, fel arferion tir comin a phori.
- Ymdeimlad agos o gymuned - Ymdeimlad agos o gymuned lle mae trefi a phentrefi bach, bugeiliol yn gymharol ddiogel, cyfeillgar, croesawgar ac yn cynnal ysbryd o gydweithredu.
- Hwylus a hygyrch - Cefn gwlad pleserus a hygyrch gyda chyffleoedd helaeth, eang ac amrywiol i fynd ar drywydd cerdded, beicio, pysgota, gweithgareddau dŵr a mathau eraill o hamdden cynaliadwy neu ymlacio.
- Seiniau, golygfeydd, arogleuon a blasau - Teimlad o fywiogrwydd a lles sy'n dod o fwynhau awyr iach y Parc Cenedlaethol, dŵr glân, lleoliad gwledig, tir agored, a bwydydd a gynhyrchir yn lleol.
- Ymdeimlad o ddarganfod - Synnwyr o ddarganfyddiad lle mae pobl yn archwilio cyfrinachau cudd y Parc Cenedlaethol a straeon fel hanesion achyddol, safleoedd defodol cynhanesyddol, aneddiadau gwledig canoloesol creiriol, safleoedd diwydiannol cynnar, mythau a chwedlau lleol a thrysorau daearegol o'r cyfnod cyn cof.
- Heddwch, llonyddwch a thywyllwch - Parc Cenedlaethol sy'n cynnig awyr dywyll, nos, heddwch a llonyddwch gyda chyffleoedd ar gyfer mwynhad tawel, ysbrydoliaeth, ymlacio ac adnewyddiad ysbrydol.
- Mosaig o amrywiaeth - Mae daeareg a hinsawdd yn amrywio'n fawr ar draws y Parc, gan greu tirwedd clytwaith cywrain sy'n gyfoethog mewn bioamrywiaeth. Mae'r Parc yn gartref i rostiroedd, glaswelltiroedd a choetiroedd, gydag ucheldiroedd ac iseldiroedd, llynnoedd naturiol a chynefinoedd glannau afon. Mae'r Parc yn cynnwys palmant calchfaen a gorgorsydd o bwysigrwydd rhyngwladol a chenedlaethol. Mae nifer o rywogaethau mewn perygl wedi goroesi yn y Parc, gan gynnwys rhai y mae'r Parc yn bellaf o'u cynefin naturiol.

- Tirwedd fyw - Mae toreth o fywyd gwyllt yn ffynnu mewn cynefinoedd lled-naturiol y mae pobl wedi byw ynddynt a'u siapiau gan aneddiadau ers milenia. Mae'r dirwedd yn frith o wrychoedd hynafol sy'n llawn bywyd, yn amgáu dolydd gwair llawn bywyd gwyllt, a choetiroedd hynafol sy'n gorchuddio rhai dyffrynnoedd ag ochrau serth. Mae coed hynafol yn addurno'r dirwedd, gan gario creithiau canrifoedd o ddibyniaeth newidiol ar eu hadnoddau. Mae ucheldiroedd lle mae grug yn bennaf yn cael eu cynnal trwy bori ceffylau, defaid a gwartheg yn dyst i'r berthynas agos rhwng bioamrywiaeth a ffermio.

Ymdeimlad o hanes: Mae Bannau Brecheiniog yn arddangos canlyniadau gweithgaredd rhewlifol wrth i'r llen iâ gilio. Cafodd y bryniau ac yn arbennig y sgarp gogleddol eu hendorri gan rewlifoedd, ac mae rhai sgrïau a marianau rhewlifol sydd mewn cyflwr da hefyd. Mae bodau dynol wedi bod yn weithgar yn y dirwedd hon ers diwedd yr oes iâ ddiwethaf ac mae olion pobl yn byw ar ffurf cylchoedd cerrig cynhanesyddol a siambrau claddu, bryngaerau Oes yr Haearn a gwersylloedd Rhufeinig.

Mae Bannau Brecheiniog hefyd yn gartref i nifer fawr o gestyll a godwyd gan y Normaniaid, ac mae enghreifftiau eraill o dreftadaeth adeiledig yn cynnwys priordai a ffermdai canoloesol. Roedd defnydd tir yn cynnwys darparu coed tân, tyweirch, mawn a graean, ac fel tir pori i ddefaid, gwartheg a moch. Croesir y dirwedd hefyd gan lawer o lwybrau a ddefnyddiwyd dros y canrifoedd gan borthmyn i fynd â'u hanifeiliaid i'r farchnad.

Gwelodd y Chwyldro Diwydiannol newid sylweddol gyda chalchfaen, tywod silica a haearnfaen yn cael eu cloddio ar gyrion y Parc i fwydo'r galw o fferneisi Cymoedd De Cymru. Roedd y seilwaith cysylltiedig yn cynnwys adeiladu a gweithredu camlas Sir Fynwy a oedd yn cysylltu â rhwydwaith o dramffyrdd a rheilffyrdd ac a ddaeth yn goridorau trafnidiaeth pwysig ar gyfer symud nwyddau a deunyddiau. Yn ogystal â strwythurau diwydiannol, daeth yr oes Sioraidd a Fictoraidd ag adeiladau trefol a gwledig cain i'r ardal, y mae rhai ohonynt wedi cadw eu nodweddion gwreiddiol o hyd.

Mae gan y Bannau Brecheiniog hefyd hanes hir o gysylltiadau â'r fyddin o'i defnydd fel canolfan marchfilwyr gan y Rhufeiniaid i hyfforddiant modern¹.

Hamdden: Twristiaeth a hamdden yw prif gynheiliaid yr economi leol. Mae pobl yn dod yma yn rheolaidd ar gyfer y dirwedd arbennig, ar gyfer gweithgareddau awyr agored ac ar gyfer y bwyd a diod gwych sydd ar gael yn lleol. Cerdded yw'r mwyaf poblogaidd o lawer o'r gweithgareddau mwy egnïol, ond mae beicio, beicio mynydd, marchogaeth a physgota i gyd yn cael eu mwynhau ar raddfa eang. Gweithgareddau mwy arbenigol y gallwch gymryd rhan ynddynt yw ogofa, canŵio, hwylio, barcuta a pharesgyn.

Mae Bannau Brycheiniog hefyd wedi'u datgan yn Warchodfa Awyr Dywyll Ryngwladol oherwydd ei golygfeydd o'r awyr gyda'r nos ac ychydig o lygredd golau, mae hwn yn lleoliad syllu ar y sêr sy'n uchel ei glod.

1 - <http://www.breconbeacons.org/history>

Parth F: Dwyrain Cymoedd De Cymru

Gwasanaethau Cefnogi

Gwasanaethau ategol yw'r rhai sy'n hanfodol i weithrediad ecosystemau ac sy'n gyfrifol yn anuniongyrchol am bob gwasanaeth arall. Mae hyn yn cynnwys y berthynas rhwng daeareg waelodol a chymeriad pridd, ffurfiant pridd a phrosesau twf planhigion, gan gynnwys peillio.

Daeareg a chymeriad y pridd: Mae gan Gymoedd Dwyrain De Cymru dywodfaen Defonaidd Is yn bennaf a daeareg creigwely rhyngwelyog conglomeraid (gweler **Diagram D2.1**). Mae gan yr ardal hefyd galchfaen gyda thywodfaen israddol a chreigiau argillaceous yn ogystal â charreg laid, carreg silt, tywodfaen, glo, haearnfaen a ffericrete. Yn debyg i ucheldiroedd Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Duon, mae gan yr ardal hon hefyd briddoedd o ansawdd gwael i wael iawn.

Ffurio pridd: Mae amaethyddiaeth yn dibynnu ar ffurfiant pridd, maetholion, llif dŵr a pheillio. Mae'r ucheldiroedd yn chwarae rhan arwyddocaol mewn storio, ansawdd a rhyddhau dŵr, gan ddarparu amddiffyniad naturiol rhag sychder a llifogydd. Cyn belled â'u bod yn rhydd rhag effeithiau pori trwm, mae mawnogydd yr ucheldir yn storio carbon ac yn brwydro yn erbyn llygredd atmosfferig. Maent yn dal carbon atmosfferig sy'n helpu i liniaru effeithiau newid hinsawdd¹.

Peillio: gan bryfed hefyd yn darparu gwasanaeth ategol ar gyfer cynhyrchu cynradd i gefnogi cynhyrchu amaethyddol a chadwraeth natur. Fodd bynnag, mae canlyniadau difrifol gostyngiadau sylweddol ym mhoblogaethau pryfed peillio, a ystyrir yn bennaf o ganlyniad i golli cynefin llawn blodau, darnio cynefinoedd a'r defnydd o blaladdwyr penodol, wedi'u cydnabod yn Strategaeth Genedlaethol y llywodraeth ar gyfer Peillwyr² a chreu mentrau o'r fath. fel

B-Lines³ i hyrwyddo creu cynefinoedd ar raddfa tirwedd i geisio gwrthdroi'r dirywiad mewn pryfed peillio.

O ran Sir Fynwy yn ei chyfanrwydd, mae'r cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn Ne-ddwyrain Cymru⁴ yn nodi'r ardaloedd hynny lle mae peillwyr yn cyfrannu'n uniongyrchol at gefnogi bywyd dynol a bwyd, yn enwedig lle mae galw mawr mewn ardaloedd trefol am bryfed peillio am ffrwythau a llysiau mewn gerddi. a rhandiroedd. Mae'r cynllun gweithredu hefyd yn nodi mai dim ond canran gymharol fach o dir â'r sy'n cynnwys cnydau fel rêp had olew sydd angen peillwyr, ac mae hyn wedi'i grynhoi yn ardaloedd â'r iseldir Sir Fynwy. Mae gan feysydd eraill megis, er enghraifft, gwarchodfeydd natur, ofynion anuniongyrchol ar gyfer pryfed peillio.

Mae'r Cynllun Gweithredu yn darparu fframwaith ar gyfer nodi ardaloedd a mathau priodol o dir lle gellid cyflawni ymyriadau i gefnogi pryfed peillio, ac mae'n darparu amrywiaeth o argymhellion a chanlyniadau dymunol ar gyfer mesur llwyddiant. O ran mesurau llwyddiant bras, mae'r Cynllun Gweithredu yn adrodd cyfradd llwyddiant o tua 90% ar gyfer defnyddio cribell felen fel modd o leihau cryfder tyfiant glaswellt (a thrwy hynny ganiatáu i laswellt mwy blodeuog ddatblygu) ac mae hefyd yn nodi y rhyngberthynas rhwng trefn 'torri a chasglu' y Sir o dorri gwair ar gyfer cynnal glaswelltiroedd (e.e. ymylon ffyrdd), sy'n arf rheoli allweddol wrth gynnal amrywiaeth blodau, a chynhyrchu biomas ar gyfer cynhyrchu ynni.

1 - Cynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2023-2028

2 - Defra (Tachwedd 2014). Y Strategaeth Peillwyr Genedlaethol: ar gyfer gwenyn a phryfed peillio eraill yn Lloegr.

3 - <https://www.buglife.org.uk/our-work/b-lines/b-lines-wales/>

4 - TACP (2015). Cynllun gweithredu seilwaith gwyrdd ar gyfer pryfed peillio yn ne-ddwyrain Cymru. Adroddiad i Gyngor Sir Fynwy ar ran Cyngor Sir Fynwy a Chynghorau Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Caerffili a Thorfaen Rhagfyr 2015. TACP UK Ltd.

Gwasanaethau Darparu

Mae gwasanaethau darparu yn ymwneud â chyflenwi nwyddau fel dŵr croyw, bwyd a thanwydd.

Argaeledd dŵr: Mae'r ucheldiroedd yn chwarae rhan arwyddocaol mewn storio dŵr, ansawdd a rhyddhau dŵr oherwydd eu bod yn ffurfio mawn ac yn storio gwlyptiroedd dŵr, gan ddarparu amddiffyniad naturiol rhag sychder a llifogydd.

Darpariaeth bwyd: Mae'r tir is ar y llethrau isaf a'r dyffrynnoedd yn cael ei ddefnyddio ar gyfer pori defaid a ffermio llaeth, gyda rhai ardaloedd llai o ffermio â'r lle mae draeniad da yn caniatáu. Mae tir uwch, y mae llawer ohono'n dir comin, yn dueddol o fod yn cael ei bori gan ddefaid. Mae rhai ardaloedd lleol o dir fferm wedi cael eu troi drosodd i ddefnyddiau eraill, gan gynnwys arallgyfeirio gweithgareddau busnes fel cynhyrchu ynni solar neu wynt. Gall y ffactorau arallgyfeirio hyn ddylanwadu ar gynhyrchiant ac, yn bwysig, sut y caiff parseli tir ar wahân eu rheoli mewn tirwedd sy'n gofyn am ddull cydlynol, er enghraifft, at ddraenio tir.

Tanwydd a ffibr: Mae Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn cynnig amrywiaeth o dirweddau sy'n gallu darparu ffynonellau ynni glân a chynaliadwy. Mae Awdurdod y Parc Cenedlaethol yn rhoi arweiniad ar ddarparu: cynhyrchu pŵer tyrbîn gwynt yn annibynnol; pypiau gwres; systemau gwresogi tanwydd coed a biomas a systemau pŵer dŵr micro a graddfa fach. O ran cyfaint y biomas y gellid ei gynaeafu'n realistig, fodd bynnag, efallai y bydd cyfyngiadau ar faint unrhyw orsaf bŵer cysylltiedig. Fel dewis arall, gallai'r biomas ffurfio un ffrwd o gyflenwad i waith sy'n bodoli eisoes, ond byddai angen ystyried gwerth hyn mewn perthynas â'r costau ynni mewnol sy'n gysylltiedig â chludiant.

y Cynllun Cymunedol Ynni Adnewyddadwy (RECS)¹ astudiaeth ddichonoldeb yn 2017 i ystyried y rhyngberthynas rhwng cynhyrchu ynni 'gwyrdd' ar raddfa fach a rheoli gorlifdir naturiol i reoli llifogydd dŵr wyneb. Mae'r astudiaeth ddichonoldeb wedi'i chynnal o amgylch Trefynwy, ond bwriedir i'w chanfyddiadau allweddol fod yn berthnasol ledled y sir. Nodau'r prosiect oedd:

- Nodi erwau sy'n addas ar gyfer plannu coetir sydd, gyda rheolaeth gynaliadwy yn darparu tanwydd ar gyfer cynlluniau gwresogi cymunedol, y cyfraniad y byddai'r plannu hwn yn ei wneud i leihau dŵr ffo wyneb, unrhyw reolaeth tir a fyddai'n helpu i leihau dŵr ffo wyneb yn ychwanegol;
- Rhoi cyngor ar y cyfraniad at leihau dŵr ffo wyneb o berllannau cymunedol; a,
- Nodi cyrsiau dŵr addas ar gyfer gosod cynlluniau dŵr micro gyda'r budd uniongyrchol o ddarparu pŵer at ddefnydd y gymuned leol.

Mae'r Astudiaeth Dichonoldeb hefyd wedi creu 'Cyfrifiannell Effeithiolrwydd' RECS, sy'n amcangyfrif y gostyngiad mewn dŵr ffo a digwyddiad dŵr ffo a allai ddeillio o weithred neu ymyriad penodol, yn seiliedig ar gyfres o ddata safle-benodol.

1 - <https://businesswales.gov.wales/walesruralnetwork/local-action-groups-and-projects/projects/recs-renewable-energy-community-schemes>

Gwasanaethau Rheoleiddio

Mae gwasanaethau rheoleiddio yn cynnal systemau naturiol sy'n cynnwys ansawdd dŵr, llifogydd, erydiad pridd a phrosesau arfordirol.

Rheoleiddio hinsawdd: Mae erydu cors fawn yn nodwedd arbennig o'r Parc Cenedlaethol gyda'r crynodiad mwyaf o'r cynefin diraddiedig hwn yng Nghymru. Mae gwrthdroi hyn yn gyfraniad pwysig at liniaru effeithiau newid hinsawdd trwy reoli tir. Mae'r ystod o ymatebion hinsoddol tebygol o'r gorllewin i'r dwyrain sy'n gofyn am ymatebion gwahanol mewn un ardal unedig yn amlygu'r rôl strategol y gall Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ei chwarae, fel baromedr o newid. Mae'r ystod o newidiadau tebygol yn cynnwys:

- Tymheredd haf ar gyfartaledd ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog:
 - yng ngorllewin y Parc mae cynnydd yn debygol iawn o fod rhwng 1-2oC a 5-6oC yn gynhesach; yn nwyrain y Parc mae cynnydd yn debygol iawn o fod rhwng 2-3oC a 6-7oC yn gynhesach.
- Dyddodiad cyfartalog yr haf ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog:
 - mae dyddodiad haf yn debygol iawn o ostwng 40-50% ac yn annhebygol iawn o gynyddu 0-10%, hy, gall Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog brofi rhwng 10% yn fwy a 50% llai o law yn ystod misoedd yr haf.
- Dyddodiad cyfartalog y gaeaf ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog:
 - mae cynnydd mewn dyddodiad gaeaf yn debygol iawn o fod hyd at 60-70% yn y gorllewin a 40-60% yn y dwyrain.

Heb ymyrraeth trwy reolaeth dalgylch, mae'r newidiadau dyddodiad hyn yn cynrychioli risg sylweddol i gyflenwadau dŵr i dde Cymru; mae llai o law yn yr haf a mwy yn y gaeaf yn gyfystyr â cholled net yn gyffredinol oherwydd bydd y dŵr dros ben sy'n disgyn yn ystod misoedd y gaeaf yn fwy na'r capasiti storio ac felly bydd yn rhedeg oddi ar y tir i'r afonydd, gan waethgu'r perygl o lifogydd.

Rheoleiddio ansawdd dŵr: O fewn y Parc Cenedlaethol mae ardaloedd mawr o orgors sydd wedi dirywio'n ddifrifol a rhostir gwlyb, y mae graddau'r erydiad a'r occsiad yn effeithio'n andwyol ar ansawdd dŵr a storio dŵr naturiol, mewn rhan o Gymru lle mae ansawdd a chyflenwad dŵr hanfodol i ran fawr o'r boblogaeth¹. Yn ogystal, mae'r gostyngiad yn nifer y da byw ar dir comin ucheldir Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn cynyddu'r perygl o danau heb eu rheoli ar ardaloedd mawr o weundir sych lle mae Molinia'n bennaf, a fyddai'n tanseilio ymhellach ansawdd dŵr a chadwraeth dŵr yr ardal strategol bwysig hon. I'r gwrthwyneb, mae arwyddion hefyd bod y mwsoglau Sphagnum sy'n ffurfio mawn ac sy'n dal dŵr yn gwella mewn mannau lle mae pwysau pori a sathru yn llai, sydd hefyd oherwydd gwelliannau yn ansawdd yr aer.

Rheoleiddio dŵr (llifogydd): Mae rhan uchaf dalgylch afon Wysg i mewn i'r Bannau Brycheiniog yn dangos trefn lif gyda dŵr ffo cyflym o law, a achosir gan y dyffrynnoedd cul ag ochrau serth a phriddoedd tenau gyda chreigiau anhydraidd yn bennaf oddi tanynt; gan arwain at orlifo'r gorlifdiroedd cyrhaeddiad is yn ystod cyfnodau o law trwm (gweler **Diagram D2.3**).

Rheoleiddio erydiad ac ansawdd pridd: Mae Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn cynnwys ardaloedd o fawn dwfn a chors ddirywiedig sydd, heb glustogi, yn debygol o arwain at ddiraddio a cholli mawn a phriddoedd gydag effeithiau cysylltiedig ar ansawdd dŵr a pherygl llifogydd i lawr yr afon.

1 - PCBB (Gorffennaf 2009). Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog: lle da ar gyfer Cynllun Rheoli Tir Cynaliadwy Glastir

Gwasanaethau Diwylliannol

Mae gwasanaethau diwylliannol yn darparu buddion uniongyrchol, anfaterol, i'r gymdeithas ddynol, gan fynd i'r afael ag ystod o anghenion cymdeithasol a diwylliannol sy'n cwmpasu ymdeimlad o le ac ysbrydoliaeth, ymdeimlad o hanes, llonyddwch a hamdden.

Naws am le ac ysbrydoliaeth: Mae Cymoedd Dwyrain De Cymru wedi'u categorioeddio gan lwyfandir gwyllt a gwynt eang gyda dyffrynnoedd dwfn rhyngddynt¹. Mae'r tir uchel yn aml yn olygfaol a thawel gyda golygfeydd eang, er enghraifft ar grib Blorens. Mae'r dirwedd yn adnabyddus am ei threftadaeth ddiwydiannol glo a gwaith haearn helaeth.

Ymdeimlad o hanes: Gwelodd y Chwyldro Diwydiannol newid sylweddol gyda chalchfaen, tywod silica a haearnfaen yn cael eu cloddio ar gyrion Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog i fwydo'r galw o ffwrneisi Cymoedd De Cymru. Roedd y seilwaith cysylltiedig yn cynnwys adeiladu a gweithredu camlas Mynwy ac Aberhonddu sy'n mynd drwy Gofilon. Cysylltodd y gamlas â rhwydwaith o dramffyrdd a rheilffyrdd a daeth yn goridoriau trafniadaeth pwysig ar gyfer symud nwyddau a deunyddiau. Mae Safle Treftadaeth y Byd Blaenafon yn un o'r enghreifftiau gorau sydd wedi goroesi yn yr ardal o gymuned ddiwydiannol ym Mhen y dyffryn, gyda nodweddion o'r diwydiant haearn yn y fed ganrif yn ogystal â'r gweithgarwch cloddio glo helaeth a ddigwyddodd yn y eg Ganrif.

Hamdden: Mae Safle Treftadaeth y Byd Blaenafon yn Dirwedd o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol cofrestredig sy'n denu ymwelwyr sydd â diddordeb yn hanes diwydiannol yr ardal. Mae Dwyrain Cymoedd De Cymru yn ardal boblogaidd ar gyfer gweithgareddau awyr agored gan gynnwys beicio mynydd a heicio. Mae gan Barc Rhanbarthol y Cymoedd rwydwaith o ucheldiroedd,

coetiroedd, gwarchodfeydd natur, parciau gwledig, afonydd, cronfeydd dŵr, camlesi, safleoedd treftadaeth ac atyniadau, i gyd yn gysylltiedig â threfi a phentrefi². Mae lefel uchel y mannau gwyrdd naturiol hygyrch yn darparu cyfleoedd ar gyfer Hamdden yn yr ardal trwy lwybrau cerdded a rhwydweithiau beicio.

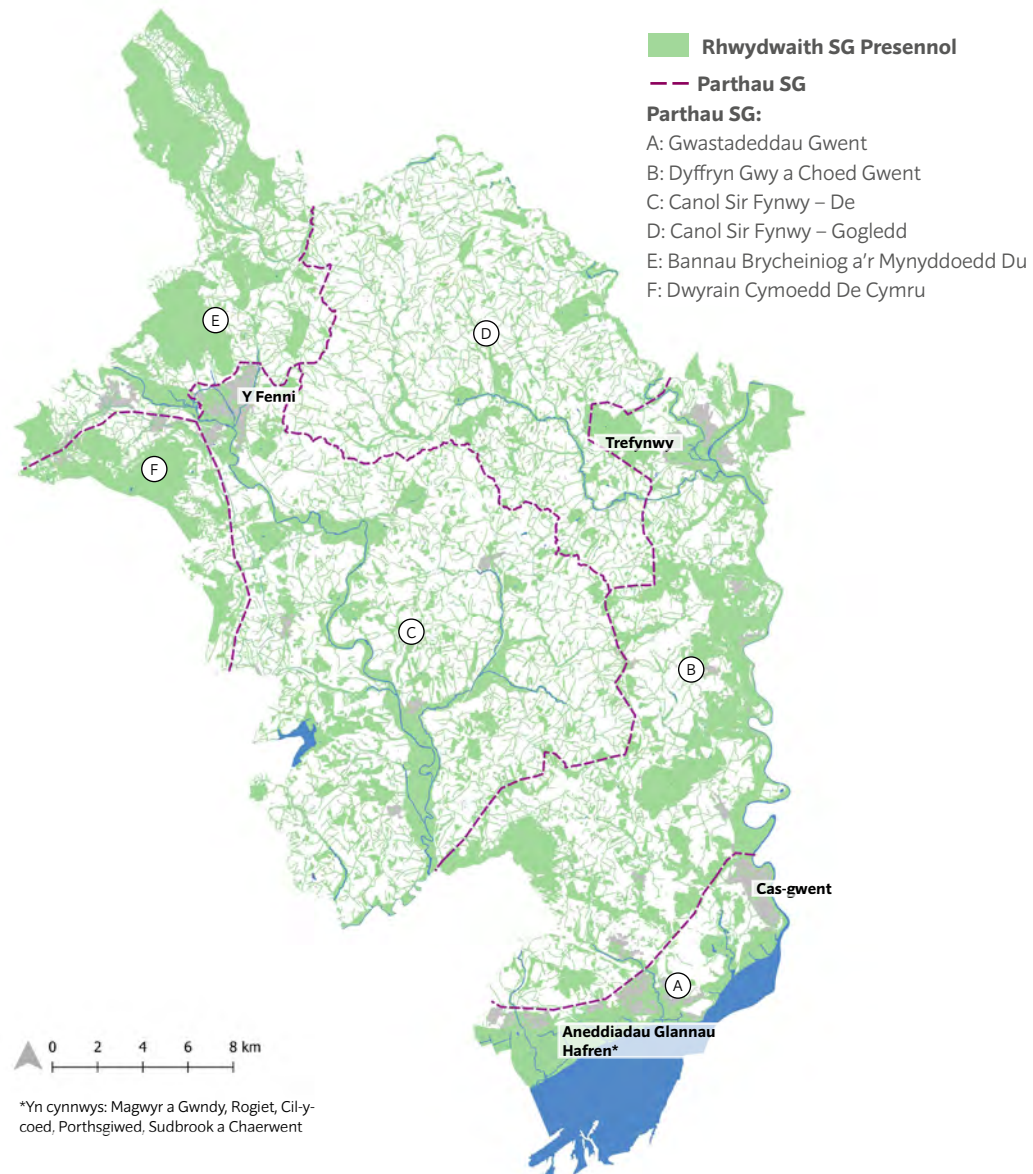
1 - <https://naturalresources.wales/about-us/what-we-do/strategies-and-plans/area-statements/south-east-wales-area-statement/introduction-to-south-east-area-statement/?lang=cy>

2 - <https://valleysregionalpark.wales/>

d3

Anghenion a Chyfleoedd Seilwaith Gwyrdd

DIAGRAM D3.1 Parthau SG



Mae'r rhwydwaith SG presennol yn cynrychioli asedau SG a ddiffinnir gan y setiau data a ganlyn: Astudiaeth Mannau Gwyrdd (ac eithrio manau gwyrdd annaturiol), Astudiaeth Mannau Agored, hawliau tramwy cyhoeddus ledled y sir, safleoedd dynodedig ar gyfer y sir gyfan o werth cadwraeth natur, nodweddion dynodedig ar gyfer y sir gyfan, o werth hanesyddol, cyrsiau dŵr a chyrff dŵr ar gyfer y sir gyfan, gorlifdiroedd heb eu datblygu'n bennaf (ardaloedd risg llifogydd), a choetiroedd sirol. Gweler Atodiad B am fanylion.

Zone A: Gwastadeddau Gwent

Mae'r adran hon yn archwilio cyfleoedd i wella SG o fewn Parth A: Gwastadeddau Gwent. Mae'r cyfleoedd wedi'u nodi trwy ddadansoddi astudiaethau presennol, y gwasanaethau ecosystem a ddisgrifir yn **Atodiad D2**, a gweithdai ymgynghori â rhanddeiliaid - gweler **Atodiad C**. Lle bo'n briodol, mae'r rhain yn cyd-fynd â Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Gwella Iechyd a Lles

Mae angen gwella mynediad a chyfleusterau hamdden i gymunedau lleol ac ymwelwyr â Gwastadeddau Gwent. Mae tystiolaeth gynyddol bod mynediad i, a mwynhad o fannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn gwella iechyd a lles pobl, yn enwedig mewn ardaloedd o amddifadedd cymdeithasol. Mae ymgysylltu â threftadaeth naturiol a diwylliannol Gwastadeddau Gwent yn allweddol i warchod y dirwedd hynod hon ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Cafodd y cyfleoedd SG a amlinellir yn yr adran hon eu llywio gan Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Gwastadeddau Gwent, y dylid cyfeirio ati i gael rhagor o fanylion.

Mae blaenoriaethau strategol a chyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion iechyd a lles SG yn is-ardal Gwastadeddau Gwent a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gefn gwlad ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyaf o'r buddion iechyd a lles o brofi a chysylltu â thirwedd a threftadaeth Gwastadeddau Gwent ar gyfer cymunedau lleol ac ehangach, wrth reoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar naturiol a diwylliannol asedau treftadaeth drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion

drwy archwilio cyfleoedd i wella llwybrau presennol (fel Llwybr Arfordir Cymru) a chreu rhai newydd lle bo'n briodol

- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gyrsiau dŵr/cyrff dŵr ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyaf o'r buddion iechyd a lles o brofi amgylcheddau dŵr, tra'n rheoli effeithiau gweithgaredd hamdden ar asedau treftadaeth naturiol a diwylliannol trwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus o godi ymwybyddiaeth
- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglenni wedi'u targedu o welliannau mannau gwyrdd hygyrch a darpariaeth newydd ar gyfer Aneddiadau Cas-gwent a Glannau Hafren (Magwyr-Cil-y-coed) i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau ar gyfer cymunedau sy'n profi lefelau uchel o amddifadedd iechyd

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion iechyd a llesiant o fewn Parth SG Gwastadeddau Gwent gynnwys:

- Canolbwyntio buddsoddiad ar wella/gwella lleoedd, pyrth a llwybrau mynediad nodedig yn ardal yr astudiaeth sydd â rôl i'w chwarae wrth helpu pobl i ymgysylltu â, gwerthfawrogi a mwynhau'r themâu a'r nodweddion tirwedd allweddol sy'n gwneud Gwastadeddau Gwent yn arbennig.
- Gwneud y mwyaf o'r cyfleoedd a gyflwynir gan dirwedd wastad ar gyfer beicio ac annog ffyrdd iachach o fyw drwy ddarparu llwybrau beicio di-draffig sy'n darparu ar gyfer pob gallu ac sy'n darparu ffurf effaith isel o fynediad i safleoedd ecolegol sensitif i bobl leol ac ymwelwyr.
- Adolygu 'bylchau' yn Llwybr Llwybr Arfordir Cymru (fel rhan o'r adolygiad o'r Asesiad Priodol o dan y Rheoliadau Cynefinoedd) i ystyried eto ail-alinio'r llwybr lle mae'n dargyfeirio oddi wrth y morglawdd megis: i'r de o Gil-y-coed.
- Gwella cysylltedd rhwng y Gwastadeddau a chymunedau lleol/mannau glas yn Aneddiadau Glannau Hafren Sir Fynwy.
- Ystyried cyfleoedd i wella mynediad deallusol i dirwedd, hanes a bywyd gwyllt unigryw Gwastadeddau Gwent a dealltwriaeth ohonynt, megis trwy

hyrwyddo prosiectau 'gwyddoniaeth dinasyddion' trwy raglenni allgymorth ar gyfer ymchwilio, nodi a chofnodi diddordeb ecolegol a hanesyddol Gwastadeddau Gwent.

- Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniadau Safle Strategol a Ffeirir yn Heol Mounon Cas-gwent a Dwyrain Cil-y-coed, megis darparu cysylltiadau i gerddwyr/beicwyr a mannau gwyrdd i bobl.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Wella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

Mae dull cynaliadwy yn hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Mae gwerth bioamrywiaeth y rhwydwaith helaeth o ffosydd a ffosydd draenio caeau yn agored i esgeulustod oherwydd diffyg cynnal a chadw priodol, newidiadau mewn draeniad a defnydd tir. Mae hyn yn hanfodol er mwyn cynyddu ystod a maint cynefinoedd a rhywogaethau a'u gwytnwch.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion bioamrywiaeth a gwydnwch ecosystemau SG yn is-ardal Gwastadeddau Gwent a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Mannau Gwyrdd Strategol a Choridoriau: Gweithio gydag ystod o bartneriaid i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd i wella cyflwr cynefinoedd, cysylltedd ac amrywiaeth (fel gwlyptiroedd, glaswelltiroedd a chynefinoedd rhynglanwol), a chefnogi enillion bioamrywiaeth net; darparu cynefinoedd ar hyd mannau gwyrdd a choridoriau i bryfed peillio; a hyrwyddo mesurau arfer da bioddiogelwch ar gyfer rheoli rhywogaethau planhigion ymledol (e.e. Canclwm Japan a Jac y Neidiwr)
- Mannau Glas Strategol a Choridoriau: Rheoli tynnu dŵr i sicrhau llif digonol a phrosesau afonydd gweithredol; gwella rheolaeth ffosydd/reens; atal dirywiad yn statws corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr gyda'r nod o gyflawni statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear; datblygu cynllun rheoli maetholion; a datblygu cynlluniau adfer afonydd a chynlluniau rheoli llifogydd naturiol ar gyfer adfer afonydd i gyflwr ecolegol da ac adeiladu gwytnwch yn erbyn newidiadau yn y dyfodol.

- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglenni ar gyfer cyflawni gwelliannau rheoli safleoedd bywyd gwyllt a chreu cynefinoedd ar gyfer Aneddiadau Cas-gwent a Glannau Hafren (Magwyr-Cil-y-coed) Gridiau Gwyrdd Trefol i gefnogi adferiad natur drefol

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau ym Mharth SG Gwastadeddau Gwent gynnwys:

- Adfer glaswelltiroedd gwlyb sydd wedi'u gor-ddraenio neu eu difrodi, ac adfer technegau rheoli dŵr traddodiadol a lefelau dŵr daear, lle bo'n briodol.
- Gweithio trwy reolaeth gydgyssylltiedig a chydweithredol gyda phrosiectau presennol, ac yn benodol ar draws y gyfres o warchodfeydd natur, yn ogystal â thrwy fentrau sy'n dod i'r amlwg, i ddarparu gwell rheolaeth tir a dŵr a chysylltedd cynefinoedd, yn ogystal ag ymgysylltu gwybodus a pharhaus â chymunedau lleol a grwpiau defnyddwyr.
- Annog arallgyfeirio cynefinoedd i gynnwys creu, adfer a chysylltedd cynefinoedd llawn blodau i gynnal a chynnal pryfed peillio.
- Nodi cyfleoedd i greu cynefinoedd mewn partneriaeth â CNC ar dir sydd o dan eu perchnogaeth, yn enwedig lle mae'n digwydd ger y morglawdd.
- Gwella gwerth bioamrywiaeth morfa heli y tu hwnt i'r morglawdd trwy reoli gorbori (a phori anghyfreithlon) a thanbori'r cynefin rhynglanw pwysig hwn i leihau effeithiau negyddol ar y diddordeb botanegol ac ecolegol.
- Dylid ystyried arallgyfeirio'r glaswelltir ar y morglawdd, heb beryglu ei gyfarwydd na'r gallu i archwilio cyflwr/uniondeb yr amddiffynfeydd morol. Mae gan gynyddu amrywiaeth blodau a gweithredu trefn dorri gwair sympathetig y potensial i greu coridor cynefin glaswelltir i gynnal peillwyr.
- Codi ymwybyddiaeth o bwysigrwydd y mannau clwydo a bwydo i adar o amgylch yr arfordir a'r aberoedd a'r berthynas â gwlyptiroedd mewndirol Gwastadeddau Gwent, gan sicrhau eu bod yn cael eu hamddiffyn, eu rheoli a'u gwella'n ddigonol.

- Nodi cyfleoedd ar hyd y cyrsiau dŵr mwy lle gallai glannau afonydd gael eu gosod yn ôl i gynyddu cynefinoedd glannau afonydd.
- Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyriadau Safle Strategol a Ffeirir yn Heol Mouton Cas-gwent a Dwyrain Cil-y-coed, megis gwella cysylltiadau ecolegol ar gyfer bywyd gwyllt.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cryfhau Cymeriad a Hynodwydd y Dirwedd

Mae'r rhwydwaith helaeth o ffosydd a ffosydd draenio caeau yn un o nodweddion tirwedd mwyaf nodedig Gwastadeddau Gwent, sy'n dirwedd ddiwylliannol unigryw wedi'i saernio â llaw. Mae angen cynnal ac adfer y rhain, ynghyd â nodweddion tirwedd hanesyddol eraill, lle bo'n briodol.

Gallai cyfleoedd i fynd i'r afael â'r anghenion hyn o fewn Parth SG Gwastadeddau Gwent gynnwys:

- Annog adfer nodweddion draenio hanesyddol i gynnal y system ddraenio fel nodwedd dirwedd nodedig Gwastadeddau Gwent trwy ystyried adfer ffosydd a ffosydd caeau coll; a rheoli llystyfiant glannau'r afon i leihau goruchafiaeth ffosydd a ffosydd â gwrychoedd dwbl er mwyn adfer eu cymeriad agored traddodiadol.
- Cynnal lefelau dŵr i ddiogelu archeoleg gladdedig sydd heb ei darganfod eto sy'n gysylltiedig â hanes tirwedd unigryw Gwastadeddau Gwent.
- Annog ehangu caeau a/neu fewnlenwi ffosydd caeau a fyddai'n arwain at golli cyrsiau dŵr, gan arwain at erydu'r patrwm geometrig cryf yn y dirwedd, a rhoi'r gorau i arferion rheoli sianeli traddodiadol.
- Hyrwyddo'r gwaith o adfer a/neu reoli helyg tocynnau'n barhaus ar hyd draeniau, ffosydd, ffosydd draenio, ochrau ffyrdd a llwybrau, er mwyn atgyfnerthu cymeriad traddodiadol y dirwedd a gwella cysylltedd cynefinoedd, a darparu ffynonellau bach, lleol o danwydd coed.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur

Yng nghyd-destun yr heriau a gyflwynir gan newid hinsawdd a chynnydd yn lefel y môr, mae angen parhau i weithio gyda'r prosesau aberol naturiol sy'n gysylltiedig ag Aber Afon Hafren a'r aberoedd afonydd cysylltiedig ac addasu iddynt. Mae angen sylfaenol hefyd i reoli dŵr a'r rhwydwaith o gyrsiau dŵr o fewn Gwastadeddau Gwent. Mae hyn yn hanfodol ar gyfer gwneud y mwyaf o fuddion Gwybodaeth Ddaeryddol megis rheoli llifogydd yn well, ansawdd dŵr a phridd.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer gwneud y gorau o fanteision gwydnwch ac addasu newid yn yr hinsawdd yn is-ardal Gwastadeddau Gwent a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys::

- Man Gwyrdd Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i roi arferion ffermio cynaliadwy ar waith ar gyfer gwella gallu pridd i storio carbon, a nodi prosiectau adfer cynefinoedd ar raddfa tirwedd a phlannu coed i wneud y mwyaf o atafaeliad carbon mewn ecosystemau presennol
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion i gefnogi datgarboneiddio drwy leihau'r defnydd o drafnidiaeth sy'n cael ei bweru gan danwydd ffosil ac allyriadau carbon.
- Mannau Glas a Choridorau Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid fel rhan o ddull seiliedig ar ddalgylch i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd ar gyfer gweithredu mesurau rheoli llifogydd naturiol i leihau dŵr ffo wyneb ac arafu'r llif, gan gyfyngu ar lifogydd i lawr yr afon; a lleihau'r perygl o lifogydd drwy gynnal a chadw amddiffynfeydd presennol rhag llifogydd a gweithredu prosiectau adlinio amddiffynfeydd arfordirol a reolir lle bo'n briodol
- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglenni i gynyddu gorchudd gwyrdd trefol a'r canopi coed mewn mannau gwyrdd, ar hyd strydoedd ac ar adeiladau/strwythurau ar gyfer Gridiau Gwyrdd Trefol Aneddiadau Cas-gwent a Glannau Hafren (Magwyr-Cil-y-coed) i wneud cymunedau trefol yn fwy gwydn ac addasadwy i'r hinsawdd newid

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cydnerthedd newid hinsawdd ac addasu o fewn Parth SG Gwastadeddau Gwent gynnwys:

- Datblygu dull ar raddfa tirwedd o reoli gwlyptiroedd yn gyffredinol ac yn arbennig, cynnal ac adfer system ffosydd a ffosydd sy'n gweithio. Ymhlith y buddion lluosog a all deillio o ddull ar raddfa tirwedd mae: rheoli llystyfiant dyfrol ac ymylol i gynnal swyddogaeth a diddordeb cadwraeth ffosydd a ffosydd mewn lleoliadau priodol sy'n gydnaws ag amcanion rheoli perygl llifogydd; cynnal tirwedd ffermdir iach, cynhyrchiol; a rheoli perygl llifogydd.
- Cynnal ac adfer seilwaith rheoli dŵr – pypiau, llifddorau a mecanweithiau rheoli eraill, ffosydd, ffosydd draenio, draeniau a gafaelion, yn ogystal â'r morglawdd – i leihau effaith llifogydd ar bobl ac eiddo.
- Ymchwilio ac archwilio dulliau ac opsiynau arloesol i fynd i'r afael â rheoli dŵr a allai fod o fudd i'r amgylchedd naturiol ac amaethyddiaeth. Hefyd, archwilio mecanweithiau sy'n rhyddhau tir i wneud lle ar gyfer mwy o storio dŵr a draenio disgrychiant, gan gynnwys prynu tir, cyfnewid tir, talu am gynlluniau gwasanaethau ecosystem a chynlluniau ymddeoliad cynnar ffermwyr.
- Annog cyfranogiad wrth gyflawni amcanion a nodwyd mewn Cynlluniau Rheoli Basn Afon perthnasol. Mae'r rhain yn cynnwys: mentrau i reoli llygredd gwasgaredig sy'n deillio o ardaloedd trefol, datblygiadau newydd, amaethyddiaeth a rheoli tir gwledig; rheoli rhywogaethau anfforddol ymledol; rheoli gwrthdaro posibl rhwng gwahanol grwpiau defnyddwyr; rheoli lefelau dŵr digonol a phrosesau afonydd gweithredol; mecanweithiau ar gyfer lleihau pwysau o ganlyniad i echdynnu ac adfer cynefinoedd a rhywogaethau dyfrol, fel y nodwyd ar gyfer Afon Wysg.
- Cymhwyso polisi a chanllawiau arfer da i sicrhau bod cynlluniau draenio cynaliadwy (SDC) yn cael eu hymgorffori ym mhob datblygiad newydd, er mwyn lleihau llif dŵr wyneb heb ei reoli i Wastadeddau Gwent.
- Cynnal astudiaethau i bennu i ba raddau y mae cefnau dŵr yr ucheldir yn dylanwadu ar swm ac ansawdd y dŵr ar Wastadeddau Gwent. Yn benodol, gall dylanwad newidiadau mewn arferion amaethyddol, coedwigaeth fasnachol a newid hirdymor yn y dirwedd o ganlyniad i golli coed yn sylweddol oherwydd afiechyd, oll ddylanwadu ar adnoddau dŵr y Gwastadeddau yn y dyfodol.
- Anelu at ddatblygu ystod fwy amrywiol o gynefinoedd, mathau o llystyfiant a strwythurau o fewn daliadau, gan alluogi cynefinoedd a rhywogaethau i ymateb i effeithiau newid hinsawdd, tra'n cynnal busnesau ffermio hyfyw, cysylltiadau diwylliannol a thraddodiadau a chymeriad cyffredinol yr ardal.
- Sicrhau bod Cynllun Rheoli Traethlin Saith Moryd yn parhau i gyd nabod arwyddocâd tirwedd hanesyddol eithriadol a gwerth cadwraeth natur uchel Gwastadeddau Gwent, a'r rôl sylfaenol y mae'r amddiffynfeydd môr yn ei chwarae wrth gynnal y buddiannau hyn. Mae gweithio mewn partneriaeth â phawb sydd â rhan yng nghynaliadwyedd hirdymor yr ardal yn hanfodol i ddatblygu consensws ynghylch dulliau o fynd i'r afael â heriau newid yn yr hinsawdd, a'i ganlyniadau amgylcheddol ac economaidd.
- Ymgorffori safleoedd treftadaeth arfordirol mewn cynlluniau addasu newid yn yr hinsawdd, lle bynnag y bo modd, cofnodi, hyrwyddo, deall a chydabod eu harwyddocâd hanesyddol a'u cyfraniad at ddiwylliant lleol a chymeriad tirwedd arfordirol.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Gefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

Mae angen rheoli tirwedd Gwastadeddau Gwent yn gynaliadwy. Mae hyn yn cynnwys dull cynaliadwy o ffermio, sy'n hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu priddoedd a dŵr, bioamrywiaeth a thirweddau lleol nodedig yn arbennig.

Gallai cyfleoedd i fynd i'r afael â'r anghenion hyn o fewn Parth SG Gwastadeddau Gwent gynnwys:

- Cefnogi'r gymuned ffermio leol, lle bo'n bosibl trwy grantiau amaeth-amgylcheddol (Glastir neu ei gynllun olynol ar ôl Brexit), annog hyblygrwydd o ran rheoli tir, lle bo'n briodol cynnal y systemau ffermio cymysg presennol, cadw priddoedd a chynyddu amrywiaeth blodeuol y dolydd gwlyb.
- Cynghori tirfeddianwyr ar ail-greu, lle bo'n ymarferol, cynefinoedd megis glaswelltir gwlyb, gwelyau cyrs a ffeniau, yng nghyd-destun cynnal gweithgaredd amaethyddol sy'n fasnachol hyfyw yn yr ardal. Lle mae'n bosibl na fydd daliadau tir penodol yn fasnachol hyfyw mwyach, ystyried cyfleoedd i arallgyfeirio defnydd tir i gwmpasu creu neu adfer cynefinoedd lled-naturiol.
- Annog rheolaeth fwy helaeth a chynaliadwy ar dir (drwy ddwysedd stocio priodol a defnyddio bridiau gwartheg traddodiadol gwydn), lleihau'r risg o gywasgu pridd a sathru, cynyddu cyfleoedd ar gyfer amrywiaeth flodeuol, hyrwyddo defnydd sensitif o blaladdwyr a gwrtaith, a gweithredu cynlluniau rheoli tail, lleihau cyfoethogi maetholion mewn cyrsiau dŵr a gwella ansawdd cyffredinol dŵr.
- Hyrwyddo arfer gorau mewn rheoli pridd, defnyddio peiriannau gwasgedd isel, a rheoli da byw yn ofalus ger cyrsiau dŵr ac ochrau glannau, gan ddefnyddio lleiniau clustogi glaswelltir a chynefinoedd lled-naturiol i wella ymdreiddiad ac amddiffyn cyrsiau dŵr rhag mewnbwn maetholion a gwaddod.
- Nodi cyfleoedd ar gyfer arallgyfeirio busnesau fferm trwy fecanweithiau fel marchnata brand premiwm, defnyddio bridiau gwydn gwerth premiwm

traddodiadol, talu am wasanaethau ecosystem, a chysylltu rheolaeth Gwastadeddau Gwent â throthwyon i fyny'r afon lle bo'n berthnasol.

- Cydweithio â thirfeddianwyr i wireddu'r potensial ar gyfer cynlluniau adfer ar raddfa'r dirwedd mewn ardaloedd addas lle gellid ystyried ail-dorri hen ffosydd, tynnu cloddiau ac ail-hadu glaswelltir.
- Mae cyfle i gefnogi Cynllun Datblygu Cyrchfan Sir Fynwy, lle mae mynediad i gefn gwlad yn rhan allweddol o gynnig Sir Fynwy.



Parth B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent

Mae'r adran hon yn archwilio cyfleoedd i wella Gwybodaeth Ddaearyddol o fewn Parth B: Dyffryn Gwy a Choed Gwent. Mae'r cyfleoedd wedi'u nodi trwy ddadansoddi astudiaethau presennol, y gwasanaethau ecosystem a ddisgrifir yn **Atodiad D2**, a gweithdai ymgynghori â rhanddeiliaid - gweler **Atodiad C**. Lle bo'n briodol, mae'r rhain yn cyd-fynd â Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent. Dylid darllen yr adran hon ar y cyd â Chynllun Rheoli AHNE Dyffryn Gwy.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Gwella Iechyd a Lles

Mae angen cynnal, a lle bo'n briodol, gwella mynediad a chyfleusterau hamdden ar gyfer cymunedau lleol ac ymwelwyr â Dyffryn Gwy. Mae tystiolaeth gynyddol bod mynediad i, a mwynhad o fannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn gwella iechyd a lles pobl, yn enwedig mewn ardaloedd o amddifadedd cymdeithasol. Mae angen i bobl barhau i fwynhau gweithgareddau hamdden egnïol yn Nyffryn Gwy nad yw'n amharu ar harddwch naturiol yr ardal. Mae ymgysylltu â threftadaeth naturiol a diwylliannol Dyffryn Gwy yn allweddol i warchod y dirwedd hynod hon ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion iechyd a lles SG yn is-ardal Dyffryn Gwy a Choed Gwent a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gefn gwlad ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyafrif o fanteision iechyd a lles ardaloedd sy'n profi (fel Coedwig Parc Cas-gwent a Gwarchodfa Natur Gyffredin Wyewood), tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar dreftadaeth naturiol a diwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol o ansawdd uchel, di-draffig i feicwyr, cerddwyr a marchogion trwy archwilio cyfleoedd i wella llwybrau presennol (fel Llwybr Dyffryn Gwy) a chreu rhai newydd lle bo'n briodol

- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gyrsiau dŵr/cyrff dŵr ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyafrif o'r buddion iechyd a lles o brofi amgylcheddau dŵr (fel Afon Gwy), tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar asedau treftadaeth naturiol a diwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth
- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglen wedi'i thargeddu o welliannau mannau gwyrdd hygyrch a darpariaeth newydd ar gyfer Grid Gwyrdd Trefol Trefynwy i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau ar gyfer cymunedau sy'n profi lefelau uchel o amddifadedd iechyd

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion iechyd a lles o fewn Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent gynnwys:

- Hyrwyddo dealltwriaeth a mwynhad o'r dreftadaeth ddiwylliannol a'r amgylchedd hanesyddol
- Cynyddu dealltwriaeth, ymwybyddiaeth a mwynhad o goed a natur arbennig coetiroedd Dyffryn Gwy a'u hyrwyddo fel adnodd ar gyfer cyfleoedd addysgol, cymunedol, hamdden ac iechyd priodol
- Annog mentrau a arweinir gan y gymuned sy'n cynnal amrywiaeth, cynaliadwyedd ac ansawdd bywyd cymunedol gwledig a/neu sy'n ysgogi buddsoddiad, cyflogaeth leol a chadw neu wella cyfleusterau a gwasanaethau i bobl leol,
- Annog a hyrwyddo gweithgareddau hamdden a mynediad cyfrifol sy'n gydnaws â dibenion y Dirwedd Genedlaethol, yn enwedig cysylltu trafnidiaeth gynaliadwy a chyfleusterau trefi a phentrefi.
- Cefnogi lefelau priodol o ddylunio cynaliadwy, atgyweirio, arwyddion a chynnal a chadw ar hawliau tramwy cyhoeddus, llwybrau hamdden a safleoedd, gan ddefnyddio deunyddiau sy'n cydweddu, er mwyn cadw neu wella cymeriad a harddwch naturiol Dyffryn Gwy.

- Cynorthwyo i nodi bylchau mewn mynediad a darpariaeth hamdden, gan gynnwys ar gyfer grwpiau a dangynrychiolir a grwpiau lleiafrifol, a gweithio gyda chyrrff a rhanddeiliaid priodol i gefnogi a hyrwyddo gwelliannau mynediad a mynediad gwell i bawb, lle nad yw hyn yn gwrthdaro â Nodweddion Arbennig y Genedlaethol. Tirwedd a'r Ardaloedd Cadwraeth Arbennig
- Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniad Safle Strategol a Ffefrir yn Nhrefynwy Leasbrook, megis darparu cysylltiadau i gerddwyr/beicwyr a mannau gwyrdd i bobl.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Wella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

Mae dull cynaliadwy yn hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Mae Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent yn arbennig o gyfoethog o ran bywyd gwyllt ac mae ganddo grynodiad uchel o safleoedd dynodedig. Mae ansawdd yr afon a chynefin afonol, gyda physgod mudol a dyfrgwn, o bwysigrwydd Ewropeaidd. Yn yr un modd, mae'r coetiroedd sydd bron yn ddi-dor, ynghyd â glaswelltir cyfoethog ei rywogaethau, yn creu tirwedd gysylltiedig o ansawdd uchel. Mae rheoli'r ystod hon o gynefinoedd yn briodol yn hanfodol i gynnal a chynyddu ystod a maint y cynefinoedd a'r rhywogaethau a'u gwytnwch. Mae angen gwarchod, a lle bo'n briodol gwella ac adfer, bioamrywiaeth Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent mewn rhwydweithiau ecolegol cadarn.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer gwneud y gorau o fuddion bioamrywiaeth a gwydnwch ecosystemau SG yn is-ardal Dyffryn Gwy a Choed Gwent a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Mannau Gwyrdd Strategol a Choridorau: Gweithio gydag ystod o bartneriaid i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd i wella cyflwr cynefinoedd, cysylltedd ac amrywiaeth (fel coetiroedd brodorol a gwrychoedd hynafol), a chefnogi enillion bioamrywiaeth net; darparu cynefinoedd ar hyd mannau gwyrdd a choridorau i bryfed peillio; a hyrwyddo mesurau arfer da biddiogelwch ar

gyfer rheoli rhywogaethau planhigion ymledol (e.e. Canclwm Japan a Jac y Neidiwr)

- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Rheoli tynnu dŵr i sicrhau llif digonol a phrosesau afonydd gweithredol; creu dull cydgysylltiedig o ddileu neu addasu rhwystrau i fudo pysgod; atal dirywiad yn statws corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr gyda'r nod o gyflawni statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear; datblygu cynllun rheoli maetholion Afon Gwy; a datblygu cynlluniau adfer afonydd a chynlluniau rheoli llifogydd naturiol ar gyfer adfer afonydd i gyflwr ecolegol da ac adeiladu gwytnwch yn erbyn newidiadau yn y dyfodol.
- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglenni ar gyfer cyflawni gwelliannau rheoli safleoedd bywyd gwyllt a chreu cynefinoedd ar gyfer Grid Gwyrdd Trefol Trefynwy i gefnogi adferiad natur drefol

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau ym Mharth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent gynnwys:

- Cyfrannu at gyflawni targedau a blaenoriaethau Bioamrywiaeth cenedlaethol, rhanbarthol a lleol ar gyfer cynefinoedd a rhywogaethau allweddol sy'n berthnasol i Ddyffryn Gwy, mewn partneriaeth â sefydliadau perthnasol.
- Annog a chefnogi mesurau sy'n cyfrannu at reoli'r holl safleoedd dynodedig statudol a safleoedd bywyd gwyllt lleol/allweddol Sirol fel eu bod mewn cyflwr ffafriol ac o fewn rhwydweithiau ecolegol cadarn.
- Hyrwyddo mabwysiadu cynlluniau a mentrau sy'n cynnal, yn gwella ac/neu'n adfer bioamrywiaeth nodweddiadol Dyffryn Gwy, ac sy'n galluogi systemau ecolegol a phrosesau naturiol i gynnwys ac addasu i hinsawdd a newid amgylcheddol arall, gan gynnwys trwy gysylltedd cynefinoedd ar raddfa tirwedd.
- Nodi rhywogaethau a chlefydau yr ystyrir eu bod yn niweidiol i werth bioamrywiaeth Dyffryn Gwy ac annog eu monitro, eu rheoli a, lle bo'n briodol, eu rheoli.

- Cefnogi'r gwaith o adnabod a monitro rhywogaethau dangosol allweddol a rhywogaethau a chynefinoedd â blaenoriaeth, mewn partneriaeth â sefydliadau cadwraeth, unigolion perthnasol a'r Canolfannau Cofnodion Biolegol Lleol.
- Hyrwyddo ymwybyddiaeth, ffynonellau cyngor a chyfranogiad mewn cadwraeth bioamrywiaeth gan dirfeddianwyr, rheolwyr tir, busnesau, cymunedau lleol, ysgolion a'r cyhoedd gan gynnwys effeithiau o'r tu allan i Ddyffryn Gwy.
- Darparu cyngor arfer gorau i berchnogion a rheolwyr coetiroedd ar reolaeth amlbwrpas gynaliadwy o goetiroedd Dyffryn Gwy, gan gynnwys adfer PAWS yn sensitif, annog 'y goeden iawn yn y lle iawn' a'r dull ecosystemau.
- Cefnogi monitro, rheoli a lle bo'n briodol, rheoli clefydau, plâu a bygythiadau eraill, a all achosi marwolaethau sylweddol mewn rhywogaethau coed a chynefinoedd coetir a cheisio lliniaru effaith unrhyw golled ar y dirwedd.
- Annog arallgyfeirio cynefinoedd i gynnwys creu, adfer a chysylltiedd cynefinoedd llawn blodau i gynnal a chynnal pryfed peillio fel rhan o fenter B-Lines.
- Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniad Safle Strategol a Ffeifir yn Nhrefynwy Leasbrook, megis gwella cysylltiadau ecolegol ar gyfer bywyd gwyllt.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd

Mae angen gwarchod a gwella harddwch naturiol y dirwedd yn Nyffryn Gwy gyda'i nodweddion a phrosesau naturiol a diwylliannol, a rhinweddau a nodweddion arbennig y dirwedd (gan gynnwys y patrwm o goetiroedd, y mae llawer ohonynt yn hynafol; y rhwydwaith cryf o wrychoedd trwchus, cloddiau, waliau cerrig sychion a llinellau coed; Mae hefyd angen sicrhau bod coetiroedd a choed ledled Dyffryn Gwy yn cael eu rheoli'n gynaliadwy mewn ffordd sy'n gwarchod ac yn gwella cymeriad coetir hynafol eithriadol yr ardal, ac yn darparu buddion amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd.

Gallai'r cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cymeriad tirwedd a hynodrwydd Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent gynnwys:

- Hyrwyddo a datblygu polisiau a mentrau i warchod, gwella, adfer neu greu nodweddion ac elfennau sy'n cynnal Nodweddion Arbennig, cymeriad tirwedd a harddwch naturiol y Dirwedd Genedlaethol. Sicrhau eu rheolaeth gynaliadwy a lliniaru, lleihau neu ddileu nodweddion niweidiol.
- Cefnogi mesurau sy'n cynyddu ymwybyddiaeth a gwerthfawrogiad y cyhoedd o harddwch naturiol a phwysigrwydd Dyffryn Gwy.
- Ceisio lliniaru a/neu leihau, neu fel y dewis olaf, gael gwared ar weithgarwch amaethyddol sy'n lleihau neu'n dinistrio'n sylweddol Nodweddion Arbennig, harddwch naturiol a chymeriad tirwedd y Dirwedd Genedlaethol.
- Datblygu a chefnogi mentrau a pholisi coed, coetir a choedwigaeth sy'n cadw, yn adfer a/neu'n gwella Nodweddion Arbennig, bioamrywiaeth a harddwch naturiol yr ardal, gan sicrhau nad oes colled net o orchudd coetir lled-naturiol oni bai bod buddiannau cadwraeth natur neu dreftadaeth yn hollbwysig..
- Annog a chefnogi safonau uchel o ddyluniad, deunyddiau, effeithlonrwydd ynni, draenio a thirlunio ym mhob datblygiad, gan gynnwys Datblygiad a Ganiateir, i sicrhau mwy o gynaliadwyedd a'u bod yn ategu ac yn gwella cymeriad a hynodrwydd y dirwedd leol gan gynnwys graddfa a lleoliad a lleihau'r effaith ar y dirwedd leol. amgylchedd naturiol.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur

Yng nghyd-destun yr heriau a gyflwynir gan newid yn yr hinsawdd, sy'n bygwth diraddio nodweddion tirwedd nodedig a chynefinoedd bywyd gwyllt; mae angen addasu ac atal newid dinistriol mewn mannau. Mae arallgyfeirio rhywogaethau yn greiddiol iawn i addasu coetir a sicrhau gwytnwch yn y dyfodol. Mae angen sylfaenol hefyd i reoli dŵr yn briodol. Mae hyn yn hanfodol ar gyfer gwneud y mwyaf o fuddion Gwybodaeth Ddaearyddol megis rheoli llifogydd yn well, ansawdd dŵr a phridd.

Gallai cyfleoedd i GI helpu i fynd i'r afael â gwydnwch newid yn yr hinsawdd ac anghenion addasu o fewn Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent gynnwys:

- Mae blaenoriaethau strategol a chyfleoedd ar gyfer gwneud y gorau o wydnwch newid hinsawdd ac ymaddasu buddion SG yn is-ardal Dyffryn Gwy a Choed Gwent a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:
- Man Gwyrdd Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i roi arferion ffermio cynaliadwy ar waith ar gyfer gwella gallu pridd i storio carbon, a nodi prosiectau adfer cynefinoedd ar raddfa tirwedd a phlannu coed i wneud y mwyaf o atafaeliad carbon mewn ecosystemau presennol
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion i gefnogi datgarboneiddio drwy leihau'r defnydd o drafnidiaeth sy'n cael ei bweru gan danwydd ffosil ac allyriadau carbon.
- Mannau Glas a Choridorau Strategol: Gweithio gydag ystod o bartneriaid fel rhan o ddull seiliedig ar ddalgylch i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd ar gyfer gweithredu mesurau rheoli llifogydd naturiol i leihau dŵr ffo wyneb ac arafu'r llif, gan gyfyngu ar lifogydd i lawr yr afon.
- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglen i gynyddu gorchudd gwyrdd trefol a'r canopi coed o fewn mannau gwyrdd, ar hyd strydoedd ac ar adeiladau/strwythurau ar gyfer Grid Gwyrdd Trefol Trefynwy i wneud cymunedau trefol yn fwy gwydn ac addasadwy i newid yn yr hinsawdd

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael â gwydnwch newid yn yr hinsawdd ac anghenion addasu o fewn Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent gynnwys:

- Cefnogi a hyrwyddo datblygiad ffurfiau adnewyddadwy o gynhyrchu ynni nad ydynt yn effeithio'n negyddol ar nodweddion tirwedd a Nodweddion Arbennig y Dirwedd Genedlaethol

- Hyrwyddo cysylltedd ecolegol a chynefinoedd cadarn er mwyn cynnal amrywiaeth.
- Adfer cynefinoedd e.e. coetiroedd/llystyfiant, i helpu i leihau llifogydd a gwrthbwysu llygredd aer tra hefyd yn cadw'r nodweddion a'r nodweddion allweddol sydd wedi arwain at y dynodiad Tirwedd Cenedlaethol sy'n ei wneud mor ddeniadol i bobl leol ac ymwelwyr heddiw.
- Darparu draeniad trefol cynaliadwy i amsugno gormod o law a sicrhau nad yw cymeriad yr afon yn cael ei ddiraddio.
- Cyfrannu lle i dyfu bwydydd gan ddefnyddio dulliau cynaliadwy a thrwy hynny hyrwyddo diet iach i gymunedau lleol ond hefyd gwella bioamrywiaeth, gan ddarparu swyddi a buddion addysgol.
- Diogelu mannau gwyrdd hygyrch sy'n helpu i leihau effeithiau ynysoedd gwres trefol a hefyd yn cyfrannu at ymdeimlad pobl o iechyd a lles yn ogystal â chael buddion economaidd yn ymwneud â thwristiaeth.
- Lleihau allyriadau carbon drwy annog dulliau eraill o deithio drwy gerdded a beicio tra hefyd yn cefnogi iechyd, lles a thwristiaeth.
- Datblygu a chydlynu caffael a dadansoddi data ar draws y Dirwedd Genedlaethol, i lywio gosod blaenoriaethau, cynllunio, gweithredu a monitro newid sy'n effeithio ar harddwch naturiol, gan gynnwys datblygu gwell dealltwriaeth o effeithiau tebygol newid yn yr hinsawdd ar dirwedd yr ardal. AHNE Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy a chamau lliniaru ac addasu ategol.

Anghenion SG a Chyfloedd i Gefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

Mae angen rheoli a datblygu tirwedd Dyffryn Gwy yn gynaliadwy. Mae hyn yn cynnwys dull cynaliadwy o ddatblygu a rheoli effeithiau amgylcheddol mewn ardaloedd mwy adeiledig; ac i ffermio, sy'n hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu priddoedd a dŵr, bioamrywiaeth a thirweddau lleol nodedig yn arbennig. Ymysg dibenion y Dirwedd Genedlaethol mae 'y dylid rhoi sylw arbennig i hyrwyddo ffurfiau cynaliadwy o ddatblygiad cymdeithasol ac economaidd sydd ynddynt eu hunain yn gwarchod ac yn gwella'r amgylchedd'. Mae angen i hyn gynnwys meithrin mentrau ffermio hyfwrdd sy'n rheoli'r tir mewn ffyrdd sy'n cadw a gwella adnoddau naturiol a hynodrwydd lleol y Dirwedd Genedlaethol.

Gallai cyfloedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion datblygu economaidd cynaliadwy o fewn Parth SG Dyffryn Gwy a Choed Gwent gynnwys:

- Annog ffermwyr a thirfeddianwyr i ddatblygu a mabwysiadu arferion rheoli cynaliadwy sy'n cadw neu'n gwella nodweddion, Nodweddion Arbennig a harddwch naturiol AHNE Tirwedd Genedlaethol Dyffryn Gwy.
- Annog y defnydd mwyaf posibl o gynlluniau amaeth-amgylcheddol a chynlluniau priodol eraill, gan gynnwys cymorth i dyddynwyr, lle maent yn bwrw ymlaen â chadwraeth neu wella harddwch naturiol, bioamrywiaeth, amgylchedd hanesyddol a Nodweddion Arbennig y Dirwedd Genedlaethol, yn enwedig trwy Ffermio Dalgylch Sensitif a systemau ffermio cymysg.
- Cefnogi datblygiad a chyllid ar gyfer sgiliau newydd, arferion ffermio a gweithgareddau fferm sy'n gydnaws ag amcanion dynodiad Tirwedd Genedlaethol, ac annog a chefnogi sgiliau traddodiadol fel gwneud gwair, plygu gwrychoedd, codi waliau cerrig sychion, rheoli coedlannau a choedlannau, gwaith coed ar lannau'r afon ac ati sy'n cyfrannu at gynnal a chadw Nodweddion Arbennig y Dirwedd Genedlaethol.
- Hyrwyddo dealltwriaeth ehangach o werth ffermio i'r dirwedd a'r economi.

- Cefnogi pob mesur priodol i reoli clefydau crydau amaethyddol, coed a da byw, sy'n bygwth hyfywedd masnachol systemau ffermio sy'n gwarchod cymeriad y dirwedd, gan sicrhau bod y mesurau'n parhau i fod yn gydnaws â chadwraeth a mwynhad harddwch naturiol.
- Annog a chefnogi cynhyrchwyr lleol i gyflenwi bwyd lleol a hyrwyddo ac annog y defnydd o gynnyrch lleol gan gyrrff cyhoeddus, defnyddwyr, darparwyr lleoli a siopau bwyd lleol.
- Cefnogi datblygiad cyflogaeth a sgiliau a marchnadoedd ar gyfer pren lleol a chynnyrch coetir.



Parth C: Canol Sir Fynwy – De

Mae'r adran hon yn archwilio cyfleoedd i wella SG o fewn Parth C: Canol Sir Fynwy – De. Mae'r cyfleoedd wedi'u nodi trwy ddadansoddi astudiaethau presennol, y gwasanaethau ecosystem a ddisgrifir yn **Atodiad D2**, a gweithdai ymgynghori â rhanddeiliaid - gweler **Atodiad C**. Lle bo'n briodol, mae'r rhain yn cyd-fynd â Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Gwella Iechyd a Lles

Mae potensial i ehangu mynediad a chyfleusterau hamdden i gymunedau lleol ac ymwelwyr â Pharth De Canol Sir Fynwy. Mae tystiolaeth gynyddol bod mynediad i, a mwynhad o fannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn gwella iechyd a lles pobl, yn enwedig mewn ardaloedd o amddifadedd cymdeithasol.

Mae blaenoriaethau strategol a chyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion iechyd a lles SG yn is-ardal Canol Sir Fynwy a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gefn gwlad ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyaf o fanteision iechyd a lles ardaloedd sy'n profi (fel Parc Gwledig Parc Clytha), tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar asedau treftadaeth naturiol a diwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus o godi ymwybyddiaeth
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion trwy archwilio cyfleoedd i wella llwybrau presennol (fel Llwybr Dyffryn Wysg) a chreu rhai newydd lle bo'n briodol
- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gysylltu dŵr/cyrrff dŵr ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyaf

o'r buddion iechyd a lles o brofi amgylcheddau dŵr (fel Cronfa Ddŵr Llandegfedd ac Afon Wysg), tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar amgylcheddau dŵr naturiol. ac asedau treftadaeth ddiwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth

- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglen wedi'i thargeddu o welliannau mannau gwyrdd hygrych a darpariaeth newydd ar gyfer Gridiau Gwyrdd Trefol y Fenni ac Wysg i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau ar gyfer cymunedau sy'n profi lefelau uchel o amddifadedd iechyd

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion iechyd a lles o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – De gynnwys:

- Darparu dehongliad ar gyfer llwybrau cerddwyr/beicwyr presennol, hawliau tramwy a llwybrau cerdded sy'n cysylltu aneddiadau megis Brynbuga a Dyffryn Wysg trwy HTC presennol (er enghraifft, Llwybr Dyffryn Wysg) a llwybrau beicio.
- Cryfhau cysylltiadau llwybrau beicio ar hyd dyffrynnoedd afonydd, cysylltiadau â rhwydweithiau beicio cenedlaethol a rhanbarthol.
- Cysylltu â chynlluniau a grwpiau cerdded iach, yn ogystal â 'Teithiau Cerdded Iach', y gellir eu rhagnodi gan feddygon teulu.
- Ehangu'r ddarpariaeth o lwybrau cerddwyr, hawliau tramwy a llwybrau beicio i gysylltu datblygiad trwy goetiroedd presennol, mannau agored a gwyrdd â chefn gwlad ehangach a chyrchfannau allweddol gan gynnwys camlas Mynwy/Aberhonddu ac Afon Wysg.
- Gwella mannau gwyrdd presennol ac integreiddio seilwaith gwyrdd i waith adnewyddu neu ddatblygu asedau cymunedol megis ysgolion cynradd lleol a safleoedd sy'n eiddo i'r cyhoedd neu'n cael eu rheoli.
- Ehangu darpariaeth rhandiroedd lle bo'n briodol o amgylch aneddiadau.
- Gwella mynediad i fannau gwyrdd anhygrych ar hyn o bryd, megis ardaloedd o goetir preifat neu ystâd, a thir comin llai hygrych.

- Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniad Safle Strategol a Ffefrir yn Nwyrain y Fenni, megis darparu cysylltiadau cerddwyr/beicwyr a mannau gwyrdd i bobl.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Wella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

Mae dull cynaliadwy yn hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Mae gwerth bioamrywiaeth y rhwydwaith o gyrsiau dŵr a choetiroedd yn agored i esgeulustod oherwydd diffyg cynnal a chadw priodol, newidiadau mewn draeniad a defnydd tir. Mae hyn yn hanfodol er mwyn cynyddu ystod a maint cynefinoedd a rhywogaethau a'u gwytnwch.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion bioamrywiaeth a gwydnwch ecosystemau SG yn is-ardal Canol Sir Fynwy a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Mannau Gwyrdd Strategol a Choridorau: Gweithio gydag ystod o bartneriaid i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd i wella cyflwr cynefinoedd, cysylltedd ac amrywiaeth (fel adfer dolydd gorlifdir), a chefnogi enillion bioamrywiaeth net; darparu cynefinoedd ar hyd mannau gwyrdd a choridorau i bryfed peillio; a hyrwyddo mesurau arfer da bioddiogelwch ar gyfer rheoli rhywogaethau planhigion ymledol (e.e. Canclwm Japan a Jac y Neidiwr)
- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Rheoli tynnu dŵr i sicrhau llif digonol a phrosesau afonydd gweithredol; creu dull cydgysylltiedig o ddileu neu addasu rhwystrau i fudo pysgod (fel ar Afon Gavenny ac Afon Honddu); atal dirywiad yn statws corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr gyda'r nod o gyflawni statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear; datblygu cynllun rheoli maetholion Ardal Cadwraeth Arbennig Afon Wysg; a datblygu cynlluniau adfer afonydd a chynlluniau rheoli llifogydd naturiol ar gyfer adfer afonydd i gyflwr ecolegol da ac adeiladu gwytnwch yn erbyn newidiadau yn y dyfodol.
- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglenni ar gyfer cyflawni gwelliannau rheoli safleoedd bywyd gwyllt a chreu cynefinoedd ar gyfer Gridiau Gwyrdd Trefol y Fenni a Brynbuga i gefnogi adferiad natur drefol

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – De gynnwys:

- Dileu a/neu reoli rhywogaethau anfrodorol ymledol yn unol â chynlluniau gweithredu rhywogaethau goresgynnol cenedlaethol cyfredol, gan gynnwys Efwr Enfawr.
- Lleihau effaith addasiadau ffisegol i gyrsiau dŵr, gwella cysylltedd, cynefinoedd a morffoleg trwy beirianeg feddal a thechnegau adfer. Gwella cynefinoedd pysgod, dileu neu addasu rhwystrau i dramwyfa i fyny'r afon.
- Lleihau effaith strwythurau a gweithrediadau amddiffyn rhag llifogydd - gwella cysylltedd, cynefin, a morffoleg trwy weithredu opsiynau trwy fesurau megis peirianeg feddal, agor ceuffosydd, uwchraddio fflapiau llanw, newid carthu a rheoli llystyfiant.
- Adfer neu wella asedau a chynefinoedd presennol i wella mannau gwyrdd presennol, gan gynnwys adfer porfa wedi'i lled-wella ac adfer coetir.
- Annog arallgyfeirio cynefinoedd i gynnwys creu, adfer a chysylltedd cynefinoedd llawn blodau i gynnal a chynnal pryfed peillio.
- Ystyried cyfleoedd i ymgorffori SG yn y Dyraniad Safle Strategol a Ffefrir yn Nwyrain y Fenni, megis gwella cysylltiadau ecolegol ar gyfer bywyd gwyllt

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd

TMae'r rhwydwaith helaeth o goetir (sy'n gorchuddio tua 10% o'r parth) yn un o nodweddion tirwedd mwyaf nodedig Dalgylch Gwy. Mae angen cynnal a gwella'r cysylltiadau gwyrdd hyn, ynghyd â nodweddion tirwedd hanesyddol eraill, lle bo'n briodol.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cymeriad tirwedd a hynodrwydd o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – De gynnwys:

- EGwella cysylltiadau gwyrdd o fewn datblygiad i gryfhau cymeriad aneddiadau presennol, gan gynnwys golygfeydd allweddol i mewn ac allan o aneddiadau ac atgyfnerthu ymdeimlad o le.
- Cryfhau triniaethau ymyl aneddiadau, atgyfnerthu cymeriad, arddulliau brodorol a thriniaethau ffiniau.
- Ymchwilio, cadw a gwella'r amgylchedd hanesyddol a chadw archeoleg.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur

Yng nghyd-destun yr heriau a gyflwynir gan newid yn yr hinsawdd, mae angen sylfaenol i reoli dŵr yn briodol. Mae hyn yn hanfodol ar gyfer gwneud y mwyaf o fuddion Gwybodaeth Ddaearyddol megis rheoli llifogydd yn well, ansawdd dŵr a phridd.

Gallai'r cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael â gwydnwch newid yn yr hinsawdd ac anghenion addasu o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – De gynnwys:

- Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer gwneud y mwyaf o fanteision gwydnwch newid hinsawdd ac ymaddasu SG yn is-ardal Canol Sir Fynwy a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:
- Man Gwyrdd Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i roi arferion ffermio cynaliadwy ar waith ar gyfer gwella gallu pridd i storio carbon, a nodi prosiectau adfer cynefinoedd ar raddfa tirwedd i sicrhau bod cymaint â phosibl o garbon yn cael ei atafaelu mewn ecosystemau presennol
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion i gefnogi datgarboneiddio drwy leihau'r defnydd o drafnidiaeth sy'n cael ei bweru gan danwydd ffosil ac allyriadau carbon.
- Mannau Glas a Choridorau Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid fel rhan o ddull seiliedig ar ddalgylch o nodi prosiectau ar raddfa'r

dirwedd ar gyfer gweithredu mesurau rheoli llifogydd naturiol i leihau dŵr ffo arwyneb ac arafu'r llif, gan gyfyngu ar lifogydd i lawr yr afon (fel ymestyn a chysylltu coetiroedd gorlifdir).

- Gridiau Gwyrdd Trefol: Datblygu rhaglenni i gynyddu gorchudd gwyrdd trefol a'r canopi coed o fewn mannau gwyrdd, ar hyd strydoedd ac ar adeiladau/strwythurau ar gyfer Gridiau Gwyrdd Trefol y Fenni ac Wysg i wneud cymunedau trefol yn fwy gwydn ac addasadwy i newid yn yr hinsawdd

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cydnerthedd newid yn yr hinsawdd ac addasu o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – De gynnwys:

- Gwella lefelau a llif dŵr, lleihau effeithiau llifau a thynnu dŵr mwy rheoledig, adfer trefnau llif mwy naturiol a gweithredu opsiynau i wella lefelau dŵr, megis effeithlonrwydd dŵr a mesurau ailgylchu, ffynonellau a chyflenwadau amgen.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Gefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

Mae angen rheoli tirwedd Dalgylch Wysg yn gynaliadwy. Mae hyn yn cynnwys dull cynaliadwy o ddatblygu a rheoli effeithiau amgylcheddol mewn ardaloedd mwy trefol; ac i ffermio, sy'n hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu priddoedd a dŵr, bioamrywiaeth a thirweddau lleol nodedig yn arbennig.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion datblygu economaidd cynaliadwy o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – De gynnwys:

- Nodi a gweithredu newidiadau i gyfundrefnau a strwythurau draenio tir i adfer lefelau dŵr.
- Lleihau llygredd o ollyngiadau dŵr gwastraff o ffynonellau pwynt. Ymchwilio i fesurau atal llygredd sylfaenol a'u rhoi ar waith, gan gynnwys darparu'r cyngor a'r canllawiau diweddaraf, megis trin a storio cemegau a gwastraff yn gywir, rheoli elifion masnach, a rheoleiddio.
- Cefnogi gweithredu arferion amaethyddol cynaliadwy, gan gynnwys gweithredu mesurau fel rheolaeth gywir ar slyri, silwair, olew tanwydd, a chemegau amaethyddol; gwahanu dŵr glân a budr; cynllunio rheoli maetholion; lleiniau clustogi a ffensys glannau afon; cnydau gorchudd a rheoli pridd.
- Cefnogi rheolaeth gynaliadwy ar goetiroedd a choedwigaeth, adfer y parth glannau afon, datgysylltu draeniau coedwig a defnyddio coedwigaeth a choetir i leihau llygredd gwasgaredig.
- Ymchwilio i gyfleoedd i ddatrys camgysylltiadau â draeniau dŵr wyneb (mewn eiddo preswyl a masnachol) a gweithredu cynlluniau draenio cynaliadwy (SDCau) i leihau llygredd gwasgaredig.
- Cefnogi rheoli dŵr; rheolaeth ofalus ar y gwahanol ddefnyddwyr - Cronfa Ddŵr Llandegfedd: Cynllun Rheoli Hamdden a Chadwraeth, ymgynghori â Grŵp Cyswllt Defnyddwyr Cronfa Ddŵr Llandegfedd.
- Cefnogi'r gymuned ffermio leol, lle bo'n bosibl trwy grantiau amaeth-amgylcheddol (Glastir neu ei gynllun olynol ar ôl Brexit), annog hyblygrwydd wrth reoli tir, cynnal y systemau ffermio cymysg presennol lle bo'n briodol, a chadw priddoedd



Parth D: Canol Sir Fynwy – Gogledd

Mae'r adran hon yn archwilio cyfleoedd i wella SG o fewn Parth D: Canol Sir Fynwy – Gogledd. Mae'r cyfleoedd wedi'u nodi trwy ddadansoddi astudiaethau presennol, y gwasanaethau ecosystem a ddisgrifir yn **Atodiad D2**, a gweithdai ymgynghori â rhanddeiliaid - gweler **Atodiad C**. Lle bo'n briodol, mae'r rhain yn cyd-fynd â Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Gwella Iechyd a Lles

Mae potensial i ehangu mynediad a chyfleusterau hamdden i gymunedau lleol ac ymwelwyr â Pharth Gogledd Canol Sir Fynwy. Yno yn dystiolaeth gynyddol bod mynediad i, a mwynhad o fannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn gwella iechyd a lles pobl, yn enwedig mewn ardaloedd o amddifadedd cymdeithasol.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion iechyd a lles o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – Gogledd gynnwys:

- Mae blaenoriaethau strategol a chyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion iechyd a lles SG yn is-ardal Canol Sir Fynwy a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:
- Man Gwyrdd Strategol: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gefn gwlad ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyafrif o fanteision iechyd a lles ardaloedd sy'n profi, tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar asedau treftadaeth naturiol a diwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus o codi ymwybyddiaeth
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol o ansawdd uchel, di-drafft i feicwyr, cerddwyr a marchogion trwy archwilio cyfleoedd i wella llwybrau presennol (fel Llwybr Clawdd Offa) a chreu rhai newydd lle bo'n briodol

- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gyrsiau dŵr/cyrff dŵr ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyafrif o'r buddion iechyd a lles o brofi amgylcheddau dŵr (fel Afon Mynwy), tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar asedau treftadaeth naturiol a diwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion iechyd a lles o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – Gogledd gynnwys:

- Ehangu'r ddarpariaeth o lwybrau cerddwyr, hawliau tramwy a chreu neu gysylltu llwybrau cerdded cylchol (er enghraifft, Taith y Tri Chastell) i gysylltu aneddiadau trwy HTC presennol a mannau gwyrdd hygyrch. Byddai cysylltiadau rhwng yr ardal graidd lle mae pobl yn byw ac yn gweithio hefyd yn fuddiol. Mae cyfleoedd hefyd i wella mynediad ar gyfer marchogaeth gyda llwybrau ceffyl/llwybrau aml-ddefnydd newydd, ac i greu llwybrau beicio newydd, gan gysylltu â rhwydweithiau lleol ac â Dyffryn Gwy y tu hwnt.
- Gwella'r gwaith o hyrwyddo a darparu dehongliad ar gyfer llwybrau cerddwyr/beicwyr, hawliau tramwy a llwybrau cerdded presennol.
- Cysylltu â chynlluniau a grwpiau cerdded iach, yn ogystal â 'Teithiau Cerdded Iach', y gellir eu rhagnodi gan feddygon teulu.
- Cynyddu darpariaeth rhandiroedd o amgylch aneddiadau llai.
- Hwyluso darpariaeth mannau gwyrdd newydd neu well; mannau cymunedol a mannau chwarae.
- Bydd gwella cyflwr glannau afonydd, a chreu llwybrau pysgod yn arwain at well cynefin i fywyd gwylt, ac yn cynyddu cynaliadwydd poblogaethau pysgod. Bydd manteision i gymdeithas yn cynnwys cynnydd mewn cyfleoedd genweirio a mwynhad cyffredinol o dreulio amser ger yr afon.
- Gwella mannau gwyrdd presennol ac integreiddio seilwaith gwyrdd i waith adnewyddu/datblygu asedau cymunedol lleol megis ysgolion cynradd, a safleoedd sy'n eiddo/rheoli cyhoeddus

- O fewn aneddiadau, cysylltu mannau gwyrdd rhwng tai.
- Gwella mynediad i lan yr afon.
- Hwyluso mynediad i fannau gwyrdd yn agos i gartref yn hytrach na theithio i gyfleusterau ymhellach i ffwrdd.
- Annog pobl leol i ddod yn rhan o grwpiau cynnal a chadw HTC, ac ehangu hyn y tu hwnt i'r ddemograffeg bresennol.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Wella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

Mae dull cynaliadwy yn hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Mae gwerth bioamrywiaeth y rhwydwaith o gyrsgiau dŵr a choetiroedd yn agored i esgeulustod oherwydd diffyg cynnal a chadw priodol, newidiadau mewn draeniad a defnydd tir. Mae hyn yn hanfodol er mwyn cynyddu ystod a maint cynefinoedd a rhywogaethau a'u gwytnwch.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion bioamrywiaeth a gwydnwch ecosystemau SG yn is-ardal Canol Sir Fynwy a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Mannau Gwyrdd Strategol a Choridoriau: Gweithio gydag ystod o bartneriaid i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd i wella cyflwr cynefinoedd, cysylltedd ac amrywiaeth (fel adfer dolydd gorlifdir), a chefnogi enillion bioamrywiaeth net; darparu cynefinoedd ar hyd mannau gwyrdd a choridoriau i bryfed peillio; a hyrwyddo mesurau arfer da boddigolwch ar gyfer rheoli rhywogaethau planhigion ymledol (e.e. Canclwm Japan a Jac y Neidiwr)
- Mannau Glas Strategol a Choridoriau: Rheoli tynnu dŵr i sicrhau llif digonol a phrosesau afonydd gweithredol; creu dull cydgysylltiedig o ddileu neu addasu rhwystrau i fudo pysgod (fel ar Afon Mynwy); atal dirywiad yn statws corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr gyda'r nod o gyflawni statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear; a datblygu cynlluniau adfer afonydd a

chynlluniau rheoli llifogydd naturiol ar gyfer adfer afonydd i gyflwr ecolegol da ac adeiladu gwytnwch yn erbyn newidiadau yn y dyfodol.

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – Gogledd gynnwys:

- Gwella cynefinoedd wedi'u haddasu mewn cyrsiau dŵr, gan gynnwys dileu rhwystrau i fudo pysgod; gwella cyflwr sianeli/gwelyau afonydd a/neu lannau/traethlin; gwella cyflwr cynefinoedd parth glannau afon a/neu wlyptir a thrwy reoli llystyfiant. Bydd lleiniau clustogi a gwelliannau i gyflwr glannau afonydd yn helpu i ddiogelu priddoedd, gan gyfyngu ar faint sy'n cael ei olchi i ffwrdd pan fydd hi'n bwrw glaw.
- Rheoli rhywogaethau anfrodorol ymledol, meithrin ymwybyddiaeth a dealltwriaeth (i arafu'r ymlediad); a defnyddio mesurau lliniaru, rheoli a dileu i leihau maint.
- Adfer neu wella asedau a chynefinoedd presennol darparu planhigfeydd ychwanegol/ehangu a chynefin i wella mannau gwyrdd presennol, Afon Mynwy, cynefinoedd glan yr afon, rheoli cynefinoedd presennol ar gyfer rhywogaethau a warchodir a chynnal/galluogi mynediad cyhoeddus sensitif.
- Gwella rheolaeth coedwigaeth, gan gynnwys, lle bo'n briodol, amnewid rhywogaethau brodorol cymysg a'r cyfle i reoli ardaloedd clirio coedwigoedd.
- Annog arallgyfeirio cynefinoedd i gynnwys creu, adfer a chysylltedd cynefinoedd llawn blodau i gynnal a chynnal pryfed peillio.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd

Mae'r rhwydwaith helaeth o goetir (sy'n gorchuddio tua 10% o'r parth) yn un o nodweddion tirwedd mwyaf nodedig Dalgylch Gwy. Mae angen cynnal a gwella'r cysylltiadau gwyrdd hyn, ynghyd â nodweddion tirwedd hanesyddol eraill, lle bo'n briodol.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cymeriad tirwedd a hynodrwydd o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – Gogledd gynnwys:

- Atgyfnerthu cymeriad y dirwedd trwy greu ymyl gwyrdd aml-ddefnydd, athraidd i aneddiadau, sy'n integreiddio'n well â phatrwm llystyfiant amgylchynol
- Gwella a gwella cysylltiadau gwyrdd o fewn datblygiadau newydd ac arfaethedig i wella cymeriad yr anheddiad presennol, atgyfnerthu ymdeimlad o le a gwella cysylltiadau â'r ardal ehangach
- Ymchwilio, cadw a gwella'r amgylchedd hanesyddol a chadw archeoleg

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur

Yng nghyd-destun yr heriau a gyflwynir gan newid yn yr hinsawdd, mae angen sylfaenol i reoli dŵr yn briodol. Mae hyn yn hanfodol ar gyfer gwneud y mwyaf o fuddion Gwybodaeth Ddaearyddol megis rheoli llifogydd yn well, ansawdd dŵr a phridd.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer gwneud y mwyaf o fanteision gwydnwch newid hinsawdd ac ymaddasu SG yn is-ardal Canol Sir Fynwy a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i roi arferion ffermio cynaliadwy ar waith ar gyfer gwella gallu pridd i storio carbon, a nodi prosiectau adfer cynefinoedd ar raddfa tirwedd i sicrhau bod cymaint â phosibl o garbon yn cael ei atafaelu mewn ecosystemau presennol
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion i gefnogi datgarboneiddio drwy leihau'r defnydd o drafnidiaeth sy'n cael ei bweru gan danwydd ffosil ac allyriadau carbon.

- Mannau Glas a Choridorau Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid fel rhan o ddull seiliedig ar ddalgylch o nodi prosiectau ar raddfa'r dirwedd ar gyfer gweithredu mesurau rheoli llifogydd naturiol i leihau dŵr ffo arwyneb ac arafu'r llif, gan gyfyngu ar lifogydd i lawr yr afon (fel ymestyn a chysylltu coetiroedd gorlifdir).

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cydnerthedd newid hinsawdd ac addasu o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – Gogledd gynnwys:

- Gwella llifau naturiol a lefelau dŵr, defnyddio ffynonellau amgen ac adleoli pwyntiau echdynnu neu ollwng. Dylai gwelliannau i driniaeth dŵr a chyfyngiadau ar dynnu dŵr daear wella llif afonydd a bydd yn cynyddu mwynhad cymunedau lleol o'r amgylchedd dŵr ac yn gwella cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt. Bydd y gymuned ffermio hefyd yn elwa o gynnydd mewn argaeledd dŵr wyneb.
- Cynyddu'r defnydd o SDCau a chlustogfeydd afonydd, gan helpu i ddal dŵr yn ôl yn y dalgylch ac felly helpu i leihau'r perygl o ddŵr ffo a llifogydd.
- Gan ystyried yr angen am fwy o gronfeydd storio dros y gaeaf, oherwydd gall glawiad newid o ran maint a dosbarthiad trwy gydol y flwyddyn.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Gefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

Mae angen rheoli tirwedd Dalgylch Gwy yn gynaliadwy. Mae hyn yn cynnwys dull cynaliadwy o ddatblygu a rheoli effeithiau amgylcheddol mewn ardaloedd mwy trefol; ac i ffermio, sy'n hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu priddoedd a dŵr, bioamrywiaeth a thirweddau lleol nodedig yn arbennig.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion datblygu economaidd cynaliadwy o fewn Parth SG Canol Sir Fynwy – Gogledd gynnwys:

- Rheoli llygredd o drefi a thrafnidiaeth trwy leihau llygredd gwasgaredig yn ei ffynhonnell (yn enwedig mewn perthynas â Threfynwy).
- Rheoli llygredd mewn ardaloedd gwledig (gan gynnwys o amaethyddiaeth), lleihau llygredd gwasgaredig yn y ffynhonnell, lleihau llwybrau llygredd gwasgaredig (hy rheoli mynediad i'r amgylchedd dŵr); a lliniaru neu adfer effeithiau llygredd gwasgaredig.
- Rheoli llygredd o ddŵr gwastraff trwy liniaru neu adfer effeithiau ffynhonnell pwynt ar gyrsiau dŵr.
- Datblygu dull cydlynol o reoli tirwedd sy'n amrywio o ran defnydd tir – i gynnwys amrywiaeth o ddefnyddiau amaethyddol, cynhyrchu ynni solar a gwynt.
- Datblygu cynhyrchu biomas a thanwydd coed.
- Cefnogi'r gymuned ffermio leol, lle bo'n bosibl trwy grantiau amaeth-amgylcheddol (Glastir neu ei gynllun olynol ar ôl Brexit), annog hyblygrwydd wrth reoli tir, cynnal y systemau ffermio cymysg presennol lle bo'n briodol, a chadw priddoedd.



Parth E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du

Mae'r adran hon yn archwilio cyfleoedd i wella SG o fewn Parth E: Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Duon. Mae'r cyfleoedd wedi'u nodi trwy ddadansoddi astudiaethau presennol, y gwasanaethau ecosystem a ddisgrifir yn **Atodiad D2**, a gweithdai ymgynghori â rhanddeiliaid - gweler **Atodiad C**. Lle bo'n briodol, mae'r rhain yn cyd-fynd â Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent. Dylid darllen yr adran hon ar y cyd â Chynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2023-2028

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Gwella Iechyd a Lles

Mae tystiolaeth gynyddol bod mynediad i, a mwynhad o fannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn gwella iechyd a lles pobl, yn enwedig mewn ardaloedd o amddifadedd cymdeithasol. Mae cyfleoedd ar gyfer mynediad awyr agored a hamdden yn un o ddibenion allweddol Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, felly mae angen darparu'r rhain. Mae'r Parc Cenedlaethol yn cyfrannu'n uniongyrchol at iechyd a lles y genedl, nid yn unig trwy ei harddwch ysbrydoledig, ond hefyd o'r ystod eang o weithgareddau y mae'r dirwedd unigryw yn eu galluogi. Mae angen rheoli gweithgareddau ar gyfer mynediad awyr agored a hamdden yn ofalus i sicrhau bod nodweddion arbennig y Parc yn cael eu cadw a'u gwella.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion iechyd a lles SG yn is-ardal Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gefn gwlad ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyaf o fanteision iechyd a lles ardaloedd sy'n profi (fel y Mynyddoedd Duon, Pen-y-fâl a Ysgryd), tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar dreftadaeth naturiol a diwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth

- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion drwy archwilio cyfleoedd i wella llwybrau presennol (fel Ffordd Cambrian a Ffordd y Bannau), a creu rhai newydd lle bo'n briodol
- Mannau Glas a Choridorau Strategol: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gyrsiau dŵr/cyrrff dŵr ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyaf o'r buddion iechyd a llesiant o brofi amgylcheddau dŵr (fel Afon Wysg), tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden ar asedau treftadaeth naturiol a diwylliannol drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth.

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion iechyd a llesiant o fewn Parth SG Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du gynnwys:

- Gweithredu amrywiaeth o strategaethau addysg, gwybodaeth a dehongli, a chyflwyno rhaglen addysg amgylcheddol.
- Gwella profiad ymwelwyr o fywyd gwyllt, ffermio, tirwedd ac amgylchedd.
- Cynyddu ymwybyddiaeth a darpariaeth ar gyfer pobl ag anableddau a gofynion mynediad haws drwy weithredu'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy.
- Darparu gwybodaeth mynediad mewn amrywiaeth o fformatau, gan gynnwys cyfathrebu gwybodaeth am ddiogelwch ac ecosystemau. Datblygu dull cydlynol o ddarparu gwybodaeth a dehongliad i ymwelwyr a thrigolion.
- Cynyddu mynediad drwy gysylltu llwybrau a hyrwyddir a thrafnidiaeth gyhoeddus.
- Cynyddu'r budd iechyd a lles i grwpiau sydd wedi'u hallgáu. Datblygu ffyrdd arloesol o ymgysylltu a rhyngweithio ag ymwelwyr a thrigolion gan gynnwys y rhai sydd wedi'u hallgáu gan rwystrau gwirioneddol neu ganfyddedig.
- Datblygu a chynnal mynediad i warchodfeydd sy'n eiddo i'r Ymddiriedolaeth Natur.

- Cynyddu rhwyddineb defnydd o'r rhwydwaith Hawliau Tramwy Cyhoeddus (targedau cynllun rheoli 65% neu uwch sy'n hawdd i'w defnyddio).
- Cefnogi datblygiad rhandiroedd, lle bo'n briodol.
- Archwilio cyfleoedd i wella darpariaeth llwybrau i gerddwyr, hawliau tramwy a llwybrau cerdded cylchol pellach i gysylltu llwybrau Cenedlaethol a rhanbarthol presennol, safleoedd o ddiddordeb ac aneddiadau trwy fannau gwyrdd hygyrch. Mae cyfleoedd posibl ar gyfer nifer o lwybrau byrrach i gysylltiadau ag aneddiadau presennol er bod y ddarpariaeth yn yr ardal eisoes yn dda.
- Darparu gwelliannau HTC a gwaith cynnal a chadw parhaus, gan gynnwys gwella neu gynnal arwyddion a mynediad, a chynnal neu uwchraddio dehongliad fel y bo'n briodol.
- Gwella hygyrchedd, gan gynnwys llwybrau caniataol i goetiroedd preifat, ac i gynefinoedd o ddiddordeb cadwraethol neu safleoedd treftadaeth ger mynediad HTC
- Gwella mynediad ar gyfer marchogaeth lle bo'n briodol, i gynnwys llwybrau ceffylau a llwybrau aml-ddefnydd.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Wella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

Mae dull cynaliadwy yn hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Mae gwerth bioamrywiaeth y rhostiroedd, glaswelltiroedd, coetiroedd a chysiau dŵr yn bwysig i'r Parc Cenedlaethol. Mae cynnal a gwella'r rhwydwaith hwn o gynefinoedd yn bwysig gan ei fod yn agored i esgeulustod oherwydd diffyg cynnal a chadw priodol, newidiadau mewn draeniad a defnydd tir. Mae'r dull cynaliadwy hwn yn hanfodol i gynyddu ystod a maint cynefinoedd a rhywogaethau a'u gwytnwch.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer gwneud y gorau o fuddion bioamrywiaeth a gwytnwch ecosystemau o SG yn is-ardal Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Mannau Gwyrdd Strategol a Choridorau: Gweithio gydag ystod o bartneriaid i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd i wella cyflwr cynefinoedd, cysylltedd ac amrywiaeth, a chefnogi enillion bioamrywiaeth net; darparu cynefinoedd ar hyd coridorau gwyrdd i bryfed peillio; a hyrwyddo mesurau arfer da bioddiogelwch ar gyfer rheoli rhywogaethau planhigion ymledol (e.e. Canclwm Japan a Jac y Neidiwr)
- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Rheoli tynnu dŵr i sicrhau llif digonol a phrosesau afonydd gweithredol; creu dull cydgysylltiedig o ddileu neu addasu rhwystrau i fudo pysgod; ac atal dirywiad yn statws corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr gyda'r nod o gyflawni statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau ym Mharth SG Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du gynnwys:

- PHyrwyddo manteision ffermio gwerth natur uchel.
- Ehangu coetiroedd brodorol a chynnal coedwigoedd, ac ymarfer technegau gorchudd coedwigaeth barhaus.
- Adfer cynefinoedd a gydnabyddir yn rhyngwladol, ac adfer a gwella cysylltedd cynefinoedd ar hyd dyffrynnoedd afonydd.
- Datblygu monitro cynefinoedd, priddoedd a dŵr allweddol, a datblygu partneriaethau ymchwil.
- Gweithredu dull tirweddau byw o reoli tirwedd, cynefinoedd a bywyd gwylt.
- Blaenoriaethu dealltwriaeth o reoli adnoddau dŵr a charbon.
- Adfer neu wella asedau a chynefinoedd presennol, darparu argymhelliad/ cefnogaeth rheoli lle nad yw tir mewn perchnogaeth gyhoeddus. Dylai hyn gynnwys gwella gwerth bioamrywiaeth ar gyfer rhywogaethau a warchodir
- Adfer neu wella asedau a chynefinoedd presennol darparu argymhellion rheoli neu gymorth lle mae cynefinoedd wedi cael eu diraddio.

- Annog arallgyfeirio cynefinoedd i gynnwys creu, adfer a chysylltedd cynefinoedd llawn blodau i gynnal a chynnal pryfed peillio.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd

Mae Ucheldir Bannau Brycheiniog yn dirwedd amrywiol a nodedig, lle mae ucheldiroedd ysgubol yn cyferbynnu â dyffrynnoedd gwyrdd, rhaeadrau dramatig, coetir hynafol, safleoedd archeolegol, ogofâu, coedwigoedd, cronfeydd dŵr a chymunedau bywiog. Mae angen gwarchod a gwella'r cymeriad hwn.

Gallai'r cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cymeriad tirwedd a hynodrwydd ym Mharth SG Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du gynnwys:

- Ymchwilio, cadw a gwella'r amgylchedd hanesyddol a chadw archeoleg.
- Gweithredu prosiect rheoli tir ar sail ardal.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur

Mae Ucheldir Bannau Brycheiniog yn chwarae rhan arwyddocaol mewn storio, ansawdd a rhyddhau dŵr, gan ddarparu amddiffyniad naturiol rhag sychder a llifogydd. Cyn belled â'u bod yn rhydd rhag effeithiau pori trwm, mae mawnogydd yr ucheldir yn storio carbon ac yn brwydro yn erbyn llygredd atmosfferig a thanau anghyfreithlon. Maent yn dal carbon atmosfferig sy'n helpu i liniaru effeithiau newid hinsawdd. Mae angen rheoli'r ucheldiroedd yn briodol i gynnal y swyddogaethau hyn.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer gwneud y gorau o fanteision SG o ran gwydnwch newid yn yr hinsawdd ac ymaddasu yn is-ardal Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i roi arferion ffermio cynaliadwy ar waith ar gyfer gwella gallu pridd i storio carbon, a nodi prosiectau adfer cynefinoedd ar raddfa'r dirwedd, yn enwedig adfer

mawndiroedd yn yr ucheldiroedd, er mwyn sicrhau bod cymaint â phosibl o garbon yn cael ei ddal a'i storio mewn ecosystemau presennol.

- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd rhanbarthol sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-draffig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion i gefnogi datgarboneiddio drwy leihau'r defnydd o drafnidiaeth sy'n cael ei bweru gan danwydd ffosil ac allyriadau carbon.
- Mannau Glas a Choridorau Strategol: Gweithio gydag ystod o bartneriaid fel rhan o ddull seiliedig ar ddalgylch o nodi prosiectau ar raddfa tirwedd ar gyfer gweithredu mesurau rheoli llifogydd naturiol fel coedwigo, yn enwedig yn yr ucheldiroedd, i helpu i leihau dŵr ffo wyneb. ac arafu'r llif, gan gyfyngu ar lifogydd i lawr yr afon.

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael â gwydnwch newid hinsawdd ac anghenion addasu o fewn Parth SG Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du gynnwys:

- Annog a chefnogi mentrau sy'n cael eu harwain gan y gymuned sy'n adeiladu ymwybyddiaeth o newid yn yr hinsawdd, disbyddiad tanwydd ffosil ac allyriadau carbon a'r gallu i wrthsefyll hynny, ac sy'n sicrhau llesiant cymunedau yn y dyfodol.
- Gweithredu mesurau i gyfyngu ar erydiad pellach, a gwrthdroi erydiad presennol y gors fawn.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Gefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

Dylai'r dynodiad Parc Cenedlaethol fod o fudd i'r economi leol a chymunedau lleol mewn ffyrdd sy'n gynaliadwy ac sy'n gweithio i warchod a gwella rhinweddau arbennig y Parc. Rhaid i'r angen am reolaeth tir sensitif gan ac ar gyfer y gymuned ffermio leol fod yn flaenoriaeth, yn ogystal â'r gofyniad i sefydlu cysylltiadau a rolau newydd gyda chymunedau lleol i feithrin datblygiad economaidd cynaliadwy.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion datblygu economaidd cynaliadwy o fewn Parth SG Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Du gynnwys:

- Darparu buddion cyhoeddus yng nghefn gwlad trwy ffermio, gweithio gyda ffermwyr i fanteisio ar statws y Parc Cenedlaethol a'u cefnogi gyda newidiadau i arferion fferm.
- Ymchwilio a chefnogi opsiynau ar gyfer marchnata bwyd/cynnyrch lleol, a hyrwyddo'r defnydd o fwyd lleol i fusnesau ac ymwelwyr.
- Nodi prosiectau ynni cynaliadwy ar y fferm.
- Cefnogi'r gymuned ffermio leol, lle bo'n bosibl trwy grantiau amaeth-amgylcheddol (Glastir neu ei gynllun olynol ar ôl Brexit), annog hyblygrwydd wrth reoli tir, cynnal y systemau ffermio cymysg presennol lle bo'n briodol, a chadw priddoedd.



Parth F: Dwyrain Cymoedd De Cymru

Mae'r adran hon yn archwilio cyfleoedd i wella SG o fewn Parth F: Dwyrain Cymoedd De Cymru. Mae'r cyfleoedd wedi'u nodi trwy ddadansoddi astudiaethau presennol, y gwasanaethau ecosystem a ddisgrifir yn **Atodiad D2**, a gweithdai ymgynghori â rhanddeiliaid - gweler **Atodiad C**. Lle bo'n briodol, mae'r rhain yn cyd-fynd â Strategaeth Seilwaith Gwyrdd Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent. Dylid darllen yr adran hon ar y cyd â Chynllun Rheoli Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2023-2028

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Gwella Iechyd a Lles

Mae tystiolaeth gynyddol bod mynediad i, a mwynhad o fannau gwyrdd naturiol a lled-naturiol yn gwella iechyd a lles pobl, yn enwedig mewn ardaloedd o amddifadedd cymdeithasol. Mae cyfleoedd ar gyfer mynediad awyr agored a hamdden yn un o ddibenion allweddol Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, felly mae angen darparu'r rhain. Mae'r Parc Cenedlaethol yn cyfrannu'n uniongyrchol at iechyd a lles y genedl, nid yn unig trwy ei harddwch ysbrydoledig, ond hefyd o'r ystod eang o weithgareddau y mae'r dirwedd unigryw yn eu galluogi. Mae angen rheoli gweithgareddau ar gyfer mynediad awyr agored a hamdden yn ofalus i sicrhau bod nodweddion arbennig y Parc yn cael eu cadw a'u gwella.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion iechyd a lles SG yn is-ardal Dwyrain Cymoedd De Cymru a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i fannau gwyrdd trefol a chefn gwlad ehangach ar gyfer hamdden awyr agored a thyfu bywyd trefol i wneud y mwyaf o'r buddion iechyd a lles o brofi'r ardaloedd hyn, tra'n rheoli effeithiau gweithgareddau hamdden a throseddau tirwedd ar naturiol a diwylliannol. asedau treftadaeth drwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus i godi ymwybyddiaeth; a gweithio gyda phartneriaid i ddatblygu a gwella safleoedd strategol fel parciau gwledig a gwarchodfeydd natur fel "Pyrth Darganfod" (fel Canolfan Treftadaeth y Byd Blaenafon).

- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-drafftig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion trwy archwilio cyfleoedd i wella llwybrau presennol, a chreu rhai newydd lle bo'n briodol; a gweithio gyda phartneriaid i nodi cyfleoedd i gysylltu llwybrau teithio llesol, llwybrau cerdded, rhwydweithiau beicio, cyrchfannau hamdden awyr agored a mynediad i goetiroedd cymunedol trefol yn well.
- Mannau Glas Strategol a Choridorau: Cefnogi mynediad cyhoeddus cyfrifol i gyrsiau dŵr/cyrff dŵr ar gyfer hamdden awyr agored i wneud y mwyaf o'r buddion iechyd a lles o brofi amgylcheddau dŵr, tra'n rheoli effeithiau gweithgaredd hamdden ar asedau treftadaeth naturiol a diwylliannol trwy ymgysylltu â darparwyr gweithgareddau awyr agored a rhaglen gyhoeddus o godi ymwybyddiaeth

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion iechyd a llesiant o fewn Parth SG Dwyrain Cymoedd De Cymru gynnwys:

- Gweithredu amrywiaeth o strategaethau addysg, gwybodaeth a dehongli, a chyflwyno rhaglen addysg amgylcheddol.
- Gwella profiad ymwelwyr o fywyd gwylt, ffermio, tirwedd ac amgylchedd.
- Cynyddu ymwybyddiaeth a darpariaeth ar gyfer pobl ag anabledau a gofynion mynediad haws drwy weithredu'r Cynllun Gwella Hawliau Tramwy.
- Darparu gwybodaeth mynediad mewn amrywiaeth o fformatau, gan gynnwys cyfathrebu gwybodaeth am ddiogelwch ac ecosystemau. Datblygu dull cydlynol o ddarparu gwybodaeth a dehongliad i ymwelwyr a thrigolion.
- Cynyddu mynediad drwy gysylltu llwybrau a hyrwyddir a thrafnidiaeth gyhoeddus.
- Cynyddu'r budd iechyd a lles i grwpiau sydd wedi'u hallgáu. Datblygu ffyrdd arloesol o ymgysylltu a rhyngweithio ag ymwelwyr a thrigolion gan gynnwys y rhai sydd wedi'u hallgáu gan rwystrau gwirioneddol neu ganfyddedig.

- Datblygu a chynnal mynediad i warchodfeydd sy'n eiddo i'r Ymddiriedolaeth Natur.
- Cynyddu rhwyddineb defnydd o'r rhwydwaith Hawliau Tramwy Cyhoeddus (targedau cynllun rheoli 65% neu uwch sy'n hawdd i'w defnyddio).
- Cefnogi datblygiad rhandiroedd, lle bo'n briodol.
- Archwilio cyfleoedd i wella darpariaeth llwybrau i gerddwyr, hawliau tramwy a llwybrau cerdded cylchol pellach i gysylltu llwybrau Cenedlaethol a rhanbarthol presennol, safleoedd o ddiddordeb ac aneddiadau trwy fannau gwyrdd hygyrch. Mae cyfleoedd posibl ar gyfer nifer o lwybrau byrrach i gysylltiadau ag aneddiadau presennol er bod y ddarpariaeth yn yr ardal eisoes yn dda.
- Darparu gwelliannau HTC a gwaith cynnal a chadw parhaus, gan gynnwys gwella neu gynnal arwyddion a mynediad, a chynnal neu uwchraddio dehongliad fel y bo'n briodol.
- Gwella hygyrchedd, gan gynnwys llwybrau caniataol i goetiroedd preifat, ac i gynefinoedd o ddiddordeb cadwraethol neu safleoedd treftadaeth ger mynediad HTC
- Gwella mynediad ar gyfer marchogaeth lle bo'n briodol, i gynnwys llwybrau ceffylau a llwybrau aml-ddefnydd.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Wella Bioamrywiaeth a Chynyddu Gwydnwch Ecosystemau

Mae dull cynaliadwy yn hanfodol ar gyfer cefnogi diogelu bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Mae gwerth bioamrywiaeth y rhostiroedd, glaswelltiroedd, coetiroedd a chrysiâu dŵr yn bwysig i'r Parc Cenedlaethol. Mae cynnal a gwella'r rhwydwaith hwn o gynefinoedd yn bwysig gan ei fod yn agored i esgeulustod oherwydd diffyg cynnal a chadw priodol, newidiadau mewn draeniad a defnydd tir. Mae'r dull cynaliadwy hwn yn hanfodol i gynyddu ystod a maint cynefinoedd a rhywogaethau a'u gwytnwch.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer optimeiddio buddion bioamrywiaeth a gwydnwch ecosystemau SG yn is-ardal Dwyrain Cymoedd De Cymru a nodir yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- SMannau Gwyrdd Strategol a Choridoriau: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid, gan gynnwys cominwyr a thirfeddianwyr, i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd i wella cyflwr cynefinoedd, cysylltedd ac amrywiaeth (fel SoDdGA Blorens), a chefnogi enillion bioamrywiaeth net; darparu cynefinoedd ar hyd mannau gwyrdd a choridoriau i bryfed peillio; a hyrwyddo mesurau arfer da bioddiogelwch ar gyfer rheoli rhywogaethau planhigion ymledol (e.e. Clymog Japan a Jac y Neidiwr)
- Mannau Glas Strategol a Choridoriau: Rheoli tynnu dŵr i sicrhau llif digonol a phrosesau afonydd gweithredol; atal dirywiad yn statws corff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr gyda'r nod o gyflawni statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear; datblygu cynllun rheoli maetholion; a datblygu cynlluniau adfer afonydd a chynlluniau rheoli llifogydd naturiol ar gyfer adfer afonydd i gyflwr ecolegol da ac adeiladu gwytnwch yn erbyn newidiadau yn y dyfodol.

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau ym Mharth SG Dwyrain Cymoedd De Cymru gynnwys:

- Hyrwyddo manteision ffermio gwerth natur uchel.
- Ehangu coetiroedd brodorol a chynnal coedwigoedd, ac ymarfer technegau gorchudd coedwigaeth barhaus.
- Adfer cynefinoedd a gydnabyddir yn rhyngwladol, ac adfer a gwella cysylltedd cynefinoedd ar hyd dyffrynnoedd afonydd.
- Datblygu monitro cynefinoedd, priddoedd a dŵr allweddol, a datblygu partneriaethau ymchwil.
- Gweithredu dull tirweddau byw o reoli tirwedd, cynefinoedd a bywyd gwyllt.
- Blaenoriaethu dealltwriaeth o reoli adnoddau dŵr a charbon.
- Adfer neu wella asedau a chynefinoedd presennol, darparu argymhelliad/ cefnogaeth rheoli lle nad yw tir mewn perchnogaeth gyhoeddus. Dylai hyn gynnwys gwella gwerth bioamrywiaeth ar gyfer rhywogaethau a warchodir
- Adfer neu wella asedau a chynefinoedd presennol darparu argymhellion rheoli neu gymorth lle mae cynefinoedd wedi cael eu diraddio.
- Annog arallgyfeirio cynefinoedd i gynnwys creu, adfer a chysylltedd cynefinoedd llawn blodau i gynnal a chynnal pryfed peillio.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cryfhau Cymeriad a Hynodrwydd y Dirwedd

Mae Ucheldir Bannau Brycheiniog yn dirwedd amrywiol a nodedig, lle mae ucheldiroedd ysgubol yn cyferbynnu â dyffrynnoedd gwyrdd, rhaeadrau dramatig, coetir hynafol, safleoedd archeolegol, ogofâu, coedwigoedd, cronfeydd dŵr a chymunedau bywiog. Mae angen gwarchod a gwella'r cymeriad hwn.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cymeriad tirwedd a hynodrwydd o fewn Parth SG Dwyrain Cymoedd De Cymru gynnwys:

- Ymchwilio, cadw a gwella'r amgylchedd hanesyddol a chadw archeoleg.
- Gweithredu prosiect rheoli tir ar sail ardal.

Anghenion SG a Chyfleoedd ar gyfer Cefnogi Gwydnwch Hinsawdd a Natur

Mae Ucheldir Bannau Brycheiniog yn chwarae rhan arwyddocaol mewn storio, ansawdd a rhyddhau dŵr, gan ddarparu amddiffyniad naturiol rhag sychder a llifogydd. Cyn belled â'u bod yn rhydd rhag effeithiau pori trwm, mae mawnoygydd yr ucheldir yn storio carbon ac yn brwydro yn erbyn llygredd atmosfferig a thanau anghyfreithlon. Maent yn dal carbon atmosfferig sy'n helpu i liniaru effeithiau newid hinsawdd. Mae angen rheoli'r ucheldiroedd yn briodol i gynnal y swyddogaethau hyn.

Mae'r blaenoriaethau strategol a'r cyfleoedd ar gyfer gwneud y gorau o fanteision SG o ran gwydnwch newid yn yr hinsawdd ac ymaddasu yn is-ardal Dwyrain Cymoedd De Cymru a nodwyd yn Strategaeth SG Rhanbarthol Grid Gwyrdd Gwent yn cynnwys:

- Man Gwyrdd Strategol: Gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid i ddatblygu prosiectau adfer cynefinoedd ar raddfa'r dirwedd (fel adfer mawndiroedd yn yr ucheldiroedd) er mwyn cynyddu atfaeliad carbon mewn ecosystemau presennol
- Coridorau Gwyrdd Strategol: Darparu rhwydwaith cydlynol a chydgyssylltiedig o goridorau gwyrdd sy'n darparu llwybrau teithio llesol di-drafftig o ansawdd uchel i feicwyr, cerddwyr a marchogion i gefnogi datgarboneiddio drwy leihau'r defnydd o drafnidiaeth sy'n cael ei bweru gan danwydd ffosil ac allyriadau carbon.
- Mannau Glas a Choridorau Strategol: Gweithio gydag ystod o bartneriaid fel rhan o ddull seiliedig ar ddalgylch i nodi prosiectau ar raddfa tirwedd ar gyfer gweithredu mesurau rheoli llifogydd naturiol i leihau dŵr ffo wyneb ac arafu'r llif, gan gyfyngu ar lifogydd i lawr yr afon.

Yn y cyd-destun hwn, gallai cyfleoedd lleol i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion cydnorthedd newid yn yr hinsawdd ac addasu o fewn Parth SG Dwyrain Cymoedd De Cymru gynnwys:

- Annog a chefnogi mentrau a arweinir gan y gymuned sy'n adeiladu ymwybyddiaeth o newid yn yr hinsawdd, disbyddiad tanwydd ffosil ac

allyriadau carbon a'r gallu i wrthsefyll hynny, ac sy'n sicrhau llesiant cymunedau yn y dyfodol.

- Gweithredu mesurau i gyfyngu ar erydiad pellach, a gwrthdroi erydiad presennol y gors fawn.

Anghenion SG a Chyfleoedd i Gefnogi Datblygiad Economaidd Cynaliadwy

Dylai'r dynodiad Parc Cenedlaethol fod o fudd i'r economi leol a chymunedau lleol mewn ffyrdd sy'n gynaliadwy ac sy'n gweithio i warchod a gwella rhinweddau arbennig y Parc. Rhaid i'r angen am reolaeth tir sensitif gan ac ar gyfer y gymuned ffermio leol fod yn flaenoriaeth, yn ogystal â'r gofyniad i sefydlu cysylltiadau a rolau newydd gyda chymunedau lleol i feithrin datblygiad economaidd cynaliadwy.

Gallai cyfleoedd i SG helpu i fynd i'r afael ag anghenion datblygu economaidd cynaliadwy o fewn Parth SG Dwyrain Cymoedd De Cymru gynnwys:

- Darparu buddion cyhoeddus yng nghefn gwlad trwy ffermio, gweithio gyda ffermwyr i fanteisio ar statws y Parc Cenedlaethol a'u cefnogi gyda newidiadau i arferion fferm.
- Ymchwilio a chefnogi opsiynau ar gyfer marchnata bwyd/cynnyrch lleol, a hyrwyddo'r defnydd o fwyd lleol i fusnesau ac ymwelwyr.
- Nodi prosiectau ynni cynaliadwy ar y fferm.
- Cefnogi'r gymuned ffermio leol, lle bo'n bosibl trwy grantiau amaeth-amgylcheddol (Glastir neu ei gynllun olynol ar ôl Brexit), annog hyblygrwydd wrth reoli tir, cynnal y systemau ffermio cymysg presennol lle bo'n briodol, a chadw priddoedd.

e

Detholiad o Bolisi Cynllunio Cymru 12 - Pennod 6: Mannau Nodedig a Naturiol Polisi Seilwaith Gwyrdd



6.2 Seilwaith Gwyrdd

6.2.1 Seilwaith gwyrdd yw'r rhwydwaith o nodweddion naturiol a lled-naturiol, mannau gwyrdd, afonydd a llynnoedd sy'n britho ac yn cysylltu lleoedd. Gall elfennau cydrannol seilwaith gwyrdd weithredu ar raddfeydd gwahanol ac mae rhai cydrannau, fel coed a choetir, yn aml yn bresennol ym mhob man ac yn gweithredu ar bob lefel. Ar raddfa tirwedd, gall seilwaith gwyrdd gynnwys ecosystemau cyfan fel gwlyptiroedd, dyffrffyrdd, mawndiroedd a chadwyni o fynyddoedd neu gallant fod yn rhwydweithiau cysylltiedig o gynefinoedd mosäig, gan gynnwys glaswelltiroedd. Ar raddfa leol, gallai gynnwys parciau, caeau, pyllau dŵr, mannau gwyrdd naturiol, hawliau tramwy cyhoeddus, rhandiroedd, mynwentydd a gerddi neu gall fod yn nodweddion sy'n cael eu cynllunio neu'u rheoli fel systemau draenio cynaliadwy. Ar raddfeydd llai, gall ymyriadau trefol unigol fel coed stryd, perthi ar ochr ffyrdd a thoeon/waliau gwyrdd i gyd gyfrannu at rwydweithiau seilwaith gwyrdd.

6.2.2 Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn rhoi cyd-destun ar gyfer cyflwyno seilwaith gwyrdd amblwrpas. Mae diogelu a darparu seilwaith gwyrdd yn gallu gwneud cyfraniad sylweddol at reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy, ac yn arbennig at ddiogelu, cynnal a gwella bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau yn nhermau'r amrywiaeth o fewn ecosystemau, y cysylltiadau rhwng ecosystemau a maint a chyflwr yr ecosystemau hyn, fel eu bod yn gallu dygymod â gwasgrydd, ymadfer ac addasu iddynt yn well. Mae hyn yn golygu bod datblygu seilwaith gwyrdd yn ffordd bwysig i awdurdodau lleol gyflawni eu dyletswydd Adran 6¹¹⁴.

6.2.3 Gall seilwaith gwyrdd ddarparu sawl swyddogaeth ar yr un pryd ac felly o ganlyniad mae'n cynnig manteision lluosog, ar gyfer cydnerthedd

cymdeithasol, economaidd yn ogystal ag amgylcheddol. Gall cydrannau seilwaith gwyrdd, drwy wella cydnerthedd ecosystemau, arwain at fanteision cadarnhaol i lesiant gan gynnwys rheoli llifogydd, puro dŵr, ansawdd aer gwell, llai o lygredd sŵn a chymedrolï'r hinsawdd leol, lliniaru newid hinsawdd a chynhyrchu bwyd. Mae'r manteision hyn yn bwysig mewn amgylcheddau trefol, lle gallant hwyluso'r manteision iechyd a llesiant sy'n gysylltiedig â mannau agored, aer glân a mwy o lonydd, er enghraifft, yn ogystal â chreu ymdeimlad o le a gwell cydlyniant cymdeithasol. Yn ogystal, mae gan seilwaith gwyrdd rôl mewn gwarchod natur unigryw ardal, darparu manteision economaidd a chyfluoedd cymdeithasol a chymunedol.

Mynd ati'n rhagweithiol i ddarparu Seilwaith Gwyrdd

6.2.4 Mae seilwaith gwyrdd yn chwarae rôl hollbwysig o ran llywio ein lleoedd a'n hymdeimlad o lesiant, ac maent yn hanfodol i ansawdd y lleoedd rydym yn byw, gweithio a chwarae ynddynt. Rhaid i'r system gynllunio gyfrannu cymaint â phosibl at ddiogelu a darparu asedau a rhwydweithiau seilwaith gwyrdd fel rhan o'r ymdrech i gyflawni amcanion cymdeithasol ac economaidd ehangach y gymdeithas a diwallu anghenion cymunedau lleol. Bydd gweithio mewn ffordd ragweithiol a gofodol, sy'n cysylltu â gweithgarwch ehangach awdurdodau lleol i ddiogelu a darparu seilwaith gwyrdd, yn helpu i roi eglurder ynghylch y cyfraniad y gall y system gynllunio ei wneud. Mae hyn yn golygu ystyried sut mae'n cyd-fynd â chyfundrefnau cynnal a rheoli sydd ar waith nawr ac yn y dyfodol mewn ardaloedd trefol ac yn cyfrannu tuag at weithgareddau rheoli tir ehangach mewn ardaloedd gwledig er mwyn helpu natur i ymadfer, a'i adnoddau naturiol sylfaenol¹¹⁵. I wneud hyn, bydd angen

cydweithio effeithiol ar draws sectorau a gweithgareddau amrywiol, gan gynnwys ar draws ffiniau gweinyddol. Bydd angen sefydlu trefniadau i hyrwyddo cydweithio ar draws ffiniau awdurdodau lleol, yn enwedig yn yr ardaloedd hynny lle bydd tir cydbwysio a ddarperir oddi ar y safle i fynd i'r afael ag unrhyw fioamrywiaeth a gollir a gwneud gwelliannau yn sicrhau'r budd mwyaf i fioamrywiaeth a rhwydweithiau ecolegol cydnerth.

Asesiadau Seilwaith Gwyrdd

6.2.5 Rhaid i awdurdodau cynllunio, wrth fabwysiadu dull strategol a rhagweithiol o ymdrin â seilwaith gwyrdd, bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau, gynhyrchu rhestrau a mapiau cyfredol o seilwaith gwyrdd ac asedau a rhwydweithiau ecolegol sy'n bodoli'n barod. Gall awdurdodau lleol fod wrthi'n cynnal asesiadau o'r fath a/neu'n paratoi gwybodaeth o'r fath i ategu eu strategaethau seilwaith gwyrdd a lle bo hyn yn digwydd, dylai awdurdodau cynllunio gyfrannu at y broses hon a defnyddio'r rhestrau a'r mapiau i gefnogi dull gofodol yn eu cynlluniau datblygu. Mae Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd yn darparu tystiolaeth allweddol sy'n helpu i baratoi cynlluniau datblygu ac os nad yw awdurdodau yn cynnal asesiadau'n barod, dylent wneud hynny fel rhan o'r gwaith o baratoi cynlluniau datblygu. Dylai Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd o'r fath ddefnyddio setiau data sy'n bodoli eisoes a'r wybodaeth orau sydd ar gael i ddatblygu adnodd tystiolaeth integredig ar ffurf map ar gyfer bioamrywiaeth, cydnerthedd ecosystemau a gwasanaethau ecosystem a ddarperir. Bydd gwneud hynny'n hwyluso dull rhagweithiol ac yn galluogi mwy o gyfraniadau at sicrhau nodau llesiant.

6.2.6 Dylai Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd hefyd ddefnyddio'r sail dystiolaeth a ddarperir gan Ddatganiadau Ardal a Mapiau Rhwydweithiau Natur Cyfoeth Naturiol Cymru, Asesiadau Llesiant a data a mapiau seilwaith gwyrdd a gesglir ar lefel leol a rhanbarthol sydd eisoes yn ategu ymagwedd awdurdodau lleol at seilwaith gwyrdd. Dylid ymgorffori'r canlyniadau yn y cynlluniau datblygu er mwyn iddynt gael eu hystyried yn fuan ac mewn ffordd dygysylltiedig i fwydo dyluniad a datblygiad y cynllun datblygu a'r strategaethau tir ynddo. Dylai'r Asesiad o Seilwaith Gwyrdd a'i ganlyniadau gael eu hystyried hefyd yn gynnar mewn cynigion datblygu, a llywio'r gwaith o gynllunio a gweithredu prosiectau.

6.2.7 Un o brif amcanion yr asesiad yw ystyried sut y gall seilwaith gwyrdd esgor ar fanteision arwyddocaol a bydd hyn yn galw am gydweithio â rhanddeiliaid eraill, gan gynnwys ar draws ffiniau gweinyddol. Dylai awdurdodau lleol ddatblygu fframwaith amlswyddogaethol, cydlynol a gofodol o seilwaith gwyrdd i wella iechyd a llesiant cyffredinol cymunedau a'r amgylchedd. Dylid defnyddio'r asesiad i ddatblygu dull cadarn o gynnal a gwella bioamrywiaeth, cynyddu cydnerthedd ecolegol a'r manteision lu sy'n deillio o natur, a dylai nodi cyfleoedd strategol allweddol lle byddai diogelu, cadw, adfer, creu a chysylltu nodweddion a swyddogaethau gwyrdd yn sicrhau'r manteision mwyaf sylweddol. Rhaid i ganlyniadau'r asesiad o seilwaith gwyrdd fynd i'r afael â'r canlynol:

- Nodi nodweddion yn y dirwedd, bioamrywiaeth, geoamrywiaeth a nodweddion hanesyddol a diwyllianol y mae seilwaith gwyrdd yn chwarae rhan ynddynt, sydd eisoes yn cael eu diogelu fel rhan o dirweddau trefol a gwledig amlswyddogaethol;

¹¹⁴ Adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

¹¹⁵ Polisi Cymru'r Dyfodol 9.



- Yr argyfwng natur gan nodi a dangos sut y gellir sicrhau mantais net i fioamrywiaeth a gwella priodweddau cydnherthedd ecosystemau, llunio cysylltiadau â gweithgarwch rheoli tir arall, fel cynlluniau adfer natur lleol, a nodi tir y gall fod ei angen er mwyn diogelu, cadw ac adfer natur (a darparu mantais net i fioamrywiaeth). Mae hyn yn cynnwys cydnabod gwerth safleoedd dynodedig ac adnoddau naturiol fel mawndiroedd, fel rhan o rwydweithiau ecolegol cydnherth. Mewn ardaloedd trefol, dylai diogelu a darparu seilwaith gwyrdd gael eu hystyried ochr yn ochr ag anghenion trefniadau cynnal ehangach ac unrhyw rôl y gall datblygiad ei chwarae wrth wneud cyfraniad effeithiol. Gall yr asesiadau helpu i nodi sut y caiff effaith rhywogaethau estron goresgynol a'r risg o gyflwyno neu ledaenu rhywogaethau estron goresgynol eu rheoli;
- Lleihau llygredd, i'r graddau sy'n bosibl, trwy nodi atebion sy'n seiliedig ar seilwaith gwyrdd/natur sy'n rhan o neu sy'n ategu gweithgarwch arall ar lefel y dalgylich i leihau llygredd ac adfer cynefinoedd glan afon ac eraill yn well;
- Yr argyfwng hinsawdd drwy sicrhau bod y manteision amlswyddogaethol sy'n deillio o goed a choetiroedd yn cael eu nodi; er enghraifft, drwy gynyddu'r canopi coed mewn ardaloedd trefol fel y gellir cysgodi rhag tymereddau uwch, a thrwy fynnu cynlluniau effeithiol ar gyfer rheoli llifogydd yn naturol a chynlluniau draenio cynaliadwy. Gall mesurau o'r fath helpu i gynnal ansawdd aer da a seilweddau priodol;
- Iechyd a llesiant cymunedau drwy sicrhau bod mannau gwyrdd naturol amrywiol eu maint ar gael o fewn pellter cerdded a beicio rhesymol; a

- Sut y dylai'r system gynllunio sicrhau bod seilwaith gwyrdd yn cael ei weithredu a'i reoli, gan gydnabod ei natur ddynamig, dros y tymor hir.
- 6.2.8 Dylai'r angen i ecosystemau, cynefinoedd a rhywogaethau ymaddasu i newid yn yr hinsawdd a gwasgfydd eraill gael ei ystyried fel rhan o'r Asesiad Seilwaith Gwyrdd. Yn hyn o beth, rhaid nodi ffyrdd o osgoi neu wyrddio darnio cynefinoedd, a gwella cysylltdd cynefinoedd lle bo hynny'n briodol, drwy hyrwyddo coridorau bywyd gwyllt, diogelu coridorau glan afon a nodi cyfleoedd i adfer tir, lleihau llygredd, rheoli'r dirwedd, adfer cynefinoedd a chreu a gwella natur. Bydd gwaith datblygu yn chwarae rôl ddeublyg fel rhan o ddull gofodol. Yn gyntaf, rhaid i awdurdodau cynllunio sicrhau bod datblygiad yn osgoi ac yna'n lleihau unrhyw effaith ar fioamrywiaeth ac ecosystemau ac, yn ail, ei fod yn darparu cyfleoedd gwella o fewn ardaloedd y nodwyd eu bod yn bwysig i allu rhywogaethau i ymaddasu/a neu symud i gynefinoedd mwy addas.
- 6.2.9 Rhaid i awdurdodau cynllunio annog rheolaeth briodol o nodweddion y dirwedd sy'n bwysig i fflora a ffawna gwyllt er mwyn ategu a gwella cydlyniant ecolegol y Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol, neu Natura 2000¹¹⁶ fel y cyfeiriwyd ato, yn ogystal â SoDdGAu a safleoedd dynodedig statudol ac anstatudol eraill. Y nodweddion dan sylw yw'r rheini sydd, diolch i'w strwythur llinellol a pharhaus neu eu swyddogaeth fel 'cerrig sarn' neu 'goridorau bywyd gwyllt', yn hanfodol ar gyfer mudo, gwasgaru neu gyfnwdd genetig. Mae diogelu a chreu rhwydweithiau o safleoedd statudol ac anstatudol a nodweddion tirwedd sy'n cysylltu un cynefin â'r llall yn gallu gwneud cyfraniad pwysig at ddatblygu rhwydweithiau ecolegol cydnherth, sicrhau manteision net i fioamrywiaeth a thrwy wneud, gwella ansawdd y lle lleol a'i allu i ymaddasu i newid yn yr hinsawdd.

- 6.2.10 Rhaid i Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd a'r data a'r mapiau sy'n deillio ohonynt gael eu hadolygu yn rheolaidd i sicrhau bod yr wybodaeth am gynefinoedd, rhywogaethau a nodweddion ac adnoddau gwyrdd eraill yn gyfoes. Bydd hyn yn sicrhau bod penderfyniadau ar reoli datblygiad yn seiliedig ar wybodaeth ofodol briodol am effeithiau posibl y datblygiad ar fioamrywiaeth a swyddogaethau'r seilwaith gwyrdd ac yn helpu i nodi ble y gellir sicrhau mathau gwahanol o fanteision seilwaith gwyrdd/gwasanaethau ecosystemau. Dylai awdurdodau cynllunio ddefnyddio'r data gorau sydd ar gael i sefydlu a monitro set o ddangosyddion allweddol, ac ymgorffori'r dangosyddion hyn yn eu Hadroddiadau Monitro Blynnyddol (AMRs) a, lle y bo'n briodol, yng Nghynllun ac Adroddiad priodol Adran 6. Bydd y dangosyddion hyn yn benodol i'r lle dan sylw a gallant gynnwys gwybodaeth am rhywogaethau a chynefinoedd allweddol, cyfleoedd i ddiogelu, cadw, adfer a gwella natur (er mwyn sicrhau mantais net i fioamrywiaeth) a manteision/gwasanaethau ecosystem sy'n cyfrannu at iechyd a llesiant cymunedau. Byddai'r gwaith o fonitro llwyddiant a chyflawni manteision net i fioamrywiaeth a gaiff eu sicrhau drwy amodau a rhwymedigaethau yn bwydo'n ddefnyddio i'r broses hon, yn ogystal ag unrhyw gynllun rheoli y cytunwyd arno ar gyfer y safle. Ar ddiwedd pob cyfnod adrodd, dylai awdurdodau cynllunio ddefnyddio'r data hyn i ddangos a fu mantais neu golled net i fioamrywiaeth; a oes cynnydd yn cael ei wneud o ran sicrhau mesurau lliniaru a gwella; a dylent ddefnyddio'r tueddiadau a nodwyd i benderfynu ar flaenoriaethau cynllunio a phenderfynu yn y dyfodol, a hynny er lles nodau Dyletswydd Adran 6.

Integreiddio Seilwaith Gwyrdd a Datblygu



- 6.2.11 Dylid gwella ansawdd yr amgylchedd adeiledig drwy gynnwys seilwaith gwyrdd mewn gwaith datblygu drwy ddewis lleoliadau priodol a defnyddio dylunio creadigol. Trwy gynllunio a dylunio gofalus, a gaiff eu llywio gan lefel briodol o waith asesu, gall seilwaith gwyrdd sicrhau bod manteision bioamrywiaeth a gwasanaethau ecosystem yn cael eu rhoi ar waith mewn datblygiadau a lleoedd newydd, gan helpu i oresgyn y posibilrwydd o wrthdaro rhwng amcanion, a chyfrannu at amrywiaeth o ganlyniadau iechyd a llesiant.
- 6.2.12 Dylai datganiad seilwaith gwyrdd gael ei gyflwyno gyda phob cais cynllunio. Bydd y datganiad hwn yn gymesur â maint a natur y datblygiad arfaethedig a bydd yn disgrifio sut mae seilwaith gwyrdd wedi cael ei ymgorffori yn y cynnig. Yn achos mân ddatblygiad, disgrifiad byr fydd y datganiad hwn ac ni ddylai fod yn ofyniad beichus i geisyddion. Bydd y datganiad seilwaith gwyrdd yn ffordd effeithiol o ddangos canlyniadau amlswyddogaethol cadarnhaol sy'n briodol i'r safle dan sylw a rhaid ei ddefnyddio i ddangos sut mae'r dull fesul cam (Paragraff 6.4.15) wedi cael ei ddefnyddio.
- 6.2.13 Mae sawl ffordd o ymgorffori seilwaith gwyrdd, yn dibynnu ar anghenion safle a'r cyfleoedd a gynigir ganddo, a dylid cyfeirio at yr asesiad o seilwaith gwyrdd, fel y bo'n briodol, er mwyn canfod blaenoriaethau lleol. Mae tirlunio, toeon gwyrdd, ymylon gwyrdd, systemau draenio cynaliadwy a gerddi yn enghreifftiau o fesurau dylunio unigol sy'n gallu esgor ar fanteision cynyddol ehangach, yn enwedig mewn perthynas â bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau yn ogystal â sicrhau rhinweddau amgylcheddol eraill a ddymunir mewn lleoedd. Yn achos datblygiadau mwy, dylai mesurau tirwedd ehangach, fel creu dolydd cyfoethog eu rhywogaethau,

¹¹⁶ Adran 41 o Reoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2017 www.legislation.gov.uk/uk/si/2017/1012/contents/made

coetiroedd a gwella cysylltiadau rhwng ardaloedd o werth i fioamrywiaeth, gael eu hystyried. Yn y rhan fwyaf o achosion, dylai datganiad seilwaith gwyrdd amlygu unrhyw ddata sylfaenol a ystyriwyd ac unrhyw arolygon ac asesiadau a gynhaliwyd, gan gynnwys y canlynol ond heb fod yn gyfyngedig iddynt: arolygon o gynefinoedd a rhywogaethau, arolygon ac asesiadau coed, datganiadau draenio cynaliadwy, cynlluniau rheoli tirwedd ac ecoleg, asesiadau o fannau agored a'r mannau gwyrdd a chysylltiadau teithio llesol sydd wedi'u darparu.

6.2.14



Dylai cynigion datblygu gael eu llywio gan y blaenoriaethau a nodir mewn asesiadau o seilwaith gwyrdd a chanllawiau cynllunio lleol. Mae safonau Adeiladu â Natur yn arferion da ac yn ysgogiad effeithiol i ddatblygwyr wella ansawdd eu cynlluniau a dangos sut y caiff adnoddau naturiol eu rheoli'n gynaliadwy. Bydd defnyddio'r safonau hyn mewn ffordd sy'n gymesur â natur a maint y datblygiad arfaethedig yn ffordd ddefnyddiol o sicrhau bod ystyriaeth briodol yn cael ei rhoi mewn amgylchiadau lle nad oes asesiad o seilwaith gwyrdd, cynllun na Chanllawiau Cynllunio Atodol neu leol perthnasol. Caiff y safonau eu hategu gan system achredu a lle y bo'n bosibl, dylid ceisio sicrhau achrediad o dan y safonau hyn.



**Cynllun Llesiant Bwrdd Gwasanaethau
Cyhoeddus Sir Fynwy**

SIR FYNWY

MONMOUTHSHIRE



Cynllun Llesiant Bwrdd
y Gwasanaethau
Cyhoeddus Sir Fynwy

MON
MOUTH
SHIRE



Amcan Llesiant - Amddiffyn a gwella
gwytnwch ein hamgylchedd naturiol tra
cwtogir effaith newid hinsawdd ac addasir iddo

Darganfod – Dadansoddiad o'r sefyllfa

Tynnodd yr Asesiad Llesiant sylw at yr heriau a'r materion allweddol ar gyfer Sir Fynwy, y rheiny gaiff eu heffeithio'n uniongyrchol gan yr amcan hwn yw:

- Mae trafnidiaeth gyhoeddus gyfyngedig, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, yn ei gwneud yn anos i bobl gael mynediad i swyddi, gwasanaethau a chyfleusterau. Gallai hyn gael ei waethgu drwy brisiau tanwydd cynyddol ond mae hefyd gyfleoedd yn y dyfodol ar gyfer buddsoddi mewn trafnidiaeth gyhoeddus drwy'r Fargen Ddinesig a chynnydd mewn technoleg megis cerbydau wedi'u hawtomeiddio.
- Mae llygredd aer yn achosi problemau sylweddol i iechyd pobl ac mae'n un o'r cyfranwyr mwyaf at farwolaethau cyn pryd yng Nghymru. Yn Sir Fynwy achosir y problemau mwyaf gan allyriadau cerbydau ac mae hyn yn amlwg iawn ym Mrynbuga a Chas-gwent.
- Mae llygredd dŵr yn bryder o nifer o ffynonellau, gan gynnwys newidiadau mewn arferion amaethyddol.
- Mae lleihau lefelau gweithgarwch corfforol ynghyd â newidiadau dietegol yn arwain at lefelau cynyddol o ordewdra. Mae hyn yn debygol o arwain at gynydd mewn cyflyrau tymor hir sy'n gysylltiedig ag ef megis diabetes math 2.
- Mae datblygiad, newid hinsawdd a llygredd i gyd yn peri peryglon i'r amgylchedd naturiol ac adeiledig. Mae'r rhain yn ganolog i'n llesiant ac mae angen eu hamddiffyn a'u cadw ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.
- Mae newid hinsawdd yn debygol o gynyddu'r perygl o lifogydd, ynghyd â nifer o beryglon eraill, ac felly fe fydd lleihau newid hinsawdd a gwytnwch adeiladu yn hanfodol ar gyfer cymunedau.

Diffinio – Dadansoddiad o'r ymateb

Mae adnoddau naturiol, megis aer, tir, dŵr, bywyd gwyllt, planhigion a phridd, yn darparu'n hanghenion mwyaf sylfaenol, gan gynnwys bwyd, egni a diogelwch. Mae angen i'n hecosystemau fod mewn cyflwr da ac yn wydn er mwyn ein cadw'n iach, yn cyfrannu at lesiant corfforol a seicolegol ac yn darparu cyfraniadau hanfodol i'r economi drwy dwristiaeth, amaethyddiaeth, coedwigaeth a mwy. Oherwydd bod yr adnoddau naturiol hyn yn allweddol i gymaint o agweddau o lesiant, ni ellir eu hystyried ar wahân.

Mae'r heriau sy'n wynebu'n hamgylchedd naturiol yn lluosog – mae newid hinsawdd, datblygiad ac arferion rheoli tir newidiol i gyd yn fygythiadau posib i'n hadnoddau naturiol a'n hecosystemau. Mae mynd i'r afael â'r heriau hyn yn hawlio datrysiadau integredig a chydgyssylltiedig a gaiff eu datblygu a'u

cyflenwi wrth i'r sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol weithio gyda'i gilydd. Mae angen i ni edrych ar addasu i newid hinsawdd ynghyd â lleihau'n cyfraniad ato. Mae Deddf Amgylchedd (Cymru), gyda chynlluniau ardal dilynol, yn gweithio ochr yn ochr â'r Ddeddf Cenedlaethau'r Dyfodol i fynd i'r afael â'r materion hyn.

Mae gan y sector cyhoeddus yng Nghymru botensial aruthrol i ddefnyddio'i bŵer prynu ar y cyd i gefnogi'r economi leol drwy bennu a phrynu bwyd, ynni, nwyddau a gwasanaethau'n lleol. Gall caffael hefyd gael effeithiau byd-eang arwyddocaol ac mae'n rhaid rhoi ystyriaeth i fod yn fyd-eang gyfrifol. Gyda Brexit ar y gorwel gallai fod potensial i wasanaethau cyhoeddus gael mwy o hyblygrwydd yn eu penderfyniadau prynu, creu swyddi rhanbarthol a thwf busnesau tra cwtogir trafniadaeth a llygredd. Mae Brexit hefyd yn ychwanegu at yr ansicrwydd i nifer o sectorau, gan gynnwys amaethyddiaeth sy'n sector pwysig yn Sir Fynwy.

Mae gan Sir Fynwy botensial gwych i gynhyrchu ynni adnewyddadwy'n lleol. Mae sawl cwmni buddiannau cymunedol eisoes yn bodoli yn y sir a bydd datblygu modelau busnes mwy lleol ar gyfer ynni adnewyddadwy a generadu gwres, storio a dosbarthu yn cynyddu gwytnwch ynni ynghyd â lleihau allyriadau carbon.

Er mwyn i lygredd aer fod o fewn cyfyngiadau diogel ar gyfer holl breswylwyr Sir Fynwy, mae modd mynd i'r afael â ffynonellau trafniadaeth drwy ddatblygu'r isadeiledd sydd ei angen ar gyfer defnydd cerbydau amgen, megis cerbydau'n cael eu pweru gan drydan, sydd newydd ddechrau cael eu datblygu yn 2017 yn Sir Fynwy, a threialu maes o law yn y sir y cerbyd Rasa gaiff ei bweru gan hydrogen. Ochr yn ochr â hyn, mae datblygu datrysiadau trafniadaeth gyhoeddus yn hanfodol i fynd i'r afael ag ynysu gwledig a mynediad i swyddi a gwasanaethau.

Bydd hyrwyddo teithio llesol (cerdded a beicio) yn yr ardaloedd gweledig a threfol, a defnyddio'r cyfleoedd a gynigir gan y Ddeddf Teithio Llesol yn gymorth i leihau llygredd aer ond fe ddaw â buddiannau iechyd i bob oedran hefyd. Mae angen cynllunio a dylunio gofalus, gan gynnwys defnyddio dull Seilwaith Gwyrdd i ddatblygu cymunedau diogel, iach a bywiog sydd â mynediad da i lwybrau diogel a hygyrch a manau agored.

Er mwyn adeiladu gwytnwch rhywogaethau ac ecosystemau yn wyneb tuedd debygol o hafau sychach a chynhesach, gaeafau gwlypach, neu bwysau eraill ar ein hamgylchedd naturiol, mae angen gweithredu bioamrywiaeth ar raddfa tirwedd ym maes bioamrywiaeth. Mae angen i gynefnoedd fod wedi'u cysylltu'n dda er mwyn bod yn wydn. Mae partneriaethau llwyddiannus eisoes yn bodoli, megis Sefydliad Gwy a'r Wysg a'r prosiect Lefelau Byw, ac mae angen cefnogi'r partneriaethau hyn a sefydlu rhai tebyg. Mae gweithredu ar raddfa tirwedd hefyd â'r potensial i ddarparu rheolaeth sylweddol ar berygl llifogydd naturiol ac wrth leihau'r perygl o lifogydd daw buddiannau economaidd, cymdeithasol ac iechyd.

Yn yr holl feysydd hyn, mae gweithio gyda phobl ifanc fydd yn gwneud penderfyniadau yn y dyfodol yn hanfodol. Drwy ysgolion, gwaith ieuencid a grwpiau cymunedol, mae angen i bobl ifanc ddeall beth yw datblygiad cynaliadwy, gwybod paham ei fod yn bwysig, cael ysbrydoliaeth i wneud gwahaniaeth a'u galluogi i fod yn ddinasyddion mentrus, creadigol a gofalgol y dyfodol.

Cyfrannodd nodau lesiant at y canlynol

Cymru Lewyrchus (1)	Cymru Gydneth (2)	Cymru Iachach (3)	Cymru sy'n fwy Cyfartal (4)	Cymru o gymunedau cydlynus (5)	Cymru â diwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu (6)	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang (7)
---------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------------------------	---	--	--

Ynghyd â bod yn allweddol i lesiant amgylcheddol, mae amgylchedd Gwydn yn hanfodol i'r economi leol, i iechyd corfforol a meddyliol ac i adeiladu Cymunedau Cydlynus. Er mwyn bod yn Gyfrifol Fyd-eang, mae angen i ni weithio gyda'n gilydd i leihau'r carbon a'r llygredd rydym yn eu hallyrru drwy fynd i'r afael â thrafnidiaeth gynaliadwy a'n defnydd o ynni a'r broses o'i eneradu. Yn allweddol i'r amcan hwn mae gweithio gyda phlant a phobl ifanc i'w helpu i ddeall eu swyddogaeth wrth edrych ar ôl eu hamgylch, lleihau'n heffaith amgylcheddol a chydabod pwysigrwydd "meddwl yn fyd-eang a gweithredu'n lleol."

Cyflenwi'r Datrysiad

Bydd ByGC yn canolbwyntio ar y canlynol:	Cysylltiadau amcan	Nodau	Effaith
Gwella gwytnwch ecosystemau drwy weithio ar raddfa fwy (tirwedd) i reoli bioamrywiaeth a mwyhau buddiannau megis rheoli perygl llifogydd naturiol.		1, 2, 3	Hir
Sicrhau bod dylunio a pholisi cynllunio yn cefnogi cymunedau cryf, bywiog ac iach sy'n dda i bobl a'r amgylchedd.		1, 2, 3, 5, 7	Hir
Galluogi cynlluniau ynni adnewyddadwy, yn enwedig cynlluniau sy'n eiddo i'r gymuned, a datblygu datrysiadau newydd gan gynnwys storio, ynni clyfar, gwres a chyflenwadau lleol.		1, 5, 7	Byr
Galluogi teithio llesol a thrafnidiaeth gynaliadwy i wella ansawdd aer a rhoi manteision iechyd eraill yn ogystal.		1, 5, 6, 7	Canolig
Gweithio gyda phlant a phobl ifanc i wella'u hymwybyddiaeth, eu dealltwriaeth a'u gweithredu dros ddatblygiad cynaliadwy a'u gwneud yn ddinasyddion cyfrifol byd-eang y dyfodol.		1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	Hir



Ffynonellau Cyngor

Ffynonellau Cyngor

Cyngor Sir Fynwy

Adran Rheoli Datblygu
Neuadd y Sir, Rhadyr,
Brynbuga, NP15 1GA
01633 644831
cynllunio@monmouthshire.gov.uk

Cyngor Sir Fynwy

Trefynwy
Neuadd y Sir, Rhadyr,
Brynbuga, NP15 1GA
01633 644850
cefn_gwlad@monmouthshire.gov.uk
rightsofway@monmouthshire.gov.uk
greenInfrastructure@monmouthshire.gov.uk

Cyngor Sir Fynwy

Adran Briffyrdd
Neuadd y Sir, Rhadyr,
Brynbuga, NP15 1GA
01633 644644
priffyrdd@monmouthshire.gov.uk

Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Plas y Ffynnon, Ffordd Cambrian Aberhonddu,
Powys, LD3 7HP
01874 624437
strategaeth@beacons-npa.gov.uk
Cynllun Rheoli (2023-2028) ar gael o: <https://future.bannau.wales/introducing-the-management-plan/>

Uned AHNE Tirwedd Cenedlaethol Dyffryn Gwy

Heol Hadnock,
Trefynwy, NP25 3NG
01600 713977
aonb.officer@wyevalleyaonb.org.uk
Cynllun Rheoli (2021-2026) ar gael o: <https://www.wyevalleyaonb.org.uk/wp-content/uploads/Wye-Valley-AONB-Management-Plan-2021-26-finalised.pdf>

Cyfoeth Naturiol Cymru

Ty Cambria, 29 Heol Casnewydd,
Caerdydd, CF24 0TP
0300 065 3000
enquiries@naturalresourceswales.gov.uk

Cadw

Llywodraeth Cymru, Ty Afon,
Heol Coed Bedwas, Caerffili, CF83 8WT
0300 0256000
Cadw@llyw.cymru

h

Amcanion y Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dygnwch Ecosystemau

Blaengynllun Bioamrywiaeth a Dygnwch Ecosystemau Sir Fynwy, Chwefror 2024 Amcanion

Amcan 1: Gwreiddio bioamrywiaeth ym mhob rhan o'r broses gwneud	- Polisi Corfforaethol, Polisi a Chynllunio Llesiant, Cynlluniau Strategol e.e. CDLIA, Caniatâd, Penderfyniadau Gweithredol
Amcan 2: Darparu cyfleoedd selliedig ar natur i godi ymwybyddiaeth, cefnogi iechyd a lles ac annog gweithredu dros natur	- Rheoli ystâd y Cyngor ar gyfer adferiad byd natur. - Gweithgareddau Addysg Amgylcheddol, Iechyd a Lles eu natur, darparu dehongliad ac arweiniad, cefnogi grwpiau lleol a dinasyddion i weithredu dros natur.
Amcan 3: Ymgymryd â rheolaeth tir ar gyfer bioamrywiaeth a hyrwyddo dygnwch ecosystemau	- Rheoli ystâd y Cyngor ar gyfer adfer natur
Amcan 4: Dylanwadu ar reoli tir i wella cydnheredd ecosystemau	- Cefnogi tiffeddianwyr a rhanddeiliaid eraill i wneud newidiadau cadarnhaol e.e. Ffermio Adfywiol a Rheoli Llifogydd Naturiol
Amcan 5: Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd	- Annerch gyrwyr drwy brosiectau a gweithdrefnau e.e. Sicrhau budd net trwy Reoli Datblygiadau, Rheoli rhywogaethau anffordorol ymledol, effeithiau goleuo
Amcan 6: Cefnogi prosiectau a phartneriaethau ar raddfa'r dirwedd i wneud y mwyaf o gyflawniad	- Cydweithio, cyd-ddylunio a chyd-gynhyrchu trwy Bartneriaethau Dalgylch, partneriaethau tirwedd, partneriaethau prosiect
Amcan 7: Defnyddio tystiolaeth, dealltwriaeth a monitro gwell i lywio camau gweithredu	- Rhwydweithiau Natur, yn cynnal ac yn annog eraill i fonitro a chofnodi biolegol
Amcan 8: Monitro effeithiolrwydd y cynllun a'i adolygu	- Cynnal adroddiadau statudol ac asesu'r angen i ddiweddarau'r cynllun

Paratowyd gan



Nottingham Studio Third Floor, The Birkin Building, 2 Broadway, Nottingham NG1 1PS
Contact +44 (0)115 8386737 mail@cbastudios.com www.cbastudios.com
Directors D Watkins BSc MSc MRTPI FRGS FLI • A Croft BA MA MCIFA

CBA is the trading name of Chris Blandford Associates Ltd Registered in England No 03741865. Registered Office: Third Floor, The Birkin Building, 2 Broadway, Nottingham NG1 1PS